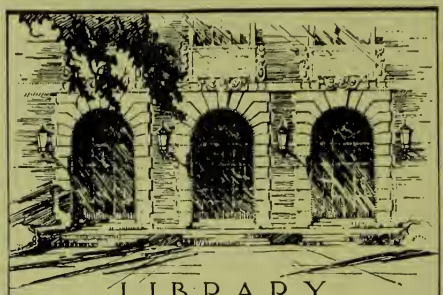

LIBRARY
OF THE
UNIVERSITY
OF ILLINOIS

572.9477
Et69
v.15

The person charging this material is responsible for its return to the library from which it was withdrawn on or before the **Latest Date** stamped below.

Theft, mutilation, and underlining of books are reasons for disciplinary action and may result in dismissal from the University.

UNIVERSITY OF ILLINOIS LIBRARY AT URBANA-CHAMPAIGN

JUN 26 1975
JUL 31 1980
AUG 26 1975
JAN 18 1980
AUG 4 1991
JUL 16 1987
JUN 23 1987
JUL 29 1987
JUL 06 1987
JUL 10 1989
JUN 13 1989

L161—O-1096

ЕТНОҐРАФІЧНИЙ ЗБІРНИК.

28/3.ГГ
МВ500 –

ВИДАЄ

ЕТНОҐРАФІЧНА КОМІСИЯ

НАУКОВОГО ТОВАРИСТВА ІМЕНИ ШЕВЧЕНКА.

Т. XV.

ЗНАДОБИ ДО ГАЛИЦЬКО-РУСЬКОЇ ДЕМОНОЛЬОҐІЇ,

ЗІБРАВ

Володимир Гнатюк.

У ЛЬВОВІ, 1904.

Накладом Товариства.

З друкарнї Наукового Товариства імени Шевченка
під зарядом К. Беднарського.

572.9477
Et69
V. 15

Передне слово.

Випускаючи в сьвіт отсю збірку знадобів до галицько-руської демонольоґії мушу зазначити, що вона буде обіймати в цілости два томи, при чім другий том не буде мати ніяких нових рубрик (як се було приміром з леґендами, надрукованими теж у двох томах), лиш такі, як отсей. Ріжниця між обома томами буде лиш та, що коли в отсім подано недруковані ще ніде матеріяли, то до другого тому війдуть і деякі передруки, хоч нечисленні зрештою. Звичайно записувачі звертають найбільшу увагу на пісні та казки, а иньші матеріяли, між тим і такі, як обняті сим томом, записують лише припадково. Тимчасом як раз такі матеріяли мають спеціяльну ціну для нас і то не лиш тому, що їх зібрано відповідно дуже мало, але й з тої причини, що в них містить ся багато елементів властивих лише нашому народови, а не перебраних із загально-людської скарбниці фолькльорної, як се є приміром із казками. Розуміеть ся, що тими словами не хочу я приписувати сим матеріялам цілковитої оріґінальности; звертаю лиш на них більшу увагу, якої вони заслугують вповні.

Через те, що збірка розділена на два томи (головно з фінансових причин), річевий покажчик до матеріялів буде надрукований аж на кінці другого тому. Так само паралелї будуть зібрані в окремім розділї при кінці разом до обох томів.

Що тикаеть ся поодинокик записів, то мушу зазначити, що вони досить ріжнородні, не одностайні; та так мусить

бути все зі збірками, до яких входять записи ріжних людий. Уніформувати їх зрештою нема ніякої потреби, бо вони призначені не для широкої публіки, але для спеціялістів, а тим усе одно, в якій формі бачать перед собою предмет, аби лиш не було баламуцтва. Чисельно представляють ся сї записи так: Усїх оповідань надруковано тут 400. З того записали: В. Гнатюк — 196 оповідань (при них не подано імя записувача); О. Деревянка — 94; А. Веретельник — 53; В. Левинський — 33; Л. Гарматїй — 7; В. Равлюк — 7; Н. Левицька — 6; В. Горницький, Е. Бохенська, Н. Козловський і Маркевич по одному, разом — 4. Майже всї записи підписаного (зібрані 1902 р.) і записи дд. Деревянки, Веретельника, Левинського й Гарматїя зібрані коштом спеціяльної підмоги, признаної краєвим соймом Етноґрафічній Комісиї на збиранє етноґрафічних матеріялів. Таким чином сей том являєть ся першим, що зібраний і виданий коштом краєвої підмоги для нашої комісиї. Шкода лише, що висота сеї підмоги не дозволяє анї розширити видавництво, анї розвинути ширшу і успішнїйшу акцію в користь призбируваня матеріялів, які з поступом осьвіти вигибають між народом чимраз швидше.

Дякуючи всїм П. Т. Добродїям, що взяли участь у сїм томі, прошу й далї присилати всякі матеріяли на адресу комісиї, в якої можна теж засягнути кождого часу інформаций, щó саме і як належить записувати.

Аллянд, 30 марта, 1904.

Володимир Гнатюк.

I. ЧОРТИ.

1. *Чи є чорт на сьвіті?*

То буў йиден такий пітпанок, шо ни вірнў ньі ў Бога, ньі ў чорта. І той йиму ни знати, хто шо говорнў, то він ўсе казаў, шо таки нима ньі Бога, ньі чорта. А він буў на Майданьі коли Дирнова і рас ішоў до міста, зіпріў дужи. І прийшоў до міста, зіпріў дужи і прийшоў там на поли до озира, шо там йе і стаў купати сьі — а то було ў саме полудни. Шо но він зайшоў по пахи ў воду, тей йиго шось хап за ноги тей на сиридину тьегни. Він сьи ни дайе, а воно тьегни, він сьи борікайе, а воно уже затьигнуло йиго на сиридину і вискочило йиму на карк. Али він буў сильний хлоп і йак сьи митушнуў тей ськинуў то з себи і з цьілойі сили шарпнуў сьи і вирваў сьи тей вибіг на беріг. І йак він прийшоў до міста, то буў такий блыдий, йик глина і оповідаў, шо то мучиў йиго чорт. Він видьіў те, шо йиго ў водьі душило і казаў, шо то було так, йик свиньи з рішками малими з рудойу шерстейу. А ту шерсть показуваў він льудьим, бо була йиму за паньісьцьами, йак борікаў сьи з ним. І він зарас пішов і висповідаў сьи с того і віт тодьі вірнў, шо йе на сьвітьі Бог і чорт.

Зап. в маю, 1902, на Криволянці, Камінецького пов., від Івана Юнака, А. Веретельник.

2. *Як на Йорданї печуть чортенят.*

Миньі сьи здайи́, шчо то ото́й Йа́сько Дримухі́ский — тай прийшо́ў до млина́ до Залі́сьи пи́рид дру́гим сьвити́м ве́чиром. А то було́

ду́жи завізно і те́мна ньіч була, жи він до до́му ни міг ити у́же і пішо́ў до ме́льника, шчоби пириночува́ў. А той ме́льник постилиў йиму́ на ла́ўцьі під вікно́м і каза́ў там спа́ти. Аж десь ко́ло одинацьітойі годи́ни пу́кайи до вікна́ і ка́жи: Луки́ни! Луки́ни! ўстань! — А чо, ка́жи, хо́чиш? — Дай миньі́ сано́к. — На шчо ти сано́к? — Повикига́ти дьіти на бе́ріг. — Та на шчо? ка́жи. — Бо бу́дут за́ўтра пикли́, ни зна́йиш? — Та, кажи, во́зьми́ си там, а́ли абис ни полома́ў і абис ми прики́г. — Ка́жи: До́бри, йа прики́гну. — Вихо́дит ра́но, сано́к у́же нима́; копаничкй зйі́здиў, лиш копи́льцьі прики́г. Той (Дримухі́ский) пита́йи сьи: Шчо то за йиде́н вас кли́каў? — А він ка́жи: Ей, то йиде́н сусьі́д. — А чо-ж, ка́жи, він каза́ў, жи йиго дьіти́ буду́т ничи́? — Бо у нас, ка́жи, за́ўтра Арда́н, то буду́т во́ду сьвити́ти. — А то, ка́жи, таки́й сусьі́д? — Ка́жи: таки́й, таки́й. — На тьім сьи розьійшли́.

Зап. в вересни, 1895 р. Пужниках, Бучацького пов. від мами.

3. Чорт у чоловіці.

То у́мерла йно́му чулувікови жі́нка і він ду́жи тужиў, шо шу но́чі вона́ сни́ла сьі йму́. Аж ра́с прихо́ди та пура́, шу вона́ ма́йи прийти́, а на йі місци прихо́ди дьітку ў йийі́ пуста́ві і ка́жи ду не́гу: „Зна́йиш шо, куха́ний чуловічи, віт нинь йа бу́ду у́же за́ўши с тубо́йу; вічини́ гу́бу, а йа́ у́льізу ў те́би і бу́ду сидьіти ў тибі і у́же́ ни бу́диш тужи́ти“. — Те́й хло́п сьи ўтьішиў, вічини́ў гу́бу, а чо́рт го́п ў не́гу! Те́й він опанува́ў йго́ і хло́п сказиў сьі і та́к кунопа́диў сьі, аш сьі пувісиў.

Зап. в лютім, 1903 р. в Камінці Струм. від Петра Лехнюка, А. Веретельник.

4. Чорт ховаєть ся під чоловіка.

Позаўторішного ро́ку Проць Сту́па пас воли́ на грани́ци вістриньскі і коропе́цкі. Зачи́ло сьи хма́рити, зачи́ло гримі́ти, він стаў з вола́ми під ду́ба, нара́з загримі́ло, ўпаў грім, па́ру вольіў побило, ро́ги позьльіта́ли вола́м, ўдариў цуґ чи́рис пличе́ йиму́ від гро́му аж до по́йаса. Ўпаў він до зимльі́ горілиц, дошч зачи́ў сьи льльи́ти, відольльи́ў го дошч. Знайшли́ йиго́ там, ўзьи́ли на фі́ру, па́ру вольіў похова́ли. Чи́рис кі́лька місьицьіў буў глухи́й, а вигльида́ў йак піў ньіми́й чи́рис кі́лька місьицьіў. Типе́р відьійшоў на свойи́ місци наза́т. А під не́го схова́ў сьи злий, шче́з би, тому́ так йиму́ ста́ло сьи.

Зап. в липни 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

5. *Грім убивав чорта.*

А зноў буў йим ў Колодьіўцьі. І стойімо з жоньцом так на гостиньци, али ту зачинайи гримiти дужи. Ми стойімо, а ту йидна шопа, там друга шопа, а межи ними пльац вигороджиний. І ў той пльац грім ўдариў. Йак ўдариў, а вітти литит, тай лише: Ні-ні-ні-ні-ні! тай ў стаў. Потому зноў ўдариў грім ў стаў, а нат тим ставом була хата, хлоп сидьіў. А він с того ставу тай до тойі хати. Допірож йак ў туту хату грім ўдариў, запалиў, розьірвали хату, а ў тьі хатьі ньіц ни було, лише по колыіна ноги ў панчохах, али йакі? Кіньські. А більши ньіц ни згоріто, лиш тота хата; горіла так просто, йак сьвічка.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

6. *Чим можна відстрашити чорта?*

Ходиў чорт до дьіўки. Не мож нийак го было відогнати. Али ворожилы выворожили: Кобыс мала водильан (зїлє) і чорнотойу і бес тото коло себе носила і курила хату і мусит сьа лишити тьа. — Він йакурат ў вечир прийшоў і зачуў здалека того сморoду, шчо закурено чорнотойу і водильаном і почаў плакати. Йак сьа пустиў йти вітти гет уже, ж жальу, видьіў уже, жи його уже не буде та почаў сьпівати:

Жебы было не водильан та не чорнотойа,
Тож бы была, неўне была, дьіўчинойка мойа.

Йак вийшоў на гору, на такый камінь, йак витьаў гузицеў, тай забиў сьи; а ў камени вибиў таке гет, што видно так йак с фотоґрафіїі і пуцьку му і йайцьі і гузицьу. То праўда, наші льуди видьіли!

Зап. в марті, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

7. *Пасїчникова лїберія.*

То був такиј пасьішник, сидьів в пасьіцьі. Злиј дух приходит теј си сьів, закурив си льульку, сьів собі коло вогньу, а до него пасьішник вогорит — а він јиго по пјитах пізнав: Ци вольно, јакби злиј дух пријшов, ци вольно јиго бити? — А тој кажи: Дльачо' ньи? — Али биспечно сьи з ним бити? — Дльачо' ньи! — Ци він, кажи, маји јаке право до чоловіка? — Ньи. — А тој тогди јак мав бучок, јак дасьць му позаўш, то тој јак пішов в гору, то буду аж розньіс. А льуберіју

своју лишив. Тој чоловік сьи втьішив, тој тогди сьи дивит на тују льуберіју, а то с кобили те́льбухи і котнюх.

Зап. 1902, в Будзанові, Теребовельського пов. від Каськи Книш О. Деревянка.

8. Чортівська пасїка.

Иден чоловік йіхав на йармарок. І фступив до йидноjі коршми там собі випити горівки. І там був йиден подорожний. Вони сьи воба змовили і кажи той ґосподар до него: Робиж, жиби миньі сьі пасьіка ве́ла — а чось ми сьи па́сьіка ни виде́. — А той подорожний кажи до него: Гм... кажи — що ми даш, то йа тьи нараджу — будеш мав пасьіки досить. Йак підеш до дому, диви сьи, де йи переступінь; і возьми той пиреступінь і викопай і ни бири йиго всьой, но го возьми половину, а половину закопай так назат, де був; а туйу половину возьми до скриньі, замкни йі і най стойіт, то будиш мав до́сить пасьіки, ни бі сьи. А за тойи миньі дай півкварти горівки. — Тай ґосподар йиму дав півкварти горівки і с тим розійшли сьи. Так той ґосподар йіде до дому, так сьи тьішит, шо вже му́ сьи буде пасьіка ве́ла. Приходит до дому, взьив рискаль, пішов шукати за пиреступним. Викопав переступінь тей думайи: Гм, він миньі казав половину взьити́, али йа во́зьму всьой — льіпши миньі сьи буде́ пасьіка ве́ла — буду мав бі́льши пасьіки. — Взьив той пиреступінь, замкнув до скриньі — то сьи дьійало рано, йак він той пиреступінь копав, — чикайи він до сполу́дньи, відмикайи скриньу, дивит сьи — там бий го божа сила злий дух сидит. Али той сьи дужи настрашив, йак лопнув вже тогди ві́ком — заперла сьи скриньи, той сьи тогди настрашив, аж фпав до зимльі. А той зо скриньі сьи вобзивайи: Ни льикай — ти мій, а йа твій. І тогди взьив, закликав жінки, винисли туйу скриньу́ до комори. Тей той вже собі ґосподарит, пасьіка йиму виде сьи. Він навіть ни догльидайи тойі пасьіки, али пасьіка йиднако йиму сьи виде, аж ни майи де подьіти. Йиму тота пасьіка ни в голові, ньічо йиму ни мили, іно йиму все йидно на голові і він все нат тим сумуйи, ходит по ксьондза́х до сповіди і жа́дин го ксьонц ни хочи висповідати. Аж йиден ксьонц здибав сьи такий молоденький, аж той го ксьонц висповідав і кажи до того ґосподара: Ни гризи сьи ньіц — він до тебе права ни майи. Він ни майи права до твойі душі, бо ти сьи йиму ни записав, ти собі йно йиго купив, то він до твойі душі пра́ва ни майи, іно до тьіла. — І тогди той чоловік пішов собі до дому. То той злий дух йиго мучив десьіть льіт. І пасьіки до́сить було́

— покі він ще жив. А йак ґосподар помер тей всьа пасьіка щезла, так йак би мітлов замів.

Зап. в серпни, 1902, в Будзанові, Теребозельського пов. від матери О. Деревянка.

9. Як чорт ударив хлопа в лице.

Надьійшоў йа раз з міста, з Манастириск, тай буў трошка під охотоў — так оповідаў Проць Бойко з Григорова — али приходжу на ту дорогу, шчо йде до Григорова з гостиньцьи, місьиць сьвітит, витко сьи, диўйу сьи, йде йакись пан. Доходжу йа до него тай кажу йиму: Дай Божи добрий вечер! — А він сьи ни обзивайи. — А йа собі мисьльу: Чикай, йа тобі зараз дам. Тай йипом підньіс палицьу, хтьіў йим го ўдарити, а той йак свиснув мене ў писок, а йа аш пиривирнўў сьи (аш слина потикла, — зам. тата). Йа ўстайў, диўйу сьи, нима пана, тьілько вітир сьи звійаў! А йа собі мисьльу: Ага, то такий пан буў? Уже йа більши с тобоў ни хочу сьи зачіпати!

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Філька.

10. Чому не можна піяти?

Али я так у стайни був, і вішов та став на поріг, та взев я та як запіяв — як когут. А вітак я лишень хотів другий рас так, ніби запіяти, а то мине в писок як тарахнуло... Али я ни знав, шо тото мине вдарило...

Зап. 1903 від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

11. Як чорт перейшов дівчат.

Ми йдного року ходили на страсьць до Добротвора, а нас було три дьіўчини, а більше ньіхто не ходиў. Тей ми вертали, ўже десь була піўніч; а так трохи місьечно було, тей йак ми вийшли на польє гет піт льіс, дивимо сьі, а шось вийшло з льіса і стало на середині дороги тей стойіт. Ми мислили, шо то гайовий, тей сибі бай-бардзьі! Йдемо блишче, дивимо сьі, а то стойіт на дорозьі пан ў чарнім губраньў, а такий високий, йак сосна. Стойіт собі і файду таку доўгу кури, йак

ко́цьуба. Ми сьі йак подиви́ли, то так сьі польє́кли, шо стра́х! Тей шо ми тут нешчасливі пічпе́мо? Верта́ти бойімо́ сьі і йіти бойімо́ сьі. Али так стойімо́ тей йа ка́жу: „Та шо бу́дємо так стойа́ти? Ходьі́м, ньіц зло́го пра́ва до нас не ма́йе!“ — Тей йа зачьє́ла мо́вити моли́тву: „Да оскре́снит Бох“ так голо́сьно мо́ўльу і йдемо́. Йа́к но ми зачьє́ли йти, а то чап-чап, тей ў льіс. І йак сьі зара' зірва́ў ві́тер, то таки́й, шо ма́ло нас не попєрнверта́ў. А то буў чорт і хто зна́йє, шо бу́лоп, йаґби йа сьі пє бу́ла зачьєла моли́ти.

Зап. в липни, 1903, від Марипки Коваль у Стриганції, Камінецького пов. А. Веретельник.

12. Як повитуха бабила в чортів.

Пішла баба повитуха ў поли жати і здибала під межейу ропуху і взьела, зробила йі гньі́здо. Али та ропуха була вагітна: „Ти мойа ропушенько, йак ти будеш дьіти мала, то йа прийду тибі відбирати йіх“. Раз спит сибі та баба, зайіздит карита під вікна: „Пук-пук! отвори, бабо!“ Тей входи пан до хати. „А що там, паноньку?“ — „Ти, бабо, приобіцьала мойі кобітьі, йак буде мала дьіти служити“. — Баба сьі перельекала: „Коли паноньку? Йа того ни казала“... — „А що там, кобіто дурна, кажеш, сьідай на бричку і йідь!“ — Йіди, йіди, йіди, прийіхаў до такьих покойіў, диви цьі, лижит жаба та сама, котру вона видьіла колись під межейу. — „Ой добре, бабуньу, ви меньі приобіцьели, тей йа по вас післала чоловіка“. — І та баба від нейі малі жабиньета відібрала. І так баба сьі звивайи по покойу, спрьетайи, та обзивайе цьі до нейі жаба: „Бабуньу, все рухайте, тілько котрі горшки там йе понакривані покришками, шобисьте ни рухали“. — Али баба була цьікава і хтьіла знати шо там йе. Відкривайи йіден горнец, а там вилитьіла душа с того горшка і кажи: „Буґ заплаць тубі“. – І вона взьела, повіткривала всьі горшки і всьі душі, шо там були, повипускала і кажда душа вийшла і йі подьекувала: „Буґ заплаць, Буґ заплаць“. — Приходи дванайцьита година ў ночи і бере бабу до брички і назад відвози йі до дому той пан і даў йі чирипкіў. Баба взьела, подивила сьі, жи нима-но чирипки, йак прийіхала до дому, тей взьела, висипала ніт поріг. Виходи рано нивістка с хати, а то саме злото тей забрала то. Виходи сама баба рано і ше застала пару золотих: „Ой кае „дьітойки, то не буў пан, та то злий буў. Та він миньі даў чирипкіў, а то злото“. І баба довідала сьі, шо відбирала ў чортіў чортиньета.

Зап. в липни, 1902, на Стриганції, Камінецького пов. від Марипи Коваль, А. Веретельник.

13. Швець на гостині в чорта.

Ішо́ў швец з йа́рмарку мо́цно напи́ний і ни маў компа́ньійі з льудий ньіко́го, бо ўсьі ўже були́ ў до́ма, а він сьи припізни́ў. Прийшо́ў коло льіса і хоць пйа́ний буў, а́ли по́думаў собі́: Коби́ ми притра́фила сьи компа́ньійа, бо чирез льіс стра́шно само́му йти! — Доганьійи го йак раз злий дух ў постати чоловіка. І ка́жи: Добри́й вечир. — Швец вітповіў: Дай Бо́жи здоро́ўйи! — Пита́йи сьи швец: Де йде́ти, чоловічи? — Ка́жи: Йду до до́му. — А ваш де дьім? — Вітповіда́йи злий дух: Мій дьім ту ў льісьі, бо йа гайови́й. — А швец кажи: Мій дьім зноў дале́ко і ньіч неви́тка і йако́сь ми ба́нно само́му йти до до́му і тру́дно, аби́ сьи компа́ньійа тра́фила. — Вітповіда́йи злий дух: Ни ко́нчи му́сиш йти до до́му. Йа подоро́жних с чи́ста пиритри́муйу, тай тибе́ пирипочу́йу. Йа сьи до́бри ма́йу — дьикувати Бо́гу — да́м ти йі́сти й пи́ти і посте́льу ти фа́йно, пирисни́ш ньіч і пі́деш собі́ ра́но до до́му. — Швец сьи ўконтинтуваў ти́ми слова́ми і вітповіў му: Дай вам, Бо́жи, здоро́ўйа. Прийшли́ льісом до доли́ни, а злий дух бире́ шиўцьи́ за руку́ і виде́ го, ка́жи: То до ме́ни сьуди́ доро́га. Веде́ йиго сте́шкоў і так го запраўйийи, шчо шиўце́ви ўсьо йа́сни і ўспаньа́ли пока́зуйи, йак доро́га, так і око́лицьа висе́ла му сьи зроби́ла, йака́ ў таки́х сте́пах ни могла́ бу́ти. Пита́йи сьи швец, ци дале́ко шче до йиго́ до́му. Вітповіда́йи злий дух: Ни ду́жи ўже дале́ко, а́ли шче кава́лок. — Швец ка́жи: То йа́ си шче заку́ру льу́льку. — Ка́жи: До́бри, закури́ си, тай йа си заку́ру. — Ви́тьигнуў швец льу́льку с кише́ньі і тьутьу́н і закури́ў собі́, а злий дух собі́ закури́ў. Прихо́дьит на місци, де злий дух зрихтува́ў шиўцьи́ пириночува́ти. Притста́вили сьи там шиўце́ви поко́йі, фа́йна ха́та і запроси́ў йиго́ сьісти; а то було́ усьо о́зиро, а шиўцеви вигльида́ў по́куй і вигі́дни місци на нічльіг. Злий дух тракту́йе шиўцьи́ припи́шноў пиче́ниў, шчо ду́жи шиўце́ви ў смак ўпа́ла і бу́ла то цьіла́ шту́ка, йак би з льісови́х ско́тьіў вигльида́ла. І швец хоць сма́чно йіў, а́ли ни міг ззьісти лиш полови́ну. Злий дух про́сит: Живи́ сьи да́льі! — Вітповіда́йи швец: Дьа́куйу тобі́ за твойу ґре́чньісьть, шчо миньі́ ни жи́луйиш тако́йі смачно́йі і до́бро́йі пиче́ньі, миньі́ сьи здайи́, жи шчем тако́йі ньіґди ни йіў. Уживаў бим бі́льши, а́ли ни мо́жу, а йак твойа́ ла́ска, то даш миньі за́ўтра на доро́гу ре́шту. — Злий дух ўзьиў і туту́ пиче́ньу йиму даў, аби собі́ сховаў на доро́гу. Ну, ка́жи, ўжес повиче́ріў, типе́р шче сьи напи́йимо. — Набра́ў калу́жі ў ча́рку і даў шиўце́ви пи́ти. А швец зачи́ў пи́ти і ка́жи зло́му ду́хови: Напи́йти сьи й ви зі мноў. — Злий дух вітповіў: Йа, чоловічи, пи́у разнараз той трунок, то миньі сьи типе́р ни бажи́т йиго́, ни мо́жу пи́ти. І пита́йи сьи: А тобі́ смаку́йи той тру́нок? — Ка́жи: Дльачо́го ньи, та то таке́ вино́ до́бри, тро́шка ви́нний, а́ли дуже дльа

ме́ни скуте́чни. — Йак сьи швец напи́ў, а злий дух ка́жи йиму́: Закури́ си типе́р по вичéри, тай йа си с тобо́ў заку́ру, тай буде́мо льига́ти спа́ти. Позаку́рували си оба́, а злий дух ка́жи: Заміньи́ймо сьи за льульки́. — Швец вітповіда́йи: Ва́ши вигльида́йи йак сріба́, а мойа́ бльаша́нка. То хіба́ би ви таку́ добрість для ме́ни робили. — Злий дух ка́жи: Йа так хо́чу, а тибе́ тото́ най ньіч ни опхо́дит. Буде́ш маў па́мйитку, дес пучува́ў. І ка́жи злий дух: Ти ма́йиш спа́ти о́зьди — пока́зуйи му післаньи́ — а йа йду до дру́гойі ста́нцийі. — І розійшли́ сьи. А шеўцьи сои огорну́ў і за́рас тве́рдо заснуў. Спаў собі шчісли́ви ў о́зирі на боло́тьі до ра́ньи, бо буў ийа́ний віт то́йі горі́ўки, шчо ў місьтьі сьи напи́ў, та віт то́го вина́. Устайи́ ра́но, ди́вит сьи на сьвіт, зале́дво, жи з голово́ў ни зарну́ў ў болота́ ў тих очире́тах і сам ни зна́йи, де він йи. Ди́вит сьи до тлумачка́, шчо маў с собо́ў, жи де́шчо ў місьтьі покупи́ў, знахо́дит полови́ну пиче́ньі то́йі; а то бу́ло піў жи́би вили́койі. І за́раз му сьи зроби́ло ду́жи пу́дно, бо си нагада́ў, жи полови́ну ззьіў — хоць ийа́ний буў — поглье́нуў ко́ло се́би, на осо́цьі стойіт і льу́льочка йиго́, шчо си ви́міньиў ў зло́го ду́ха — а то буў слима́к до́ўгий, си́ний. І розду́маў собі, шчо то буў за гайови́й і таки́й добродушний чоловік і притста́виў си за́раз, жи то ньіхто́ ни буў йньший, лише злий дух. Ви́льіз з багна́, пообмива́ў сьи йак міг, опчи́стиў сьи і подьи́кувaў Бо́гу, шчо́ му Бог позво́лиў шче жи́ти, шчо ў багньі́ житьи́ свойи́ ни скінчи́ў. Повирну́ў сьи до до́му, оповіў льу́дем і роди́ньі свій трафу́нок і віт то́го часу́ поки́нуў горі́ўку пи́ти і по́почи сам по доро́гах ходи́ти.

Зап. в липни, 1902, в Пужникак, Бучацького пов. від О. Розовського.

14. Як кіт грав на басї.

Ў йидно́го ґоспо́дари буў кіт стари́й ўже, а ко́ло то́го ґосподари ў сусьітстві бу́ли музи́ки. І йакі́сь пани́ прийшли́ найма́ти йіх; музи́ки приста́ли, а́ли аби́ ско́рши бу́ли на місци, найми́ли то́го ґазду́, аби́ йіх підві́з. Йі́дут собі вичиро́м і зайіхали до вели́ких поко́йіў таки́х, пала́цьіў; і він ко́ньі зьіста́виў на подві́ру, а сам пішо́ў до поко́йу диви́ти сьи, так з да́леку. А там такі йідьи́т, пи́ут, столи́ позасте́льуваньі; а в куто́чку пидале́ко не́го стойіт чирипо́чок з йако́ўсь ма́стиў. Котри́й ви́йди с танцьу́, йде там, тай смару́йи на шчось о́чи. А він пома́линько закра́ў сьи і собі посмарува́ў. Йак посмарува́ў, ди́вит сьи, а вони́ ни ў поко́йах, тілько на таки́х о́зирах, таки́х мочаре́тах, а йиго́ кіт сиди́т ко́ло них і гра́йи на бас з ни́ми. Ди́вит сьи за хви́льку, пани́ пошчиза́ли, лиш музи́ки лиши́ли сьи на мочире́тах і він; і кота́ нима́. Так вони́ там

ма́ло ни цьілий день біди́ли, ньім с то́го повилазьи́ли. Прийшо́ў він до до́му, ка́жи жіньцьі: Дай шчо йі́сти, бом голо́дни, зму́чиний ду́жи. Ми, ка́жи, ле́дви повилазьи́ли з о́зира, а наш кіт граў на бас. — А кіт тогди́ с ко́мина тай до то́го чоловіка тай му ви́дир обі́ очи, шчо пото́му ни ви́дьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

15. Чортівська скрипка.

За давних часів, ще за панщини, був собі оден чоловік, Іваном звали. Казав єму пан робити панщину, але Іванови не хотіло ся робити. Покинув він роботу і пішов сьвітами. Якось раз прийшов він до одної хати, що стояла пусткою на поли не далеко від села чи від міста. Ляг той Іван у тій хаті підночувати, тай заснув твердо. Около півночи прийшли чорти до тої хати, привели з собою якогось музику і казали єму грати, а самі пустили ся танцювати. Музикант грав, грав, а далї змучив ся тай не хотів грати і повідає:

— Най вам той грає, що онтам на пецу відпочиває!

А то був Іван. Він уже давно збудив ся і нї живий, нї мертвий дивив ся, як чорти танцюють. Чуючи, що музикант на него показує, він обізвав ся:

— Але-ж я не вмію грати, відчепіть ся від мене!

Але чорти як пристали до него, то анї суди Боже. Кажут єму:

— Не бій ся! Хоч ти не вмієш грати, то бери смик і потягай, а вже скрипка сама буде грати.

Хоч не рад, узяв Іван смик і скрипку, як потягне, а скрипка як не заграє, а чорти далї в танець.

Чи довго вони там танцювали, чи нї, досить, як зачали когути на бантах крилами лопотїти, то чорти кажуть до Івана:

— Годї Іване грати! А за то, що ти нас нинї так розвеселив, то на тобі той гачок. Аби який птах летів у повітрю, то ти лишень ним махни, то він зараз до твоїх рук прилетить. А крім того возьми собі й отсю скрипку.

Ледво се сказали, аж ту когути запіяли і чорти щезли. Переночувавши ніч, Іван пішов собі рано далї в свою дорогу.

Аж ту надїхав якийсь пан, а Іван не хоче єму вступити ся з дороги. Пан кричить на него з брички, а Іван каже:

— Пане, не зачіпай мене, бо не знаєш, яку я силу маю.

— А якуж ти маєш силу?

— Ади, онде летить орел високо-високо, а єго зараз відтам стручу.

Ну, виймив свій гачок, махнув раз, а орел від разу злетів на діл до Іванових рук. Видячи тото пан перехрестив ся тай уступив ся Іванови з дороги.

Тогди Іван пішов собі назад до свого дому. Єго пан каже єму знов іти на панщину, кукурузу сапати.

— Добре — каже Іван, — піду.

Пішов Іван на лан із людьми. Посапали троха, а далї Іван каже:

— Чекайте, відітхнїмо троха.

Тай узяв свою скрипку, як заграв, а всї люде ану танцювати! Та по кукурузах, скачуть, гопають, гет кукурузу витовкли на болото. Надходить той пан тай питає:

— А то що? Ви чого танцюєте?

А Іван каже:

— Та я ось трошечка заграв на скрипцї, а люде собі трошечка підскочили.

Розлютив ся пан, та до Івана, але той як не хопит скрипку, як не зачне грати, а пан і собіж у танець. Танцює, танцює, а сам аж ґвалту кричить, так ся змучив. А Іван грає, не питає. Доти пан танцював, доки не обіцяв Іванови, що го зовсїм увільнить від панщини, дасть му ґрунт, худобу, пчоли і все, що потрібно до господарства. Так чортівська скрипка вийшла Іванови на добро.

Зап. в Нагірянах, Борщівського пов. Маркевич.

16. Як швець продав чортови душу.

Був такий бідний швец тей кажи:

— Коби́ дьітько прийшов, тей дав миньі гроші, то йабим му свойу душу записав.

Ось ту прийшло по полудньу. Приходит дьітько тей кажи: Шось ти казав, шо миньі свойу душу запишиш? — Но, кажи, та шом казав — йа так зро́бйу, а́ли ци бу́дут гроші? — Буду́т, кажи, гроші.

Прийшло — взьав йиму, пітписав сьи. Али пітписав сьи: „Али сво́йу йа ти душу запишу, а до чужо́йі — йа ни майу права“. — Тей пішов дьітько.

Али так йиму гроші сьи сипйут, так му йдут. Зарас шчасьцьи йи. Али приходит — вже він трохи заслап. Вже приходит дьітько до него, а швец кажи: А ти чо прийшов?

Дьітько кажи: — По ду́шу! — Е, кажи, чикай. Миньі шче буди траба.

Тей пішов дьітько собі.

Вже швец і поздоровів. Вже сьідайи на варстат, тей припинайи ду́шу. — Та миньі шче траба, бо шче робити бу́ду.

Приходит знов дьітько до него тей кажи: — Ти, кажи, вже робиш? Йа хтьів вже ду́шу взьити.

Кажи: Та-жи видиш, жи миньі шче траба. Йа шче мушу робити, миньі шче душі траба.

І пішов собі знов дьітько.

Приходит можи ф кільа льіт знов до шивцьи тей кажи: Та вже дай миньі туйу душу! Доки йа вже буду́ ходив до те́бе? — Швец сьи всердив, скочив з варстату: — Е, кажи, зайди собі з дьітьком. Йа ще́бим троха робив, а вже видирайи! — Відвйизав душу від себи́, кинув му: На, бири си, колис наважив вже так борзо!

Дьітько став, тай сьи дивит на него. Швец кажи: Та бири си. Та чого сьи дивиш?

Кажи: Та шчо буду́ брав?

А швец кажи: Та ду́шу.

Йа ни таку́ хочу.

— А йако́йіш хочиш? Йа йинакшойі душі ни майу. То йа тобі казав, шо то йист мойа душа. Йа сьи так с тобов згодив; йа сьи так пітписав. — Та йист душа мойа, а тота йист боска. Йа до тойі права ни майу, йа йі ни сьмійу продати. А туйу то миньі во́льно і ду́рно дати.

Тей взьив дьітько той фартух, туйу ду́шу, тей поле́тьів.

Зап. від Юльки Стецій в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

17. Чорт і коваль.

Так быу йиде́н кова́ль, а шчо роби́у, то йак зро́бит, так нихто бы ни зроби́у, й дьітко. Шчо кому́ зро́бит: На, та́к бы ти й дьітко ни зроби́у! Али дьіткови сьа наунува́ло, жи він го так у́се ґаузу́йи*) і прийшо́у раз, перебра́у сьа йак кова́ль: Коби́ ты мене́ прийа́у за чельа́дника. — Али тот не хо́че: На шчо́ ми чельа́дникіу? — Йа буду́ у те́бе, не хо́чу нич, ни йі́сти ни нич, а шчо заро́бйу, подьілимо сьа. — І так він быу ни гет з рік ко́ло ньо́го. Але йде такы́й ста́рый, так сьа трьйасе́, до ку́зьньі, та́кій такы́й чорт, йак він: Коби́ ты мене́, кова́льу, переробйу! — Дай штири со́ткы. — Тот вы́ньау тай дау. — Той двіста́ сховау, а двіста́ дау ковальо́ви. І мо́вит: Дай штири міхы ву́гльа. — Тот

*) Ганьбить.

даў. — Розьігрíў вогéнь, йак тóго ўсадúў ў вогéнь, тот сьа так червоньíйи ў вогнú. Вúньаў го, ўзьаў на бáпку, спрáвиў му трóхы гóлову, шче шчось там, шчó сьа ньíби скрúвило, наносúў бóчку воды, ўсадúў го, хыбá зашваркотьíў: Врш! І вíттак ўже йде: Птрс, птрс! птрускуйи з воды, жиш то захлисну́ў сьа ў воды, такый крáсный, червóный, молодый тай пішóў! І тот ковáль, шчо быў кóло ньóго, злый, тáкжи пішóў. Али быў ў тьім селы́ пан старый, а пáньійка молодá. Повíдат вонá пáну: Ни мóжиш ты пíти до ковальá, ньай бы тьа переробúў? — А він не хóче. Айбо вонá конéчно: Йди, а шчош то дати́ штúри сóткы? — Сьíла на брúчку с пáпом, прийíхали до ковальá: Коби́ ты переробúў мóго пана! пáньійа мóвит. Нá ти штúри сóткы. — Йа ни хóчу. — Альóс тамтóго перерабльáў. — Нарéштьі йак то дáўно было, мóже й мýсьіў, хоць не хотьíў. І ўзьаў штúри мíхы вýгльа, розьігрíў вогéнь дóбре, йинó старóго верх, хыбá сьа збіх у шквáрок. Тотá зайóйкала: Ты пáна спалúў! — І ўже везýт го вíшати на шúбеницьу. Али тот злый ўвúдьіў, жаль му за ним. Перебíх, тай забандýриў, жи ни знáйут нич тоты, шчó го ведýт. А він сьа пытат: Та де ты íдеш? — Та вúдиш, мóвит, на шúбеницьу чéрес тéбе. — Давáй сьудá мýндур сьвій, йа за тьа підý. — Тот бóрзо розгорнýў, даў, тóт сьа загорнýў: А ты цыкáй! — Али вывезли д шúбеници і повíсили, а воно́ сьньíпка. Ей, мóўйат, не вúнен він нич неборáк. Дивú, сьньíпка вúсит! І тот ўзьаў, забíх пак до ковальá: Тьамú си, быс так дрýгий раз нúколи ни мóвиў, бо ты шчо зробúў: На, і дытко бы такé ни зробúў. А тепéрь вúдиш, йакé йа зробúў, а ты ни міх!

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

18. Звалашений чорт.

Буў йидéн чоловíк тай маў сúна і хотьíў йиго́ ожени́ти, áли ни позвальúў му туту брáти, шчо син хотьíў. Али він сьи напéр, тай ўзьиў йі. Тогдú тáто віддьілúў йиго́ і казáў му, абú сьи будувáў. Постáвиў він собí хáту, шóпу і стодóлу. Али стодóлу постáвиў на ничисьтьім мíсци. А той, шчéз би, ўзьиў тай му снопú гет вúкидаў с стодóли. Кáжи він до жíнки: Будéм пириносити, жíнко, стодóлу, бо на ничúсьтьім мíсци. — Типéр нимá йак пириносúти, бо типéр жнивá. Али йди жúто вúмолоти, а околóти зложú на тьік, а він собí най гульáйи там. — Пішóў чоловíк, молóтит, áли шчо ўдáрит сьньíп, сьньíп пітскочит, а він на бáльку сидúт і ногами махáйи. Скóчиў з бáлька тай кáжú: Дай ми

цьіп, йа буду́ молотиў. — Той даў му цьіп. Він йак ўдарит, то пиритне́ сьньіп, а сьньіп ни пітскочит. І він кажи: Шчо таке́ значи́т сьи? Ти бйиш сьньіп і він пітска́кує, а йа бйу, і ни пітскочит? — Тому́, ка́жи, бо йа сильньі́шший. — А він ка́жи: Та йак, ти сильньі́шший від ме́ни? — Сильньі́шший. — Та чуму? — Бо йа, кажи́, зва́лашший. — А, ка́жи, кількось сьи гойіў? — Три дни. — То зва́лашший мине́. — Той до каме́ньи тай му відрізаў гет зьі ўсьім, а той пішо́ў аш по́піт обла́ки. Верта́йи вітти, а ґа́зда ка́жи: Прийди третого дньи, йа поди́ўйу сьи, йак ти сьи загойіло. — Моло́тит чоловік йиде́н день і дру́гий день, на тре́тий ни хо́чи йти молоти́ти. Жінка ка́жи: Чому́ ни йдеш молоти́ти? — Йа, ка́жи, так і так зроби́ў, так і так. А він прийде́, тай миньі́ відріже. — А вона́ ка́жи: Скида́й холо́шньі с се́би! Зробила́ собі ву́са с са́джі, ўбрала сьи ў холо́шньі, йде й моло́тит. А він ў доктора буў, йде типе́р до чоловіка, тай ка́жи до́кторови, аби́ йшоў з ма́стиў за ним. Ка́жи: Коли́ ти зва́лашший, ануж покажи́ ти миньі́, йак ти сьи загойіў? — Тота́ скйнула холо́шньі, йак заде́рла но́гу до го́ри, а той йі ла́пкоў шче хтьіў погла́дити. Али вона́ йак и....е, а той ў но́ги. Здиба́йи до́ктори тай ка́жи: Вирни́ сьи, бо там, ка́жи, та́ка ра́на, жи тра ма́сти з за коньи́. Тай віттогди даў спо́ки то́му чоловікови.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косінського.

19. Як чорт служив у войську.

Ходи́в жо́ўньір на ва́рту десь ід маґази́нови, а там злый, пек му, ўсе приходи́ў, та сьа диви́ў на тото́, йак він там хо́дит. Али то сьа так трафйа́ло с кільканайцьать раз на йидно́го жо́ўньірьйа. Али раз прийшо́ў злый ід йидно́му і повідат: Коби́ ты меньі́ даў тот свій му́ндур, йак тобі красно́ ходи́ти, і йа бы так ходи́ў. Йа бы служи́ў за тьа́ рік. — А жо́ўньір сьа ўбе́ртат, мо́вит: Кобы́ то ты беспе́чно быў. — Бу́ду. І на той ча́с, йак вы́буду, обы́ ты прийшо́ў на тото́ са́ме місце. — І тот жо́ўньір пішо́ў і быў до́ма цьілы́й рік, а за рік йде там, де быў, на тото́ місце; а́ли тот служиў ў во́ську до́бре, тьілько ремі́ньа на о́хрест жоўньі́ри носи́ли да́ўно, а його́ тото́ пекло́; шчо́ му поспраўйайут тото́ фа́йно, а він фирк на йиде́н бік ўсьо. Шчо́ го сьа наби́ли! А він сьа прида́ў са́мо так йак тот жо́ўньір на обли́ча. І мо́ўйат йому́: Шчо тобі йи? Йак ты пуцу́йиш сьа і десь тото́ на йиде́н бік ме́чеш? — Вы́йшоў тот час, выйшоў він на тото́ місце, де забра́ў тото́ з нього, ри́штуиґ тот і му́ндур і повідат злый: На́ ти ўсьо, шчом ў те́бе ўзьаў і на́ ти гро́ші за цьілы́й рік, шчом фасува́ў. — Та йа ни хо́чу. Возьми́

собі дашчо́. Ой бі́дньі тоты́ твойі́ кирва́ві гро́ші. На́ ти у́сьі, 'зьми́ си, а йа́ бы більши ни служи́ў ў во́ську, хоць бы ми мільйо́ни дава́ти, ни́ то тых три́йцьать ґрайца́ріў.

Зап. в лютім, 1899 р. у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

20. Чорт — димало.

Буў один чоловік, що ни сьвйиткуваў ни неґілю, ни свето. Пишоў вин раз за снопа́ми ў поле, а була то неділя, така слокина, ишоў дощ цілий день, та були грузи. Иде вин возом, аж то кочиє си ди́мало[1]) за ним цілу дорогу. Вин иде, а далї злїз з воза, та взяў то димало. Вилїз на виз, а то з того вилїзає чоловик, та кажи: „Не бій си, чоловичи". Каже: Я кочиў си за тобоў дималом, бо ти си менї дужи вдаў! — Приходьи на ниву, напакували, та повезли д' хакі. Приходьи д' хакі. Чортик каже (бо то вин буў, щиз би!): Но, маєш богато хлїба, чоловіче? — А чоловік каже: Є! — Коли є, то будим робити горіўку. — Ґазда каже: добре! — Зробила біда кітли з лозини, вимастила глиноў, та зачала варити. Зварила, напили си, ґазда каже: О то добре питє! — Пишла біда за кітлами і приноси мідїні кітли. Зачали варити, наварили горівок, — запросили других, пили, біда іх лишила, а ґазда зачиў собі сам шинкува́ти. З того ґазда забогатїў. А приходи біда і каже: Тобі си лихо шинкує, гозми собі Жидіў до помочи! — Ґазда взьиў. Жиди зрікли: Ми у тебе виарендуємо, тобі мемо лиш гроші платити, а самі мемо шинкувати. — Ґазда пристав, маў гроші, розпиў си, а Жиди від цего чису зачили з ґрунту вигонити людий, а цего, шо їм заарендуваў горіўку, першого.

Зап. в марті, 1903, в Головах, Косівського пов. від Петра Шекерика, Л. Гарматїй.

21. За марний гріш.

Пирно́раў сьи злий ду́х ў по́стать шанда́рску і прийшо́ў до хло́па і каза́ў йиму́, шчоби́ му прода́ў жі́нку свойу́ на йидну́ ньіч. І дава́ў йиму́ вили́кі гро́ші, цьілу́ со́тку. А жи мужи́к ни хтьіў, бо каза́ў, шчо сотка со́ткоў, а жі́нку мо́жи шанда́р ўзьи́ти і йиму́ зба́вити. А жі́нка сама́ чоловіка намо́вила, шчо то со́тка йи вили́кі гро́ші. І ўзьиў мужи́к со́тку і схова́ў до скри́ньі. А шанда́р сво́йу збро́йу повісиў ў ха́тьі на кли́нок, шчоби́ чоловікови ни бу́ло ску́чно, шчоби́ ни ўзьиў ў сьвіт йиго́

[1]) Міхур.

жінку. І сам мужик позашчіпаў сьи, позамикаў двері і льиг на постили спати; а жінка ш шандарем пішла до стодоли. А буў хлопак, йійі син, ўже мудрий. І жиль му було за мамоў і пішоў, льих піт стодолоў і слухаў, ци ни буди шандар мучиў йиго маму. І чуў хлопиц, йак мама дужи сикотыла і стогнала. А ўстаў чоловік рано і здуміў сьи, шчо йиго жінка ни ўходит до хати. Подивиў сьи на скіну, а шандарскойі збройі на клинку нима. Він до двирий, двері позаминаны. А чоловік здуміў сьи, шчо такого, куди шандар ўвійшоў, шчо збройу забраў. А йак прийшоў до студоли, то застаў свойі жінки тыло окреми, а шкіру окреми, шчо шандар йиго жінку облупиў. А йак ўвійшоў до хати, подивиў сьи до скриньі, то сотка лижила. Сотку злий дух ни ўзьиў, бо йиму за жінку заплатиў. І жінки позбуў сьи за марний гріш.

Зап. в цьвітни, 1897, від Тимка Гринишиного, в Пужниках, Бучацького пов.

22. *Чорт під горшком.*

Йидного разу йа ж жінкоў йду з вісьільи по вичери до дому. Али йде йакас потвора, чоловік ни чоловік, худобина ни худобина. Зближийи сьи блишчи, кажу йиму: Добрий вечир. — А він миньі вітповідайи: Дай, Божи, здороўйи. Тай питайи сьи мине: Дести ходили, добрий чоловічи? — На вісьільи. — Ци добристи сьи мали на тьім вісьільу? — Йа кажу, жи добри. — Ни знаў, кажи, ци йа би ни пішоў там на вісьільи? — А йа вітповідайу: Йак майиш охоту! — Питайи сьи він мине: Хтош там йи шче на вісьільу? — Йа йиму кажу: Нима ўже ньікого ж жопатих, тьілько кухарка тай староста і музики і хлопцьі. — Питайи сьи він мине: Шчо там вони робйи? — А йа йиму на тойи вітповідайу: Шче заўчису то гульали з дьіўками, а типер ўже пізно, то йакіс там штуки показуйут. — Питайи сьи він мине: Шчо за штуки? — Йа му вітповідайу на тойи, шчом видьіў, йак на соломі йайце пикли, на стиблови. — А він на тойи вітповідайи: То ўже мине там ни потрібно. — Али йа сьи придиўльийу троха льіпши на йиго поставу, а ў него ноги так йак ў когута. Диўйу сьи на обличи, пугач ни пугач. Призирайу сьи блисчи, вуха ни вуха, а то рішки мальі. Аш типер ўже йа виджу: Се живий дьітько. Дато миньі страх і бойу сьи й ни бойу сьи, бо ўже місьиць зачиў схолити і гу буў йим ж жінкоў і слухайу йа, йдут хлопцьі, співайут. Такі блиско ўже приближили сьи хлопцьі до мени, а він кажи: Коби ти мине де сховаў. — Йа му вітповідайу: Та де тьи сховайу? Йак бис кіт, то бим тьи сховаў за пазуху. — А то ми

були́ ма гости́нци, а при гости́нци ви́сьіў на пло́тьі горне́ц таки́й, мо́жи ў ньім бу́ло зо нйить ґа́рціў, шчо сьи ў ньім го́лупцьі вари́т на вісьільи. То на́віть мойа́ жі́нка жи́чила рас то́го горшка́. А він до ме́ни: Будь здоро́ў, това́ришу! — А йа йиму́ на то́йи: Шчісливий та́ниц. — Тай він шмик! піт той горне́ц. Али жі́нка до ме́ни: Та ходи́ ўже. А йа хотьіў посто́йати шче, аби хло́пцьі той горне́ц ни збили. Али вона́ ка́жи миньі́: Ходи́, бо йа зме́рзла ў но́ги; ходьім тай бо́рши буде́м спа́ти і аби́ сьи хло́пцьі до те́би ни чіпа́ли. — А ту ўже хло́пцьі чим рас сьи зближи́йут. — А йа ка́жу: Та шчо сьи ма́йут до ме́ни чіпа́ти? На́й сьи ўчі́пйи до пло́та, ни до ме́ни. — Прійшо́ў йа кількадесьи́ть кро́кіў папире́т с то́го мі́сцьи, де йа з ним розмаўльаў. Али ка́жи Іва́н до Штифана́: Диви́ сьи, йаки́й о́нди те́ньґий горне́ц на пло́тьі. Коби́м так буў кіў ни ки́нуў, бу́ў би йа му даў зо два ра́зи; шчо́ сьи ма́йут горшки́ по ночих ки́гати? — А Нико́ла ка́жи: Чика́йти, йа́ сьи ве́рну по той бук; ни бу́дим с пло́та лома́ти, аби́ ґазда́ ни ўчуў, ни вийшоў та ни здер шчо з нас. — Приньіс Нико́ла той бук раз два, ў тьі хви́ли, а Іва́н ка́жи: Да́йно миньі́ йиго́! Йа́ сьи йидна́ко ни́нька ньі с ким ни биў, най хоть горне́ц пібйу́. — А Штифа́н ка́жи: Йак сьи той ґазда́ довідайи, шчо йиго горне́ц, тай сьи буде́ гньі́вати на нас. Дай спокі́й. — Ет, шчо мине́ йиго́ гньіў опхо́дит; йа йа́к би йиго́ ни збиў, то́би на́віть ни спаў! Підньи́ў кіў до гори́, та по горшко́ви. Али шчо́ сьи маў відати дзвін горшкови́й, а то вісьла́чий. Йак завишчи́ло, запікотьі́ло, так йа́к би до ку́пи десьіть псіў шчіпи́ў. Тай на́ўпраўцьі города́ми пошумі́ло. Пиридоганьи́йи мине́ тай ка́жи миньі́: Файно́-сти миньі́ повінчува́ли. Чому́сти миньі́ ни каза́ли: Дай, Бо́жи, здоро́ўльи, а́ли до́брий та́ниц — а йа таки́й та́ниц маў, шчом на кольі́ піў лицьи́ си відорва́ў. — А то бу́ло на роздоро́жу тай смо сьи за́раз росходи́ли, бо ўже ма́ло бу́ти по опі́ўночи. Тай зноў він миньі́ ка́жи: Добра́ньіч. — А йа йиму́ вітповіў: Йак льижиш спа́ти, аби́с ни міг ўста́ти! Тай йа пішо́ў собі́ спа́ти. Пріспа́ў йа сьи ньіч, шчем си з дньи зроби́ў полови́ну но́чи і ўже бу́ло ко́ло полу́дньи і похма́рило сьи. Йак згуркотьі́ло і нара́з чу́йу: уда́риў грім так, аж ві́кна сьи затрісли́, а йа́ сьи пробуди́ў. І зьібра́ў йа сьи, йду собі́ зноў вісьільи́ докінчувати. Йду йа ко́ло то́го роздоро́жи, а там так з де́сьить сьиже́нь була́ те́ньґа ку́па бзини́. Али бі́гайи дити́на по ву́лици тай пла́чи. Пита́йу йа́ сьи: Чо ти, си́ну, пла́чиш? — Ой-ой, біда́, бо ми ритьи́к (грім) та́та ўбиў! Мо́жи бисти були́ такі́ до́брі, шчо бисти пі́шли помочи́ ми спорідити. — А де́ш ти ме́шкайиш? пита́йу сьи йа йиго. — Та от ту нидале́ко, бу́ди з де́сьить сьиже́нь хо́ду. — Ка́жу йа: Ходи́ ско́рши, бо йа ма́йу йти на вісьільи́. — А то хлопи́й вітповіда́йи: Тай мойі́ та́то бу́ли ўчо́ра на вісьільу́, а ни́нька ўже тре́ба й йіх спори́джувати. — Йде той хло́пиц на пире́д, ўтвари́йи две́рі, ўхо́джу йа до ха́ти, ди́ўльу сьи —

на зимлй так йак би ґарниц дехтьу вільльиў. — А деш твій тато лижит ўмирлий? — Та от то сирит хати. — Та то с твого тата таке йи? — Наши фамільйа йак ходит жива, то цьіла, а йак ўмирайи, то ньічо, лиш деготь сьи з него робит. — Зараз йа ўзьиў сьи до роботи, постьигаў йим дошки робити домовину, а хлопциви кажу: Біжи за цьвиками, бо ни майу чісу дьіркй виртьіти і кілки робити, бо миньі би шче йти на вісьільй на обід! Виміриў йа трўиву десьіть цальіў за ўдоўшки, штири цальі за широка, а піўтора за гльибока. Приньіс хлопиц цьвики, збиў йа туту домовину, а хлопцьи післаў йим за рабіном, аби йшоў рабіи йиго ховати, а сам ўзьиў йим тото тьіло ў домовину скидати, йино ни голими руками, али вилками. Тото тьіло ў домовину споріди́ў, цьвиками прибиў, а сам на вісьільй пішоў. А йак йиго ў порадьі ховали, том на той чис ни буў, али другі ми казали.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

II. СТРАХИ.

23. Страх бандою.

Буў Васи́ль Кіндра́т, фа́йний ґоспо́дар. Займи́ў ў ночи́ на лан па́сти штйри воли́, аж від ульі́гріўскойі грани́цьі. Пас він там тьі воли́, а́ж о пі́ўночи пойави́ла сьи ба́нда, ду́жи кра́сно гра́йи; ли́вит сьи, тим лано́м шум, ба́нда рі́жи, ни мо́жи сьи ўсто́йати, а тьма паньі́ў ду́жи диўно гульа́йи. Али й воли́ тьіка́йут с тим шу́мом. Позакида́ли си опанчі́, гульа́йут так йак ў пові́тьу, аш сьвітло ме́жи ни́ми сьи показа́ло; він сьи зостра́шиў тай з вола́ми ўтьік. А то пішло́ ў бе́звісти, ў скалу́, ў ріку́. Шум ду́жи буў. І віт тогди́ ўже ни гнаў па́сти ў ночи́.

Зап. в липни, 1902 р., в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

24. Страх у виді весіля.

Раз йа пішо́ў собі́ зави́тка на музи́ку подиви́ти сьи і буў йа там до́ўший час. Ни зна́йу, йака́ була́ пора́, йду ўже до до́му, слу́хайу, йде висьільй. А йа собі́ ми́шльу: До́бри миньі́ сьи тра́фило; бу́ў йим на музи́цьі, шче буду́ ви́дьіти й висьільй. Припе́р йа́ сьи до плота і чика́йу. Йде тото́ висьільй, так ла́ткайут, му́зика гра́йи і фі́ри йі́дут, шчось шісьть чи сьім фір, а́ж про́сто на ме́ни с кі́ньма, зі ўсьім. А йа́ сьи пітсува́йу до пло́та, шчоби́ мине́ ни ростратува́ў, а він та́ки на ме́ни йі́ди. Йа зачи́ў кричи́ти: Та де йі́диш, та тобі́ о́чи ни повилазьи́ли, жи йа ту сто́йу. А він сьи ни вітзива́йи йиде́н з дру́гим і йі́ди да́льі так, шчо йа му́сьіў ви́ньісти аш на пльіт, бо́м сьи бойа́ў, аби́ мине́ ни ростра-

тували. І поминули мине́, поїхали від нéни так с ніў кільоме́тра, уже то́го висьільи́ чу́ти ни бу́ло. І ни зна́йу, шчо́ сьи да́льі ста́ло, бо йа буў ў такім страху́, шчом ни міг до до́му зайти́. То с ти́ждинь ми було́ ни́рит очи́ма тото́ висьільи́ і ўсе-м сьи ў той чис бойа́ў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

25. *Як страх гуляв.*

Ту ў кольіду́ кольідува́ли хло́пцьі. Музи́ка буў пори́дний, фа́йно граў і забаўйи́ли сьи йак звича́йно хло́пцьі, сьпіва́ли, кольідува́ли, йиде́и до дру́гого до ха́ти ходи́ли і так сьи забаўйили. Али зьібра́ли сьи від млина́ пиривіского іти́ до Іва́на Кулико́ского. Ди́ўйут сьи, йде йаки́с пано́к фа́йно зьібраний, зиґа́рок аш спийа́йи, па́лицьи ў рука́х; місьиць сьві́тит, хло́пцьі лиши́ли сьи, по задьі́ йшли, а музи́ка, йак звича́йно пішоў на пире́д с сво́йім та́мбором і ка́жи: Йаки́с пан йде, загра́ймо му фа́йно, мо́жи ми ки́ни шчо ў скри́пки. — І зачи́ли фа́йно гра́ти. Той про́тьіў них дохо́дит бли́шши, зачи́ў пітска́кувати той пано́к, зачи́ў гульа́ти, с то́йі па́лицьі зроби́ло сьи ўже дві ў то́го панка́ ў рука́х і бйи йидно́ў ў дру́гу і ду́жи ди́ўно гульа́йи. Али ўздріў музи́ка і тоти́ хло́пцьі, шчо то ни йи пано́к, а́ли шчос зле му́сит бу́ти. Запу́дниў сьи музи́ка і стаў гра́ти; а́ж бі́льши прибу́ло хло́пцьіў по задьі́ і застра́шили сьи і застанови́ли сьи на тьім панко́ви, шчо так гульа́йи. Миха́йло Куликоский відки́г на бік музика́нтьіў і поминули то́го панка́ і виде́ до сво́го вітцьи. Іва́на Кулико́ского, до сво́йі ха́ти, шчоби́ й там заба́вили сьи. І той пано́к ни лиши́йи сьи йіх ўже. Іде́ то́ўна хло́пцьіў чи́рис шісьть сот кро́кіў по́над во́ди, горо́дом, аж до Іва́на Кулико́ского. Прийшли́ до фі́ртки, той пано́к зник. Прийшло́ сьи ўтвари́ти фі́ртку, ни мож ўтвори́ти. Аж пес зга́ўкаў на подві́ру і ўтвори́ли тоти́ две́рі і зачи́ли чудува́ти сьи, шчо сили́ йи. Ви́тко, шчо то біда́ була́! Пирижигна́ли сьи і сказа́ли: Най Бог стиріже́ нас від усьо́го зло́го.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

26. *Страх — музика.*

Йидно́го ра́зу пішо́ў йа на вичирни́цьі. Побу́ў йа ў това́ристві хло́пцьіў бли́сько одина́цьітойі годи́ни і зами́слиў йим йти ўже до до́му, бо

пізна пора́, а на дру́гий день маў йим пи́льну робо́гу, до котро́йі хотьіў спочи́ти. Кли́каў йим товаришіў сво́йіх, а́ли ми вітнові́ли, шчо шче ни пі́дут до до́му. Пожигна́ў йим товаришіў і пішо́ў йим до до́му сам. То було́ дале́ко на дру́гім кінци́ сила́, де йа буў на вичирни́цьох. Йак йим сьи вирта́ў звітти, учини́ў йим сьи на сириди́ньі сила́, бу́ла там ха́та побудо́вана нова́, Бо́ского Нико́ли, при котрі́ шче двирий і віко́н ни бу́ло. Даў миньі́ сьи чу́ти голос, шчо музи́ка на цимба́ли гра́йи ў тьі ха́тьі нові, пидокінче́ньі. Стаў йа, слу́хайу, ўже ни гра́йи. Зачи́ў йа йти тихо́нько на па́льцьох, а музи́ка зноў гра́йи. Здава́ло миньі сьи, шчо то ў тьі ха́тьі, а наколи́м ха́ту мину́ў, за́раз йим ўчуў, шчо то ў су́тичи ў рові, ў бзи́нах, а́лим ни ви́дьіў хто. І пішо́ў йим собі́ дальі і лиши́ў йим музи́ку. О вісьімдисьи́т кро́кіў на пире́дьі було́ роздоро́жи — про́сто Кре́та — і ў вінкли роздоро́жа то́го була́ мура́ва. Зоба́чиў йим зда́лику білий копе́ц. Престаўйило миньі сьи ньіби ку́па сьньігу́, а́ли сьньігу́ ни бу́ло, бо то бу́ло ў листопа́дьі. Було́ мра́чно, а́ли ни бу́ло ньі боло́та, ньі сьньігу́. Прихо́джу аж бли́сько ко́ло не́го, ко́ло то́го кінцьи́, ди́ўйу сьи на не́го, а то вигльида́йи ньіби худоби́нка мала́, а́ли ни чу́ти з не́го а́ньі віддиху ньійа́кого, аньі ньічо́го. Ни міг йа ў ночи́ роспізна́ти шчо то, а схили́тим сьи бойаў, бо ни знаў, шчо то таке́. Хтьіў йа ко́нчи зна́ти, шчо то і ўзьиў йим сьірни́к с кише́ньі, засьвітиў йим і зобачи́ў йим, шчо то хорт вили́кий білий, зложи́ў сьи йак зви́кли пес до спаньи́, поста́виў го́лову на за́дньі но́ги, ви́трішчиў о́чи на ме́ни і ни руши́йи сьи з місьцьи. Йак йим виходи́ў з вичирни́ць, ни маў йим жа́дноїі па́лицьі с собо́ў; а́ли буў пльіт стари́й ко́ло доро́ги, а йа ўзьиў кіл, тому шчо дале́ко бу́ло шче до до́му, а ў нас тогди воўки по сильі́ ходи́ли, аби́м на припа́док маў сьи чим оборони́ти. Узьиў йа той кіл і три рази ним ўдариў по́при хо́рта сто́рцом, а він а́ньі муркне́, а́ньі сапне́, а йа ни ўступи́ў сьи, бо хотьіў йиго́ почистува́ти. Узьиў йа, підньі́с кіл до гори́ йак пальну́ йиго на ві́длыть, йак лижиў, а хорт а́ньі заскавулыіў, а́ли здойми́ў сьи на но́ги, стаў ду́жи вили́кий, йак даў шу́са йидно́го, то ми сьи здава́ло, жи два́цьіть крокіў буў пльіт дале́ко, скочи́ў за той пльіт і пішо́ў там, де граў. А йа собі́ гата́йу: Ти миньі граў, а йа тобі ві́діграў. — Али страх мньи так огорну́ў, шчом ле́дво до до́му прийшо́ў і на вичирни́цьі більши ни ходи́ў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

27. *Страх у виді пані.*

У дворі рі́заў йим пацьука́. Ўже була́ пі́зна годи́на, двана́цьіта; поробиў йа сальцесо́ни, кишки́, коўбаси́ і хо́чу йти до до́му. Ка́жи миньі

кіьучницьи: Ни йдьіт до дому, Синьчуку, бо типер дванацьіта година, можити сьи затримати. — А йа кажу: Ей шчо, Бог усьуда, на каждьім місци. — Паньі відложили ми коубасу, солонини і гроший, йак звикли різника витправити. Йду йа оґрудом, красьньі чічки на свидьі, йак найкрашші ґорґіньійі більі, або бульдинерийа. Летит попри мени паньи с шумом ў обручих. Пирийшоў йа той корч, а она попри мени, попри той корч, тай пішла ў саджіўку купати сьи. Там талапайи, лускайи, прийшоў йа до клатки, йти на клатку — йа на скарбовім боцьі клатки а оно на пашім боцьі. І сидит на клатцьі уже. Вода вилика і мисьльу собі: Чи ти мине трутиш ў воду, чи йа тибе? — Пирихристиў йа сьи. і кажу: Духу сьвітий, просьвіти мине, стирижи миньи віт усього злого! — Приходжу аж до беріга, хухнуў йа ў руку по божі воли, приходжу до него — ни ўступайи сьи. Помацаў йа за голову, студепи. Е, гадайу собі, шчо ти будеш миньі робити? Тай кау: Ходи! А оно йде так йак йальіўка, ни ўбрана. Йа йду до хати і оно йде. Кау: Жінко, сьвіти, ни лихослоў. — Жінка засьвітила, а то стойіт так гі тильи ў хатьі. — — Кажи жінка: Шчос привіў? — Або йа знайу шчо? — Йа с хати кигну, то сьи ўперло ў одвірки, ни мож вікигнути. Вікигнуў йим до сьінийі, даў йим на відльіть кілька раз макогоном, а оно кажи: Пусти, ўже тьи більши ни буду пуджити. Йак йим ўтвориў двері, йак вітир сьи звійаў, пішло, ўже-м більши ни видьіў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

28. Страх — панна.

Як-им був леґінем ще, тай шов я до ґівки. Так було пізно, коло опівночи дес видалеко. Я зийшовим пат сило тей прийшов близько води. Дивлю си я, а там купає си шос в воді. Дивлю си, купає си панна; так гей до чеґедини подібна, біла. І вітак злякав си — хотівим утікати, али гадаю я си: Ніби парупкови утікати від дівки — то встид, як вона купає си. Приглядаю я си блищи і дивлю си на тото, а то все — то пітхопит си до гори тей спускає си. І я чим блищи зближию си, а вона вже ни пітскакує так, як здалеку. Я гадаю собі типер: — Що це ни щизає? Біда буди. А можи яка біда обморочит — прийду, подивлю си! Приходжу я блищи тей нахилею голову, а то вже лишень голову витко, вже ни купає си, лиш так мало потроха. А я приходжу блищи, а то вода так піткидає тов шумов з води. Тей я би був міх на то рахувати, а то ниправда було.

Зап. 1903, від Василя Варчука, в Печеніжині, О. Деревянка.

29. Страх у видї жінки лїзе на грушку.

Микалисмо коноплы — вже в осени. І вітак якисмо вмикали та йдемо вже до хати. Дивимо си, жінка стоїт. Ну, і ми стали, та стояли так квандрас. І дивимо си, а вона дряпає си по грушцї. І так ми пішли до хати тай лишили ї. Хотїв шпурити тей казали: так ни ‚падé.

Зап. 1903, від Волощука Василя у Тулові, Снятиньского пов. О. Деревянка.

30. Страх у видї дївки.

То йидéи пáрубок надыйшóў з вичирнйць ў зимі, тай прихóдит ни далéко йак то міст кóло шкóли (в Григорові). Кáжи: Дúўйу сьи, йде дыїўка; а йа собі мúслиў, жи то Нáсьтьи Рісно́йі, тай кáжу до нéйі: А ти дé йдеш так пізно? Тай йим злáпаў йійі за рýку. Йа йі ўзьиў за рýку, а йійі рукá такá волохáта! А вонá — кáжи, сыіла миньі на плéчі тай не мóж йі скúнути. Прийшóў йа пидалéко цéркви, кóло тóго христá, шчо йи, хóчу сьи пирихристúти, ни мож і ни мож дáльі йти. Йа бирý, виртáйу сьи назáд. Прихóджу аж там кóло мóста, кóло шкóли, зноў ни пускáйи дáльі. Гадáйу собі: Шчо ту робúти? Бирý тогдú, йду ў долúну. Пирийшóў йим биз вóду, биз потьічок тай йду пóпід горý, а ту миньі так тьйшко, так йим зьіпрíў! Аж йим прийшóў кóло тóйі фіґýри, шчо кóло Тýрка, аш тáм йим сьи пирихристúў тай тогдú дьіўка з мéни зьізла. А йа прийшóў до дóму тай відлéжиў дві недьіли і дрýгий раз ўже дьіўки на дорóзьі ни чіпаў ў ночú.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Філька.

31. Страх — Жид.

Йду я йидного вечера до дому вже пізно, а Жид стоїт на дорозї. Али я дивю си — так іду по-при него — нїчо я єму ни казав такого, тей я так кажу: Шо ти, мой, нисеш? — А то, вихір як си звіяв, як зачєло камінями шпурлєти! Али я дивлю си, а той Жит мине пиригонив аш коло коршми. Я єго лишєв, а він вже напирид мени. Кажу: Шо ти є мо, шо ти маєш мине пуджити? — А то напирид мени відійшло, тей си зробив... зробило си пéсє мале. Али то пéсє зачєло си

кочети пиридомнов; я лишень хотів го ймити, а воно вітскочело від мени, і с того писети, та си зробив хорт такий .....

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

32. Страх у виді Жидків.

Йіхаяи с Коро́пцьи на жнива́ льу́ди сторо́нного па́на с Подо́льи. А йидна жінка бойа́ла сьи ду́жи біди́ ў ночи́, али ре́шта, на тьі фірі сидьіло бага́то льуди́й, тай сьи сьмійа́ли. Тай ка́ут: Оўва! Шчо до нас біда́ ма́йи? Йа коби́ ві́дьіў, йака́ біда́! — ка́жи оде́н. А фірман ка́жи: Хо́чити ви́дьіти? Йа́ вам пока́жу за́раз. — Трі́снуў батого́м два ра́зи, пойавило сьи двойи мали́х: одно́ ме́ньши, дру́ги бі́льши. Так вігльида́ло, ньіби Жидьи́та. Тай ка́жи той фірман: Адьіт, о́нде ўже йи двойи. — Зачи́ў кіньми руши́ти фірман, ни мош; шчос віта́к змуркотьіў той фірман, ко́ньі йак сьи пірвали, йак зачи́ли литьіти, віт піткіў аж йискри ска́чут. Льу́ди сьи попапу́джували ўже на фірі, одньі́ сьи Бо́гу мо́льи, а дру́гі моўчи́. І тоти́ литьи́, ньіби Жидьи́та. Дойіжджи́йут аж до дру́гого си́ла, ди́ўйи сьи, а тоти́ ўже на пире́дьі двойи дьіти́й, ўже стойа́ зноў. Той фірман зноў тра́снуў два ра́зи батого́м, тоти́ дьіти зни́кли, ті льу́ди подьи́кували Бо́гу, а той фірман сьмійаў сьи. І ка́жи: То мо́йі помічники́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

33. Страх — хлопчик.

Други — я йшов с села десь коло дивєтої, або дисєтої години. І привідів міні си на болокі однім хлопчик. Я си пирихристив, а він пциз... по вздрів.

Зап. 1903, від Василя Ґриґорійчука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

34. Біда — дитина.

Йду раз рапе́нько до Сісчи́хи. Ди́вю сї, а перед ха́тов така́ дити́на, мале́нька, в сорочи́ні, простоволоса. Пішо́в я до ха́ти та пора-

хува́в діти. Всї були́. — А чия́ то там, Сїсчи́хо, на дворі́ дитина? — А ўна на то піц. Прибіга́ю до мо́ї небі́жки ма́ми тай ка́жу: У Сїсчи́хи біду́м видів. Але ма́ма не ві́рила. А пото́му лю́де всї сї переконали́, що у Сїсчи́хи була біда.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Сеня Кушнїра. В. Левинський.

35. Страх у видї коня.

Йидно́го ра́зу йїхаў чоловік ж жінкоў з міста, з Бучи́чи. Нидале́ко сила́ на грани́чны дорозы надле́тыў на́гли кінь вили́кий стра́шни сильни́м ґальо́пом, жи аж іскри́ за йиго́ копита́ми сьи си́пали. Зоба́чила жінка, шчо з за́ду сидыла на фірі, і пиристра́шила сьи ду́жи тим видо́ком і кричи́ла зо страхи́ до чоловіка сво́го: Жини́ йак найбо́рши ко́ны, бо за на́ми лити́т таки́й кінь вили́кий і мо́цно лити́т так, жи аж сьи іскри, за ним си́пйут. — Ни помогло́ тото́ шчо наганьи́ў ко́ны чоловік і йїхаў бо́рзо ними, бо той кінь дале́ко бо́рши ле́тыў і здава́ло сьи, шчо хо́че йїх на возы сво́йім бі́гом побити. Нара́з йак сьи ду́жи зблизи́ў бли́сько аж до самого во́за, ско́чиў ра́птом на бік і до лыса поле́тыў, а вого́нь сьи за ним си́паў. А тоты́ ко́ны ў во́зы зоба́чили то́го коньи́ ў по́бігу, то так шале́но рвали до до́му, шчо тру́дно йїх бу́ло стри́мати.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

36. Дивна конина.

Йшоў йа рас с Пу́жник. Прийшо́ў йим на Кізьу, а там йи таки́й жо́луб або ріў. Ди́ўйу сьи, а там кони́на спу́тана, пириве́рнина до гори́ ногами. А то вили́кий там ріў від новосьіле́цкого. А йа гада́йу собі: Та шкода́, аби здо́хла. Треба йійі роспу́тати тай ви́висти з то́го жо́луба. — І трима́йу сьи за пу́то. Наколи́ йі йа ви́віў і хтьіў йим пусти́ти. Вона́ йак віўкни, йак ди́рґни, йак піди зо мноў по корчо́х! І маў йим міш о́к на со́бі і кужу́х, то поде́рло на ми́ны ў шкама́тьи так, шчом сьи лиши́ў тыльки ў портка́х. Віта́к йак здойма́ло з ме́ни портки́, то у́жем ў такім страху́ буў, шчом ни міг ви́тримати, бом си гада́ў, шчо бу́ди ішче́ здойма́ти шкіру. Али бо́ли лиши́ла (ма́ла сумлыньи — зам. тата) мине́ Богу дьи́кувати ми́жи ро́сохами на вирбі нат само́ў кру́чоў. І шче ка́пцы лиши́ло ми на нога́х.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

37. Як парубок скакав на страха.

Раз йа вивіў конину на пашу, а самйим пішоў на вичирницьі. А та конина прийшла с наші тай приближийи сьи до города, хочи зальісти ў город. А йа йду з вичирниць тай дйуйиў сьи: Мойа конина, гньідá, майи на чольі лисину. Мишльу собі: Роспутайу тьи, тай возьму тьи до дому, бо зальізиш ў город тай наробиш шкоди. — Приходжу до тойі конини, роспутаўйим, нуто ўзьиў, на шийу заложиў (собі — зам. тата), а самим ўзьиў сьи за хрибет конини, тай гайд, так йак то на коньи. Йа дйуйу сьи, а йа цапки стойу на другім боцьі. Так йим сьи потоўк, а конина ни знайу, де сьи подьіла. Йак мі страх зьібрав, шийкум лишиў, йак йим зачиў ўтьікати до дому! Приходжу, а мойа конина ў дома під оборогом, а тота, шчо йа сьідаў, то ни знайу де сьи подьіла і до ниньі.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

38. Страх у виді лошака.

Як-смо раз їхали до Стрия і то сї вчіпило наших коний гей лошьи. Таке цалком подабало на лошьи. Али мині йно дивно було — де воно сї взяло коло коний. І все с самих Лисетич до Тисарова... Али я як сидів на фері, аж волос ішов в гору, як я то видів, бо все чогось цавком коло віска. Я бичом навіть гонив і воно сї такой ни пускало.

Зап. 1903, від Гриня Бавуса, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревяпка.

39. Страх у виді теляти.

У йидньім дворі повиходили вечиром тильита с кльітки; а пастухи сьи бойали, шчоби тильита ни померзли або аби ни порозбивали зьвірі, ходили ў ночи і шукали. Йиде́н йшоў ўпиред, другий облишиў сьи; і здибаў шароў годиноў, жи шчось йшло подьібни до тильити. І зачиў йиго кликати: Мальо-мальо-мальо! А тильи йиму сьи покриўйило так сами, йак би він говориў своїм йазиком. А він пізнаўши, шчо ни можи бути, аби так тильи вітповідало, пирипустиў йиго і пішоў дальі. А йак надьійшоў другий і зобачиў тото тильи, прибіх прітьма і злапаў за

шийу. І ўчуў, шчо тото́ тильи́ було́ ду́жи зи́мни і ки́нуло ним ду́жи ки́шко до зимлы́. І до́ўгий чис ни міх спамньита́ти сьи, де він йи. А йак сьи схо́пиў, то оба́ поўтьіка́ли зьі страхи́ і ўзна́ли, жи то ни бу́ли тильи́та, а́ли зьлы́ ду́хи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

40. Страх у виді кози.

Йиде́н буў Ду́тка. На́сли ко́зи на лу́зьі, шче за па́на Мисло́ўского, старо́го, Анто́нього. Він йіди з двора́ коне́м, було́ більши йак ми́льи доро́ги, пока́зало сьи йиму́ на знак козьи́ти сьвіцкого, ми́жи лыса́ми. А він злыс с коньи́ тай ўзьиў ту ко́зочку на коньи́ тай ка́жи: Ко́зочко мойа́, ко́зочко! І визе́ на коньи́ до компа́ньійі тих козьи́т. Нидале́ко ўже бу́ло дойіздити до обо́ри козьи́чойі, а тота́ ско́чила ко́зочка с коньи́ тай зачи́ла плиска́ти ў доло́ньі і зачи́ла сьи сьмійа́ти: Ха-ха-ха! Ко́зочко мойа́, ко́зочко! — Зачи́ла шче й кпи́ти з не́го. Той йа́к сьи спу́диў, зачи́ў тьіка́ти до сво́го кумпаньі́стого і тота́ лиши́ла сьи коза́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

41. Страх серною.

Було в одного ґосподари висїлє — хлопцї таньцьовали в вечи́р в хатї, а там серна прийшла; і хлопцї зїма́ли три рази в руки, а шерсть в руках сє лишила, а вона ввести́ сє ни дала до хати. То певно був дїтко!

Зап. 1903, від Миколи Бачинського з Лівчиць, Жидачівського пов. О. Деревянка.

42. Страх баранцем.

Йіхаў йидин ґосподар з млина чириз льіс так десь коло піўночи. Йак вийіхаў на той місток, шо йе там під Сьільцем (беньк.) ў „Залізній“*) аш чуйи, шось так стало тьашко коньам, шо так стали сопти, шо

*) Залізна — урочище між лїсом на шляху Камінка-Добротвір під Сїльцем б.; там показують ся ріжні страхи.

ледво тьагнут. Огльадайи цьі віи, а ў заду на возьі сидит білий бараньчик. Віи ўже знаў, шо то йе, тей обирнуў сьи і дальі йіди, а йак вийіхаў з льіса, ўзьаў того бараньчика на руки і давай христити йиго. Али той ґосподар зарас заслаи і ніў року лижаў, а шоб ни буў йиго зачинаў, то ньіц би йиму ни було.

Зап. від Марини Коваль на Стриганції, Камінецького пов. в липни, 1902, А. Веретельник.

43. Бідний баранець.

Йак та́то роби́ли, нибі́жчик, ў Стру́сові, тай та́мички нойі́хаў чоловік на йа́рмарок, на дру́ги, чи на тре́ти сило́. А до бу́ло ў зимі́, дужи була́ завиру́ха, тай той чоловік ду́жи сьи припізни́ў. Али дру́гий буў з ним, йіх двох; йіхали з міста пізно ду́жи, ньіч. Йідут по́лим, а піт фіґу́роў лижи́т йагньи́тко мале́ньке і трісе́ сьи, бо зи́мно, с сту́дини; тай заблє́йало. А той чоловік, шчо з ним йіди: То, ка́жи, пе́ўно хтось гнаў віўцьі з міста, а тото́ сьи йагньи́тко одно́ лиши́ло. І ка́жи: Возьмім тото́ йагньи́тко, бо шко́да, аби зме́рзло. — Узьи́ли тото́ йагньи́, зави́ли у вире́ту, положи́ли на са́ни і йідут. Прийіхаў ґазда́ до до́му, йагньи́тко ўзьиў до ха́ти, і покла́ў на пи́ц. А той, шчо з ним йіхаў, пішо́ў до до́му, бо він буў аж на дру́гім кінци́. Типе́р тото́ йагньи́ на пи́ицу так сьи загрі́ло, тай таке́ сьи зроби́ло вили́ки, жи по́ўний пи́ц. І то пра́ўда, пра́ўда! Тогди́ тото́ йагньи́ ка́жи: Чоловічи, визи́ мине́, ка́жи там, вітки́с мине́ ўзьиў, бо йак ни вітвизе́ш, то буде́ш ви́дьіти, шчо с тобо́ў сьи ста́ни. — Той чоловік тогди́ стаў і ду́майи, йак тото́ ве́сти: ньіч те́мна і ду́жи завиру́ха і дале́ко, типе́р і то́го чоловіка нима, лиш він сам. Али рад-не́рад, ди́вит сьи, жи то ни же́рти і запріга́йи ко́ньі до сани́й, скига́йи йагньи́ с пи́ица, а́ли бо сам ни мо́жи, кілько й жінка помага́йи, бо йагньи́ вили́ки ўже, по́ўний пи́ц. С тьишко́ў ну́ждоў ви́двигали йиго́ на са́ни, визе́ йиго́, а́ли жи ко́ньі так тьа́шко йдут, шчо аш цьілко́м мо́крі. Привіс там на тото́ місци, скоти́ў іс сани́й і лиши́йи; а воно́ тогди́ ў сьміх, зачи́ло сьи сьмійа́ти і ка́жи: Йа́кбис буў мине́ ту ни ви́віс, то́би ти ўже дру́гий рас пе́ўни йагньи́тьи ни браў с того місьцьи. Шче йиму́ сьи й покриви́ло, ка́жи: Бі́дний баране́ц, бі́дний, а то змерс! — А той зьі страхо́м до до́му ле́дво прийі́хаў.

Зап. в вересни, 1895 р., в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

Паралелї: Житє і Слово. Т. II. Ст. 354. Чорт-баранчик.

44. Як вівця не дала ймити ся.

В Устю на зборах був я і запізнив си там. Йду — на вулици стоїт вівця. Пішов я, чоловіка збудив і сказав єму, аби той чоловік пішов вівцу ймити, аби і пси де ни запудили. Той устав, са́му дївку вірідив, аби дївка йшла ловити, а сам став на порозї, на дверих. Дївка вішла і ми ловили з дївков обоє і ни могли ймити. То бавило пів години. Вівця побігла, утикла — пішла травами, толоков.

Зап. 1902, від Дутчака Николи у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

45. Страх вівцею.

Я ночувавим з биками так під лїсом і накладавєм вогень. Такєм зачив пичи бульбу — лїзи таке як вівця і прийшло — я тогди взяв такий коштур тай в него кєнув. І пішло... як я кєнув... Як пішло лїсом, як зачило лїсом ломити — моцний Боже,.. том сє ледви віховали, то копицю ледві до гори ногами ни пиривирнуло.

Зап. 1903, від Семка Лесїва з Ісиптич, Жидачівського пов. О. Деревянка.

46. Страх у видї ягняти.

Йиден чоловік с си́ном йїхали з Бучи́чи. Була́ то пізна пора́ ў ночи́. Прийїхали ко́ло грани́цьі зальісе́цкойі і ба́рискойі, надбі́г бара́не́ц, йагньи́, і зачи́ў мо́цно бле́йати так, йак би сьи просиў ў тих льуди́й, аби́ го с собо́ў ўзьи́ли. Ка́жи та́то до си́на: Ста́нь-но, бо йаке́сь йагньи́ згуби́ло сьи від ове́ц десь. Тре́ба го ўзьи́ти до сила́. — Стри́маў син ко́ньі, зльіз з во́за і йагньи́тко зла́паў на ру́ки і ви́садиў на віз до та́та. Та́то йагньи́ трима́йи і гла́дит го ко́ло се́би, а син ко́ньі жине́ і так тьа́шко ко́ньі тьа́гнут, йак би ко́ло пйитна́цьіт цитнаріў ваги́. Прийіхали ко́ло грани́цьі пужне́цкойі — ту на льісничі́ўцьі — а ко́ньі так піпрі́ли тьи́шко, жи аш шума́ на ко́ньох стала. І ста́ли ко́ньі, ни хотьа́т да́льі тьигну́ти. Йагньи́тко з во́за ско́чило, пирими́нило сьи ў постать чоловіка, сплеска́ло ў доло́ньі і засьмійа́ло сьи го́лосно і поўтори́ло тотьі слова́, шчо стари́й до не́го промоўльи́ў: Тпру-тунцьу, тпру-туньцьу, бі́дни йа́гньитко. Ха ха-ха! І лише́ ві́тир за ним повійаў, побі́гло наза́д, а́ли ўже ў по́стати чоловіка там, звітки йїхало. А ко́ньі

рва́ли до сила́ до до́му так, шчо тру́дно йіх бу́ло ў руках ўтри́мати; а та́то с си́ном зьістра́шили сьи мо́цно, шчо над йагньи́тьом змилосерди́ли сьи, а то ў по́стати йагньи́тка бідоў йаковось худо́бу си пому́чили і самі сьи постра́шили.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

47. *Дивна череда овець.*

Йак та́то шче були́ хло́пцем, тай йі́здили на ньіч с кіньми на ба́рискі сьіножи́та, бо то да́ўно ни так бу́ло, йак типе́р. Бу́ли там пужне́цкі, ба́рискі... бага́то йіх ночува́ло. Ма́ли соки́ру с собо́ў, руба́ли патики́, роби́ли вого́нь, позганьи́ли ко́ньі до ку́пи і спа́ли. Надьійшло́ ове́ц зо двана́цьіть. Йиде́н з них ўстаў, тоты́ віўцьі привирну́ў аж до вогньу́, а́ли вони́ ка́жут: Шчо тим віўцьом зроби́ти, аби́ они́ разо́м з на́ми бу́ли до ра́ньи, аби́ ни пішли́ від нас? — Оде́н ка́жи: Ў ме́ни йи нові́ обрутьинки́; зла́пайме йидну́ і дру́гу і припньі́м. — Тай зроби́ли так; ви́тьили паль, полапа́ли на обрутьинки́ і припийили, а ре́шта ўже стойа́ла ко́ло тих. І польига́ли спа́ти. Ўстайу́т ра́но, а́ньі обрутьино́к, а́ньі ко́ликіў, а́ньі йидно́йі віўцьі... Той, шчо йиго́ ко́ньі, ни маў на шчо полапа́ти, бо обрутьинки́ віўцьі ўзьи́ли. Він половиў ко́ньі ў ру́ки і так до до́му припрова́диў, па́ткайучи:

Віўцьі мойі́, то чо́рньі, то бі́льі,
Де́сти мойі́ обрутьинки́ дьі́ли?

Зап. в вересни, 1895 р в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

48. *Ягня заводить парубка в озеро.*

Ра́зу йидно́го йшоў йа з вичирни́ць. Прихо́джу до до́му, ди́ўйу сьи, ви́бігло йидно́ йагньи́ с шо́пи і бле́йи і ўганьи́йи. Ми́шльу йа собі́: Тра злапа́ти і ки́нути до шо́пи. Йа за ним, ни мож злапа́ти. Десь була́ дьира́ і ўтьі́кло воно́ на горо́д і ўганьи́йи по горо́дьі і бле́йи. Йа роздьигну́ў сьи і ми́шльу: Му́шу тьи злапа́ти, бо́ тьи шчось зьзьісьть і буде́ шко́да. Ўганьи́йу, ни мож злапа́ти. Аш ту воно́ з горо́да побі́гло ў таки́й льіс, а йа за ним. Йак йим зачи́ў ўганьити, ўганьи́ў йим цьілу́ ньіч і ни злапа́ў йим йагньи́ти. Так йим си о́чи поде́р і так йим сьи зму́чиў і ўпаў йим ў йаку́сь йа́му. Ра́но ди́ўйу сьи, а йа ў о́зирі ў такі́м гльибо́кім і ў такі́м боло́тьі і а́ньі йак ви́льісти, а́ньі кого́ закли́кати, аби́

мньи хто вікинуў. Йакось йа вільів, приходжу до дому, залєдво, шчо жийу на сьвіты. І ўже віт того чису ньіґди бим ньічого ни лапаў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від К. Пшиблукевича.

49. Страх у виді свині.

Йидного часу буў йа ў сильі Коропци ў господари, робиў йим роботу кушньйрску. Дьійало то сьи ў половиньі черфца, коли господаріў дома ни було, бо були ў поли. Буў йим йак римісник і надзірца йіх ўсього господарства сам ў дома. А то було ў суботу по полудньу. Кінчиў йим роботу і ни маў йим шчо закурити; прикро ми було, али тирпіў йим до вечира, бо хотьіў йим роботу скінчити. Ў диўйатьі годиньі ў вечир прийавили сьи господарі до дому, а йа укінчиў роботу і удаў йим сьи на місточко на трафіку за тьутьуном. І забавиў йим сьи там з знайомими льудьми до кіньцьа дисьитойі години. По дисьитьі годиньі вітходжу на місце, дем цалий день робиў. Приходжу коло церкви, пирихристиў йим сьи і пішоў йим дальі. Висши церкви йи хрест на памйитку паньщини; прийшоў йа коло того хреста, здоймиў капильух, пирихристиў сьи і зачиў пацьир говорити. Зробиў йим коло сто крокіў висши, учиниў йим сьи коло цвинтару, шчо тьитни сьи сто пйидисьить крокіў попри дорогу. І нараз ўчуў йим наглий побіг і тупіт такий, шчо видавало, йак би стома ногами нараз цупало. — То круто було, круто. — Нагадаў йа собі, шчо то можи бути біда, а приповідайут льуди, шчо сьи обгльидати ни можна. І йа ни обгльидаў сьи, бо ми сьи ўсьо дало чути позадьі мени. Зближиў йа сьи просто капли́цьі, шчо стойіт у половиньі цвинтару коло дороги, а той тупіт і біда пришльусувала аш до льівого боку коло мени. А йа відвернуў голову на правий бік, бом ни хотьіў видьіти тойі біди. Думаў йим собі: Скінчит сьи цвинтар, тай біда сьи лишит коло него, а йа піду собі дальі. Ни хтьіла сьи біда лишити. Шче два кроки було, аби скінчиў сьи цвинтар, а біда стала на поперек дороги наўперід мени. Дальім ўже йти ни міг, мусьіў йим стати на місци. Зі страху мньи піт обільньиў і мусьіў йим біду змірити очима, мусьіў йим сьи дивити на ньу. Була біда доўгости більши йак піўгора льіктьа, а більши йак локоть високости, чорна йак вуголь на подобу свиньі вилйкойі, али жи ньіг і голови мало можна було розріжнити, така йак боўван. Постойаў йим коло пйить мінуг і біда стойіт. Замислиў йим обійти біду; звернуў йим на право, зробиў зо два кроки, а біда сьи такжи поступила і видала зноў так зі сто стукіў нараз. Стаў йа тогди

і ўміў йим молитоў багаго і говориў йим молитви, а́ли лише́ ў ду́сьі, бо ни́ском на го́лос ни мож бу́ло. Наре́штьі молитви́ кіньчу, а біда́ стойі́т (слухає — прим. мами). Аж миньі́ сьи наўприкрило стойа́ти і ўздихнуў йим до Бо́га і помислиў йим си ў ду́сьі: Ў імени присьватойі Тро́йци Господи Бо́жи допоможи́ миньі с тоў біда́ў сьи розўйизати. — То ни же́рти бу́ли, ньи. — Йак вона́ мине́ страшнийи до се́го чи́су — так мисьльу — най би йа йійі настра́шиў. Ма́ў йим ме́тер йидноста́йний ў руцьі, йасино́вий, цаль гру́бий, пі́ўгора широ́кий; зроби́ў йим ў пра́вий бік о́брут по ула́ньски і мо́цном бі́ду бу́хнуў тим ме́тром на ві́дльіть йак ў бу́бни. І ў тьім моме́нтьі ві́хир сьи зві́йаў си́льний, шчо ма́ло де́риво на цвитару́ і грушки́ ў горо́дьі перет цвинтаро́м не поломали сьи. Ви́джу, жи біди́ нима́, зни́кла, а́ли поступи́ти сьи бо́йу, бо так ві́тир сильний, шчо ми сьи здава́ло, шчо́ би мине́ поньі́с. Пошумі́ло кі́лька мінуу́т і той шум спра́виў сьи по́за цвинта́р, а йа пішо́ў собі́ звітти. Зроби́ў йим з де́сьіть кро́кіў і на рі́ўньі доро́зьі льі́ву но́гу ў пра́вий бік потьигло́ шчось, а пра́ву ў льі́вий і так йим скла́дно сьіў, йак той те́мний, шчо на льі́ру гра́йи, так йим сьи зложиў. Хтьіў йим сьи спе́рти на свойу́ мі́ру і ста́ти, а́ли на́гли ди́ўйу сьи, шчо мі́ри нима́, лише кі́лько ў руцьі́. Спе́р йим сьи на ру́ку, ўстаў йим і пішо́ў йим до до́му і ўже мине́ більши ньіц ни чіпа́ло. На дру́гий день постанови́ў йим собі́ знайти́ решту мі́ри сво́йі. Прихо́джу на тото́ мі́сце, знайшо́ў йим часьть більшу, йак ў рука́х ми сьи лишила, а тре́тойі части мі́ри і до ни́ньішного дньи ни ба́чиў йим. А ца́лий тиждинь маў йим знаки на доло́ни від пазурі́ў, шчо позатискали сьи ми ў доло́ньу, йак йим стисну́ў ру́ку. Оповіў йа ґаздини сво́йі, ў котро́йім роби́ў, шчо мине́ така́ біда́ спітка́ла на тьім мі́сци, а вона миньі́ оповіда́йи, шчо нибо́шчик Анто́сь, муж йійі, одно́го ра́зу йшоў до до́му пі́зно ў ночи́ с сила́ і на тьім мі́сци учіпи́ла сьи го біда́ ў по́статьі чоловіка і товаришува́ў з ним, пириві́ў го по́при йиго́ ха́ту рова́ми і він ни міг пізна́ти ньі то́го мі́сьцьи, ньі обі́сьцьи свого йак йшоў по́при не́го і запрова́диў го ў льіс, Ва́дову. Буў там льісни́чий ў тьім льі́сьі. Наколи́ ку́ри запі́йали, това́риш шчез, а муж йійі, Анто́сь ле́дво до схіт со́ньцьа до до́му сьи дьіста́ў. — За цьі́лу ньіч зайшо́ў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

50. Страх льохою.

Йа йшоў з вичирни́ц. Йду чи́риз горо́ди наўпраўцьі, і ўзьи́ў йим кіў на пле́чі. Ди́ўйу сьи, йде льо́ха наўпиред ме́ни: ро́хкайи. Али йа буў під охо́тоў, зньиў кіў і туту́ льо́ху коло́м. Льо́ха ро́х-рох — і ў

бзйни залетьіла, мáло бзйни ни віломала. І йá сьи спýдиў, шйпка ми ў горі, мáло ни спáла.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

51. Льоха з пацятами.

Як шов Ясько Ґлуховского до міста і тогди видів льоху с пацєтами. То дужи пізно, над ріков. — І пирикинула сї (в) кобіту. І вийшла тота кобіта враз з ним аш на місто. І тогди як шла враз з ним (за пацєта — вже ни знаю, де сї поділи) тей на мосьці тогди єму повіла: — „Ну, бувай здоров!“... І казала: Якис ходив до тої дївчини, так будиш ходив, такі сї с тов дївчинов вожениш. — Ну, тей вже сї в тім розійшли.

Зап. 1903, від Орини Андрущишин в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

52. Свиня зачіпає товариство.

Перед сьвитами різдвиними я колєдував тай систра була в мени тай просила мине: Відвиди мине до дому! — А я взєв тай пішов з нев, тай пішлим у сутки́ з нев. Та я взєв с собов зєтя свого, бо й я си бояв. Али я йду — ідимо троє нас, то мині тут у стигно торкнýло си, а я си тєгну. Алиш наслухаю — то знов торкнуло; а я лапнув руков та ймив сми свиню, али си вірвала. Тай потому я пішов — систру відвів єднако, а він вирнув си. То вже нїчо мнї ни зачіпало.

Зап. 1903, від Василя Лазаренка в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

53. Страх — заяць.

Я був за вартівника в дворі, али дивю си, а то шос гримнуло рас, а вітак і другий рас; а я кажу: „Докі ти будеш мине пуджєти?“ А то відійшло та в долоні та все лус-лус тей зачєло си сміяти. Тогди знов як взєв камінь, як луснув, аш я си спудив. А то такі коло мени ни далеко бýло. А прийшов я, дивлю си там, шос гримає коло кошниці. А так як я приходжу туда на то місци, де то гримало — а то нима

нічо. Я лишень відійшов, а то знов бире — розбиває кошницу — корудзу пускає. Али я приходжу на то місци знов — агі, нима нічо. Що то такого? Али я взєв, та йду; я йду вже віти, а то си зробив заяц, ніби то в полю, таке вухами стриже коло мени і тими лапками так як та мала дитина грає ти руками — так той заяц. Я єму кажу: „Шо ти є ти, мой, за єден, шо ти си мине ни боїш, али ти биреш та мине пуджєєш? А чо ти биреш — тогди тікаєш, як я прийду туда?“ А то ніц мині, нічо ни казало ані рас. Так я си с того спудив, аш мині капилюх підіймило до гори, так мині стало дужи лєчно.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

54. Страх у виді пса.

Одно́го ра́зу робиў йа жнива́ ў Новосьіўцьі за Підга́йцьами. Прийшо́ў йа ў нидьі́льу до до́му до сво́то сила́, до Пу́жник, подиви́ти сьи, шчо сьи ў до́ма ро́бит. Ў понидьі́лок вирта́ў йа наза́д до Новосьі́ўки, а това́ришило зо мно́йу три кобі́тьі і одна́ дьі́ўчина, котрі́ так са́мо роби́ли жнива́ ў Новосьі́ўцьі. Ви́йшли ми с Пу́жник цьі́лком с полу́дньи і на полови́ньі доро́ги на́м сьи цьілко́м запиви́дньіло. Десь ко́ло дисьа́тойі годи́ни бу́ли ми ў Голго́чах пи́рит Підга́йцьами; наколи́смо пириходи́ли по́при млин і йа йшоў ў пире́д з дьі́ўчиноў, нара́с скричи́ли ўсьі три жінки́ з за́ду і ки́нули сьи на ме́ни. Йа змі́шаний тим кри́ком, пита́йу сьи, чого крича́т. А вони́ пока́зуйут руко́йу на гре́бльу і ка́жут миньі́, шчо стойі́т пес вили́кий, шчо ви́скочиў з води́. Йа сьи диви́ў до́ўгий чис ў то місци, де вони́ пока́зували, а́лим пса жа́дного ни ви́дьіў. І зачина́йу сьи з них сьмійа́ти і ка́жу так на жарт: Ви́плинь біда́ з води́, льі́пши з біду́ў, йак без біди́. Нара́з уви́дьіў йим, йак ви́скочиў з води́ той сами́й пес, котро́го пи́рит хви́лиў ви́дьіли тих три жі́нки. Настра́шиў сьи і йа то́го чудо́вишча і пу́стилисмо сьи йти да́льі, а той пес за на́ми та́кжи. Наколи́ йа́ сьи обгльи́ну, то він ста́ни, а йак йа́ сьи ни ди́ўльу, то він йде за на́ми. Так йшоў до́ўгий час. А йа ми́шльу собі́: Да́м йиму́ кі́лька пали́ць і пирикона́йу сьи, шчо́ то йист. Али потім йа собі́ припімну́ў, жи йак то пес праўди́вий, то бу́де йі́сти хльіб, шчо йа йиму́ дам. Ўзьиў йа, ўлупи́ў кава́лок хльі́ба і хтьі́ў йим йиму́ ки́нути; наколи́м сьи обирну́ў с хльі́бом до не́го, він ско́чиў за фо́су і зачи́ў сьи з нас сьмійа́ти. І кажи так: Коби́ ти буў миньі́ даў ўпире́т па́лицяў, то́ бис буў сьи до́бри пирикона́ў, а́ли до́брогос сьи доми́слиў! І лиши́ў сьи на тьім місци.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Гілярка.

55. *Студений страх.*

Дєдиви показав си пес чєрвоний. Вони єго били палицив тай тікали, а він за ними біх. Лєгли спати, а він лєх верз них — такий студений, аж вони знимогли чєрис то. А вітак на полудни показав їм си пан з блищичєми ґудзиками... Аж знимогли чєрис то.

Зап. 1903, від Параски Легкун, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

56. *Як страх ріс.*

Та як шли всї троє, та ішли до лїски і вздріли там пса. Тогди той син єго взєв, тай виломав кія і тріснув по лїсьцї, а той пес зачав рости в гору. І як вони всї троє, як до того пса прийшли, і дуже сє були полєкли. І ни знати, де сє подів той пес.

Зап. 1903, від Орини Андрущишин, у Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

57. *Страх у видї хортів.*

Йа буў на Дубро́ві. Та́то каза́ли, шчо ві́йдут до ме́ни йачмінь ўйиза́ти, ў жнива́. Ўзьиў йа кава́лок хлы́ба з до́му, каза́ли, шчо ві́нисут миньі обі́д та́то — нима. Наўйиза́ў йа двана́цьіть полу́кіпкіў йачме́ньу, снопи́-м поноси́ў, ші́сьть полу́кіпкіў зложи́ў йим ў ко́пи, а́ли ўже пі́зна по́ра, мо́жи ўже була́ одина́цьіта годи́на, набра́ў на віз йачме́ньу, йі́ду до до́му — сьньіда́нок йим дьіста́ў, обі́ду ни маў, вичє́ра пі́зна. — Прийі́хаў йа до до́му, показа́ли сьи хорти́ пи́рид вола́ми, а воли́: Фу-фу! Йа таки́й нидо́брий. Ўзьи́ў йим прити́ку з во́за, йак зачи́ўйим би́ти йак зачи́ло йайкотьі́ти ўсьільа́кими голоса́ми! Даў йа вола́м йі́сти, ми́сьльу Ужем побі́ў. Пополу́днуваў йа, ўже ра́зом повичє́ріў, подьи́куваў Бо́гу, пирихристи́ў йим сьи, зговори́ў молитви́, льих спа́ти. Устаў до́сьвіта — нима́ ньічо́го. І ўжем ни ви́дьіў більши ньічо́го.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

58. *Як пес перейшов парубка.*

Ходив я до дївчини на той бік за воду і там приспізнив си мало. Вітти виртаю си назат і перейшов мине пес і я став право него... право

того пса. Засьвітив оден сїрник, засьвітив другий, третий і дало минї лєк трохи. Пішов я до другого товариша до свого, кажу му: „Ци ти ни спускав пса свого, шо він там по яру ходит?“ — Кажи: Нє! мій пес присилиний!“ І скінчило си...

Зап. 1903, від Дутчака Николи, в Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

59. *Страх котом.*

Один чоловік ходив до міста. Потім він шов чирис корчі і вздрів кота, шо пиримінив сє злий дух. Він того кота зачєв бити, кіт слїдом ішов за ним до міста. Він ни міг обігнати си злого духа. А потїм відігнав, али сє напудив і вмер.

Зап. 1903, від Опуфрія Льонця, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

60. *Кіт на черешнї.*

У йидньім сильі служи́ў ў дворі йиде́н па́рубок. А йшоў до до́му зза дньи́ бис цвинта́р і обгльи́нуў на чире́шни дорі́дливі йа́годи, погада́ўши собі: Йак йа буду́ йшоў ў ночи́, йа́ йіх си нарву́! — бо то бу́ли чире́шньі запро́даньі, то за дньи пільнува́ли. Йак повирта́ў ко́ло опіўночи, мі́сьиць сьвіти́ў, ду́жи йа́сна ньіч була́. Він ви́льіз на чире́шньу, нарва́ў до́сить доли́ноў, а пото́му підльіз ў ве́рх, шчоби́ му сьи там ви́тче бу́ло від мі́сьицьи. Чіпа́йи сьи за гільу́ обома́ рука́ми, а кіт собі обома́ ла́бами. І він сьи ду́жи зьістра́шиў, бо шче тако́го вили́кого і сильно́го кота́ ни ви́дьіў. Йак ўзьиў тьіка́ти ш чире́шньі, то аж гільи́ шумі́ло. А йак прийшо́ў до до́му, то с то́го страху́ хорува́ў до́ўгий чис.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

61. *Котя.*

Али йду я одного разу, так в чечир, так ни дужи пізно, ни дужи зарано, али ко́тє, як си зєло... тей я за тим ко́тєм біх і ни міхим го ймити. А вітак я хотїв то ко́тє зловити, а то ко́тє пішло дес від мени — щезло. Али я йду далї — а то с того відай котє́та зробив си

пес. Я єго взєв тей лиш хотів так вдарити, а він мині ніц ни казав, али другий... Али він кажи: „То лиши, чоловіче, лиши, бо ти ни знаєш як тото...

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

62. Страх у виді індика.

То міні повідав оден: — Їхав-єм з ярмарку. Приїжджаю коло коршми, али-м їхав з ярмарку саньми, ізза коршми виходит щось подібного до малого чоловіка і стало побіч зі мною поза рів посувати сї. Пириїжджаю вже в половині дороги, приглядаю сї блишши тому чоловікови, а то подібни до індика. Ні, так: ноги подібні до індика. Він нагнав скорши кіньми і то щезло.

Зап. 1903, від Михайла Татчина, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

63. Страх — індик.

Ішов-сми с толоки — тут гезде коло сеї хати, тай став-сми коло плота. Дивлю си, а то мигає, все біжит віт плота, віт суток, таке як ги́ндик; і то ни витко того, лишень так як мигає. І потому все бігав. Я пішов блишши, а то, лише но відбіжит трохи від мени... Тей стояв і дивив си, а чупир як здув си до гори, а я втік до дому.

Зап. 1903, від Івана Волощука, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

64. Страх гускою.

Мій чоловік ловив рибу — пізно. Чює — а тото шос хавкає так попіт береги. Він йде, йде — дивит си, а то гуска. Він гадав курат, шо то хтос застрілив гуску, та я йму. Та поставив лукатку, тай приходит ловити руками. Він пришов — ловит руками, а то — нима гуски, тілько такий будєк гарний. А там акурат Максимихи утопила си дівка.

Зап. 1903 від Параски Андріящук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка,

65. Страх кугутом.

Ішли в вечир парупки с коршми, а то було місяшно. Дивют си, піт пирилазом когут з'єзаний, а то було при дорозї цїсарскій. А того днє був ярмарок і вони гадали, шо хтос ішов на ярмарок і хтос там загубив.

— Мой, зара до Шльоми... буди з око!

Здоймают когута, бире під паху тай до Шльоми. Шо крок поступлют, шо два — когут росте як ни самовитий, к' їк на дріщох. Зробив си к' їк подушка, потому як дві, а їм чупир в гору як піди,.. Кєпилюхи здиймав, а вони когута фу́рили той як піди дес туди як яр, як зібє крильми, як политит... такого лоскоту наробив, такого тирла, шо найбільші дерива си вігинали від вітру. Та тілько ми вже тих когутів здоймали у вечір.

Зап. 1903, від Івана Галайди Харука, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

66. Страх у видї курки.

Ту ў йидны́м силы́ бу́ло дво́йи льуди́й і вони́ йак сьи пожини́ли, не могли́ сьи ныко́ли ныча́го доробити. Десь си ку́пйи йаке́ пацьи — воно́ здо́хни, то йаке́сь тильи́ — то са́мош так. 'Али бо ўже вони́ ма́ли й дити́ну — ни́дыйи і так аж ўмре; ба йидна́, й дру́га... досить, жи ныц ни мо́жут сьи доробити. 'Али ди́ўйут сьи, ў ста́йни ў них ўсе йака́сь чо́рна ку́рка сиди́т ў ба́нтах. І так вони́ хотьи́т йійі нара́з зла́пати, а́ли вона́ шче́зни, ни мо́жут йі найти́. А він буў ткаче́м і роби́ў за варста́том, маў ўсыльа́кі ко́ло се́би кава́лки. І йак тота́ ку́рочка с ста́йны десь шче́зла, ўже ни бу́ла там, тогди́ перене́сло сьи тото́ до хати на стрих: гу́ркайи, стукайи, а́ли вони ни зна́йут ныча́, шчо то. По стри́ху ны́би віско́м йіди, ны́би дрова́ кида́йи... с стри́ху йак ки́ни чим, то аш сьи ха́та трісе́, а ви́йдут диви́ти сьи, нима́ ныча́. Зачи́ли вони́ каза́ти ксьо́ндзови і льу́дьам, шчо ў них йи йакась біда́. Ксьондз зачи́ў йім каза́ти, шчо біди́ нима ныїде́. 'Али так до́ўго ни дава́ло йім спокойу. А вони́ ма́ли таку́ дру́гу ста́нцийку, ванькир і ўже так сьи до них ўзьи́ло, жи вони́ лише́ ў тьім ванькири́ сидыі́ли, а ў вили́кі хаты́ ни дава́ло йім сидыі́ти, бо кі́лько ве́чир наста́ў, то шчо бу́ло за варста́том, кида́ло ў них. А йак ўже ни ста́ло ныча́го, то де́рло зе́мльу з гру́пки, там де підныішки йи. 'Али рас прийшо́ў дыід до них. Вони́ йиму́ зачи́ли каза́ти, шчо ў нас йи біда́, ми ни мо́жим сидыі́ти. А він

кажи́: Шчо за біда́? Йа́ йі ви́жину, йа́ сьи біди́ ни бо́йу. Йа буду́ ў вас пучува́ти. — Каза́ў собі́ постили́ти на при́пічку піт ко́мином. Вони́ ка́жут: Шкода́ за́ходу, бо ти там спа́ти ни бу́диш! — Лише́ наста́ў ве́чир і зачи́ло де́шчо кида́ти з за варста́та. Дыд лижи́ў і диви́ў сьи, а паре́штьі йак ўзьи́ло ва́шку від варста́та, йак ки́нуло ў ко́мин, то пирилє́тьіло аж на друти́й бік на пйиц чирис ко́мин. А дыд зьі страхи́ ўтьік ў ночи́ аж до дру́гого ґазди́. Ра́но вони́ йиму́ ка́жут, чому́ він ни ви́гнаў, а він ка́жи: Йа до́бри, шчо сам ўтьік; йа ўже ў не йидньі́м мі́сци буў, а́ли шчем тако́го ни здиба́ў. — І вони́ му́сьіли с ха́ти ўступи́ти сьи та побудува́ти си ха́ту ў йиншім мі́сци. Тогди́ ўже ма́ли худо́бу і шчось дво́йи дьіти́й.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

67. Страх у виді квочки.

Йак йа буў ў диўйидисьи́тьім ро́цьі ў сво́йі цьо́тки у слу́жбі — а цьо́тка мойа́ була́ ўдова́ — і нас ни бу́ло тьі́лько дво́йи ў ха́тьі, ви́льіз йа на пйиц і спйу. Ту на́рас слу́хайу — по́за ха́ту йде кво́чка с цьи́пйитами. Йак то зви́кльі кво́чки кво, кво — а цьи́пйита за неў цьи́пайут. Ка́жу йа до цьо́тки: Цьо́тко, чи ви загна́ли ку́рку сь цьи́пйитами? — А вона́ сьи вітзива́йи: Загна́ла, загна́ла. Спи, ни вітзива́й сьи! — 'Али мине́ ду́жи пипокойі́ло, ми́шльу собі́: Поди́ўйу йа́ сьи ў вікно́. Зльі́зйим с пйи́ца, ди́ўйу сьи ў вікно́, ньіц ни ви́тко, тьі́лько худо́ба лижи́т на обо́рі і стойі́т мижи неў пастушо́к у виретьі з батого́м. І ў тьім отви́райи воро́та і зачина́йи виганьи́ти худо́бу. І жине́ на ву́лицьу. Йа кричу́: Цьо́тко, а диві́т сьи, йаки́сь сото́нник пігна́ў худо́бу. — А вона́ ка́жи: Та де? — А йа ка́жу: Та десь туда́ на ву́лицьу. — Най, най, най жине́, він прижине́. — І пігна́ў про́сто до потьі́чка до води́. Завирну́ў до води́ так, ньіби би йаки́й чоловік той, шчо напува́йи. Пото́му ви́гнаў і пригна́ў на мі́сци, худо́ба ў сво́йи мі́сци польига́ла, а той пасту́х поцьи́паў зноў по́за ха́ту. Ўжем більши ни ви́дьіў го.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

68. Як страх перемінював ся.

Пішо́ў йа раз на вичирни́цьі, поси́дьіў йа там десь так до дисьи́тойі годи́ни. А то було́ ў зимі́. Ду́жи буў моро́з і мі́сьиць сьвіти́ў. Ви́й-

шоў йа с хати і биру́, йду доро́гоў чи́рис сило́. А йиде́н ґазда́ вийшоў та́кжи с ха́ти віт сво́го та́та, здибалисмо сьи на доро́зьі, йдем ра́зом. Йдем собі́, так вого́рим, так во, за біди. Нара́з ди́вим сьи, сиди́т котьи́тко чорне́ньки, таке́ худе́ і зупки́ зашкі́рило, такі́ білы йак ріпа. — Ка́жи він до ме́ни: То йаке́сь біди́ни котьи́тко, ни ма́йи ґазди́, та таке́ худе́. — А йа маў прут, тай йим так шва́ґнуў. А воно́ сьи ни руши́йи. Йа ка́жу: Воно́ заме́рзло. — Тай ўзьиў, тай ко́пнуў ного́ў так, ньі́би ў ка́мінь. 'Аньі ру́шило сьи. — Він ка́жи до ме́ни: Най, ни руши́й, хто зна́йи, шчо́ то йи. — І мину́лисмо і пішли́. Пішли́смо так зо два́цьіть кро́кіў, пирихо́дит нас пес таки́й, йак лоши́, кудла́тий, шчо во́ўна сьи тьи́гни, аш по зимли́. А він ка́жи: А ви́диш, де́ ўже тото́ котьи́? Ни йдьім сьуда́, піде́м по́за горо́ди, тай мине́м біду́. Най воно́ собі ўже хо́дит, бо то йиго́ чис. — Пішли́смо, а́ли ду́жи сьніги́ бу́ли, було́ зле йти. Ви́йшлисмо на йидно́ обісьтьи́ на доро́гу. Акура́тньі тра́филисмо зноў на біду́. Уже гра́йи на цимба́ли. Ка́жи: А ви́диш? Мину́лисмо там, то він ўже пирибі́г і гра́йи нам добра́ноц. — Йдем да́льі, а йиго́смо там лиши́ли. Зроби́лисмо з де́сьіть кро́кіў зноў, лижи́т хорти́цьи чи́риз доро́гу така́, шчо йа́кби змі́риў, то́ би було́ с пи́ить ме́тріў. А він кажи: О, ўже аш ту ни пире́йдем. — А йа ка́жу: Та чуму́? — Бо, ка́жи, нас ни пу́стит. — Е, йа ка́жу до не́го, йак дам зо два бу́ки, то жи́во пу́стит. — Він ка́жи до ме́ни: А ти ни ви́диш, жи воно́ чим раз до́ўши сьи ро́бит? Ходьім по́за горо́ди, тай мине́м. — Тай ми зноў пішли́ по́за горо́ди. Та ма́ло, шчо ни до дньи́-смо так ходи́ли то по́за горо́ди, то сило́м, ле́дво-смо сьи опамньита́ли, шчо ми ро́бим.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

69. Метаморфози страха.

Тимко́ Гараси́міў йшоў пізно до худо́би на Дубро́ву, йак зви́кли па́рубок. Біжу́т віўцьі чи́рис роздоро́жи і пітска́куйут, брика́йут, йак зви́кли віўцьі. Він йакура́т собі поду́ма́ў, жи то віўцьі були́ низа́гнаньі, пішли́ ви́бриком, трахто́м, до гори́ толоко́ў вишши косьцьо́ла. 'Али ди́вит сьи, с тих ове́ц зроби́ло сьи два хорти́ білих; ўже він сьи напу́диў, ви́дит, шчо то ни віўцьі. Зроби́ў сьи віта́к с тих хортьіў хлоп, зачи́ў йиго́ пириходи́ти і ни дава́ў му споко́йу піў ми́льі доро́ги, до́ки когу́т ни запі́йаў. Йак когу́т запі́йаў, ўсьо шче́зло.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

70. Страх на Шиї.

Були́ парупки́ на вичирни́цьох і там собі́ принéсли горі́ўки, напива́ли сьи. Йидéн буў відва́жний таки́й, шчо сьи й самóго Льуцийпира ни бойа́ў, а ўсе з ни́ми граў, бо сьи ўсе с чи́ста здиба́ў. 'Али тóго вéчири йде він дорóгоў, а тота́ дорóга пазива́йи сьи Ши́йа. Спуска́йи він сьи на доли́ну і зди́баў кота́, тай тóго кота́ бух! бу́ком. І той кіт ўтьік. Прихóдит до води́, а прóсто йиго́ горóда була́ кла́тка. Поступа́йи він на кла́тку, а на кла́тцьі зноў кіт. Він зноў бу́ком і той кіт ўтьік. Нидалéко дру́гого бéрига стойіт на кла́тцьі пóдушка. А він ту́йу пóдушку бу́ком і дéсь тота́ пóдушка подьі́ла сьи. А він таки́й страх дьіста́ў, шчо аж ни мóжи йти. Прихóдит він до свóйіх ворі́т, а ў ворóтьох стойі́т таки́й слуп виличéзний, шчо вирха́ ни ви́тко. Він туда́, а слуп наўпирід нéго і так го ни пуска́ло з годи́ну. 'Али жи він буў мóцний хлоп і маў тілько си́ли, шчó сьи дьіста́ў до вікна́ і зачи́ў кричи́ти: Та́ту, ўтворі́т! — Ньіхтó сьи ни вітзива́йи. — Ма́мо, ўтворі́т. — Такжи сьи ньіхтó ни вітзива́йи. — А йиму́ сьи так здава́ло, шчо він гóлосно кричи́т, а він тілько гу́бу розьдзьаўльи́йи, а гóлосу ньіхтó ни чуйи з нéго. І так кричи́ў до ра́ньи, шчо аж захри́п. Ра́но вихóдьи, а він піт зага́тоў стойі́т. Та́то сьи вітзива́йи: О, ма́йиш си́на волоцьу́гу, по нóчех сьи волóчит, ўпиў сьи тай піт ха́тоў спит. Ўже му горі́ўка ни да́ла до ха́ти прийти́. — А він сьи ни вітзива́ў, бо ни міг і до трéтого дньа Бóгу ду́шу даў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

71. Як страх женихав ся до дївчини.

Іґнац Ром буў гуме́нним і замóк с па́рупком мойу́ дьі́ўку ў студóльі сьі́но ўйиза́ти. А она́ сьи бойала, жиби́ йі ни зра́диў. І ки́нуў сьи до нéйі буў. На той час відмóк гуме́нний студóлу, ўтвори́ў і ньіц сьи злóго ни ста́ло. І йшла вона́ пізньі́шшими часа́ми від віплату і шчéз би злий дух пойави́ў сьи, йиго́ пóтрать, тóго па́рупка. Ішóў до дóму, ньіби ўраз з неў і дава́ў йі плати́нку. — Вона́ ка́жи: Ни зна́йу жа́днойі плати́нки, тьі́лько зна́йу Ма́тку Бóжу, ка́жи, і Су́са Христа́ – ўна́ ўздрі́ла, жи зле — і ньіц, ка́жи, злóго ни зна́йу. — Він тогди́ ла́пнуў з нéйі зуба́ми плати́ну і ка́жи: Ви́диш, йак йа зуба́ми ўзьиў туту́ плати́ну, так тибé льу́ди возьму́т ў зу́би. І ка́жи: Твойі́ сьльіди́ собі́ биру́, а свойі́ тобі́ да́йу. — І йшла вона́, розговóром ўсьільа́ким зачи́ў до нéйі бала́-

кати і дивит сьи, йиму с писка йде так гі поломінь; тай кажи: Ходи на машину молотити! — ў ночи. — Кажи: Типер йа ни йду ў ночи на машину молотити; Пан Біг даў на тото ньіч, шчоби сьи Богу помолити і ў божий чис спочити, а йа тибе ни знайу і жаднойі компаньійі с тобоў ни майу. — Прийшла до дому і с того страху то слабувала шість місьицьіў. Чисто йі голова була облызла.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

72. *Як дївка здибала ся зі страхом.*

Ту нидалеко ў Зальісьу — то сьи дьійало шче зза паньшчини, ни так то було йак типер — і ў одного ґазди — буў добрий ґосподар — були три коньі; а він ни маў хлопцьіў, тьілько дьіўки; і він висилаў йидну дьіўчину с кіньми на ньіч, бо даўньішши йіздили й хлопцьі і дьіўчата й ґазди разом на ньічльіг. І тота дьіўчина ўстала ў ночи, дивит сьи, а йійі коний нима. Вона пішла за ними, шчоби йіх завирнути тамка, де були; али ходит, ходит — нима. Слухайи, форкайи конина; приходит до нейі: Гоў, косьу, поглядила йі по верха. А вона така суха, така висока, шчо вирха дьістати ни можна. 'Али вона думайи собі, жи то ни мойа конина, бо мойа тлуста, а сьісьа дужи худа. І лишила, йде зноў. Йде, йде, приходит, мацайи туйу конину і зноў тайа сама. І так вона кілька рас коло нейі була. 'Али ходит, ходит, йійі сьи здайи, шчо вона ўже ўсьі корчі опшукала, а она на одньім місци поза корч докола крутит сьи. Так ходила доўгий час, жи сьи ўже так дужи змучила, шчо ледви тепла. 'Али вийшла на стешку, дивит сьи, а напротьіў нейі ўже ни кобила, али качка. Тота тогди сьи пирижигнала і кажи сама до себи: А сисе шчо за обмана, жи йа ходжу, ходжу і ўсе йидного йакогось коньа здибайу, а типер зробила сьи качка! Огльадайи сьи, а йійі коньі пасут сьи на самім тьім місци, де йіх пустила, а вона ни далеко коний докола корча по траві аш чорну стешку ўдоптала. Тогди приходит до тих ньічльіжийникіў, кажи: Шчо за диво? Йа сьи так за кіньми находила і ўсьуди нашукала, а мойі коньі йак йим пустила на то місци, так сьи пасут і до типер!

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

73. *Перестрашений кінь.*

Іван Чемний ў Коропци гнаў пізно коньи пасти на зарінок конец свого города, ў пізьньі порі. Показала сьи свиньа, с тойі свиньі стало

полотно́ біли. Кінь війшоў пире́дними нога́ми на тото́ полотно́, стаў, ни мо́жи сьи поступи́ти, а той сьи напу́диў, Іва́н Че́мний, тай ни мо́жи ньічо́ говори́ти. І стойа́ў до́ўгий час с коне́м і на коні́ сидьіў. Али ди́вит сьи, визе́ чоловік до млина́. Ски́нуў ши́пку і гово́рит молитви́ і ўраз йде с фіроў. Йак зачи́ў моли́ти сьи Бо́гу, а то йак зафіўкотьіло, тай поле́тьіло на спе́кта ў па́ньский о́ґруд. Там тара́хкайи, лу́скайи і той тогди́ сьи обізва́ў: Сла́ва й Су́су Христу́. — На ві́ки Бо́гу сла́ва. — Пита́йи сьи Іва́н Че́мний: Шчо́сти ви́дьіли, ґа́здо? — Ка́жи: Ви́дьіў йим шар вула́ньіў від ва́шого коньи́ аж до пло́та більши йак шісьдисьи́ть му́жа. І так шаблы́ попастаўйи́ли (показує). І ка́жи: Йак йа зачи́ў сьи моли́ти, то́ ми сьи здава́ло, жи тьі вула́ни на ме́ни литьи́. — А Іва́н Че́мний ка́жи: Йа ўже ни ви́дьіў жа́дних вула́ньіў. Ка́жи: До́бри, шчо́сти сьи моли́ли, бо йа ни зна́йу, шчо́би сьи було́ зо мноў ста́ло.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

74. З пана кінь і пес.

Бувим коло коний у дворі — був штольвах, ніби — варта. Али я курив дзиґар так на лавці. Я дивю си — якис пан пішов попирит мени тей він мині нічо так ни казав. Я лишень за тим паном... взєв, іду такі за ним у слід, хотів я видіти, шо тото за одно. Али дивю си с того пана... а то кінь си зробив... кінь си вірвав, як зачєв по стайни брикати — я за ним зачєв бічи, а с того коне, та си зробив пес — з'явив си в стайни. А так я кажу: „Чєкай, ти будиш мине пуджити, кажу я сам до себи, ти гадаєш, шо я си тибе напудив?“ Як то зачєло си вітак з мечи сміяти. Я єму кажу: „Смій си, смій, я тибе си ни бою“. Вітак як пішов... як пішов духа від брами, як зачєв вирищєти, так як мала дитина. Али він гадав, жи я єго си напудив — я єго си ни дужи бояв.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

75. Стерня з пса.

Йидно́го ра́зу па́слисмо ко́ньі ў восини́ і пішли́смо так ў ве́чир кукуру́дзи оббира́ти віт ко́ний ў сило́, нас двох. 'Али йдем ми с сила́

до ко́пий, а тут піт Темни́м лижи́т пес таки́й вили́кий на містку́. А йаки́й то йа зви́чай маў, ма́ўйим на́лицу ў рука́х і то́го пса ўда́риў. Йа йиго́ ўда́риў раз, а він сьи ни кива́йи на́віть; дру́гий рас, та́кіш ньи, а той мій кольи́ґа ўтьік від ме́ни дру́гий, а йа ўзьиў тай тре́тий раз навирну́ў на ві́дльіть тоў ко́льбоў. І той пес звольі́к сьи на но́ги, а таки́й вили́кий буў йак бик і шерсть була йак жельі́зна і миньі́ ста́ла на доро́зьі тогди стирньи́ тай йа тоў стирне́ў йшоў і ни мігйим ньіґде́ наді́бати цьіло́йі доро́ги. Том зайшо́ў с Коро́нцьи тоў стирне́ў аш ко́ло Дньістра́, ко́ло Горигльі́цкого. Так йак ўчу́ў йим го́лос курий, шчо пійали, з Вістройі́, там сьи тогди́ опамньита́ў. І прийшо́ў йим аж ра́но до ко́пий.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Івана Мельничука.

76. *З котяти теля.*

Я був так на саме різдво там у одної дївки з другим паріпком у вечир. Я вітак іду силом... ми прийшли коло Шевчика, просто воріт, а воно сидит таке маленьтє як котик; і ми прийшли д' нему, а воно серид вулиці лижело і ни хотїло си з дороги вступити. Потому ми хотїли то убити, а воно нарас стало завбільшки як поредни те́лє і роги мало. І ми вітак прийшли д' нему і єго зачели пудити і воно нарас зробило си мале́ньтє і пішло в жи́дови віконци.

Зап. 1903, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

77. *З коня хорт.*

Я йшов одного разу с поля, тей дивлю си — а то кінь такий теньґий попри мени біжит. Та я єго лишень хотїв злапати, а він як си розбрикав!.. Али с того... він побіх від мени... вже вітак я хотїв єго злапати, а с того та си зробив хорт.

Зап. 1903, від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

78. *Зі страха попіл.*

Йа йак йим буў при во́ську, поста́вили мине́ на ва́рту ко́ло маґазі́ну. 'Али йа буў рикру́т. Ди́ўйу сьи, ўже двана́цьіта годи́на, йде ба́н-

да, му́зика, такі дивиса́ вирабийи та ба́нда, гульа́йут, ў доло́ньі пле́шчут, від зимльі ў хло́па скачут. 'Али йа́ сьи ди́ўйу. Хотьі́ў йа бу́ти цьіка́вий, пусти́ў йіх да́льі. Пирийшли вони́ так пльацо́м на сто сьиже́нь, вітти сьи вирта́йи коло́да вили́ка, гру́ба на три льі́ктьі, а на шісьть до́ўга, а йа зріхтува́ў сьи ўже стрільи́ти, то сьвіче́на ку́льи, ни бо́йу сьи. Ми́шльу собі́: Вістрільу с пра́войі руки́, позба́ўйу му житьи́. Вирну́ла сьи та коло́да від ме́ни, папу́дила сьи. Навирта́йи до ме́ни пиба́вом зпоў, показа́ла сьи голова́, ўсьільа́кий с то́йі голови́ блиск, ру́ський вікрика́йи виск, йа с пра́войі руки́ йак йим вістрилиў сь сьвіче́ного ґве́ра сьвіче́ноў ку́лиў, тай йим го забиў. Говори́ў йим цьілу́ ньіч молитви́ (за поме́ршого, зам. Данила Гнатюка), наконе́ц йим сьи пирихристи́ў йак зви́кли, а злий дух засти́ў. Ди́ўйу сьи на то місци, а то нима́ лише́ по́піў з не́го. Си́лоў бо́жоў, моли́твоў, мо́жна ўсьо побива́ти, нима́ сьи чо бойа́ти.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

79. *Ходяче крісло.*

Йа сьі буў рас засильіў пізно ў свейі дьіўчини, було ни́би десь піўніч, а на дворі́ бу́ло тро́хи місьашно. Йду йа сибі́ серидинойу доро́ги і прихо́джу до жиді́ўского гоко́писка, ди́ўльу сьі, а тритуа́ром йде сибі диривльа́не крі́сло. Ни́би ходи сибі, йакось обирта́йи цьі і йде на доро́гу. Йак йа сьі подиви́ў, то так миньі́ ста́ло стра́шно, шо йа сам сибе́ ни памньата́ў. А піт миньі́ кап-кап і сльо́зи з вочи́й таґжи ка́пайут. Йа унтира́йу хусти́нкою, ди́ўльу сьі, а то кро́ў іде миньі́ з вочи́й, так ду́жи-м сьі настра́хаў! І йак йа ста́ў змика́ти, том сьі на́віть ни вогльада́ў.

Зап. в червни, 1903, від Гринька Курія, в Камінці Стр. А. Веретельник.

80. *Страх бочкою з дегтем.*

Так у Львові було си рас трафило. Али забувим коло котрого маґазину, бо я тоди був шос три місяці у Львові. Стояв оден вояк на пості — вістрилив. Ми тоди... вчув оден вафенфірер — то я був тоди яко фрайтир. Вістрилив, а ми пішли єго облюзувати, а він казав, шо на него котила си бочка якас з дехтем. Так ми єго облюзували, а він ни говорив шос годину.

Зап. 1903 р., в Снятині О. Деревянка.

81. Страх боднею.

Я йшов віт Питра Вахнюка і с Питром таки Вахнюком. І допровадив він мине аш до границї — поки єго горот. Т' я єму тогди сказав: „Виртай до дому, бо минї ни потрібно вже сда — я пирейду самий рів. Оджи я помижи верби зігнув си ім перискочив зігнений в яр той — аяґжи, хильци. Підоймив голову до гори, а навпирит мени таке... бодня стоїт, таке цундря; нї голови, нї то... Беру я то — обминаю, в бік іду, хочу лишити тото — 'но фурт посуває си, таки мине ни допускає. Так я: то в оден, то в другий бік, а воно мине на жадин спосіб ни хтїло допустити. Оджи я тогди, пане, до верби і вчімхав гіля і тото — бах рас, а с того си засьвітило та як дві лямпі с циліндря. Як то си засьвітило, то я тогди став диривєний, лишень схлипав. Том боров си с тим аш до хати, до цего Івана Тофапа. Вітак як я си дістав ід хатї тей воно си пішло там на другий... сусїда город, а я хотїв того чоловіка збудити, або вікликати, а то — нима вже пирит хатов. Готов би був тот чоловік сказати, шо я так напитий шов. Казав би, шо тобі си привиділо. Я віт хати далї до дому іду так на опхіт трохи, прибігаю тут просто Юсипа, а з Василя дучи воно знов виходит. Так мижи плотами. Вже мусїв кричети ґвавту, али ни міг, бо ми голос си затовк, вжем ни міг духа с себи вікегнути. Оджи так мине припровадило аш до мої брами. Йти... а воно мине в ворота ни пускає такі, до одної половини бю си — ни пускає, то до другої половини бю си — ни пускає, а чем рас гірши бире. Оджи я такі в одну половину хотїв, аби в одну половину... ба лиш як воно в одну половину стало, а я яким бахнув, ше ни була заперта. Як си вихор звіяв — трохи дах ни зірвав з брами і брами ни роскенув. Я прибіх під вікно і крикнув: втворіт! Вони втворили минї двері хоромнї і хатнї втворили, то з мени капилюх полетїв с хорім аш у хатї піт стїв. Том зо страху обутий і в гацях і в кожусї аш віскочив на пец. Вітак, знаєте, так як фіякри коло хати дзвінки дзвонили, так минї то в голову вбило си. Вітак пхало си до хати. То й так то скінчело си. Я і до лїкара ходив — коштував нї лїкар десїть срібних.

Зап. 1903, від Якова Дїдуха в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

82. Страх пнем.

Ї́дно́го ра́зу йшла я у́же пі́зно у́ ночи́ від Руто́вічи. Коли́ йду, аж ту ди́у́ю сї, лежи́т такéй вели́кі пень поперéк доро́ги, такéй вели́кі, жи я ни могла́м ї́го́ переступи́ти. Я у́зéла тоди́, перейшла́м чéрез ваш сад

і вийшлам зноў на ту вулицю. Я дивю сї, а ту вже того пнека нима. Я ўзела, пішлам назад на то місце, дем перше була, коли дивю сї, аж той пнек вже зноў є. Я хтїлам їго переступити, але де менї до нього. Я тоди ўзела, пішла зноў через сад і пішлам до дому.

Зап. 1903 р. в Вільках Мазовецьких, Равського пов. від С. Смальської, В. Горницький.

83. *Біда в видї хамлаґи.*

Отутка де Лацьіна сидит, йа ўзьиў тай пустиў ў вечир коньі, а сам йим пішоў до Пшиблукивичи на вичирницьі. То було ў восиний. Приходжу назад, кобила стойіт, а кінь сьи пасе. Йа диўйу сьи, на кобильі висит хамлаґа черешнева, а вона стойіт. Зьібраў йа коньі, сьіў тай пойіхаў, а хамлаґи не здоймаў. Так та кобила йде, так сапе, шчо страх. Прийіжджу коло Шафраньского просто фіґури, а с тойі кобили тота жертка ўпала, коньі йак скочут, аж до вугльирки залетьіли зо мноў, жи йа ни міг стримати.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

84. *Гіляки на конях.*

Тато ночували с кіньми па поли, шчо сьи називайи Карски. А то даўно були льісі, ни так йак типер. Тай бувало йак зачни кіньми ўганьити по льісьі, то аш піпрійут. Они дивйут сьи до коний, а то нима ньіц, тьілько дубова гільаґа на коні.

Зап. в вересни, 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

85. *Страх у видї полотна.*

Так йа раз буў на вичирницьох. Сидьіў йа доўго, али йду до дому ўже, диўйу сьи, стойіт полотно ў йидньім садьі, постелини, так йак сьи то білит. Мишльу собі: Траба йиго зьібрати, бо хтось прийде тай збире тай ўкраде. — Приближиў йим сьи до того полотна, настаўйийу руки го збирати, лапнўў йим руками, а то шчесь таке мньигоньки ў руках. Пригльидайу сьи, а ў руках гусьичий лайньик. Гадайу йа собі: Так ньіби йа буў пйаний; шчо майу полотно брати, а йа гусьичі

лайньики збирайу. — Приступайу сьи тогди блисши і зноў тогди руками лапнуў йим. Там сьи так попік, ньіби кропивоў. Диўйу сьи ў руки, шчо йи. А йа такой христьіниньки гімно майу ў руках тай так смирдит, шчо ни мож витримати. А полотно стойіт. Гадайу собі: А то шчо за божа вольи? Сисе йакись учинок! 'Али зьібрати траба. І шче третий раз йим лапнуў. Там таку ногу с коньи здохлого лапнуў, шчом ледво підньаў. Тогди сьи полотно десь подьіло. Аж йим тогди зобачиў, шчо то за полотно. Тай йим сьи пирихристиў тай пішоў, а руки смирділи від мени с тиждинь, жи йа ни міх сьи с тиждинь до хати повирнути.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

86. *Страх переміткою.*

Ішлим с храму на Чесного Хреста з братом Питром — на тім самім мосьці — тай нас пиремітков пиристилило. Пиристилили нас пиремітков, тай сми стали. Кажу: Мие оца і сина і сьвитого.. що — за біда? — Тай так-сми пирийшли — уступило си.

Зап. 1903. від Василя Лазаренка, в Русові, Снятиньского пов. О. Деревянка.

87. *Страх у тополї.*

Йшло рас два парупки з вичирниц. Йдемо дорогоў, али білий песик, такий панцкий, пирибігайи нас на дорозьі. А йа тому товаришови кажу: Дай но ми бука, най йа того пса ўдару. — Ўзьиў йа той бук і того пса ўдариў. Той пес зґваўтуваў, ньі пес, ньі христьіниньи, диўнимо голосами і забіг ў топольу. Та топольи страшчила, аш сьи конар відломаў від нейі; ми відважньі обидва були і приходим до тойі топольі. Гільи сьи ўломала, обзирайимо, а пса нима.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

88. *Через рогачку відлетїв страх.*

Буў йа ў пасьіцьі на Лугах ў грабйого Баденьі. І раз ў вечир йшоў йа до дому до Пужник. 'Али так сьи дужи похмарило і зачило

блискати і зачиў дошч йти, а йа зачиў ўтыка́ти, шчобим сьи де скриў. Була́ там ха́та ў лысьі — називайи сьи той лыс — Польиньски, а та ха́та пуста́, ныхто́ ў ны ни сидыў. Прибіг йа до то́йі ха́ти, а ни маў йим сьирника́, то ўзьиў йим си таку́ гу́пку зо собо́ў, шчо́ сьи пчо́ли ку́рит. Ми́шльу собі: Заку́ру си десь ў лысьі — бом ни маў вогньу́. І ки́нуў йим туту́ гу́пку ў кут, зроби́ў йим си дзи́ґар, закури́ў йим си і си́джу. А с то́йі гу́пки та́к сьи пакури́ло, жи ни мош сидыти. Йа ўзьиў, тай ви́кинуў на двір і си́джу да́лы. Си́джу так десь до одина́цытойі годи́ни, бо ду́жи дошч йшоў, ни міг йим йти до до́му. Пиристаў дошч йти, йа ви́йшоў на двір і шче́ сьи розгльида́йу. Ди́ўйу сьи, а він наза́д ме́ни стойі́т: ни ви́тко ны но́са, ны очи́й, ны твари́ білойі, тылько вигльида́йи на чолові́ка. І ку́рит льу́льку. Так йа стойа́ў з ним с ніў години, бом сьи ни міг ру́шити з місьцьи, таки́й йим страх маў; бо йак йим жиў, шчем ни ви́дыў таки́х льуди́й, йак тото́ вигльида́ло. Зачи́ў йа сьи ў зат поступа́ти, шчо́би він ни ви́дыў і ми́шльу собі: Коби́м так скілька кро́кіў сьи вітступи́ў, то ўже тогди́ бу́ду тыка́ў. І так йим зроби́ў, йак йим ми́слиў, і зачи́ў йим ўтыка́ти. А там була́ рога́тка, а йа то́йі рога́тки ни зоба́чиў, тай чи́риз рога́тку: бабе́ўх! І ўже мньи тогди́ страх відле́тыў, бо́м сьи ду́жи поби́ў, шчом ни міх аш ўста́ти. І ни зна́йу, де сьи тогди́ подыў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

89. Страх сипле огнем.

Йа йіхаў ў ко́лыйі с Тарно́польи на у́рльоп і йіхаў йиде́н зо мноў фінанц. Пита́йи мине́, де йа йі́ду. — Йа ка́жу до не́го, жи йі́ду до Бучи́чи. — А він мине́ пита́йи, чи до само́го Бучи́чи, чи мо́же да́лы. — Йа ка́жу до не́го, жи ў Бучи́чи ма́йу висьіда́ти, а дві ми́ли ма́йу шче до до́му. — А він ка́жи до ме́ни, жи лыпши, аби́сти підпочува́ли, бо за́ўши ныч ма́йи свойи́ пра́во. — А йа́ сьи вітзива́йу до не́го, жи йа то́го ни зро́бйу. О дисьи́гы-м годи́ны ви́сьіў ў ночи́, а на двана́цьиту годи́ну буду́ ў Пу́жниках. І росхо́джу сьи з ним, подайу́ му ру́ку і вихо́джу; там йист толока́, ко́ло то́йі толоки́ йист горо́диц. Прихо́джу, там були́ такі тички́ с фасо́лы. Йа пириломи́ў туту́ ти́чку, ўзьиў йим піт па́ху і йду. Прихо́джу ў Гльибо́ку Доли́ну, пирибі́г мньи пес. Йа собі гада́ў, пес та пес. Йду да́лы. Йду да́лы, ўвійшо́ў йим мо́жи сто кро́кіў, йде шчось дру́гоў горо́ў по пра́ві руцы́ і шчось пали́т. 'Али таки́й той дим смирдьи́чий, жи ни мож ви́тримати. А йа собі гада́ў, жи то мо́жи

йакись ньічльіжин насе́ ко́ньі і роскладайи вого́нь. І пішо́ў, схова́ў сьи за гору́. І йа йду да́льі, ньіц миньі ни ў голові́. Прихо́джу ў Бородачіў гай, ди́ўйу сьи, стойі́т чоловік на доро́зьі. Йа собі́ ў ду́сьі гада́йу: Ту йи хати́ бли́сько доро́ги, жи то йакись ви́йшоў подиви́ти сьи за кіньми. 'Али йду бли́шши, стойі́т, ца́лком білий. Прихо́джу бли́сши, мо́жи так на шісьть кро́кіў, йак посипли по ми́ньі вогне́м, ца́лком ўсьу́да, тілько жи по лици́ ньи. А йа стаў, тай йим сьи пирихристи́ў, а так ми сьи нидо́бри зробило! Капильу́х, шчо поти́сну на го́лову, а він ўсе ўстайи́ до гори́. І стойа́ў йа так с ква́драпс. Зачина́йи той ходи́ти віт фо́си до фо́си доро́гоў. 'Али йа чуў віт стари́х льуди́й, жи росповіда́ли, жиби́ з ним на пирико́ри ни йти. Пе́рши йак йа буў на тьім мо́сьтьі ў Гльибо́кі Доли́ньі, ви́дьіў йим там ў гайу́, де тоти́ хати́, вого́нь. Гада́йу собі́ ў ду́сьі: Тра́ сьи вирну́ти до то́йі доро́ги і піти́ до гайу́ і підночува́ти. І ў тьім биру́, вирта́йу наза́д доро́гоў, пото́му с то́йі доро́ги звирта́йу на доро́гу до гайу́. Йа йду і він іде́ за мноў. Йа ста́ну і він собі ста́ни. До́сить, жи так мине́ прова́диў пидале́ко вогньу́. Ни зна́йу йа, шчо за вого́нь. Прийшо́ў йим мо́жи на ві́сьім кро́кіў і порахува́ў йим, кілько йіх там було́ ко́ло то́го вогньу́. Було́ шти́ри кобі́ты і два миншчи́зни. 'Али йа ни знаў, жи там йаки́сь маў вили́ку па́сьіку. До́ки вони́ мине́ ни ви́дьіли, то собі́ розмаўйи́ли, сьмійа́ли сьи, приповіда́ли; йак йа прийшо́ў бли́сши до вогньу́, та́к сьи бе́сьіда застанови́ла. Они́ ўсьо́йі га́тки, жи то той, шчо́ сьи застрі́лиў, бо таке́ ўбра́ньи йак йа маў, чо́рни, то йиго́ ў такім похова́ли. Йак йа прийшо́ў бли́сши, сказа́ў йим пома́йбіг, за́раз дух ў них ўступи́ў. Йидна́ йака́сь отва́рта кобі́та ка́жи до ме́ни: Па́ньі, а ви ві́тки йде́ти? — Йа ка́жу до не́йі: Йа йі́ду з урльо́пу с Тарпо́польа і проси́ў бим вас, жиби́сти мньа підночува́ли. — Вона́ сьи вітзива́йи до ме́ни: До́бри, дльачо́го ньи; помо́жити нам повідла сма́жити; хоць помо́жити міши́ти. — А йа́ сьи вітзива́йу до не́йі, жи йа ду́рно ни бу́ду міши́ў, му́сити заплати́ти. — А она́ ка́жи до ме́ни: Хіба́ вам слиўка́ми заплачу́. — Зачи́ли мине́ приймати слиўка́ми. Ди́ўйу сьи на то́го йидно́го миншчи́зну, йаки́сь він миньі́ знайо́мий, ни мо́жу сьи до не́го ўзьи́ти. Ка́жу до не́го: Пирипрашийу вас, жи йи́здим таки́й сьмі́ливий, ві́ткись вас зна́йу з во́йска і ни мо́жу сьи ўзьи́ти. — А він мине́ пита́йи, с котро́го йа ро́ку. — А йа ка́жу: З диўйидисьи́того чва́ртого. — А ў котрі́сти кумпа́ньійі служи́ли? — А йа ка́жу до не́го: Ў дру́гі. — Або́ ви мине́ ни зна́йити? — вітзива́йи сьи до ме́ни. Ўже мине́ пізна́ў. — Йа́ сьи вітзива́йу до не́го, жи шчось так с поздре́ньи тро́хи пізнайу́, а́ли ни мо́жу сьи ўзьи́ти. — А він миньі́ ка́жи: Йа́ сьи називайу Ка́йзир. Йа служи́ў ра́зом з ва́ми ў дру́гі компа́ньійі і мине́ зачи́ла нога́ больі́ти і йа пішо́ў до супрові́ту і мине́ супровітува́ли. — І ўзьиў мине́ тогди́ до ха́ти, каза́ў систрі́ да́ти миньі́ шчось пирикуси́ти, йа тро́хи

попідвичіркуваў, постилила минні лушко і льиг йа спати. 'Али ньіц йим ни росповідаў, бо йа чуў віт старих льудий, жи йак сьи шчось покажи, аби ни росповідати аж другий день. Другий день ўстайў, посьньідалисмо і там буў такий старий йиго тато, жи маў сьімдисьить льіт. Зачинайу йиму росповідати, шчо йа ўчора видьіў, а він сьи вітзивайи до мени: Йа ўже жийў сьімдисьить льіт, а шче ни було йидного року такого, жиби туткай йакісь зьлы духи сьи ни показували. Ту приходит аж до мойі хати, то льульку курит, то шчо, то йа ўсе видайу.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

90. Чудний огень.

Я як їхала з Демиєнки тей ту просто Леґоцкого вони шли єдним боком гостиньцє тай якісь панич... тай йшов з ними Тура, до границї. Потому як ту во вже сє росходили, тогди взєло і вдарило три рази і посипав сє вогонь.

Зап. 1903, від Орини Андрущишин, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

91. Страх не дає воякови стріляти.

Стойаў йиде́н во́йак ў Бирижи́нах на по́сьтьі ко́ло маґази́ну і йакась біда́ надьійшла́ до не́го. Він хотьіў йійі гальтува́ти; наста́виў ґвер і кричи́т: Гальтверда́, бо буду́ стрільи́ти! А то бу́ли два за́йайчики і оба́ ба́вили сьи, скака́ли, а йак прискака́ли бли́сько не́го, зроби́ў сьи з них чоловік. Той йак кри́кнуў гальтверда́, так стаў фе́ртік і хо́чи стрільи́ти. А йиго́ йми́ло шчось за ґвер і ни пуска́йи, так шчо він ни мо́жи стрілити. Той зачи́ў тогди́ кричи́ти: Ґваўт, льу́ди, ратуйти! — Прибіг за́раз ка́праль з льудьми́ і пита́йут шче з да́леку, ци ти ма́йиш па́мйить? — Ка́жи: Па́мйить ма́йу, а́ли, адьіт трима́йи за ґвер! — А вони́ ньічо́ ни ви́дьит. Прибіга́йи ка́праль, злови́ў за ґвер, тай ка́жи: Ади́, нима́ ньічо́. — Та ни ви́дити, жи трима́йи от ко́ло ва́шойі ру́ки. — Тогди́ ка́праль йиго́ зміни́ў, а йиго́ ўзьиў на вахци́мбру, тай там йиму́ стара́йут сьи ви́пирсва́дувати, шчо то ньічо́го ни бу́ло. А він ка́жи: Адьіт, адьіт, стойіт під вікно́м, тай сьмійи сьи! — І вони́ тогди́ ўсьі

йнго́ ўви́дьіли. А він, той страх, лише́ пле́снуў ў ру́ки, тай сказа́ў: А том вас здури́ў! – тай лише́ ві́тир за ним засвиста́ў, пішо́ў, на ни́ньі день.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Мих. Косїнського.

92. *Страх лякає вояка.*

Стойа́ў йа раз на по́сьтьі ко́ло маґази́ну у Льво́ві і зди́баў йим сьи з бідо́ў. А то так було́: Йа буў між 11—12 годи́ноў ў ночи́, так на ме́ни льос ви́паў. Прийшо́ў йа піт той маґази́н, тай гада́йу собі: Кі́лько рас йа тибе́ обійду́ за дві годи́ни? — Обійшо́ў йим го сьім раз і ди́ўйу сьи, а то пиридомно́ў стойі́т чолові́к, а́ли так бли́сько, жи о́чи ў о́чи, жи гальтува́ти го ни мі́гйим, бо зана́тто бли́сько. Воло́сьи ста́нуло ми ду́бом на голові́, а ши́нка, йа́кби ни бу́ла на голові́, зле́тьіла на зе́мльу. Йа ди́ўйу сьи, а чоловіка ўже нима́; ў тьі хви́ли шчез, і тьі́лько на тьім місци кінь мойа́ стойа́ла. І ўже бі́льши ни йшоў йа на око́ло маґази́ну, а на́віть на ва́рту туди́ бі́льши ни ходи́ў, хоць йим ни каза́ў ньіко́му, жи там буў страх, бо би й иньші бойа́ли сьи були туди́ йти.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках. Бучацького пов. від Михайла Косїнського.

93. *Страх у маґазині.*

Сто́йу раз на ва́ртьі ко́ло маґази́ну — то сьи дьі́йало ў льі́тьі, — зачина́йи дошч па́дати. Йа прихо́джу до шульдирга́ўзу, ста́ўйим собі́ ў сириди́ньі, ґвер йим ски́нуў і спе́рйим ко́ло се́би і зачи́ло ми сьи дрі́ма́ти. Йак ми сьи зачи́ло дрі́ма́ти, слу́хайу, шчось по траві́ йде. Ди́ўйу сьи, кіт ни кіт. Прихо́дит бли́сши, ві́дало сьи миньі́, шчо то́ тхір. А йа ўзьиў, ба́йнит йим маў нафльанцо́ваний, спуска́йу на доли́ну ґвер і гада́йу собі́ ў ду́сьі так, шчо йак прийди бли́сши, та́к го за́рас байне́том прибі́ў. А воно́ прийшло́ на два кро́ки ко́ло ме́ни і ста́ло і стойі́т. Йа тьі́лько сьи змі́риў до не́го, хтьі́ў йим го пробити, а воно́ ў тьім йак сплє́шче ў доло́ньі, йак піде́ ў той маґа́зин! А ў тьім маґази́ньі стойа́ли такі́ старі́ драґо́ньскі путньі́. Йак зачи́ло ти́ми путньи́ма роскида́ти по маґази́ньі, то йа собі́ гада́ў, шчо той цьілий маґа́зин сьи вали́т. Йа тогди́ вихо́джу с шульдирга́ўзу, йако́сь ми сьи марко́тно зроби́ло, ста́ўйим ко́ло то́йі бра́ми, жи́ сьи по́ста заво́дит, аш ту нараз зачина́йи би́ти двана́цьита

UNIVERSITY OF

годи́на. Ў тьім прийшо́ў а́бльизуиґ і мине́ обльузува́ў, да́льі ни зна́йу, шчо́ сьи ста́ло.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

94. Вояк в арешті через страха.

Стойі́т жо́мньир йиде́н ко́ло маґази́ну, ў тьім зачи́ў собі́ ходи́ти око́ло маґази́ну. Прихо́дит про́сто двери́й і стаў. Ди́вит сьи нара́з, две́рі сьи отвира́йут, а він сьи застанови́ў. На́віть забу́ў, шчо він ма́йи гальтува́ти. Ди́вит сьи, вихо́дит йаки́сь чоловік з маґази́ну, вино́сит на голові́ лу́шка войско́ві і путньі́ рузьньі, таке́ старе́ тарари́джи. А він йак ўздріў, жи нисе́, тай сьи тогди́ спамйита́ў, жи йак ни загальту́йи, буду́т го кара́ти. Він кричи́т раз гальт! і дру́гий раз і тре́тий. А воно́ не стайи́, тьі́лько йде до не́го. Йак кри́кнуў тре́тий раз і зачи́ў ґвер ладува́ти. Наладува́ў і ў тьім оно́ йде да́льі, а він сьи склада́йи і стрільи́йи. Йак стрі́лиў, йак ви́рвало від не́го ґвер, ки́нуло аш під мур, а він ца́лком стаў, йак ниживи́й. Ўпаў до зимльі́ і лижи́т. Ў тьім приво́дит ка́праль дру́гого по́ста, шчоби́ йиго обльузува́ти. Кричи́т, шчоби́ він отвори́ў бра́му, ньіхто́ сьи ни вітзива́йи. Ка́жи він до то́го по́ста сво́го: Мо́жи він засну́ў? — А той сьи вітзива́йи: А йа зна́йу? Мо́жи бу́ти, жи спит! — Ў тьім той ка́праль ка́жи до не́го: Ану́ пі́тсади́ мине́ па мур! Йа пирильі́зу тай сьи поди́ўйу. Пирско́чиў биз мур, ди́вит сьи, а він лижи́т. Прихо́дит до не́го і ка́жи: Ти спиш? — А він сьи ни вітзива́йи. — Він собі́ гада́ў, шчо той так тве́рдо засну́ў. Підньі́с йиго́, зачи́ў го кото́рсати і ка́жи: Де твій ґвер? — А він ка́жи до не́го: Йа ни зна́йу. — Шчош ти за жо́мньир, жи ти ни зна́йиш, де твій ґвер? Ньіц йиншого, льиг йис спа́ти і хтось прийшо́ў і ўзьиў ґвер. — Па́ньи ка́праль, йа́к жи хто міг ўзьи́ти, бис таки́й мур ни пирильі́з! — Шчо́ ти дурни́й бала́кайиш, а диви́, йа сам пирильі́з биз мур. Сисе́ йа ни дайу́ ві́ри, то ни мо́жи бу́ти. — Та ти дурни́й, шче буде́ш миньі́ брихньу́ заўдава́ў? Зачи́ли шука́ти за ґве́ром, нахо́дьи ґвер під му́ром. Він йиго́ пита́йи, шчо ґвер ту ро́бит, а він ни зна́йи, шчо йиму́ на тото́ вітпові́сти. Заво́дит то́го дру́гого по́ста на йиго́ мі́сци, йиго́ приво́дит на вахцимбру і вітсила́йи йиго́ з жо́мньиром на стаціонсва́хи. І за́раз йиго́ замкну́ли до аре́шту, а на йиго́ мі́сци прийшо́ў йинший. Сиди́т він ў аре́штьі і зроби́ли штрафанца́йґу на не́го, шчоби́ йиго́ відда́ти до ґарньізо́ну, жиби́ він дру́гий раз знаў, йак то ў слу́жбі на по́сьтьі спа́ти. Відда́ли йиго́ до Льво́ва, сиди́т він два мі́сьицьі, а маў засу́джино три.

У тым з йиншойі кумпа́ньійі пішла́ слу́жба дру́гий раз. Запрова́диў ка́праль так са́мо по́ста ў тото́ саме́ місци. Той стойіт, ди́вит сьи, акура́тни сьи две́рі отвира́йут тоти́ самі́ віт то́го само́го маґазийну. Вихо́дит зноў с то́го маґазийну таки́й сами́й чоловік і зноў нисе́ такі́ старі́ рі́чи. Той зачи́ў го гальтува́ти, а він та́ки йде. А він ў тым стрільийи. Йак стрі́лиў до не́го, зноў вирива́йи від не́го ґвер. Йак сьі́пнуло ґвер, так си́льно, жи він пра́воў руко́ў так го ў рамйо́но ўдариў, жи ни го́дин буў ним ру́шити. І ў тым шче́зло від не́го, пішло́ ў той маґа́зин і там сви́шчи, сьпіва́йи і гульа́йи. Тогди́ він ўже знаў, шчо тото́ за осо́ба. Узьиў ґвер на пле́чі, ў тым натхо́дит а́бльизунґ, шчо́би йиго́ обльузува́ти. Вийма́йи він кльуч, отвари́йи бра́му, вітска́куйи ў зад три кро́ки і гальту́йи і пита́йи, хто йист. Ка́праль сьи вітзива́йи: Вахкомандант. Вахкомандант пасі́рт. — Прихо́дит до не́го, завіў дру́гого по́ста, він тогди́ зачи́ў йиму́ росповіда́ти туту ца́лу тресьть. Той ка́праль вітзива́йи сьи до не́го: То с неўпо́стиў і с тамто́йі компаньійі та́к сьи ста́ло. За́раз да́ли зна́ти до риґиме́нту, до обе́ршта, о́берйт написа́ў до Льво́ва, жиби́ там с то́го жо́мньири шче рас прото́кул зроби́ти, йак він стойа́ў на ва́рты, чи він спаў та хтось ўзьиў ґвер від не́го, чи та́к сьи ста́ло йак с тим. Узьи́ли йиго́ на прото́кул, а він ка́жи, жи йак стойа́ў і шчось не́сло з маґазийну лу́шка і путньі́, а він ў тьім стрі́лиў і ви́рвало від не́го ґвер і ки́нуло під мур і він за тото́ пішо́ў до ґарньізо́ну нивийни, бо він ўца́льі ньіц ни ви́нин, іно́ та́к сьи си́льно застра́шиў, шчо йак ка́праль до не́го бала́каў, то він ни міг сло́ва промо́вити. А той го тому́ каза́ў обльузува́ти і чи́рис тото́ він сидьі́ў ў ґарньізо́ньі. І зараз йиго́ ви́пустили на во́льу, тілько сьи пирикона́ли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

95. Хорт і вояк.

Бувим при воську коло маґазину, ніби варта була́. Али дивю си, а то ходит так по мурі хлоп. І я взєв, та все гальтую, а то ни хоче си, такі бире, та пхає си. Тай я все гальтував, а нарас я взєв і стрілив в него. А він як си зачєв сміяти, як зачєв у долоні плискати... Так я на то місци аш рано приходю, а там нима нічо... Так дивю си другого вечєра, а то приходит до мени такий теньґий хорт, та зачєв си ластити коло мени. Али я си ни бояв єго ніц, бо то є всьо сьвичени коло мени... Він си взєв, поластив коло мени і взєв собі — пішов.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

96. Пес у гробі.

Йак приїхали на цвинтáр вулáни і там льоґрувáли. Йак поўпинáли кóньі, а то йидéн буў с Пýжник. І прихóдьи, дúўйит сьи, йист йáма вúкопана і накрúта кáміним. І йиден кáжи до тóго Пужнецкого, шчо називáў сьи Шафрáньский: Анó возьмім відокрúймо тотý плúтку і подúвим сьи, шчó там йи. — Відокрúли тотý плúтку, дúўйит сьи, а там лижúт пáнна, такý сьлы́чну кóсу жóўту мáйи, йак йидваб. Онú ўзьúли і закрúли зноў той кáмінь і польигáли спáти кóло тóго грóбу. Мóжи булá одинáцьита годúна, слýхайут, шчось гýркайи ў тьім грóбі. 'Али той сьи вітзивáйи до того Пужнéцкого: Знáйиш ти шчо? Ти віткривáй тутý плúтку, а йа вúкигну шáбльу, йак шчось будé злóго, то йа будý рубáў шáблиў. Наколú той плúтку відокрúў, а той пíдньіс шáбльу до горú і тримáйи. У тьім вискáкуйи пес. Йак вúскочиў до нéго, тóй го хтьіў шáблиў ўдáрити. а він скóчиў биз нéго, йак пішóў помúжи кóньі, йáк сьи зачúли кóньі рвáти і зачúли тьікáти вíттам с тóго цвинтарý, то онú ўже знáли, жи шчось то йи ничúстого. І мýсьіли доночóвувати дáльі на пóли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

97. Два на одного.

Буў йа при вóську ў однýі касарни, там пýджило дýжи, жи ньіхтó ни міг бýти. 'Али минé лишúли там на вáртьі, на штóльваху. Зачинáйи ў ночú лýскати, тріскати. А йа шáблиў йак йим зьібрáў по плéчих на відльі, тай йим го приголомшúў. І ўтьік від мéни шче. 'Али йа пішóў собі на спáцир шче по годúньі дорóгоў, а той злий дух закликаў собі дрýгого с цвúнтари, опирú, ци шчо там. Йак ўздріў минé на дорóзьі, шчо йа спацирýйу, йак йá сьи зрихтувáў на нéго, йак йим зноў ўпорóў го раз, а той дрýгий до мéни Йак йим тóго зачúў бúти, той йак зачúў кричúти, йак зачúў рýзьньі дивисá робúти, а йа тáкі бйу. А той, шчом го пéрший раз ўдáриў, сгаў, ўжé сьи чіпáти бойíт. Йа тогдú до тóго шáблиў — дúўйу сьи, ўже нимá ньікóго. Йак сьи вíтир звійаў тай кáжи: Ни зачіпáй, йак ни знáйиш когó. Тай поўтьікáли.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

98. Як вояк застрілив офіцера.

У Бирижи́нах йидно́го ра́зу ходи́ло два лийтна́нти кольи́ґи до двох дьіу́чи́т. А то у́бидві були́ се́стри. А вони́ сидьіли йак цвинта́р у́ Бирижи́нах. А там на по́ли ко́ло того цвинтару буу́ пу́львирмаґа́зин. 'Али то́го йидно́го лийтнанта то з йиго́ компа́ньійі була́ слу́жба Они́ йак йшли обидва́ по́при той цвинта́р, кажи йиде́н до дру́гого: Му́шу йа зба́дати ни́ньі свойі́ жомньи́ри, чи вони́ до́бри слу́жбу ро́бйи і чи вони́ сьи бойи́, чи ньи́. Прихо́дьит там до тих дьіу́чи́т і той вігзиви́йи сьи, шчо з йиго́ компаньійі слу́жба: Про́шу миньі́ да́ти спідни́цьі. — Да́ла йиму́ спідньи́цьі, він сьи у́браў і зроби́ў собі́ таку́ ши́пку, йак біскуп ма́йи. І ка́жи: Йа йду йіх стра́шити. — А той дру́гий ка́жи до не́го: Дай спокі́й, то́го ни роби́, они́ й так бі́дньі швіцуйут. — А він на тото́ ни зважи́ў, йино́ бире́, йде. — 'Али той йак у́здріў, жи він йде, той лийтнант, бире́, йде собі́ за ним. Прийшли́ ко́ло то́го цвинтару́, той жи стаў, а той шчо сьи обібра́ў за бі́скупа, йде стра́шити жо́мньира. 'Али там віт то́го цминтару́ бу́ла барабольи́нка у́ копи́цьох. А тогди мі́сьиць сьвіти́ў і буу́ ві́тир і захма́рило сьи, ві́тир хма́ри пирига́ньи́ў; йак мі́сьиць сьвітит, пока́жи сьи зза хма́ри, то він тогди хова́ў сьи за копи́цьу і у́се у́става́ў зза копи́цьі, у́зноси́ў ру́ки до гори́ і так по́ста стра́шиў. 'Али він собі́ гада́ў, жи йиму́ сьи прови́дьіло і собі́ хо́дит ко́ло маґази́ну і у́се у́ туту́ сто́рону сьи ди́вит. Нара́з йак мі́сьиць засьвіти́ў, а він у́ тьім зачи́ў до не́го йти, пост с то́го страху́, йак у́здріў таке́ цу́до і приразли́во так три ра́зи кри́кнуў: гальт! жи ка́праль стаў на вахци́мбрі, то аш у́чуў на вахци́мбру. І у́ тьім йак тре́тий раз кри́кнуў і стрі́лиў і ни ви́дит бі́льши ньіко́го. Ка́праль вибіга́йи і ка́жи: До чо́гос стрільи́ў? — А він ка́жи: Йа ни зна́йу. — Прихо́дьи там на тото́ мі́сци, ди́уйит сьи, доли́ноў да́ма, а горо́ў бі́скуп. Розбира́йут, ди́уйут сьи, а то йіх пан ле́йтнант. А той дру́гий ле́йтнант у́тьік. За́раз зроби́ў сьи рух, пода́ли тото́ до Льво́ва, жиби́ у́ ґарньізо́нсґиріхтьі зба́дали, йак то бу́ло. Пойі́хала ца́ла слу́жба там до ґарньізонсґері́хту і зроби́ли прото́кул, йа́к сьи пирибра́ў, жи буу́ до полови́ни пирибра́ний за да́му, а голова́ була́ біску́пска, а він у́ тьім стрі́лиў до не́го, бо ни знаў, шчо то бу́ло, бо йиму́ ви́дало, жи то буу́ дьі́тько, а з дьі́тька зроби́ў сьи пан о́фіцир. І то́го жо́мньири ца́лком увільни́ли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

99. Кінь замість страха.

Я був тогди у войску, служив єм у Дервенті. Стою раз на варті, а дуже темно було, така пітьма, що на два кроки наперед не видко;

нараз чую, щось чалапає. Я кажу: Гальт! раз, гальт — другий раз, а воно йде, тай йде. Як я крикну в третий раз гальт, а воно не стає і чую що вже близько, тогдим стрілив; як стрілив єм і щось велике упало, аж болото розтріскало ся, том аж застив. Як учули другі, що я стрілив, поприбігали, бо гадали, що то я застрілив сї, засьвітили ліхтарню, а то кінь лежит, турецкого коне забив-єм.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Іванївцях, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

100. Живий страх.

То ў йидньім сильі — ви памньита́йу йакура́т котрім — ходи́ў па́рубок до дьіўки на вичирни́цьі; а то була́ ньіч погідлива. Постили́ли на дворі спа́ти і там ўсьі польига́ли. Він сьи ни маў йак дьіста́ти, шчоби́ го ни ви́дьіли, а він ви́льіз на ха́ту і кида́ў в гори́ камі́ньим. А йак они́ сьи посхапи́йили і ўсьу́да оббі́гали, опшука́ли і ни могли́ ньічо́ найти́ і ўсьі ўзна́ли, шчо то шчось зло́го войува́ло по обісьтьу́. І с то́го страху́ поўтьіка́ли до ха́ти, кі́лько дьіўка зна́ла свої́ здо́гади і лиши́ла сьи на дворі́. Де йи збито́чньі хло́пцьі, то ни тра́ й зло́го ду́ха.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

101. Страх і садівники.

У Косми́риньі садьіўни́к найми́ў сад. І найми́ў два сто́рожі. Були́ фа́йньі йа́блука і тих два сторожі́ сидьі́ли під йа́бльі́нкоў. 'Али хло́пцьі зьібра́ли сьи і ра́дьи сьи, йа́к би садьіўникі́ў напу́дити, аби́ ми́ тоти́ йа́блока обірва́ли. Один ка́жи: Чика́йти, обірве́м. Йа зайду́, возьму́ ши́пку ку́чму, ўбиру́ сьи, ски́ну с се́би оде́жу, бі́лу соро́чку ма́йу, римі́нь схова́йу, шнурко́м сьи пітпире́жу, но́ги бі́лими платинка́ми пообвива́йу, а вони́ си буду́т гада́ти, шчо то ўмирле́ц йде до них. А так цви́нтар буў бли́ско. Йа ві́йду с цви́нтари і буду́ пітска́кувати, а вони́ сьи напу́дьит і поўтьіка́йут, а ви піде́ти ў йа́блока. Тай так зроби́ў. Йде по́при цви́нтар, зачи́ў пітска́кувати, тро́ха напи́лий буў, зачи́ў шта́льира (гайдука́) йти по садьі́, тоти́ сьи сторожі́ напу́дили тай зачи́ли ўтьіка́ти. А той шче ду́шчи за ни́ми пітска́куйи, аж загна́ў йіх ў льіс. Тогди́ сьи вирну́ў, прийшо́ў до бу́ди, де тоти́ сторожі́ сидьі́ли під йа́бльінкоў, котра́ була́ найдоро́шша, прийшло́ шче с трох таки́х, розгорне́ньі, обірва́ли йа́бльінку

тай пішли́. Тоти́ сторо́кі аж ра́но віхо́дьи з льіса, ди́ўйит сьи до найдоро́шшойі йа́бльінки і ўже нима́ йа́блок. Ка́жут: Те́ньґі опирі́! Ото́ було злапа́ти та би́ти.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

102. Садівники в бочці.

Ту садьіўники́ ў Коропци стире́гли йа́год. Садьіўники́ сидьіли ў бу́дьі, а оди́н, Кури́ло Андрі́йишин, бала́кайи: Йак би ми ўкра́ли хоть дві дьі́шчиньі йа́гід? — А дворакі́ ка́жут: Та йак ўкра́сти, йак вони́ пильнуйут? А той Кури́ло ка́жи: Ўкраде́м! Типе́р дошч йде, йа ўбиру́ сьи по шльахо́цки, попітпирі́зуйу сьи мотуска́ми, а сам сьи памашчу́ са́джиў, зро́бйу си ро́ги на голові́, попамо́туйу на тоти́ ро́ги чо́рних стиро́к, аби ни пізна́ў, приўйи́жу си чо́рним сукно́м на голові тоти́ ро́ги до́бри, а вони́ си буду́т гада́ти, шчо біда́. Йа піду́ до огньу́ і буду́ пітска́кувати, а вони́ сьи напу́дьи і ўтьічу́т І так зробйу́. Йде ў сад, вого́нь садьіўники́ накла́ли, а він пітска́куйи, йде до вогньу́; ди́ўйи сьи садьіўники́, шчо йде до вогньу́, тай сьи напу́дили. Ди́ўйит сьи, ро́ги на голові, чо́рни, замашче́ни — ей нишчі́сьтьи! Стойа́ла така́ дьі́шка, шчо ма́ла три льі́ктьі, тай зальі́зли оба́ садьіўники́ ў дьі́шку, і ньіц ни ви́тко йіх. Али той сад буў горб похи́лий пори́дно, до двіста кро́кіў, шчо лити́т до́бри. А той йак тру́тиў тоти́ садьіўники́ з дьішкоў, поле́тьіли ў доли́ну, аш сьи за ни́ми закури́ло. Потоўкли́ си носи́, го́лови ў дьішцьі, шчо те́ньґий пенд ма́ла; йак тара́хнула дьі́шка до пло́та, ка́жут: Сисе́ наша фа́йна робо́та. Бода́й тьи Бог побйу́, шчос нам зробйу́. Вони́ віта́к до йа́гід, а ті ўзьили́ дві дьі́шчиньі йа́гід і ўтьікли́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

103. Замість страха дївчина.

Я йшов із села з роботи, майстерки, і мав-єм сокєру. Тай як я так йду, дивлю ся у кінци у городі стоєт щось біле у бзинї і шолопає ся. Я питаю сї раз: Хто там? — Не обзиває сї. Питаю сї другий раз, не обзиває сї; а мене дуже лєк зібрав, тай кажу: Кажи хто ти, бо кидаю сокиров! Аж тогди обізвала сї і вийшла з бзини дївчина сусїда.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Іванівцях, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

104. Намість страха — злодій.

Я йшов із вечирниц — було вопівночи, вже перші кури піяли. Аш мижи плотами на дорозї я вздрів шос чорного — зіправди — а нас два ішло. І зарас то чорни ішло д' хатї. Там єдна вдовица мешкала — я си дужи опудив і тот другий — обидва-смо си опудили, бо в нас тогди вмирали на дифтирию — воповідали, жи ходит така бóла. Я вішов на горбок із ним, с товаришом, а під цвинтарим старим на дорозї стояла знов якас жінка ф кожусї такім довгім і в хусьцї. Али ніч була ясна, бо місєць сьвітив, а морос такий був, аш искри скакали. І я вздрів і минї пішов морос поза плечі і чупир минї став дубом й то я си гірши був опудив. Я гадáв, шо ми німремо с того страху, бо то нас бола пирийшла. Я хотів крикнути, шо то, а то анї ти ни дало говорити. Я другий рас хочу крикнути і ни мош було анї слова промовити. Я взєв — три рази пирихристив си і крикнув: „Хто то?“ — А той товариш минї ни позволєв кричєти, бо, кажи, то можна онїміти. Я щи рас крикнув: „Хто там стоїт?“ — А то обізвало си: „Я!“ — Питаю: „Хто?“ — „Я!“ тей задом зачєло відходити. Відійшло — з на два рази буком кєнути, тей обернуло си і пішло. Той товариш минї кажи, що лїпши було, мой, ни зачіпати цу біду, бо можим повимирати. А я єму кажу: „Говори, як умерти, то умерти... от видиш, як би біда, тоби була си ни уступила, али то шос иншого єст. Ми стоїмо на тім горбичку далї, бо боїмо си йти до дому, бо нам дало страх, а то перши, тото шом виділи чорни, лїзи д' нам до гори. — Ми дїсталим знов страх і хотїлим утїкати. А я собі подумав: „А най буди, шо буди, то ни буду утїкати! І взєвим бук міцно в руки і так собі думаю: Як минї шо скажи, то пирихристю си тей на відлє рас дам, а з него має потичи лиш деготь, бо так кажут люди. Али то прийшло блищи, тей кажи: Слава Сусу Христу. — А ми вздріли, шо то чоловік; а він був у дрантиві вгорнений, в сардаку чорнїм аш по землю, а був малого росту — присадкуватий і в капузї і в постолах обвито багато опучами. Здавало си, шо так як який жебрак. Я вже вздрів, шо то християнцка душа і зачєвим єго питати си: „Шо ти ту робиш. Звітки так пізно ходиш?“ — а вже кури перші віпили. А він кажи, шо я йду до Тодосія Лазаренка молотити! Кажи, шо: Я там за міру йду молотити! — Я єму кажу: „А чому ни йдеш дорогов, али йдеш попіт хати – лазиш?“ — А він кажи: „Бо ту стежка була“. — „Була — як була, а типер нима. То лиш злодії так ходє в ночи!“ — А він минї закручує, питає си, чи жінки ни видів якої. – А я кажу до свого товариша: „А видиш, шо то за жінка була!“ — Я тогди єго взєв, звів на долину, али за мус до тої хати, де він ходив коло неї, а там був віпущений пацюк с хлїва. То

видко було, шо то злодій. Я зачєв будити у хаті ту удовицу з ґітьми і ни мош було си добудити, бо відай їх чємос обмарив. Певне, шо як обійшов кістков з мирца хату навкруги, тей сьвічков, шо умирає мертвец, тей кажут, шо і добу буде спати. Али я зачєв, гуркати в вікна, кричєти, таєм ледви-ниледви добудив їх. Вони засвітили, втворили хату — аш увішли ми до хати, тей того злодія увели, та я тогди зачєв з него протокул кєгнути.

От, видити, якбим були втикли віт того чорного, шо то було, то бим був і до сигодни казав людим, шо шос пириходит чоловіка на дорозї, а так ни віру нї в що!

Зап. 1903, в Русові, Снятинського пов. від Ілаша Вахнюка, О. Деревянка.

105. Страх кидає чоловіка в гноївку.

Йак йа буў ў Цапіўцéх ў ксьóндза і вийшлисмо по вичéрі с кýхньі, наймити́ пішли́ до стáйньі спáти, а йа пішóў до стодóли і ўзьиў йим сьньін сушивицьі, хтьіў йим ки́нути нá ньіч пи́рит свойі́ кóньі. Наколи́м прийшóў кóло вили́койі гнойáнки і ньіц йим ни ви́дьіў, тілько ўчуў йим йаки́сь шéлист і опамньитáў йим сьи аж на сприди́ньі тóйі гнойáнки ви́шши йак по пóйас, бо бýла такá глибóка. І зачи́ў йим тогди́ кричи́ти. На крик ви́бігли парупки́ зьі стáйньі і помогли́ миньі́ віттам ви́льісти. Хто минé там ўсади́ў, то ни знáйу, бом ньікóго кóло сéби ни ви́дьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Гілярка.

106. Хлоп у гноївцї.

Пішóў хлоп с Корóпцьи до Вістройі на прáзник ў поли́ваний попидьілок. Напи́ў сьи дóбри. Йде с прáзнику і собі́ вигóйкуйи. Ди́вит сьи нарáз, біжи́т пацьи́. Ми́слит він собі́: Трáба злапáти та будé на вихóвок, бо йакéсь булó дýжи фáйни. 'Али йшли більши льýди з зáду нéго і наўпирід нéго, а він собі́ ми́слит: Коби́ тотó пацьи́ ни квичи́ло, тóбим сьи охорони́ў, шчóби ньіхтó ни ви́дьіў тá би бýло мóйи ўже, бо йак хтось ўздрит, то й скáжи, та той ґаздá відберé. Буў він ў новім кожýсьі, ши таки́й, шче тогди́ тьілько від кушньіри́. Заки́нуў він полý тай тотó пацьи́ піт полý і зачи́ў дýжи утьікáти. І поминýў ўсьі. А так дýжи зьіпрíў, шчо мýсьіў кожýх с сéби ски́нути, такé тотó пацьи́ булó кишкé. Приньіс він до дóму, а ў нéго булá обóра, а на обóрі вели́ка

гнойнка. І він по́при туту́ гнойнку зачи́ў йти с тим пацьи́гим до хльі-ва́; а оно́ сьи ви́дирло тай боуть! ў гнойнку. А він хап за но́гу. А воно скомильгува́ло ним і пиривирну́ло йиго́ до гнойнки і зачило ним ў тьі гнойнцьі пиривирта́ти на ўсьі бо́ки. Уздріў він, жи ни же́рти, зачи́ў кричи́ти до бра́та: Ниго́ло, Нико́ло! Ви́йди по с ха́ти, бо йа собі зна́-наў йаке́с пацьи́ на доро́зьі та таке́ мо́цни, шчо мньи так валку́йи, шчо о́ — по гнойнцьі. Йиго́ брат ди́вит сьи, ко́ло не́го ньічо́го нима́, а він по гнойнцьі таньцьу́йи так, шчо аж гнойнка пове́рх не́го бри́скайи. 'Аньі му очи́й ни ви́тко, шчо с кужу́ха зроби́ў так йак сирда́к. Ка́жи до не́го: Та ти ўдурі́ў, ци шчось, ўпи́ўйис сьи, тай ска́чиш по гнойнцьі! — А він ка́жи: А сисе́ котро́йі. Таке́ було́ фа́йни пацьи́, тай дес подьі́ло сьи. — А брат ка́жи: Та йа ви́дьіў ра́но, йак йшло на вітпуст, шчо було́ фа́йни, бо ма́ло кужу́х білий на со́бі, а типе́р зроби́ла сьи віўца́, бо аш тиче́ з не́го. — І вільі́з з гнойнки і пішо́в спа́ти і скінчи́ло сьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

107. Страх збиткує ся над чоловіком.

Йшов-єм з міста, а була вже пізна година і дуже темно, тай якурат у пів села надійшов до здибаня якийсь пан. Я хочу його обминути, а він не пускає; куди я, тудай він, все ми дорогу заступає. Я тогди ще не бояв сї, бо гадавєм, що то Петрушеский (ґазда з нашого села) тай кажу: Чого хочете п. Петрушеский? — А він курив люльку на довгім цибусї, — і як не посипле єскрами з тої люльки. — Ой, гадаю си, а то що таке, аж єм застив. А він стоєт, не уступає сї. Тогди я звернув з дороги на місток, тай гадаю си: Ти будеш стояти, але конче колись підеш, тогди й я си піду. — Але як єм іно сїв на той патик, зараз ми спати схотїло сї — на смерть спати. Тай гадаю си: Я всну, продрімаю сї, тай піду! — І як єм уснув на тім патиці, то тогди вже ніц не памятаю. Тогди взєв мене, нїхто, лиш він, най счизає від нас хрищених і від нашої хати, тай заніс мє до хлїва на трете обісьцє; тогди розібрав мене чисто, саком-пак, визув, тогди взєв, звинув мє гий у клубок, тей затолочив у соломєнку, завбільшки на чвертку. А шматє моє зібрав до купки, змєцкав, сподні чисто подер і всьо гет з чобітьми кинув у гноївку перед хлївом. І тогди, не знаю, чи йому вже Пан Біг не допоміг, чи кури запіяли, що так мене лишив. А як єм сї рано збудив, то не мігєм сї, анї рушити, анї вилїзти з тої соломєнки, аж єм сї

враз з нев перевернув, і так єм виліз. Як-жеж уже виліз-єм з тої соломєнки, то сам себе настрашив-єм сї. Що зо мнов стало сї? Де моє шматє, що я лиш у сорочцї? Де я є? Нічого не тємлю. Тогди зачив єм шукати двирий; як єм уже знайшов двері, отворив і стємив сї, де я є, тогди зачив єм шукати шматє. А у кутї у хлїві качки сидїли; я гадав, що то моя полотєнка білїє сї, тай улїз межи качки; качки заквакали, я ше гирше злєк сї, вибігєм зо страхи на двір, тай узрівєм під порогом у гноївцї своє шматє; взєв-єм, то всьо такє чудне, мокре, тай утїк до дому. До полуднє нїчо ми не було, а від полуднє зачив ми страх брати. А як єм лєг у вечер спати, то знов десь так коло півночи, прийшли до мени пани, поставали на воколо з люльками і пекли мене вогньом. Так було біз три дни, аж третого дня, дав-єм си воду сьвєтити; і як ми вже осьвятили воду, то кинуло мнов у косцьолї до землї і відразу вснув-єм. І як-єм тогди вснув, то спав-єм нів доби. А від того чису вже Богу дєкувати більшим го не видїв.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Іванівцьох, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

108. Як страх завів бабу в воду.

Йшла йидна́ ба́ба, Галушчика́, від коро́ў з двора́ І показа́ў йі сьи хлоп і ка́жи: Ходи́. 'Али тэй Іва́п Че́мний буў на той час над водо́ў, пи́счи тро́хи і диви́ў сьи. Завіў, той шче́з би, ў во́ду ба́бу і во́дит по воды́ до́ўгий кава́ток. Во́ит йі і ба́ба ўсе: Тала́п-тала́п! 'Али Іва́п Че́мний ни ви́дыў то́го хло́па, лише́ ба́бу ў воды́. Ди́вит сьи, ба́ба хо́дит по воды́, а Іва́п Че́мний ўздріў, жи то ни з Бо́гом і бойа́ў сьи відозва́ти. Аж паре́штьі чу́йи, шчо тота́ ба́ба ка́жи: Бо́жи мій, Бо́жи. Шчо́ йа куму́ ви́ппа? — Зайшла́ ў глыбо́ку во́ду, зачи́ла сьи Бо́гу моли́ти шчи́ро і ві́йшла на бе́рит жива́. І до ни́нька шче ґазду́йи.

Зап. в липни, 1902, в Коро́пци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

109. Страх і баба.

Була́ Храпо́ўска йидна́. 'Али йшла с по́грибу від Дани́ла Кулико́ўского, шчо хова́ли, пізна ўже годи́на, кидайу ве́ршу ў во́ду на ри́бу, чу́йу, шчос трішчи́т. Али чу́йу, ўсе кричи́т: Па́ньі Орнато́ска, па́ньі Орло́ўска, по́цай ру́ку. — Показа́ли йі сьи ў воды́ поко́йі, запу́тала

сьи ў ве́рби, ни могла́ злы́сти так ра́нтом. Та́то надьійшли́ с сила́ пізно, пізна годи́на, за́ўши льуби́ли говори́ти па́цьир йак йшли пізно, чу́йут, трішчи́т нат тоў глибо́коў водо́ў. Ка́жут: То хто? — Йа, па́ньі Храно́ўска Антоси́ха. — А йа вітти кри́кнуў: То хто? — А вони́: То ти Оле́ксо? — Йа. — Ходи́ суда́. — Відрату́вали ми с то́го місьцьи с тьишко́ў біда́ў так, йак зако́нана була́, вітьигнулисмо йі с того місьцьи, ўвили́ ми йі до ха́ти, дивиса́ ро́бит ў хатьі, нивітри́мок, бо злий дух приступи́ў до не́йі. Привили́смо ў тото́ місци, де йійі кигло́, і виде́м до до́му, до йійі, зачи́ли сьи вирта́ти наза́д на тото́ місци. Ка́жи: Шчо ти ро́биш зо мноў, ку́ми? Там йи мойа́ кума́ Орнато́ўска, шчо мньи кли́чи і Орло́ўска і па́ньі Замолото́ва. Ле́дви ми йі вітти віттьигну́ли, шчо́смо сьи доби́ли до йійі до́му.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

110. Як страх хотїв утопити чоловіка.

Криве́нький Нико́ла буў ў ґура́льни. Зачи́ў проси́ти Тильісьньіцкого ґура́льника, шчоби́ го пусти́ў на вичеру ру́ску, на сьвити́й ве́чир до сво́го шва́ґра Федьи́ Рожнового. Іде він від Фе́дьи Рожнового на свій час до ґура́льньі, сту́дьінь, моро́з, іде́ він ле́дом та́й го ўтоўма́сило ў во́ду. Він вітти сьи рату́йи, а шче́зби ка́жи: Йа тибе́ ни пу́шчу вітци. — Лапа́йи сьи ве́рбіў над берігом, ло́мит ве́рби за собо́ў і ни мо́жи сьи віратувати. Аж ўчуў йиго́ шва́ґир з до́му, шчо кричи́т: Хто ў Бо́га віруйи, рату́йти! — Учуў по йиго́ го́лосьі, прибіга́йи, ка́жи: То ти, шва́ґри, Нико́ло? — Ка́жи: Йа. — Ходи́, вілазьи́й. — Коли́, ка́жи, ни пуска́йи. — І розгорне́ний ўже ў водьі́, кожу́х так самош лиши́ў сьи ў водьі́, шче й Федьи́ поки́г злий дух ў во́ду. Ледви сьи по годи́ньі віратували с то́йі води́, ле́дви Криве́нький Нико́ла шчо до трох місьицьіў прийшо́ў на місци до сво́го здоро́ўйи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

111. Страх втягає парубка під плиту.

Були́ ми з йидни́м хло́пцем на вичирни́цьох. А той хло́пиц, то буў побирижникі́ў син, ме́шкаў ў льісьі, а ми ходи́ли обидва́ на вичирни́цьі до Пу́жник. Бу́ли ми до́ўгий час. Пото́му він ка́жи до ме́ни: Ходьім

там до ме́ни тай пирипочу́йиш ў ме́ни і ра́но піде́ш до па́сьіки. І ми зьібра́ли сьи і пішли́. Йдем ми биз льіс, а йа сьи від не́го прилиши́ў зза сво́йі потре́би, а він пішо́ў і сьіва́йи. Пото́му йа за ним зачи́ў йти так мо́жи о де́сьіть кро́кіў від ме́ни, він йде на пире́д і співа́йи, а йа за ним. Там була́ сте́шка, котра́ була́ бли́сша до до́му до йиго́. А він на ту сте́шку ни звирта́йи, а́ли йде доро́гоў на міст, бо туда́ та́кжи доро́га ве́ла до до́му до йиго́. А йа си ми́шльу: Він ни хо́чи сьи роси́ти, тай пішо́ў на доро́гу. Тай йа за ним. Ту нара́з дохо́дит до води́ і оти́шиў сьи. Ўже ни співа́йи. Ми́шльу собі́: То він не́ўни вого́рит на́цьір. Тай ўже́ сьи до не́го ни вітзива́йу. Зьійшо́ў жи й йа до води́, а йиго́ десь нима́. Йа ми́шльу: То він пішо́ў до до́му ўпрост. Прихо́джу йа там до йиго́ ха́ти, загльида́йу за ним, нима́. Чу́йу го́лос йаки́сь таки́й проразли́вий, ньі́би дьі́гьчий. Ми́шльу собі́: Та сьіва́й си там. І ста́ў йим і сто́йу. Чика́йу на не́го, а йиго́ нима́, ті́лько той го́лос чу́йу. Ми́шльу собі́: Він десь мо́жи й засну́ў на доро́зьі, бо буў ду́жи оспа́лий. Биру́, йду. Йду, слу́хайу, а шчось кричи́г так ў рові́: Бо́жи, рату́й мине́. Ви́провадь мине́ ві́тци. 'Али го́лос зміни́ў сьи. Ўже тогди́ й йа́ сьи напу́диў. Ті́лько, жи хо́чу сьи пирикопа́ти, шчо́ то йи. І пово́ли поступа́йу сьи до то́го го́лосу. А там була́ пли́та така́ висо́ка, шчо трима́ла зо два́цьіть ме́тріў широ́кости, а по ньі вода́ бі́гла. А піт тоў пли́тоў було́ порожно так, шчо мо́жна було́ ме́шкати. А йиго́ там запрова́дило. І та́к го ўкачи́ло ў тото́ боло́то, шчо там було́, йа́к би хто ўзьиў і науми́сни обльіпи́ў го. Йа прихо́джу до не́го, тай кричу́ до не́го: А ти шчо ту ро́биш? А він йидни́м го́лосом зачи́ў кричи́ти: Айа́й, ґваўт! — Йа ка́жу: Ни бі́ сьи, та то йа. Ле́двом го опамньита́ў. І тогди́м йиго́ ви́провадиў ві́тти тай ка́жу до не́го: А ви́диш, йаки́й то ти му́дрий! Ти ўсе з дьі́тьком йдеш на пирико́ри, а ьи́диш, шчо він ти зроби́ў, шчо тине́р й ти вигльида́йиш до не́го, так тьи обльіпи́ў. А він сьи ньіц ни обзива́ў, аж до ра́ньи і тріс сьи цьілу́ ньіч. Віт тогди́ ўже ньіґди сам ни йшоў і ўсе сьи бойі́т.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

112. Страх завертає човен.

Ходив я до дївчини і запізнив си там. Виртаю вітти вже пізно, прийшов ід човнови і сїв, узєв друк коло себи і лопату і сїв коло човна. Чую... з гори водов жине чоловік поверх води. Я покім лїзу в човно і перевозю на цей бік. І я пришов до берега, а тот човном

зовсім пудпув на тот бік, де був упирет. Вітак я знов визу на цей бік — знов так само — знов мине пудпув на тот бік. Вітак я мусів штрикати ш човна у воду. Штрик! — цалком упірпув у воді і вішов на бериг, на гору. А він стоїт на беризї, на плиті.

Зап. 1903, від Дутчака Николи, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

113. Страх заводить чоловіка у сніг.

Йшоў йим з вичирниц попри цвинтар і надибаў мине котик. С того котика зробиў сьи білий пес. Прийшоў йим аж до улицьі з ним ураз і віґак стешка була чириз мур і він мине тоў стешкоў повіў аж до жолоба. Завіў мине ў такі покойі, жи йак йим сьіў, то аш сам йим сьи заньикаў, жи такі покойі. Йак йим сьіў і заснуў йим. Прибудиў йим сьи, змерзйим, і ни знаў, ци йти до дому, ци ньи, бо то ўже свитайи. Диўйу сьи, а йа на каміньу сиджу ў сьньігу. Йак йа зобачиў то, тай окимиў сьи тай пішоў до дому.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Стефана Маряша.

114. Страх у горальни.

Йа буў ў Грималові ў ґуральни. Тай йакуратни, йак марин настаў, пйицовий вибігайи до мени до спусту тай кажи: Паньі Косьіньський, шчось ў мени кидайи дровами. — Йа збігайу на долину тамка до пйица, диўйу сьи, нима ньічого. А йа кажу до него: Слухай но, йак би так, кажу, лихий, то бим тьи набиў добри, тай бис с тим буў. — А так, йак друга хата, йи солодьіўньй. Слухайим, а ў тьі солодьіўни ходит збіжи — йачмінь, жито — аш попіт саму стельу. А він кажи: Слухай, шчез би пирирабйийи штуки — А йа кажу до него: Ну, ходи-ж подивимо сьи, ци то йи праўда. — Приходимо, ўтвариймо двері, а там ходит отакий хлопиц (показує), а ўсьо збіжи ў купі, ўсьо ў купу спакуваў. Стойімо ми, стойімо, ўтворилисмо другу половину, а він нам понад голова йак пішоў, аж ґуральньи стрісла сьи. То йа йиго так на свойі очи видьіў, йак вас. 'Али буў млинок, так ў другім домі, жи солод душити. А той млинок так мели, жи аж іскри скачут. Йа приходжу до майстра до станцийі, тай буджу йиго: Niech majster wstanie, niech patrzy sie, że jest bida. — А він кажи до мени так: Шкода,

жис такий старий, ўже майиш дьіти, а такий йис дурний. Йа тьількі льіта спўдиў ў ґуральни, тай біди ни видьіў, аш ти ўвидьіў. Йа ўстану тай піду, пуслухайу. 'Али йак скоро нима біди, то бігме дьістаниш ў нисок. — Виходимо на ґальирйу, дивимо сьи, а там ўсе: Ўйо — ну, фйуть, фйуть, фйуть, (свище)! А йа кажу: No, patrzaj pan, jak mielą słód. — Та gdzie mielą słód, kiedy to jedynasta godzina, ta parobcy asz po dwunastej będą mieli słód? — Приходим тамки, а він сидит на бальку, тай ўсе: Ўйо, фйуть, фйуть; а коньі сапайут, ледви дихайут. Зальиский пирихристиў сьи лише, ша, тихо стало. Коньі при жолубі йідьи, нема ньічого. А той кажи: І йа 30 льіт ў ґуральни тай шчем такого не видьіў, аш ти мене на то навіў.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косінського.

115. Чорт горальник.

'Али ўже ў зимі ўзьили мине до ґуральньі. І йа шчо ночи ходиў такжи там до вольіў ў ночи. Раз ў вечир йду чириз гумно, а він вилазит спіт кирату, таке ньіби тильи і так нарачки, нарачки, аш приближиў сьи до мени. І ўже тогди сьи підньіс, йак чоловік, тай кажи до мени: Ти де йдеш, Романи? — А йа сьи вітзиваўу: До ґуральньі. А тобі на шчо? — Ну, бо й йа йду. — Ну, а ти там шчо будеш робиў? — Ну, та йак то шчо? Та биз мени ґуральньи ни можи йти. — Та чуму ни можи йти? — Бо так. А йака би то горіўка була, йак би ни йа? — Та йак то йака? Або ти йі шчо робиш? — Ходи зо миоў, будеш видьіў шчо. — Айа, йди с тобоў, можи бис ми йакого лиха вистройіў? Йа уже тибе добри знайу. — А ти мине йак можиш знати? — Або то ни ти тручиў мине ў воду коло млина? — О ньи, кажи, то мій брат, бо він мельником, а йа ґуральником (миханьіки ўбидва — зам. брата Філька). Ходи зо миоў, йа тобі покажу йиго, він прийде такжи до мени. — Биру, йду зьі страхом. Приходимо до ґуральньі обидва тай він від мени просто на кльішток (там де сьи робота студит), подивиў сьи, поміши, поньухаў, покушиў тай кивайи го мени пальцем. — А йа ў такім страху! Гадайу си: Піду до публьіки, та шче мине публьіка трутит з гори на долину. І ни йду. Тай кажу до тих, шчо там були ў ґуральни: А ви видити дьітька, вонди во? — Кажи: Де? — Ади кажи, ходит по кльіштоку. — Ўсьі сьи диўйут тай жадин ни видит тай кажут до мени: Йди, йди, дурний. Тобі сьи ўже провиджийи, бо ти сьи бойіш. — А йа сьи вітзиваўу: Та то той самий. — А він до мени,

óчи пиривирпýў вітти з гори́ тай пастáвиў ми ср..у. А йа кáжу: А дивíт во, шчé ми настаўйийи ср..у. — Тогди́ ґурáльник прихóдит до мéни тай кáжи: Йди, йди пійáку, ни забаўйий льýди; ўпиў йис сьи, тай шчось плитéш. — Тай йа ўже стаў, тай ни вітзивáйу сьи, тíлько ди́ўйу сьи, шчо дáльі бýди. А він вітти пішóў, до кітлá подиви́ў сьи, потóму до кýфи, де горíўка, вітáк пішóў до кáтки, розьібрáў сьи, ўльіс ў кáтку (цильíндир лиши́ў на верха — зам. батька), ви́купаў сьи і ўже тогди́ ни знáйу, де сьи подьíў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

116. Страх тримає чоловіка цапки.

Оден хлоп с Корóпцьи посади́ў кукурýдзи на лýзьі кóло води́ ў пáна, ў Мислóского. І там стиріг йіх. 'Али однóго рáзу наклáў собі огóнь кóло бýди і лижи́т. Ди́вит сьи, йде, йак то називáйут ў Корóпци льýди шльахтичíў кульбани́, таки́й кульбáн. І відзивáйи сьи до нéго: Ти де йдеш, кульбáни? — А воно до нéго сьи ни вітзивáйи. — Агá, поми́слиў він собі, то пéўни Розóўский. Розóўский, а ви де йдéти? — А він ни вітзивáйи сьи. – А він собі поми́слиў: Мóжи то дóбри Мислóўский, а йа так до нéго кáву, тай він моўчи́т, шчом му гонóру уймиў. — 'Али призирáйи сьи льíпши, ни подьібни дес до чоловíка. Ўзьиў він голóўньу і ки́нуў ў дьітька. Йак зачи́ла тогди́ бýри бýти, бýду вівирнуло, вогóнь забрáло, капильýх вісадило аш на дýба, а йиго́ постáвило цáпки ў вільхóвий корч. І так стойáў цьілý ньіч, аш сьи рáно спамньитáў, а тимчи́сом кукурýдзи зьзьíли і ни міг достиричи́.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

117. Страх тисне за палець.

Буў ту таки́й пастýх і пас пáньску худóбу. А буў там, у Коропецкім, побирижни́к, називáў сьи Йівáн. Йа — кáжи пастух — пригнáў худóбу і льи́гйим собі спáти; а бýўйим наки́даў ў пйиц йáблок. Али ту слýхайу, шчось на подьі гульáйи. А йа собі гадáў, шчо то той побирижни́к минé стрáшийи. А йа кáжу: Гульáй, гульáй Йівáнку! Аш ту чýйу, злазьи́йи с подá і прихóдит до хáти і зачинáйи гульáти. Йа схóпиў сьи і ўзьиў йим пáлицьу і кáжу: Чикáй, Йівáни, то будý зáраз

биў. — І ўзьиў йим па́лицьу і по ўсьі ха́тьі с па́лициў і ньіґде́ нима́ ньіко́го. Йа стаў і задумаў йим сьи і ўже знайу, жи то ни побирижни́к. Аш ту бирў і зноў льига́йу. Прихо́дит, йак мине́ потисну́ў за па́лиц ў нозьі́, йак йим сьи схо́пиў, то аш на двір ўтьік ми́жи худо́бу. 'Али він прихо́дит і та́мка до худо́би і ка́жи: А пра́ўда, жи йа тибе́ й ту знайшо́ў! — І бире́ і раху́йи худо́бу. Відрахува́ў два́цьіть штук і бире́, жине́ ў доли́ну ў бзи́ни. Він жине́, а йа завирта́йу і так йим сьи змучиў, бо він сьуда́, а йа туда́ і худо́бу ни пуска́йу. Аш ту ўхо́пиў йидно́го вола́, йак сьіў на не́го, то ў такі́ бзи́ни зайі́хаў, жим дру́гий день нас два ле́дво ў двана́цьитьі годи́ньі знайшли́.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Кароля Пшиблукевича.

118. Як верби хитали ся.

Ту в „житиї“ просто, там на дорозї, так за хрестом не далеко. Кобила полетїла на поле. Я сї дивив за нев, де вона полетїла. І верби сї хитали вобидві, а не було вітру. Так: одна туди — друга туди.

Зап. 1903, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

119. Як страх гойдав кокорузами.

Як я був парупком, ішов тут просто Максимихи. Йду нидалеко — таке гей коза́, гей пес іде дорогов. Йду — ніц, но утїкає. Те я кажу: „Ни втїкай, ти!“ То... як си зірвало тей ф курузи — курузини холїтало, та я став тихо... Вжи ни видїв нїчого.

Зап. від Онуфрія Андріящука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

120. Страх і стрілець.

Раз йа йшоў с Коро́пцьи, іду́ Луга́ми сьули́ на майда́н, а ма́ўйим зі собо́ў стрільбу́. Прихо́джу ту на йиде́н пльац, а той пльац називайи сьи Стада́рньи. Ди́ўйу сьи, стойі́т дик і ри́йи. А ду́жи сьи бу́ло ви́тко, мі́сьиць сьвіти́ў. Мишльу́ собі́: Забі́ў тибе́! — Стрі́лиў йим раз, він пі́тскочиў і на мі́сци стойі́т. І так йим шче ўстрі́лиў два ра́зи рас по́ рас, а він за ко́ждим ра́зом пі́тскочит і ста́ни і стойі́т. Ми́шльу собі́:

Тра тьи поминýти і лишúти, бо то вúтко, жи то ни зьвір. — І пішóў йим пóпад вóду, шчóбим пирийшóў на дрýгий бік десь. Прийшóў йим до клáтки, дúўйу сьи, на клáтцьі сидúг кіт. Мúшльу собі: Ни бýду стрільáў, бо то пéўни те самé, шчо йа там стрільáў. Йáк то бабú приповідуйут, шчо бідý сьи бйи на відльі. Мúшльу собі: Такóго котá йак йа на відльі ўдáру льуфкáми, то го забйý на смерть. — І так ў імньа бóжи пирихристúў йим сьи і ўдáрий йим. Рукá миньі задиривіла, а стрільбá ўпáла до водú. Стáў йим йак тумáн, ньічó ни вúджу. Так за годúну опамньитáў йим сьи, вúтьах йим стрільбý з водú і чирис клáтку дáльі йду. Нидалéко дрýгого бéрига стойіт такé ньіби пóдушка на клáтцьі. Мúшльу собі: І шчо типéр с чóртом робúти? 'Аньі го пириступúти, áньім бúти ни гóдин, бом залéдво шчом тéплий шче віт пéршого битьй. Мúшльу собі: Возьмý та тьи кóпну. — Кóпнуў йа погóў, а с тóйі пóдушки закурúло сьи так, ньіби питльóвана мукá. Тáк ми сьи здавáло, жи ми хтось насúпаў ў óчи россúчиного вапнá, тому шчо миньи так очи пикли́. І ўжем більши ньіц ни вúдьіў. І пішóў йим дáльі. Йду йа, а там булá ў льісьі хáта даўнó, áли тогдú тóйі хáти ўже ни бýло, тьілько сьи лишúла пиўнúцьа, а ту ги на мойй шчісьтьи зачúў дошч йти. Мúшльу си: Сховáйу сьи до тóйі пиўнúцьі, бо ми булó шкодá капильýха. І сховáў йим сьи. Йак сьи дошч прильльúў і так льльиў пáру гóдин, а йа ў тьі пиўнúци сидьіў. Йáк сьи пиристáло льльúти, вилажу с тóйі пиўнúцьі і ўступúў йим пáру крóкіў і гі дурнúй обгльйнуў сьи. Бо то ни дýрно бабú кáжут: Йак йдеш, то ни обгльидáй сьи, то ньічóго злóго ни зобáчиш. А йа тóго собі ни запамньитáў, ім сьи обгльйнуў. Диўйу сьи, стойіт йакúсь пан такúй ньіби йакúй грáбйа, ў чóрньім сурдýтьі, ў чобóтьох шварцóваних, кáйстир такúй з на мéтир і льýльку кýрит. 'Али такúй огóнь сúпли, шчо мóжна кукурудз спичú і на мéни дúмом дмýхайи, бо то булó блúсько. А йá сьи так спýдиў, шчо ни знáйу, де стóйу. Капильушúна ўпáла, мáцайу сьи за гóлову (зимна — зам. Яжицького), а волóсьи стойіт йак прýтьи. Підньúў йа ту капильушúну і сховáў піт пáху; á тотá капельушúна зачúла трішчúти, бо то булá с солóми. А йа собі гадáйу: Йак сотóнник ўчýйи (будé сьи сьмійати — зам. Яжицького), то мóжи приступит блúшче до мéни. І так йисмо стойáли обидвá с піў годúни. Мúшльу собі (дам йа тобі — зам. Яжицького): Тобі ўсьо йидно стойáти, а йа будý зачинáў тьікáти. — Зачúў йим сьи поступáти ў зад, а там буў з зáду пень. А йа бис пньи: Гегеп! Йак йим сьи схóпиў, то ўже тогдú і страх від мéни відлéтьіў, а так йим тогдú утьікáў, шчóм сьи аж дóма обгльйнуў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

121. Страх у пасїцї.

Пíхаў йа на́ ныч ў суботу. І там ко́ньі сьі лишили і па́сли сьи бис цьілу́ пидьі́льу, бис цьілий день. Ў пидьі́льу ў ве́чир йшоў йа до них, а там почува́ў шче йиде́н зо мноў і здиба́йим сьи обидва́. І він на́йи пса і йа ма́йу пса. І йде́мо обидва́. Аш ту чу́йим, йакі́сь співа́йут. Він ка́жи: Йдут з Зарвани́цьі і співа́йут. І йдем да́льі. Аш прихо́дим пидале́ко, а то ў па́сьіцьі йаки́сь співа́йи. А він ка́жи до ме́ни: Йаки́сь йна́ний, вирньі́м сьи. — А йа ка́жу до не́го: Та ти́ сьи йна́ного бойі́ш? Най він там собі́ співа́йи. І так смо поўстава́ли і ра́дим сьи. Аш ту пес йиде́н за дру́гим і поўтьіка́ли. А йа ка́жу до не́го: Ходьі́м. Прихо́дим про́сто пасьі́ки і мине́ скортьі́ло покриви́ти сьи. А воно́ ско́чило с па́сьіки і за́сьмійало сьи і стрі́скало ў доло́ньі, тогди́ зачи́ло гульа́ти, а ми зачи́ли тьіка́ти аш під льіс. А воно́ йде бис по́ли і вогне́м си́пли. І прихо́дит до ко́ний і зачина́йи йі́здити. А ми стойа́ли під льі́сом, аш ту на́раз ди́вим сьи, льіс гори́т і поми́г сьи, а ми тьіка́йим до гори до до́му. Аш ту вибіга́йим ў полови́ньі по́ли, ўже ньічо́го ни чу́ти. А там зноў льіс буў, куда́ ми ма́ли тьіка́ти. Ми прибіга́йим до са́мого льіса, а він ўже пирибіг нас і стрі́скаў ў доло́ньі і зачи́ў сьмійа́ти сьи. Нара́з зноў льіс ма́йи сьи і ло́мит сьи. Ми обирнули до ко́ний, зноў аш під льіс і та́мйисмо посьіда́ли, бо́смо сьи бойа́ли. Аш ту шче йиде́н надйі́хаў і кричи́ў: Ўйи! А він ка́жи до ме́ни: Йа буду́ кричи́ў, най живе́нько йі́ди. — А йа ка́жу до не́го: Най, ни кричи́, хто зна́йи, шчо́ то за йиде́н. Ўже ма́йим йидно́го, шче ти тра й дру́гого? — Він ка́жи: Йа та́ки буду́ кричи́ў. І зачи́ў кричи́ти: Доме́ньцьу — на́! — А він сьи вітзива́йи: Чого́? — Йідь живе́нько, бо о́сьди йи біда́. І тогди́ схе́пиў сьи бо́рши від ме́ни а йа хо́пиў го сьи за пле́чі і зачи́лисмо тьіка́ти. А йак йим йиго́ дьігна́ў, тай йим го тру́тиў наза́т се́би. А він схо́пиў сьи тай нине дьігна́ў, тай мине́ тру́тиў наза́т се́би. Йа обгльи́пуў сьи, а той чорт роспусти́ў па́льцьі тай туй мине́ за пле́чі злапа́ти. Йа йак кри́кнуў і ўпаў йим до зимльі́, ўжем ни міг да́льі тьіка́ти. Аш ту прийі́здит той тре́тий до ме́ни. І ўстаў йа, то шче так йа́к би сти́рту соло́ми запали́ў і ни зна́ти, де́ сьи подьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Кароля Пшиблукевича.

122. Страх розпитує.

Раз йшов-єм із села і як упинив-єм сї коло єґомосцьової брами, закликав хтось: Іване! — А я кажу: Чого хочеш? Але нїчо не відо-

звало сї. Я зачив знов йти, а воно тогди каже: Де ти йдеш? — Я кажу: До дому! — І як-єм сказав, що йду до дому, то такий мене ляк зібрав, що не міг єм кроку ступити, волосє дубом стало, аж шапка підлїзла до гори і так стояв єм може з квамдранс. Потому зачив-єм поволи йти і все мене щось гий-би не пускало, але що то було, до нинька не знаю, бо нїчого не видїв.

Зап. 1903, від Івана Озарка, в Іванівцях, Жидачівського пов. Наталка Левицька.

123. Злодїй перестає красти через страха.

Ра́зу йидно́го стаў йа ў ночи́. А йа таки́й зви́чай маў, жи ўсем льуби́ў шчось піти́ і ўкрасти. 'Али биру́ і йду на дру́ги сило́ і ньічо́го там ни ўзьиў, бом ни маў йак, бо були́ польіцийанти. Вирта́йу звітти, ми́шльу собі́: Пове́рну йа до ко́ршми і Жиди́ зрабу́йу. Аш ту диўйу сьи, йіди йаки́сь йидни́м коньо́м. І биру́ і сьіда́йу і йіду. Ди́ўйу сьи, а він визе́ йакісь те́льбухи. А йа биру́ ньіж зза хольи́ви і ріжу. Йа́к йим проби́ў, аж вогне́м посипало на ме́ни. Йа тогди́ ско́чиў с фіри і хтьіў йим би́ти то́го фірмана. Ди́ўйу сьи, а фірмана нима́. Кінь сам біжи́т да́льі. Биру́, доганьи́йу коньа́, сьіда́йу і йіду. Прийіжджу йа ко́ло коршми і хтьіў йим повирну́ти до ко́ршми. Ди́ўйу сьи, а кінь біжи́т. Йа тогди́ вирну́ў сьи і доганьа́йу коньа́. Ни міг йа́ го дьігна́ти і вирта́йу сьи. 'Али ми́шльу собі́: Ньіч йим стра́тиў і ньічо́го ни позиска́ў. Піду́ йа до ґура́льньі і во́зьму патикі́ў, аби́м ду́рно ни йшоў до до́му. Аш ту йду биз гре́бльу, біжи́т сусьідний хло́пиц і ўсе мине́ за соро́чку тьи́гни. Йа сьи обзива́йу до не́го: Чо́ ти хо́чиш ў ме́ни? Тобі́ жиль, жи йа пису́? То йди, тай ти си возьми́. А він ўзьиў тай ви́скочиў на ме́ни. Слу́хайу, шчо миньі́ так тьи́шко? Ма́цайу на пире́дьі, йакі́сь на миньі но́ги. Йа тогди́ гада́йу: Шчо йи тако́го? Дрова́ нису́ з нога́ми! І тогди́ гада́йу: Возьму́ тьи і ўто́пйу. Злапа́ў йим за чу́пир і ки́нуў йим ў во́ду. Тогди́ гада́йу: Шчо йа зроби́ў? За таке́ пусте́ і ўтопи́ти сусьі́дного хло́пцьи. Вирта́йу сьи, мо́жи го шче ви́кигну тай віттрісу́. Йа лише́ сьи обирну́ў, ди́ўйу сьи, а він на ми́ньі. Труччи́йу с се́би, ни мош стру́тити. Про́шу, аби́ злыз, він ни хо́чи. Нису́ да́льі, а́ли по́сом аж до зимльі́ похили́ў йим сьи, таки́й він тьишки́й. Прино́шу до до́му, кричу́: Жі́нко, ўтвори́! — а вона́ ни чу́йи. Йак йим ви́гьиў две́рі, две́рі сьи розлома́ли. Йа кри́чу: Жі́нко, сьвіти́! — а вона́ ни чу́йи. Йа за чу́пир, хтьіў йим то́го стьигну́ти с плечи́й, а він йак зачне́ кричи́ти, йак сьи позбіга́ли шче бі́льши, тай ми го з рук ви́рвали. Ни лиши́ло миньі́ сьи лише́ во-

лосе́ньи. Йак йа ўпаў тогди́ до зимлы́, том три дни а́ньі йіў, а́ньі пиў, а́ньі говори́ў. Йак йим ўстаў, пішо́ў йим до ксьи́ндза, ви́сповідаў сьи і ўжем бі́льши ни краў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Кар. Пшиблукевича.

124. Узяв дїдько смаженицю!

Буў йа ў Надоро́жньі там польови́м. Али йидно́го ра́зу ў восини́ почува́ў йа ко́ло бараб́ольі і мій брат такжи, бо там ду́жи ди́ки бараб́ольі йі́ли, то му́сьіло нас два бу́ти; йак йиде́н пішо́ў на вичéру, то дру́гий сьи лиши́ў, бо ни мо́жна було́ так зоста́вити. Так йа рас пішо́ў на вичéру, а брат сьи лиши́ў. Повичéріў йа, а жі́нка ка́жи до ме́ни: Та возьми́ там ў горньа́тко шчось бра́тови, бо він десь ду́жи голо́дни. — Та шчо во́зьму, йак ўже́смо ўсьо зьзьі́ли? — Жі́нка ка́жи до ме́ни: Зачика́й тро́шки, йа́ му ўсма́жу хоць дві йа́йка. — Зачика́ў йа, вона́ ўсма́жила, заўйиза́ла миньі́ до ху́стки горньа́тко с смажини́циў, йа биру́, йду. Па́лицьи ў йидньі́ руцьі́, а горньи́тко ў дру́гі руцьі́ і так йду. Прихо́джу ко́ло млина́ на гре́бльу, нара́з ньіц ни ви́джу. Агі́й, а то шчо́ сьи ста́ло? Сьльіпо́тьіў ни ма́йу, а ни ви́джу. — Нара́з миоў скомильгува́ло по тьі гре́бли та ў во́ду — бух! миоў. Горньа́тко поплило, йа́ сьи до́бри ви́купаў так, шчо аж ми сьи ни хтьі́ло, зале́дво, шчом сьи ви́драпаў на бе́ріг. Йа́к йим сьи ви́драпаў, ди́ўйу сьи, сьтьіна́ пири́до миоў така́ чо́рна, йа́к би хто задильува́ў. Агі́й, а то шчо́ сьи ста́ло? Та миньі́ ни пе́рший раз сьуда́ ходи́ти. Пирихристи́ў йа сьи тай па́лициў по сьтьіньі́ по тьі раз і дру́гий раз. Ди́ўйу сьи, а то йака́сь кони́на така́ суха́, йак до́шка, а йа по ньі па́лициў бйу. Гада́йу собі́: Та шчо опа́ миньі́ ви́нна? Тра ўзьити тай вітци ви́провадити вота́м на вобо-ло́ньи, та на́й сьи пасе́. Йа тілько ру́ку натьигну́ў, хтьіў йим ўзьити́ за гри́ву, йак миоў прудне́ до гори́ нога́ми ў во́ду! А Бог жи би тьи побиў с кони́ноў. Та миньі́ дру́гий раз зноў купа́ти сьи тра́ба? Та йа шчо хо́чу ви́льісти в води́, а мине́ ньі́би шчось ў чоло́ бух! А йа зноў ў во́ду. І так миьи з де́сьіть раз ки́нуло. Зале́дво шчо йа ви́льіс тай ўзьиў тай йим сьи вирну́ў до до́му, бо с публі́коў ни бу́ло ши́ршойі ра́ди. І ўжем ў до́ма почува́ў, а воно́ вітти тай пішло́ аж до мо́го бра́та тай йі́здило на ньім десь до опі́ўночи, шчо ле́дво дочика́ў ра́ньи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

125. *Як страх їхав повозом.*

Раз йа пучуваў с кіньма на коньушиньі. Прийіхав йим, попўтаў йим і пустиў пасти, а самим пішоў під льіс спати. 'Али льих йа тай чось ни можу заспути. Зробиў йа собі дзиґар і куру. Слухайу, йакись пан йіди штирма кіньма, повозом, батьіх тріскайи, али так йіди, йак вітир на мени і просто. Гадайу собі: Тра сьи вітци ўступити, бо йа на самі дорозьі лижиў, бо йак надйіди, а ни зможу сьи живо схопити, то миньи можи розйіхати. І почаў йим ўставати, а ту ўже коньі надомноў. А йа сьи зльик тай поги піт себи хап! А ту тимчасом мине осиў по кольіпах так, шчо аж йим сьи пиривирнўў до гори ногами. І відйіхаў від мени з десьить крокіў і ў тьім ненььі обирнуў назад другим боком, куди голова була. А йа гадайу собі: Йак миньи ўдариў ўже по кольіпах, то шче, псьакроў, ўдарит по голові. — І йа хтьіў пирикицнути сьи так, йак сьи дьіти пирикицкайут. А там було таке озиро назад мени, а йа ў тото озиро боўть! А він відйіхаў з десьить крокіў тай почаў сьи сьмійати і ў долоньі плескати, а йа ў калабани купайу сьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

126. *Страх у стайні.*

Як ми полягали у стайни і спали — а була вже може перша година. Зачило у стайни дуже лоскотіти так, що ми сї зі сну посхаплєли — і зачив мене тогди Павло кликати, але я не хотів встати, бом сї бояв. І як ми засьвітили ліхтарню, а конї всї повривали сї, і не було, анї єдного в стайни. А лоскіт дуже був гий-би сї стайнє валила. І ми пішли тогди дивити сї, де ті конї поділи сї; а вони стояли всї у купцї коло плота і лиш фуркотїли. А в другій стайни пара коний вирвала жолуб і витягла аж на серед стайнї — а далї не могли вже вийти. А з того страху ми повтїкали, аж до хати і смо спали, аж до раня, бо бояли сї з хати вийти.

Зап. 1903, від Гриня Бавуса, у Іванівцях, Жидачівського пов. Н Левицька.

127. *Страх на возї.*

Як їхав Инклєвіч до Стрия і єму сїло на віс, то так було тєшко, жи конї навіть ни могли йти. Али, жи він ще ни знав, що є... Конї

бив — коні ни хтіли йти. Дужи тєшко, так, жи на коньох стала цалком піна. Аш сї білїла піна. Навіть єму... тоди він казав, бачу — віс му ниривиртало. Бо він аш тоди став. Злїс був. І злїс тоди с фєри і пішов довкола воза і кажи: — Що за дїтько сї вчіпив миле!?

І тоди піц ни видїв. І як сїв тоди на фєру, то коні ни міх стримати, так втїкали. Він навіть тоди, бачу, заїхав був до Цуцуловиц — тими, кіньма. А то теньґий кавалок, но, жи я вже позабував. І с того як приїхав до дому і захорував зараз.

Зап. 1903, від Гриня Бавуса, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

128. Страх у млинї.

Йак мойі тáто булй ў Підгáйцьох ў пáпа за гумéнного і так йидного рáзу зыбрáли форнальї йїхати до млинá. Вйкидали збїжи на фїри і пойїхали до млинá. Прийїхали вонй, поскидáли, казáли парупкáм понасипáти на коші, парупкй понасипáли, а самй польигáли. А тáто льигли на скрйнку там на тоту, де мукá падé. Парупкй позасипйили, нимá ньікóго ў млиньї, тїлько вонй. Закурйли собі льўльку і кўрут. Вилáзит спіт кóлиса панйчик і тáкжи льўльку кўрит. І стаў на опрóтьіў них і дим пускáйи. Так з годйну йидéи на дрўгого пускáли дим. Потóму він пішóў до кáміньи, поправиў кáмінь, пішóў до мукй, помáцаў, чи дóбра йдé, ўзьиў дóўбиньки, покóўтаў, тимчáсом когўт: кукурїку! А панйч піт кáмінь, мáло си клўби ни пошчибáў. І ўже тóйі нóчи більши ни вйдьіли.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

129. Люлька з соняшника.

Оден чоловік уповідав. Ішов в ночи з двора і здибав єго панок на однім млинищи, шо си називає: „млинишки“. Він надибав того панка, а панок курив люльку — таку порцилянову, білу. Кажи до него: „Замінєймо си люльками“. А чоловік кажи: „Мінєймо си!“ Тей си замінєли. Чоловік пішов до дому спати. Рано дивит си — а то сонїшнина так... пириломлена — ни люлька. Рано шов до двора назат — той чоловік самий. Приходит на то місци, а люлька єго стоїт на зимли.

Зап. 1903, від Василя Ґриґорійчука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

130. З люльки костомаха.

То паш йиден прийшо́ў до млина́ (Ла́пйак, чи котри́й) і зачи́ў моло́ти та́мка, чи шче ни моло́ў, лиш сидыі́ў ко́ло вогньу́, бо то та́ґжи було́ ў зимі́. Там при огни́ сидыі́ли й и́нчі, й кури́ли льулькы́. Прийшо́ў пани́ч, та́ґжи си сьіў ко́ло них, тай ку́рит, тай ка́жи до то́го чоловіка: Міньи́й сьи зьі мноў за льу́льку. — Той чоловік ка́жи — ди́вит сьи, жи до́бра льу́лька —: Чи ни схо́чиш дода́тку? — А він ка́жи: Ньи, так міньи́йу сьи, гурт на гурт. — То́го панича́ була́ льу́лька фа́йна, дириввийнна, с таки́м цибухо́м, жи сьи го́йдайи; а то́го чоловіка то була́ льу́лька чирипийнна і мале́нький цибушо́к. Тай поміньи́ли сьи. До́ки той пани́ч сидыі́ў, то той хлоп кури́ў, а йак пани́ч пішо́ў, ди́вит сьи, а то ни льу́лька, а́ли костома́ха, нога́ с коньи́, с копи́том. Зачи́ли сьи ўсьі сьмійа́ти з не́го, шчо він собі́ льу́льку таку́ заміньи́ў. І він вихо́дит ра́но там, де тотьі́ застаўки́, на тоту́ приґа́ту, йиго́ льу́лька ко́ло млина́ на пло́тьі повісина. Ўзьиў льу́льку. ўньіс до млина́ і зачи́ў пока́зувати тим льу́дьом, а они́ диви́ли сьи і сьмійа́ли сьи с то́го ўсьо́го. — Той пани́ч вигльида́ў йак ме́льник.

Зап. в вересни, 1895 р. в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

131. Виміняна люлька.

Іду я одного разу́, так о дванайцеті годині, іду я, то стоїт хлоп на дорозі... стоїт, а я курив люльку. Він кажи: Ану мінеї си зо мнов! А я си взєв — замінєв за люльку за ту. Я до дому прийшов та до тої люльки — нима. А то в торбині кіньский гімнєк намісто тої люльки.

Зап. 1903, від Дьордія Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

132. Кепська виміна.

Шов чоловік в ночи с сила, знаєте. Переходит єго тогди біда — щез би, так такі тут коло нас недалеко, росстилив полотно віт цего плота до цего плота почєрис дорогу. Він то опходит туда-ни-туда —

ни можи обійти; а далї зробив си с того пан. Пан собі курит люльку — таку файну, алиж бо і цес чоловік курит. Али він кажи: Знаєш що? Мінєйно си люльками. Він взєв та свою дав, а той пан єму свою дав. Той приходит до дому, засвітив собі, обзирає си на люльку, а то ни люлька, а свинцкий гімнєк. Іде він шукати люльки свої — можи на тім самім місци... А так він приходит, шукає, де то він був акурат, а то люлька в плотї — люльку застромило, шо то за біда — пропала би — не гадайти собі...

Зап. 1903, від Параски Андріящук, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

133. Порцелянка за деревянку.

Оде́н плуга́тор ньіс пого́ничови вичéру. Пізна годи́на, ди́вит сьи, йде дру́гий. Ка́жи йиму́: Добри́й вечир. — А той злий ка́жи: До́бри здоро́ўйи! — А за Бога ни згада́ў. Йдут оба́, бала́кайут, а той ка́жи: Де́ ти йдеш, Іва́ни? — Нису́ пого́ничови вичéру. — Тай йа, ка́жи, йду до сво́йіх вольіў! — ка́жи шчéз би. — А той шчо ньіс вичéру, закури́ў собі́ льу́льку — тéньґа була льу́лька, файна — тай йде. А шчез би закури́ў собі́ шче кра́сшу йак він. Тай кажи: Заміньи́мо сьи за льульки́. — Коли́ мойа дириўйи́нка. — А він ка́жи: Мойа порцильа́нка, а́ли йа тобі́ ни жи́луйу, йа дайу, хоць вона́ кушту́йи бі́льши йак твойа́. Тай поміньи́ли сьи. Прийшо́ў до вогньу́, ди́вит сьи, а то с кукурузьи́нки льу́лька, а цибу́х з лободи́. Ка́жи: Ото́ мньи́ здури́ў. Ну, на ка́жи, вичерій. — Той ди́вит сьи до двійньи́т, нима́ ньіц. — Ото́, ка́жи, ди́во, ни дотика́ў сьи двійньи́т, тай ньічо́ нима́ ў них.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

134. Як страх ловив рибу.

Ў Цьвітові́ ў йидньі́ скарбо́ві ха́тьі ме́шкаў госпо́дар. І йак прийшо́ў нови́й мі́сьиць, то по стри́ху так йа́к би йаки́м по́возом йі́здиў. А нара́з слу́хайут, вали́т сьи ў сьіне́х сьтьіна́; таки́й гри́міт, так лити́т! Вихо́дьит с ха́ти сь сьві́тлом, ди́ўйит сьи, сьтьіна́ стойі́т. Вирта́йут до ха́ти, слу́хайут, а на стри́ху так таньцьу́йи, так вило́скуйи, жи йа́к би йаке́ вили́ки висьільи́ сьи вітпраўйи́ло. Так бу́ди таньцьува́ти до двана́цьитойі годи́ни. Від двана́цьитойі годи́ни ўже спокі́йно. 'Али ко́ло

ха́ти за́рас пивили́кий буў горо́д, а по́при той горо́д тикла́ ріка́. Ди́ўйит сьи, ў ты́ ріцы́ до місьицьи лапа́йи хтось ри́бу, а́ли голово́ў ў доли́ну, а нога́ми до гори́ і сак закида́йи і підно́сит, витрісáйи с сака́ ри́бу. Пригльида́йут сьи, шчо́ то йисьть, а́ли то ни чоловік, а́ли йака́сь сотона́. Они́ тогди́ відьійшли́ ўже ни дале́ко ха́ти, слу́хайут, ў кукуру́дзах таки́й ду́жи тріскіт. А то ўже кукуру́дзи бу́ли такі́ вили́кі, шчо́ ўже при́ли; а они́ ми́слили, шчо то йака́ худо́ба або́ ко́ньі. Вони́ тогди́ шче закли́кали на на́ймичку: Мари́нка, Мари́нка! Бігáй но борзе́нько, бо йака́сь худо́ба ў кукуру́дзах так ду́жи ло́мит! Коби́смо загна́ли, бо то буде́ шко́да; мо́жи то до́бри йакі́ ко́ньі. — Забра́ли патики́ до рук, оббі́гли горо́д надоко́ла, нима́ ньіґде́ ньічо́, ты́лько с кукуру́дзіў до ріки́ побі́гла йака́сь хлопчи́на мале́нька ў капільу́сьі на дру́гий бік биз во́ду тай ста́ло на бе́ризьі тай сплéскало ў доло́ньі, зачи́ло сьи сьмійа́ти і зачи́ло каза́ти: Борзе́нько, борзе́нько, бо буде́ шко́да! — А то місьиць сьвіти́ў, бу́ло сьи ви́тко, они́ сьи ди́ўйит ў горо́д, нима́ й йидно́го кукуру́дза ўло́маного. Повирну́ли вони́ до ха́ти і ка́жут: То ви́тко, жи той сами́й, шчо ри́бу лапа́ў. І ўже бі́льши ни йшли там диви́ти сьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

135. Страх і рибаки.

Ту ў Будзиньі ко́ло Коро́ницьи ви́йшли рибаки́ ри́бу лапа́ти на Дньісте́р так пи́рид ве́чиром. І зьібра́ли сьи на во́ду і зачи́ли йі́хати. Али слу́хайут, шчось плине́ водо́ў і кричи́т так, йак дити́на. Ка́жи йиде́н до дру́гого: О, ўже йака́сь публьі́ка ки́нула ў во́ду дити́ну. Йі́дьмо тай злапа́йим тай возьме́м до до́му, бо гріх за душу́! — І так пу́стили сьи йі́хати, прийіжджи́йут до то́йі дити́ни, злапа́ли і йиде́н зньаў сирда́к с се́би, завину́ў ту дити́ну, поста́вў ў ча́йку і йі́ди до бе́рига. Нидале́ко бе́рига тота́ дити́на йа́к сьи ки́нула с сирдако́м до води́ і ў па́ру гін від них ви́плила го́ла, а сирда́к сьи ўтопи́ў. Так вони́ зачи́ли йі́хати зноў, пиридого́нили і злапа́ли. І дру́гий с се́би сарда́к зньаў і туту́ дити́ну зноў завину́ў. І зноў йі́дут до бе́рига. А та нидале́ко бе́рига зноў так зроби́ла, йак с тим. І так бу́ло йіх шісьть і так с ўсьіма́ зроби́ла, жи й йиде́н сирдака́ ни маў. За се́мим ра́зом йак йі зла́пали і ўже ў міх обвину́ли, бо сирдака́ ни бу́ло. Прийі́хали до бе́рига, повилазьи́ли, туту́ дити́ну трима́йут, тай йиде́н ка́жи: Накладьі́м вого́нь, та туту́ дити́ну ўбігрі́йим, бо то ўже гі ньіч бу́ла. Накла́ли вого́нь, зачи́ло сьи від вогньу́ ви́тко бу́ти, ди́ўйут сьи до то́го міха, а ў тьім міху котьа́тко таке́ бритке́, шчо ни мош ў ру́ки ўзьи́ти. Ўзьиў йиде́н і ви́сипаў го з міха

ко́ло вогньу́, а воно́ зашкірило сьи тай грійи сьи. Йак сьи розьігріло, йак ско́шит ў вого́нь, так той вого́нь пороскпта́ло, шчо ни було́ а́ньі ву́глика, а само́ ўпа́ло до Дньістру́ і зачи́ло ду́жи сьмійа́ти сьи: Бі́дна дитйна, бі́дна! — так приповіда́ло. А вони́ з мі́сьцьи ни могли́ сьи ру́шити, та́к сьи позаграшували. Йак ўже тро́хи відьійшли́, тай ка́же йиде́н до дру́гого: Сисе́ ни тра й побирижника́, бо й побирижни́к так ни го́дни поздира́ти лагідне́лько, йак воно́ з нас поздира́ло сирдаки́. І зачи́ў йиде́н на дру́гого крича́ти: На шчо́ ти браў біду́? — А той ка́жи: А ти на шчо́ браў? — І так сьи пире́чили з годи́ну, а пото́му ка́жи йиде́н до дру́гого: То так, ку́ми; ўже ньі́ґди пи́рид ве́чиром на ри́бу ни йдьі́м, бо би́смо мо́же і ўсе так найшли́ йак ни́ньі, а хто зна́йи, шчо воно́ би дру́гий раз зроби́ло? Мо́жи би і нас потопи́ло? І ўже бі́льши на ри́бу ни ходи́ли пи́рид ве́чиром, тьі́лько ўсе до полу́дньи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

136. Страх гонить рибу.

Йа лана́ў ри́бу. Наста́виў йа льі́ску на ри́бу ў бе́різьньу, паде́ ри́ба йак зви́кли ў ло́ўку, йа льіх собі́ на бе́різьі, перести́ў йим сьи три ра́зи і тото́ мі́сци, де йа́ сьи положи́ў, пирихристи́ў. Лити́т пес по ко́ниц мо́йі голови́ вили́кий, страшни́й і поле́тьіў. Потьі́м небо́вом так йак на́лицеў по траві́ мі́сци за мі́сцим: фу, фу. Йа́ сьи пирихристи́ў, ўстаў, пішо́ў до сво́йі ло́ўки, набра́ў ри́би, ли́ўйу сьи низаба́вом, таке́ гі Жид зальі́зло ви́шше ло́ўки, ў панчо́хах. вода́ була́ гльібока с пі́ў льі́ктьи на бро́дьі, зачи́ло тала́пати сьи, горба́ти, зьігне́ни, зачи́ло стогна́ти, стра́шити, а йа зачи́ў говори́ти па́чьир тай йим пішо́ў до до́му. Прихо́джу ра́но, набра́ўйим с пі́ўтора ґа́рцьи ри́би і ўжем бі́льши то́го ни ви́дьіў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

137. Страх над Ченчою.

То так, як я був в Ясени́ци на тартаку́, полома́ни ся від машини ля́зри, що машину тя́гнуть. Мене́ пі́сла́в машиніїстий до Бориславе́ відольле́ти тоті ля́зри. Так я там чека́в, бо не було́ того мосьо́нжника в до́ма до одийна́йцятої годи́ни в ночи́. Ви́йшов-єм вітам, було́ вже пів до двана́цетої. На на́шім по́ли є ріка, що сї назьва́є Че́ньша. Я надій-

шо́в над ту Че́ньшу, а мені сї зробив пере́д очима вели́кій лїс. Став-єм, ўстрашив-єм сї. Ми́слю си: Ў лїс не піду. Витєга́ю тютю́н, закурив-єм си (то найско́рше, бо ка́жут як страх, то кури́ти). І так ми́слю собі: Всьо єдно́, що бу́де, то бу́де, піду́ в той лїс. — Вступи́всь я два кро́ки в лїс, ди́вю сї — а то вода́ зроби́ла сї з то́го лїса. Перейшо́в я за во́ду, пішов-єм на стежку. Ди́вю ся, йде дорогою пес (направду! то не ба́йка жадна!). Я сї ўстрашив того пса, здойми́в-єм кепелю́х, говори́в-єм па́цїр. Так я йду, тай пес йде і йде... Я по́за фо́су і мо́вю па́цїр, аж єм прийшо́в на коне́ць свої границї, там як сї кінчит наше по́ле. Тогди пес щез, а я пішов до до́му.

Повідають, що в тій Че́нши — нечи́сте мі́сце. Як раз два музиканти з Ясени́цї пішли по струни до Бориславя, то блуди́ли, блуди́ли тай померзли.

А знов єде́н дерево возив то на ніч і він і ко́нї померзли. На тім мі́сци завше хтось сви́ще, кличе.

Зап. 1902, в Ясеницї, Дрогобицького пов. від коваля Айзенбарта, В. Левинський.

138. Як страх крутив ся на водї.

Так він казав так во: Стоїт під берегом в саме полудне, а щось чорне летїло і крутило сї. Тей вирвало кавалок берега і кинуло на ріку. І тогди з ріки скочило в воду і крутило сї тей на водї щезло. Таке чорне.

Зап. 1903, від Василя Татчина, в Іванівцях, Жидачівського пов. О. Деревянка.

139. Страх сипле піском.

А знов той сам побирижник засїдав там в лїсї на шкідників... в ночи. І рас там як він сидїв в ночи над берегом, над ріков, — тиха була ніч, погідна, місєчна, морос був добрий, сьніг вже так рівненький, білий... всюди — нарас кидає єму в ночи щось піском. Він сї троха настрашив, али зарас зачєв сє дивити, що би тото могло бути. Всюди так оглянув сї, всюди, навкола - пириконав сї, що нїкого нима. В тім другий рас кидає так само піском... Али так сильно єго закидало тим піском... А потому знов третий рас так само. І він потому ще там посидїв, хотїв сї пириконати, чи то де хто збитки єму не робит які. Потому пішов собі до дому. — Страх го зібрав — він пішов до дому.

А на другий день пішов там на то місци пирикопати сї, чи є там той пісок насипаний по верха. А там нїчогісїнько не було. Чистенький сьнїг як лежав, так лежав. Нїц а нїц ни було. Віт того часу він вже вірит в страхи.

Зап. як висше.

140. Страх у Св. Станїславі[1]).

Купи́ў ґазда́ ў Сьви́нтьім Станьісла́ві горо́д, штириста ри́ньских даў. Пирибра́ў сьи до то́ні ха́ти ґосподарува́ти, зра́зу ньічо́ ни бу́ло ў ты ха́ты страшно́го. Зачи́ў йа́му копа́ти на тьім ґру́нты на барабо́льу, зачи́ло пу́джити ў ты ха́ты. Шчо було́ ў ха́ты, ўсьо кида́ло ў не́го і ў че́льидь йиго́. Ві́брали с ха́ти чи́сто ўсьо, аби ньічо́ ни бу́ло ў ха́ты, аби́ ни бу́ло чим кида́ти, йи́днак невідо́мим спо́собом кида́ло ў ха́ты у ўсьу че́льідь. Льи́жи спа́ти, злапа́йи, ки́пи го си́рит зимлы́; жі́нку, ды́ўчину са́мош так кида́ло. Аж паре́шты зачи́ў льу́дим каза́ти: Гей, біда́ льу́ди. Кида́йи ў ме́пи, жи пивитри́мок і ни ви́тко ньічо́, прийде́ сьи ха́ту вітступи́ти. Прийдыі́т до ме́пи ў ве́чир, пано́ви ґосподарі. — Прихо́дит со́рок хло́па і ша́ндар буў і віт, зачи́ло му дивиса́ роби́ти. Віт ка́жи: Йа за́рас спра́ву зро́бйу се́му. — Ни ўстиг ві́мовити тото́ віт сло́во, ві́та ў гру́ди йак бе́ўхнуло йаки́мос польі́ном пивідо́мо ві́тки і віт ўже́ сьи спу́диў і сказа́ў: Йа се́му спра́ви ни го́дин зроби́ти. — Чим раз гі́рши збиткува́ло сьи. Нарі́ка́йи на туту́ йа́му, шчо ві́копаў, шчо мо́жи шчо пору́шиў. Кажут сусьі́ди: Мо́жи й то бу́ти. Зачи́ли ра́дити йиму́: Йдьі́т до ксьо́ндза, посьвіти́ти ха́ту. Там йи кльа́штор. Прийшо́ў ксьондз, покропи́ў ха́ту сьвіче́ноў водо́ў, одна́кош сьи збиткува́ло. Аж за тре́тим ра́зом покропи́ў, ўспокойі́ло сьи чи́риз кі́лька день. Пішо́ў до мі́ста ґазда́ той і жі́нка пішла́, лиш ды́ўчина була́ ў ха́ты. Ка́жи біда́: Ўтвори́! — Тота́ ды́ўчина віттвори́ла, посу́нуло сьи до ха́ти, лиш ві́тир чу́ти було́. І. ста́ло до сте́льі, бі́ли гі слуп, йак полотно́ і шче тота́ ха́та ни ўспокойе́на, зноў зачи́ло там мордува́ти. На кінци́ ни зна́йу, шчо́ сьи там ста́ло, бо йа там і ві́дьіў, а́ли пото́му пішо́ў ві́тти.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

140. Біда в дївки.

В Парашчека́ в Ясени́ци служи́ла дї́вка, що ма́ла біду́. Тота́ біда́ ўсе роби́ла господа́реви збі́тки. Нераз впаску́дила сї на ку́хню. Такий

[1]) Оселя в Станїславівськім пов.

смрід с того, що не мож було бути в хаті. Або вікна мазала гім..м. Люди йдут тай дивуют сї. В кого служила, то біда таке виробле́ла. Аж пішли́ з нев до якоїсь ворожки під Самборо́м, тай та відогна́ла від неї біду. А дївка ще жиє.

Зап. в грудні, 1902, в Ясеници, Дрогобицького пов. від Ів. Багрія, В. Левинський.

142. Як страх водив Онуфрія Куріняка.

Ону́фрій Куріньи́к пішо́ў до одного ґазди́, Баньдьика́, роби́ти дириви́шчи і там доўго́ забавиў сьи. Роби́ў дириви́шчи і по тьім ўсьім пу́стиў сьи до до́му, пішо́ў ў пога́ний таки́й кут на вітхід, затьи́ў ў вирбу́ соки́роў, вихо́дит вітти хлоп і бире́ сьи до не́го і ка́жи: Ходи́. — Завіў йиго́ ў во́ду і во́дит йиго́ по воды́ чи́риз вили́кий час і завіў до Іва́на Кулико́ўского на подві́ри. І сказа́ў: Де́ йа йи? — А той ка́жи: На шкіллы ў Остафійчука. — А він ка́жи: Бо́жи мій, Бо́жи, за шчо ти мине́ так во́диш? — А той хлоп шчез, біда́. Він сьи спамньита́ў, ди́вит сьи, ў Кулико́ўского він на подві́ру, ў Іва́на. Зачи́ў пу́кати ў вікно́, пусти́ў Іва́н до ха́ти йиго́, Ону́фрійа Курильика́ і він зачи́ў роска́зувати ў сво́йі нидо́лы Іва́нови Кулико́ўскому і ка́жи: Йак бим буў ни згада́ў за Бо́га, то й ни зна́йу, шчо́би сьи було́ ста́ло зо мноў. І аш ра́но пішо́ў собі до до́му. І віт то́го чису́ ўже ў ве́чир ньіґде́ ни хо́чи йти.

Зап. в липни, 1902, в Короници, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

143. Біда на плечах.

Той Ла́пйак ньіс біду́ с Ка́рского на пле́чох аж до Буркі́ского фіґу́ри. Аш там прийшо́ў, а то дале́ко з ба́риского не́сти аш ту, пирихристи́ў сьи, біда́ с пличи́й ско́чила. Йак прийшо́ў до до́му, то соро́чка на ньім бу́ла цьілко́м мо́кра.

Зап. в вересни, 1895, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

144. Страх возить ся на плечах.

Али одного разу я йду тей надибаю на дорові, тей кажи мині: „А ти би мине ни брав?“ — А я кажу: „А то куда тибе брати?“ —

А вопо си вже до мени ни обзивало. А вітак, як вопо сіло мині на плечі, тей я єго посив. Вітак посю я, тей посю, а вітак дес-єм посив тото далї так до вопівночи, а лишень кури запіяли, а то мині с плечей дес щезло... То таке, шо як ничести, то де влїзи на плечі, аби тогди мав на памяті, аби пригадав, коли був сьвитий вечер, котрої днини. Та бо то ни мош пагадати. Та як си нагадає, то зарас оно щезни, али як ни мош пагадати — тей носит, тей носит.

Зап. 1903, від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

145. Як ґазда боров ся зі страхом.

Стах Фидору́к буў ў Сьтыньцьі па пра́знику. Йшоў пйа́ний с пра́знику льі́сом, те́ньґий хлопа́ка буў і лихосло́вцў зло́му ду́хови, каза́ў: Йа хо́чу сьи боро́ти. — Жі́нка Катирйна з ним йшла: Бій сьи, Бо́га, ка́жи, шчо́ ти ро́биш? — Він та́кі сво́йі боро́ти сьи. Пойа́ўйнйи сьи ў льі́сьі суха́ осо́ба на гостйньци, ка́жи: Колй хоч, ходй сьи боро́ти. — Йа́к сьи ўзьйли оба́ боро́ти і тота́ суха́ осо́ба, шчо злапа́йи Стаха і ўсе до зимльі́ тоўче́ ним. Фурт бо́рут сьи. Ўже й він ўздріў, шчо ни жерт. Жі́нка йде, мо́лит сьи Бо́гу, ка́жи: Чоловічи, христй сьи. — Йак го зачйло мордува́ти ш чверть мйльі, так го, шче́з би злий дух, стоўк, шчо зале́дви за мі́сьиць шчо прийшо́ў до сво́го здоро́ўйи і ўже віт тогдй боро́ти сьи ни ходйў, лиш йак го ньіч захо́пила, за́ўши сьи Бо́гу молйў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового.

146. Згінник страхом.

Йду я с поля, а там гнец*) був замерс. Али я йду, то я знав де він замерс — я там ніби є завсїгди. Али приходжу я на то само місци, де він замерс, а то си зробив шляхтич тай батогом таке вимахує, таке вифівкує тей зробили си пиридовнов свині. Тот пан так бігав за ними, бігав, али я собі кажу сам до себе: „Шо би то такого було?... Мине половина ни впади!“ І так биру я — йду до того пана. Сам він біжит ніби за свиньми. Я кажу; „Пане, я вам поможу гонити!“ А то си до мени ни обзиває нічо. Али я кажу: „Шо би то такого було, шо це си

*) Згінник.

ни обзиває нічо?“ Іде той пан та я йду з ним врас. Я до него хочу вогорити, а воно до мени ни обзиває си нічо. Йду я, йду з ним, ніц воно до мени ни каже анї рас. І тото дес воно від мени щезло. Али йду я, йду далї, а то си зробив с того пана вів такий теньґий, такий якби в браги вішов. Як я зачєв за тим волом ходити — та я по таких, млаках ходив, шом бродив по колїна. Та той вів шов по верха, а я стрих. Як я зачєв за ним ходити, бігати, завиртати єго, али я... мине втуманило — я гадав, шо то є вів, а тот вів мине аш до самої днини. Я аш рано прийшов, тей кажу: „А то я дурний, шо я за якимос волом бігав, шо мине де по млаках водило. Али тогди як воно мине водило, та все бире мине, тєгни за шию, а я си ни давав. Я собі думав: „Чиж я би ни дурний був, аби я си там талапав“?

Зап. 1903, від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

147. Перестрашений.

Ішов Гриньо Богданїв з Віпневи і ніс кілє; з ним ішов пес, нїби вітам від єго тата. А с тим псом шось ішло і той пес дуже в'їдав на то. Пес єдним боком, а він другим боком. І так сї був злєк того, шо як прийшов до дому, то аш го віттирали. Аш рано прийшов. Як вийшов з вечира, то прийшов аш рано.

Зап. О. Деревянка.

148. Цьвіти на свидовім корчи.

Мій брат, Федь Сеньчу́к, йшоў по́при ку́хньу о́ґрудом. Ўздріў свидо́вий корч, ў ночи́, ў о́ґрудьі ко́ло сте́шки, показа́ли сьи бі́льі кві́ти му ў ночи́, йак найкра́шша бі́ла ру́жи. Він ўзьвў і ўлома́ў то́го корчи́, ди́вит сьи, ў рука́х ду́жи вили́кі кві́ти вигльида́йут. Показа́ла сьи, шчезла би, осо́ба зла, зачи́ла тьі кві́ти відбира́ти: Дай суда́. — Ка́жи брат: Йа ни дам, то мо́йи. — А шче́з би ка́жи: То мо́йи. — І зачи́ли сьи бу-ришка́ти, хлоп буў мо́цний, ка́жи: Йа ни дам. — Ки́нуло го кі́лька раз до зимльі́, ши́пку стра́тиў, десь, шче́зло би, ўхо́пило. Приньі́с до до́му тоти́ ру́жі і ка́жи: Сьвітьі́т, бо йа ма́йу фа́йньі ру́жі ў рука́х. — Ми засьвіти́ли, зачи́лисмо сьи сьмійа́ти, шчо знак йи, шчо цви́ло, а він ўстаў тай ка́жи: А се шчо тако́го? Та то були́ такі́ кві́ти, шчо страх. — Пішо́ў дру́гий день, зачи́ў шука́ти за ши́пкоў, ни найшо́ў і до ни́ньі.

І ўже му було́ віт тогди́ пидо́бри, була́ така́ годи́на, шчо йиму́ шкодли́во було́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

149. Страх на очкурі.

Йиде́н буў на́ймит даўно шче за па́ньшчини на Пиривісци. 'Али той на́ймит йде, а́ли зла осо́ба показа́ла сьи, пани́ч. Іде́ бі́льши парупкі́ў, а той ка́и: Ни бі́йти сьи, йа́ го йму, йа ни бо́йу сьи. — Маў він таки́й очку́р ко́ло се́би, злапа́ў туту́ біду́ і виде́ па па́ньске гумно́. До диньи па́нови ўсьі стирти́ пиримолоти́ў ним. Ра́но зачи́ў сьи проси́ти, а він ка́жи: Пиричисьть ми шче ўсьо збі́жи, аби́ ка́жди окре́ми було́. — Пиричи́стиў ўсьо збі́жи, тай го пусти́ў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

150. Як парубок гонив терлицю.

Йак йа буў хлопа́к, служи́ў йа при дворі́ і гони́ў ко́ньі на ньіч, бо припа́ло на ме́ни. Займи́ў йа ко́ньі па Ли́су Гору́, ви́счи Мильничéнка. Попу́таў йа ко́ньі, вибира́йу собі́ с тих йидно́го, шчо найситший, аби миньі́ було́ до́бри йі́хати до се́би, бо то ш чверть ми́льі. Прийі́хаў йа до сво́го до́му, пикла́ ма́ма пичéньі пироги́. Повичéріў йа, сьіў на коньи́, пойі́хаў під вікно́: Ма́мо, ма́мо, да́йти миньі́ на па́чку тьутьу́ну, бо миньі́ сьи наўкучит при ко́ньох. — Ка́жи ма́ма: Си́ну, ни ма́йу о́зди лиш́е сьім ґре́йцаріў і тих ти дам. — Сьіў йа, йі́ду і тьі́шу сьи, жи ма́йу па́чку тьутьуну́, ўже ма́йу ро́зриўку. Там бу́ли хло́пцьі ў ко́ршмі; каза́ў йа ві́нисти па́чку тьутьуну́; ни ква́пили сьи вони́ жа́дин, а йа зайі́хаў коньо́м до сирини́ни до ко́ршми і ка́жу ориндаре́ви: Дай миньі́ па́чку тьутьуну́ за 7 ґре́йцаріў. — Даў Жид па́чку тьутьуну́, зроби́ў йа собі́ дзиґа́ро, ўзьиў сьирни́к, закури́ў і да́льі вийі́жджу тай ка́жу: Хло́пцьі, добра́ньіч. — Вітповіда́йут: Шчісли́ва. — Йі́ду йа, йі́ду, прийі́хаў йим ко́ло Симаньа́ ко́ло Тацьійо́вого. Віхо́дит ві́тти те́рлицьи с піт пло́та с су́тича; вона́ на пире́д, йа за неў, вона́ ґальо́п тьіка́йи, а йа ґальо́п ко́нем, ти́сну і ти́сну, аш с коньа́ пі́на йде, шчо мо́жна лопатоў згорта́ти. Прильіта́йу піт Темни́й ко́ло Штифана́ Марйаша́; там бу́ли очире́та, а вона́ ў очире́ти, тай трас, трас ў доло́ньі і сьмійи́ сьи. А йа

с того страху́ йак с коньа́ ўско́чу, так сьи пальи́к, ўбіг до ха́ти, сло́ва с се́би ни мо́жу добу́ти. Пита́йи Штифа́н: Шчо тобі, хло́нчи? — Ни обзива́йу сьи, бо ни го́дин промо́вити. Так сьи тьигло́ биз годи́ну, биз дві; ві́йшли вони́ с ха́ти, за коне́м диви́ти сьи, а коньа́ ко́ло ворі́т нима́. Ка́жи Іва́н: Шчош типе́р бу́ди? — Шчо бу́ди, ньіч свойе́ пра́во ма́йи. — Ўзьиў Штифа́н Іва́на за ру́ку, ві́йшли на Ли́су до тих скарбо́вих ко́ний, обійшли́, позганьи́ли до ку́пи, раху́йут, ўсьі ко́ньі йи, а то́го нима́, шчо йа йі́здиў до се́би на вичéру. А шчош ти́пер, Штифа́ни, бу́ди? — Ньіц ни бу́ди, йак го зло́дьій ни ўкраў, то́ го воўки́ ни зьзьі́ли. Він ў по́ли му́сит бу́ти. — Польига́ли ми піт сти́рту пшини́цьі, ўзьа́ли ра́но ўстава́ти тай за кі́ньми шука́ти. Позбира́ли ко́ньі до ку́пи, го́ньит йіх до двора́, а то́го йидно́го нима́. Зганьи́йут на доли́ну, над Мильничéнка над то́го, а бі́дна кони́на лижи́т ў рові́, пирибира́йи нога́ми. Думайи собі Іва́н: Шчо́ сьи с тобо́ў типе́р ста́ни? — Пирибі́х він па́ру ко́ний, злапа́ў до рук, пішо́ў до сусьі́ди, пожи́чиў у́пріж і кава́лок ли́ни, запри́х па́ру ко́ний і бире́ то́го коньа́ ж жо́лоба за ши́йу, пириви́рну́ў на сторц і ви́тьиг. Ледви він бі́дний придили́баў до сво́го двора́. Жиль сьи Іва́нови ўчини́ў, шчо на вичéру йі́здиў, а він сьи цьілу́ ньіч ни пас; тра́ба від дру́гих ко́ний ўрива́ти, та йиму́ до́брий фу́траш да́ти. Дьіста́ў він то́го ўсьо́го 5 ґа́рцьіў віўса́. Посила́йи пан Іва́на с тим коне́м ў по́ли волочи́ти. Жиль Іва́нови гони́ти і з за́ду батого́м би́ти, бос сьи цьілу ньіч ни пас і хоть добрий обрі́к зьзьіў, а́ли мордува́ў йис сьи по жолоба́х. Пусти́ў йа йиго́ на ри́зу з боро́ноў. Прийі́здит око́ман: Іва́ни, на шчо ти пусти́ў коньи́ па́сти? — Ой про́шу па́на, йа пусти́ў па́сти, бо йі́хаў доро́гоў, зачіпи́ў, тай він шчос хра́майи. Кру́чу ўже. Йиго́ так нога́ за́больіла. — Бири́, бири́, запрігáй, най волочит. — Приўйиза́ў йа йиго́ до ко́ний і воло́чу. Тьілько око́ман пойі́хаў, а йа коньи́ зноў на па́шу. Прихо́дит полу́дни, йак йиму́ Іва́н обрі́к до́брий даў, так кінь до пі́ршойі годи́ни но́ги задра́ў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

151. Як страх крутив ся.

Я як був ще малим хлопцьом, тей приїхали раз тато з Роздолу. А в нас є город. Дивимо ся, ніби так на межи стоїт щось троє таких білих. А був брат, ніби старший, тей зачав кидати в тото грудьом; а воно сї ни хотїло вступити тей крутило сї. Тей потому жисьмо сї вступили тей ни знати, де сї подїло. Али жи ни витко сї було.

Зап. 1903, від Михайла Зьвіринського в Турадах, Жидачівського пов. О. Деревянка.

152. Як у хаті звонило.

Ў нас ў Коро́пци ў йидно́го госпо́дара, шчо назива́ў сьи Оле́кса Садыіўский, шчос дзвони́ло ў ха́тьі ко́ло по́стильі ми́жи пе́чоў. І сходи́ли сьи шчо сьви́та, шчо пидьі́льі там льу́ди слу́хати, йак то дзво́нит. 'Али пита́ў йа сьи ни йидно́го, котри́й там буў, йак віи чуў, йак там дзво́нит. Йидньі каза́ли, жи чу́ли дзво́нинньи тонке́, а дейаки́х таки́х йим сьи пита́ў, жи каза́ли, жи ньіц ни чу́ли. 'Али засла́бла то́му ґазьдьі жі́нка і вона ка́жи: Ой біда́ та́кі; ви́тко, шчо нам ту шко́дит. І жі́нка ни задо́ўгий час поме́рла. Віттак ў па́ру мі́сьицьіў поме́р і сам той ґазда́, а́ли лиши́ў шче нийтиро дьіти́й, а йиде́н найста́рший, назива́ў сьи Іван, той роби́ў стольа́рку. І ві́служиў при во́ську і прийшо́ў до до́му, засла́б, тако́ж поме́р. І систра́ тако́ж віддана́ жи́ла ўсього́ ти́ждинь і мала́ дьіўчина ни ў до́ўгий чис по них поме́рла. І ка́жут бра́тьі: Ой біда́, тра́ сьи ві́тци пирибира́ти, бо ви́тко, жи нам тут ни до́бри сьи виде́. Йидньі говори́ли, жи там була́ це́рква коли́сь даўно́, дру́гі, жи ко́сьцьол, а такі́ бу́ли, жи ка́ти́, шчо капли́цьи тьі́лько. До́ки дзвони́ло, жи чу́ли вони́, до́ти йім ньіц ни бу́ло, а́ли йак вони́ оголоси́ли льу́дим, шчо ў них дзво́нит, то потьі́м льу́ди йак ўзьи́ли приходи́ти, то пириста́ло дзвони́ти, а вони́ зачи́ли ме́рти. І тих нийтиро йак ўже поме́рло, тогди́ сини́ поста́вили си на йи́нчім мі́сци ха́ту, а ту спрода́ли за деше́ві гро́ші, бо на́віть сьи боя́ли тим де́ривом пати́ти, шчоби́ й вони́ ни поме́рли. А типе́р вони́ здоро́ві і ґаздуйуг собі́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

153. Нечисте місце.

Повідали миньі тато, жи вони все мали звичай хату на сьвитий вечир*) сьвиченов водов кропити. А мама мали знов звичай, жи хрестики робили по сьцьінах зи сьвиченов водов.

Али-ж вони купили собі йинчу хату, тей ф ті хатьі то робили. Зачили кропити сьвиченов водов, зачили мама хрестики робити; йак зачив йакісь шу́вар, йакісь вітир по хатьі зачив сьи гонити! Навіть ди-

---

*) Щедрий вечір.

тина сидьіла на запийцку — і дитину скинуло на землью. Али ньічо́ ни видьіли. По горі йак зачило чимось стукати, йак зачило шось кидати — а то тота хата була́ на ничисьцьім місьци за вокописком. Аш мусьіли туйу хату продати і фступити сьи.

Зап. 1902 р. від Ганни Фелїцької, прозваної „Ганусьи Кучирива“, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

154. Якого страха мала баба.

Буў то йиде́н ко́ло ме́ни сусьі́да, на́віть мій шче рідний пана́шко. Маў він стару́ хатчи́ну, а́ли та́йа хатчи́на ўже́ сьи вали́ла, тай він пішо́ў на фільва́рок коропе́цкий за па́рупка служи́ти до форна́льки сь цьілим до́мом. І прислужи́ў він собі́ там гро́ший і ка́жи до жі́нки: Тра́ там ха́ту кла́сти нову́, бо йак піде́м с слу́жби, то ни бу́дим ма́ти й де пириночува́ти! І купи́ў він де́рива, найми́ў собі́ майстра тай поста́виў ха́ту. 'Али стаў він шче служи́ти ў ска́рбі на да́льший чис, а ў не́го вінаймиў си комі́рни йиде́н дьід з ба́боў. Гро́ший йиму́ ни плати́ли за то́йи, з за то́го, шчо були́ бі́дньі, а він ў пла́ту ни ко́нчи й стойа́ў, бо йиму́ було́ за то до́бри, жи сидьі́ў комі́рник тай сьи ха́та ни пусто́шила. 'Али та́йа ба́ба віхо́дит йидно́го ра́нку на ву́лицу тай ка́жи: Кобим собі́ могла́ йи́нди найти́, бо тут шчос ўсе гри́майи і миска́ми і горшка́ми і на́віть по подьі́ так йак би штирма́ кіньми йіхаў. — 'Али йидно́го ра́зу гульа́ли ми ў то́йі ба́би, бо йа шче буў на той чис па́рупком, а́ли йиде́н па́рубок ста́рший від ме́ни напи́ў сьи буў мо́цно і льиг на по́стьіль і зачина́йи зуба́ми рині́ти так, йа́к би йаке́ скло гриз. 'Али ка́жи тота́ ба́ба: Йак ви сьи поросхо́дити, та зноў буде́ миньі́ йи́нчий кольидува́ти, шче льі́пши, йак сей типе́р на по́стили. — А шчош тако́го, бабу́ньу, ў вас йи тако́го страшно́го? — Ой та ци рас пу́джийи. Ўсе шчо ново́го місьцьи тако́йі гри́мітньі наро́бит, шчо миньі́ сьи здайе́, шчо йа до ра́ньи буду́ на зимли́, а с ха́ти ни бу́ди ньіґде́ і знаку́. — Ну, а віта́к шчо йак ўста́нити? Йи йака́ шко́да? — Ньи, Бо́гу дьи́кувати ньіц. Хоть чим гри́майи цьілу́ ньіч, а́ли ўсьо цьіле́. — Ей, шчо ба́бо, така́ біда́; то йа́к би йа́ сьи напи́ў, а ўзьиў вам гри́мати, то по чім бим гри́мнуў, то би цьіло́го ни бу́ло. То, ба́бо, нипра́ўда, шчо ви ка́жити, шчо йи біда́. — Та ти миньі́, си́нку, ни ві́риш? Та́жи йа така́ стара́, та йа бриха́ти ньіко́ли ни бриха́ла тай типе́р ни бре́шу. — Ей чому́ ньи, ни бре́шити. А йа вам ни ка́жу, шчо йак би йа сьи бідо́ў зроби́ў, то́бисти ни ма́ли ньічо́го цьіло́го ў ха́тьі. — Чикай, си́ну, йа тобі́ росповім йидну́ річ, йак зо мноў бу́ло ў сисьі́ ха́тьі, шчо на то́йи мо́жу

присьнгнýти ни так раз, али дéсьіть раз. Раз йидно́го ра́зу, то́ сьи дьі-йало ў осиний, пішо́ў мій старий за тим хльібом, жéбрати, а йа спа́ла сама́. Тай йим двéрі замкнýла, загаси́лам льа́мпку і ўжем на по́мацки говори́ла молитви́, шчом шкодува́ла па́хти. Гово́ру йа молитви́ і чýйу йаки́с стýкіт. 'Али йа наслýхуйу, бо йа ма́ла надьійу, шчо то стари́й надьійди. Зговори́ла йа молитви́, ньіхто́ ни торо́кайи і ни відзива́йи сьи, аби́ йа ўтвори́ла двéрі. Тай ўзьи́ла, пирихристи́ла сьи шче рас, тай сьи положи́ла спа́ти. І заснýлам. Нара́з йа кріс сон чýйу, жи шчос на ми́ньі тако́го тьишко́го лижи́т, шчо страх. 'Али йа́ си дýмала, жи то стари́й, тай ка́жу до нéго: А то ти? — А віи сьи ни відзива́йи. — А мо́жи ти йа́ний? — Йа мац йиго́, зачи́лам сьи руши́ти, а то студéний, йак льід. А віи сьи так на мéни ўложи́ў, та коби́ ўже на мéни йак звéрха, а то ба на́віть ўже й ми́жи но́ги льиг до само́го тьіла. Чýйу, таки́й студéний, жи йак льід. Хо́чу йа сьи христи́ти, ни мож. Хо́чу кричи́ти, також ньи. Аш, слави́ти Бо́га, когýт запійаў, йак сьи той студéний дух з мéни зьірваў та ни йшоў ньі ў двéрі, ньі ў вікна, тьілько про́сто ў горý, ў сýфіт. То так ха́та стрішчи́ла, шчо йа каза́ла, жи й ківо́чка з нéйі ни бýди. Ўста́ла йа, пирихри́стила сьи, та́ бо йа́ сьи хришчý, а рука́ миньі сьи трісé так, йа́к бим, бороні́ Бо́жи, пропа́сницу ма́ла. Йа шчо ма́ла сьи пирихристи́ти три ра́зи, то йа́ сьи христи́ла й христи́ла, аш сьи зачи́ло розвидньи́ти. І ўжем спа́ти ни мо́гла́ до дньи. Прийшо́ў дьід ра́по до до́му, зачи́ла йа йимý росповіда́ти, йак буў на мéни йаки́сь льих. — 'Али дьід ка́жи: Ей, ти дурна́ ба́бо. Та хто на тéби льига́ў, йак йа ни буў ў до́ма? — Та йак то ньи? А бігме льига́ў, а́ли таки́й студéний, шчо йак льід, а таки́й тьишки́й, жи маў ваги́ за штиро́х, йак ти. — А мо́жи сьи хло́пцьі де с тобо́ў дрочи́ли? — Ей, та де хло́пцьі, йа двéрі була́ замкнýла шче з вéчири. — Но, а ра́по йак йис ўста́ла? — Тако́ж бýли замкнéньі. — Ей, то тобі́ сьи сни́ло такі. — Та дé сьи сни́ло? А тиж ни ві́риш миньі́? Та йак ми йи обо́йи ў до́ма, та йак гри́майи. — А чумýж ньіко́ли ни льига́ло на нас? — Бо нас було́ ўсе двойи. — Ей, тобі́ ўсе шчос такé сьи притра́фит, йак минé ў до́ма нима́. — Та ўже йа сьи бі́льши ни ли́шу бис ти́бе, хіба́ бис де йи́нчу йакý ха́ту найми́ў. — А віта́к потóму той дьід пішо́ў до ґазди́, шчо йиго́ ха́та бýла, тай ка́жи йимý: Шука́й си йако́го йинчого комі́рника, бо йа ни бýду. — Та чумý? — Або́ж ви ни чýли чумý? Тамто́йі но́чи, йак йим лиши́ў ба́бу самý ў до́ма та шчос йак ві́льізло на ба́бу, ма́ло ни ўдуши́ло. — Та шчо́би такé ві́льізло? — А йа зна́йу шчо? До́сить такé тьижкé зо шти́ри ра́зи йак йа. — То йди собі́, йак ни хоч та най стойі́т так тимчисом, за́ким йа при́йду до нéйі сидьіти. І той дьід сьи забра́ў, а ха́та сьи лиши́ла поро́жна. 'Али одно́го ра́зу йак па́сли фірма́ни ко́ньі ў ночи́, зачи́ў нара́з дýжи дошч па́дати; а то

ни далéко до тóйі хáти бýло і пішлó йіх шчось кілька там спáти. А йа такóш там буў, áлим пішóў ў йинчи місци з йидними товаришими. Йа йім кáку, абú ни йшли тудá спáти, бо тáмички миньі бáба казáла, жи бідá йі пýджила. А вони кáжут: Такá дурнá бáба, а ти шче дурньішчий від нéйі. Тай вони ўзьили й пішли там спáти. 'Али йа йидного кумпаньістого свóго намóвиў тай кáжу йиму: На тобі дóбрий бук ў рýки, йди, абúс йіх там дóбри напýдиў. — А той кáжи: Йди ти. — Ньи, йди ти, бо вони будýт знáти, йáк би йа пішóў, йак прийдут під мойу шóпу, а минé ни бýди, то бýдут знáти шчо то йа, бо нас шчос штири пішлó спáти під мойу стáйньу. А йа тóму сказáў, абú грúмаў по хáтьі по вирху. Зачúў той грúмати, а тотú кáжут: Адú, дóбри нам казáў, шчо ту йи бідá, а ми йиму ни давáли вíри. — Али вітзивáйи сьи другий: Йа чуў, абú до нéго сьи ни вітзивáти, тай вонó нам ньічó ни скáжи. Дóки грúмаў той по хáтьі, нарéштьі помижи вікна, бо вікóн ўже ни бýло, а вітáк тим бýком і по них. Йидного засьих по нóсьі, другого по руцьі. трéтого по нозьі, а читвéртого по голові. Тотú йак сьи зьірвали вітти та ўтиклú до нас піт шóпу. А ми ўдáли такý шгýку, шчо ми снимó, шчобú вони ни пізнáли, шчо ми йім тутý бідý сами напрáвили. І вони поприбігáли до нас биз душі і зачúли оповідáти, шчо з нúми бýло. А йа кáжу: Йа вам ни казáў, а ви миньі ни вірили. — Ўже типéр вірим. — Та ба тогдú, йáкйисти змірили. — І ми вітáк тотú, шчо знáли, ньіц ньікóму ни казáли. І ту гет розголосúли по цьільім сильі, говорúли тотú фірмáни: Ни дýрно бáба з дьідом ўтьіклá, колú нас бýло шчос дéсьіть тай ми поўтьікáли. 'Али бо йім бідá ньіц ни казáла, тьілько йак самá булá, то булó на ньу вільізло, а нас йак потьигло чúмос, то так сúльно, шчóсмо чýли більши йак по дві нидьіли. Али кáжи йидéн: 'Али ви моўчили, йак то грúмало? — Моўчúли, ми ньічó йиму ни казáли. — А мóжисти шчо про нéго говорúли? — Ми балáкали, жи йак дьітько де грúмайи, абú ни вітзивáти сьи, то він ньічó ни скáжи. — Нýжи вúдити, то тому, жи ви казáли, жи дьітько, тому він вас биў. — І так донéсло сьи до тóго ґаздú, шчо йиго хáта, шчо хлóпцьіў вігнало сúрид нóчи і сúрид дошчý і той ґаздá наймúў ксьóндза пúрит тим, йак маў йти до хáти, ксьондз вітпрáвиў там молитвú і вікропиў хáту тай сьвітúм кропúлом вігнаў чúсто дьітька с хáти. Ўже потьім більши ни бýло і до нúнька, тьілько другі шче чýли, йак за хáтоў бідá кричúла. А то йиго систрá мáла слáбість сьвитóго Вальйитого, то йійі так мýчило, то вонá ў той чис кричúла, а то казáли, жи то бідá. А йак ўзнáли, жи то систрá тýйу слáбість мáйи, то ўже більши бідú ньіхтó ни вúдьіў, áньі ў хáтьі, áньі на хáтьі, áньі піт хáтоў нáвіть.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

155. Перелякані воли.

Пасли сї воли на паши і всї, як зігнав їх на терло, ніби на ніч, коло ріки, то всї лижили тихо, все до того чису. Як прийшла тота година і бик устав єден і заричив, тай зараз сї посхапляли всї бики і не годен був їх ніхто стримати. І коло них двайцїть хлопа стояло і не годні їх були стримати. Тай порозбігали сї всї по збіжу, по поли, так, що на терлї не було анї єдного. І так біз тих три ночи. Як шось у водї засьвітило, то всї воли втїкали, що й сто хлопа не були би стримали. І що днє збирали тоти воли до полуднє, нїм позганєли до купи. Другої ночи пішов Яць і казав, же як то сї покаже, то він забє і не буде нїц з волами, — буде тихо. І як то сї сьвітло показало, то він стрілив кілька разів, і то нїц не помогло і такий був страх, що всї люди боєли сї в то місци йти. І тогди купец заплатив тим хлопам, що пільнували по десїть срібних, а шкоду му громада подарувала.

Зап. 1903, від Михайза Звірписького, в Турадах, Жидачівського пов. Н. Левицька.

156. Страх у ярі.

Ішов я стешков собі коло яру і причуло си минї, шо хтос ніби так як рінь сипли с фіри. Встав я, слухаю, а то ни можи бути рінь, бо то в ночи і в яру. І потому ше я чекав собі трохи, с квандрас і то вісипало чиріпє аш на гору. І потому за тим чиріпєм вішов хорт жовтий і потому він то чиріпє згорнув до купи (то вже знак було, що то чиріпє) і назат пішов у яр. А я потому вже втїк собі — дав драла.

Зап. 1903, від Івана Волощука, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

157. Страх на мостї.

Я, видити, косив в Грицька Дїдуха, я єму віткосював, а потому я йшов вітти с косирів, вечір сїв на коня і пішов на вичеру. Віти я біжу тим конем, там прибіх конем на той міст, шо коло мени, а ту с під моста тей сперло коня. Я шо видити... шо нажену си, натисну коня на міст, а то с під моста і назад коня заверни. А потому я як якос махнув на відлє — нагадав-сми, абиґ ударив єго на мосьцї — цу біду. А я то ни знаю, чи вдарив чи нє, а коня по позї вдарив, а кінь як

скочив тей перискочив цу біду — такі ни ступало си. Та я прибіх пирит свої ворота та зи страху кєпув ворота та забіх на дзєдзїноц такі, а сми с коне си скочєв та в двері та трутив-сми дверми. А жінка кажи: „А ти шо таке?“ А я кажу: „Мине якас біда сперла на мосьцї. Теєм пустив коня так. Як убіх до хати, то два рази хляснуло тей ни вібило лиш вікна — шапувавши день сьвятий — якєм встав рано, тей дехтим опаскудило. То вже конец.

Зап. 1903, від Василя Лазаренка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

158. Камінем у страха.

Я йшов на заводини. Тай йду... тай лущу зерниєта. А то під плотом (так там богато кажут, шо пириходит) пириходит так єк пес; а я глипнув на то тай мислив, шо то таки Дутчаків пес тай схилив си до каміня та камінем у то. А я вздрів, шо то завірило очи та лиш тогди чупир до гори та як-сми зи́рвав, та пирит хатов опинив си.

Зап. 1903, від Дутчака Василя, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

159. Страх витягає руку.

Я служила в пана. Тай-сми йшла. Ішла вітти з двора тай надибала-сми на мосьцї коня. Так пришла-сми, знаєте, до воріт, зачєла-сми ворота ростворити, так, знаєте, я пришла до вікна, зачєла-сми кричєти, а то ни дало кричєти. А минї рука... ци права стала довга аш до зимлї. Далї я впала та вже-сми ни знала, як мине занесли. Тей таке привиджило ми си цїлу ніч як Цигани. Так рука болїла, другу днину ни могла-сми ставати.

Зап. 1903, від Параски Андріящук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

160. Страх викликує з хати.

Так... то мине так с хати, а нїби ковтало в вікно. Но, я вішла. Вішлам-сми — нима нїкого. Я си вобзиваю, а то нима нїкого. Я на-

страшила си, шо аш мині волос пішов до гори; потому ми си привиділо, шо на яблуниці був чоловік... якис чорний.

Зап. 1903, від Гафії Макаснюк, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

161. Непритомність наслідком перестраху.

А потому я зачєв жито возити волами тей ни мав-сми шо дати їсти, а воли ни мали їсти жито. Я повичерів, тей воли напирит себи тей гайд' на суху сіножать в ночи пасти. Я відвів воли на сіножать тей дав два снопи вівса, а сам лєх. Я лишень заснув, а мине шос торкнуло, шо воли пішли. А я гайда за волами; а вони зайшли в мої куру́дзи; а я забіг за волами тай ймив-сми за воловід тей зачєв-сми ходити, тей воджу курудзами, тей ни можу віти на край. Аш вішов я на край тей ни знаю, куди до дому маю йти. Вішов вже с курудзів, тей я кажу, шо до дому йду, а я йду в став. Прийшов-сми до води тей ни виджу, шо вода. Прийшов-сми в воду, а воли сперли мине — ни пустили. Як мнє завирнули тей я вже йду до дому. Алим зайшов у траву тей воли зачєли пасти зо мнов, тей трішкум попас тей йду до дому. Я кажу, шо йду до дому, а я йду у другу воду; аш на Краставскім — там-сми спамнєтав.

Зап. 1903, від Василя Лазаренка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

162. Через страха — хороба.

Як оден шов до дому в ночи, то вішов суда від коршми тай тогди вздрів котєта на даху тай... блищучі. Так він тото як уздрів, та єму ни дало говорити. А другої ночі як пришов на ніч — так єго шос колисало, кєдало ним... Так він тогди страх дістав і слабує до типер.

Зап. 1903, від Параски Андріящук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

163. Через страха смерть.

Ходив оден чоловік до млина тай здибав чорта. Потім він пішов в курудзи за снопами, бо до млина хтів инчим часом, а коло снопа сидит дітько. Він взєв той сніп і йде і той дітько йде за ним. Оберни

сє тай віджени, а він знов лїзи за ним. І так ішов аш г' хатї. Чоловік пришов до хати і лєх спати, а злий дух ни давав єму спати. Він вийшов тай гонит, а то ни мош відігнати. Злий дух скок до него, а він крикнув і двері запер; а він так пішов, шо ни видїв, як той пішов. Потім відійшов він вітти. Злий дух вже єго лишив, а він сє дужи напудив і с того пішов у гріп.

Зап. 1903, від Онуфрія Аронця, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

164. Не доїхав до дому через страха.

То буди тому можи рік з двайцїть. Ішов — Митро Гайко він си називає. Шов з млина з Залучє. Тай у самі во півночи в Прутї — в ріцї, віз збіжи-мливо волами. Тей заїхав в Прут, а то кричало: „Яяяй! Яяяй!“ Тілько пирид воли бігало голи. Той так руков вдарит по водї тей чєста си рінь зробит. Так скільки рас вдарив пирид волами тей воли си вирнули на беріг, пиривирнули з воза на беріг мливо тей мусїв самий скєдати на віс. На толоцї на пасовиску громацкім мусїв доночувати до днини.

Зап. 1903, від Семепа Зїнкевича, в Снятинї, О. Деревянка.

165. Страх перекидаєть ся в знайомого.

Я рас прийшов с села. І чув-сми, шо кричила жінка одна — кревна, два рази... в дванацєтї годинї. А я ї питав си другої днини, а вона казала, шо ни кричила.

Зап. від Василя Ґриґорійчука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

166. Страх загороджує дорогу.

Я їхав до млина і таки пирийшло в дванасьцї годинї на серп' гостиньцє... Стало на гостинци і ни пустило. Я туда з биками — воно туда. Ну, і ми потому взєли — воно вступило сє і лєгло на паркан. Ну, і ми взєли, та-єсмо стали тай бичом хтїли-смо вдарити, аби то ся вступило. Ну, і пóтім прійшло... зачив бичом шваґати до него — воно сє ни вступило. Я кажу: „Сьвіти сїрничку!“ — Як засьвітив сїрничку

і воно тогди злїзло с паркана і полїзло... гет щезло. Фосов так... нїби провалом. Як зачило тогди хилєти бзинами, пудити, колисати тим, то так пудило, що ни мож було капилюха втримати. — Волос до гори став дубом, бики сє сполошили — зачили втїкати... Зі страхом я прийшов до дому.

Наражéнє таке було моє, жи я ни міх нїкому з вечира оповісти, бо пословиця руска кажи, що такого страху ни можна нїкому оповідати, аж на другий день рано.

Зап. 1903, від Семка Лесїва з Ісипитичів, Жидачівського пов. О. Деревянка.

167. Страх у чоботях.

Йшов-сми з міста зі Сьнєтина в ночи дорогов і нїс на плечьох чоботи. Йду я, йду і думаю си, шо якби шос си нї привиділо типер, шо бих робив. Приходю я в долину, а ту шос як згупотїло — я зачєв втїкати... Али потім став сми і думаю: „І чо ти, Вахнюку, такий дурний, та шо то може бути?“ Гадаю си: Дес певни так мої чоботи так скрипє. Йду я йду далши, а чоботи знов зачєли лопати.

Зап. 1903, від Ілаша Вахнюка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

168. Страх пряде кужілку.

Вітак я йду в поли, дивю си, а то стоїт так на мосьцї і приде кожівку. Так я до того си пустив, а с того си зробило котє маленькє.

Зап. 1903, від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

169. Панї — доглядачка коний.

Йа лишиў сьи по свóйіх рóдичах дýжи малий, маў йим одинáцьить рóкіў. Вони минé дýжи пильнувáли і дýжи минé догльидáли, шчо йа сиротá. Йак йим ўже підрíс кóло них і вігодували, казáли миньí, шчоби йа ўже кóньі на ньіч займиў. Вігнаў йа кóньі на пасовиско і поўйизáў йим йіх так, йак миньí казáли. І сам льигáйу і накривáйу сьи вирéгоў на гóлову, аби комарí минé ни йіли, а чи кóньі пасýт сьи, то миньí ни

ў голові. Добри, шчо йа повичеріў і війіхаў тими кіньми, йа си льижу спати. Жиль миньі було за тим, шчо шчем ни ў оборозьі, бо ў оборозьі була миьика отава, а там миньі було твердо на пастіўнику. Йакась комета ў ночи — дзиґаркам ни маў — сьпіўку складайи, чуйу крізь виреру, шчом сьи накриў. Прислухуйу сьи, такі сьпівайи добри. Кажи:

Ни сватати було ў почи,
Ни вільізли тобі очи.
Та ти лижиш, та думайиш,
А за мени ни гадайиш?
Йа сьпіваву, тибе прошу,
А ти і того шче ни хочиш?

Ўстайу йа і йду. Пускайу сьи йако памйитливий, шчо йду до тих коний, шчо йа попутаў. Диўйу йа сьи, коньі, йак йим йіх поўйизаў, так вони сьи пасут. А йакась паньі ў злотих шатах огнистим йазиком вовади відганьйи. Кажи миньі: Ни диви сьи, шчо обганьйу тим блишчичим йазиком вовади, аби коньі ни кусали, тілько ходи до копицьі та приниси йім готовойі коньушини, бо миньі сьи ўже наўкимило махати йазиком. І ўзьила фартух і кажи: Йа ни жалуйу фартуха того, а ти жалуйиш мине послухати. — Йа йак йі послухаў, йак йим пішоў за тоў коньушиноў, то рано льуди на свойім поли, а йа під пашеў, йакись корчик там буў, ни можу сьи рушити, аж вони мине збудили. Спамньитаў сьи йа і пішоў до дому.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Семена Андріїшиного Головатого.

170. Страх у лісї.

Льуди балакали, шчо йист ў сьвітьі біда, а йиде́н чоловік казаў, шчо нима біди ў сьвітьі. Опустиў свойи ґосподарство і пішоў шукати за бідоў. Йшоў жи він так далеко, аж зайшоў до йидного сила і зобачиў біду, шчо голодин буў. Запитаў кільканацьить, йиму вітповісьть була, шчо за гроші ўсьо йи, а биз гроший нима. С тим злим гумором війшоў за то сило. Ўдариў сьи по кишени, а потому такі ўдариў сьи сам по свойі голові; а то було над йаром. І думку думаў. 'Али нагадаў собі: Чи до того йару скочити, чи можи хтось надьійде та мине друлит? Обгльидайи сьи, шчо й сам ни хочи і другого нима. Аш тогди си здогадаў, шчо то біда, за котру він ни віриў. Ў хвили до него чоловік. Чо ти ту, чоловічи, сидиш? Шчо ти так сьи задумаў? — Він пирид ним шчиру праўду кажи: Сам им собі тото наробиў, шчом хотьіў, то

типе́р ви́джу. — Вітповіда́йи йиму́ той чоловік: Шчос тако́го наробиў? — Та шука́ў йим за біду́ў і типе́р йим пайшо́ў си. — А той чоловік ка́жи: Покажи́ж мины́ тоту́ біду́, бо йа за неў йду. — Він йиму́ ка́жи так: О ви́диш, така́ біда́. Ўжем хтыў до то́го йару́ піти́, а́ли подума́ў йим собі ў сво́йі голові́, шчо мо́жи мине́ хто і дру́лит, бо по про́сту ка́жу тобі́, шчом сьи бойа́ў. — А він йиму́ ка́жи: Агі́й на те́би; йа тобі́ пока́жу, йака́ біда́, а́ли ходи́ зо миоў. — Він ка́жи: Коли ўже ни хо́чу шука́ти, йа ўже ви́дыў свойу́. Ни доўго́ ми́слиў і послу́хаў йиго́ і зачи́ли оба́ вандрува́ти. Нидале́ко вандрува́ли, захо́дьит до льі́са. Ў льі́сьі те́мно і сте́шки ўже нима́. Сьвітло мале́ньки блишчи́т сьи, йак зора́ і пастра́шили сьи обидва́. Оде́и дру́гого пита́йи: Шчо́ то за зьірни́цьи? Мо́жи ўже й день, а ми шче ни льіга́ли? — А дру́гий вітповіда́йи: Шчо́ сьи буде́м біди́ стра́шити? Йдьім до то́го сьві́тла! Йцут вони́, льіс дрібни́й, кольу́чий, розмайітны́ дирева́, а найбі́льши було́ драба́того (колючого) льі́са. Той льіс буў самий глойнико́вий. То́ сьи до́бри поколо́ли, ньім до сьві́тла зайшли́. Прихо́дьит там, ха́та ду́жи мале́нька, а́ли сьві́тло йа́сно сьи сьві́тит. Ўступа́йут сьмі́ливо до сьві́тла. Йак ўступи́ли, а ў ті ха́тьі лижи́т ўмирле́ц фа́йно зьібра́ний, йак зви́кльі, а они́ о́ден на дру́гого ті́лько сьи подиви́ў і погада́ў оде́и з дру́гим: То ми паріка́ли на біду́, ото́ се біда́, шчо лижи́т ў такі́м льі́сьі і шчо́ го вітступи́ли! І хотьі́ли сьи помоли́ти, а ба́ба прихо́дит; стару́шка, ду́жи вуха́та і сьмі́ливо пита́йи: Шчо ви ту загости́ли? — Ой хо́чимо сьи помоли́ти, йак звича́йньі, ко́ло нибо́шчика. — А вона́ йім ка́жи: Пе́рши льига́йти спа́ти, а тогди́ сьи помо́лити, йак поўстайи́ти. — А вони́ йійі вітповіда́йут: Шчо ми ни льига́ли дві до́бі і тре́ту ни буде́м. — А вона́ йім ка́жи: Мо́жи сьи ўстида́йити, шчо йа дльа вас ни майу чим постили́ти? — Бире́ ву́хо, сте́лит під йидно́го, дру́ге ву́хо відрива́йи, сте́лит під дру́гого. А той ўстайи́ тай ка́жи, ўмирли́й: А під ме́ни шчо посте́лиш? А когу́т зльіта́йи і ка́жи: Го́дьі того́ (кукуріку)! — А вони́ ў тім льі́сьі йак були́, шчо зайшли́, так зоста́ли. То йім сьи так здава́ло.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Семена Головатого.

III. ХОВАНЦЇ.

171. Звідки беруть ся хованцї?

Льуди вогорут, жи йаґби зносок взьив — той зносок, шо курка знеси, йайичко таке маленькьи, – йаґби насадив, то до де́вить день вилызло би куритко. А то куритко — був би вихованок. І було би дужи шчасьцьи ф тім вобісьцьу. Вело би сьи ґосподарство, богаство. А хто йиго ни хочи, то пирикидайут биз дах, аби на́віть ў вобісьцьу йиго ни було.

Зап. 1902, від Ганни Фелїцької, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

172. Як дістати хованця?

Хто хо́че ма́ти хо́ванця, то несе́ яйце́ під па́хоў через де́вєть день. Через той час не сьмі́є а́нї моли́ти сї, а́нї хрести́ти сї, а́нї мити сї, а́нї на образи́ диви́ти сє. Пото́му с то́го яйця́ вихо́дит ку́рєтко, а с то́го курітка ро́бить сї хо́ванець. Хова́нець несе ґазді́ богацтво.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від М. Добрянського, В. Левинський.

173. Як дістати домовика.

Йак хто хочи мати домовика, то треба здибати когутьичи йайце і приўйазати сибі йиго під льіву паху і носити девіть день і девіть

ночий. С того йайцьи вильізи малий домовик і йиго треба пустити на гору і гудувати ни солопими стравами.

Йак хто такого домовика майи, то буди дужи богатило, бо шо схочи, то буди мати, али по смерти душу того чоловіка бире сибі той домовик.

Зап. в червни, 1902, на Кривулянці, Камінецького пов. від Івана Юнака, А. Веретельник.

174. Хованець із яйця.

Йиде́н чоловік ходи́ў і так кілько промишльи́ў о сво́йім шча́сьтьу, коби́ він сьи де го допита́ў, шчоби́ вили́ки шчі́сьтьи маў. І с то́го пішо́ў аж до воро́шки. І росповіў воро́шцьі, жи ко́ло не́го йи сусьі́д і він ду́жи вили́ким богаче́м. Ма́йи тако́го хо́ваньцьи, шчо йиму́ ўсього́ пильну́йи і йиму́ прийа́йи. Йак ви́йди ў по́ли штирма́ вола́ми ора́ти, то на́віть пого́ничи ни потрібу́йи, ко́ло ку́ждого ву́ха так вола́м кричи́т, шчо воли́ докла́дни сами́ хо́дьи ў плу́зьі; а наймити́ то́го богачи́ у стибнику́ йак го постири́гли — то́го хо́ваньцьи — две́рі запе́рли і ни пусти́ли, коли́ ґазда́ кли́каў йиго́ на сво́йі роска́зи. А він йак сьи ўсе́рдиў, то ўда́риў ву́лийом ў две́рі, аж две́рі поломи́ў, а сам ви́рваў дах і дахо́м ви́скочиў. — А воро́шка то́му бі́дному, жи шука́ў за шча́сьтьим, росказа́ла, шчоби́ де́ўйить день носи́ў зно́сок піт пахо́ў, шчо ку́рка знисе́ — найме́нши йайце на оста́тку — то буде́ ма́ти хо́ваньцьи. Він йак прийшо́ў до до́му, ўзьиў йайце́ піт паху́ і носи́ў ві́сьім день. А ў ві́сьім день йак му доку́чило, ви́йминў спіт пахи́ і ки́нуў бис ха́ту. А з за ха́ти учу́ў сьміх і крик: Коби́с мньи буў шче йидну́ до́бу носи́ў, то бис буў маў хо́ваньцьи. Буў би йа твій, а ти мій. А жи той чоловік обміркува́ў сьи, то й шчі́сьтьи ни хтьіў і хо́ваньцьи ни хтьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

175. Як виглядає хованець?

Ми йшли на Кальва́рию. Там ко́ло ковалє́ у їдно́го му́сїлисмо переночувати. Дощ таки́й люнув, як с цебра́. Пішли ми до стодо́ли. А міш на́ми єде́н ремісни́к, шо був, ка́же: Меншчи́зьнї на є́дном стро́не, а кобі́ти на дру́гу. — Ми вже до́вго спимо́. Не зна́ю, котра́ була́ година, отвира́є две́рі від стодо́ли хло́пчик, мале́нький, в черво́них портине́тах,

ноги як в цапа, сепчина рогата тай файчипу в зубах курит. А кобіта, шо го увиділа, каже: Запри, дитинко, двері, запри! Так го просит. А дідько шче більше отвориў. А ўна зноў просит. А він тодийка як зацєв кобіту бити, а потому хопив за півпереке та ў перило між людий. Аж надійшов Німець, той господар: Та чеґо сє зариваце, вон сє нікого не чепє, як го нє бедзєцє зариваць!

Зап. 1903, в Дрогобичи від Сеня Кушнїра, В. Левинський.

176. Хованець у постати корови.

У наших Лабіїв є хованець. Йшов я в ночи коло Юрі (церков св. Юра). А ту коло орїхів вишше роздорожі корова біла стоїт. Я витрішив очи, шепку поправив, би сї волосє не бурило, закурив файку тай не знаю, ци йти, ци не йти. Хочи сї вертати тамтуди коло Пречистої. 'Але менї сестра заказала іти тамтудийка. Що робити? Йду я! Йду вже близько ід ньому, а вно до фоси. Я як перейшов, то задер лише ноги. А все сї дивю, ци за мноў не жене. А то був хованець Лабіїв.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Сеня Кушнїра, В. Левинський.

177. Хованець не приймає солоних страв.

То йиден ґосподар маў домовика і він віт него, шо хтьіў, то маў — дужи богатий буў! Той ґосподар носиў йиму сам йісти. От озьме йакойі страви ў мисочку, али ни солинойі, винесе на гору, постави, а сам забирайи цьі і йде. Али рас заслап той ґосподар і казаў слузьі занести мисочку каші і поставити на гору. А той слуга знаў на шо то тей кае до себи: „Почкай, вирихтую йа тибе!“ Тей ўзьиў і посолиў ту страву і виньіс на гору. Шо но виньіс, зльіс на сьіни, а той з гори шусьть мискойу зі стравойу на слугу і обльиў йиго! Али ньіц. На другий день, слуга ше льіпши посолиў страву той зноў скинуў, а на третий рас ше льіпши; а той зі злости зірваў дах і политьіў сибі і ўже більши ни приходиў до того ґосподара і той ґосподар зарас стаў шорас бідньіти і збідньіў на такого, йак буў перши.

Зап. в червни 1902, на Кривулянцї, Камінецького пов. від Івана Юнака, А. Веретельник.

178. Як хованцї гуляли.

Буў йа ў Вістрі на роботы з малим свойім хлопцем. Польигали ми спати ў хаты, али ў ночи хлопиц мине будит і кажи миныі: Вивидьіт мине, тату, на двір, бо йа сьи бойу. — Ўстаў йа і виводжу хлопцьи на двір, хлопиц сьи вимочиў і йа виртайу назад до хати. Нагли біжит чириз обісьтьи хлопчийна зростом 14—15 цальіў і ўбіг нагли до хати. Ньіц йа ни знайу, шчо то можи бути на чужім обісьтьў і маркотно ми йи, али си ўрештьі ньіц с того ни робйу і льигайу на свойім місци с хлопцим спати. Наколим льиг, а той хлопчийна, шчо ўбіг з надвору, вискочиў миныі на груди і мине бире за ґарґачку й душит. Йа йиго ўзьиў за голову і віттьигайу віт себи, али ни можу го відорвати ў жадин спосіб. Ґаздá тойі хати спаў коло мени видалеко на лаўцьі; і кажу йа до него: Ґаздо, озьміт си того хлопцьи йакогось, бо він мине душит. — Ґаздá на того хлопцьи покричиў і він сьи від мени ўступиў. По хвили виходжу йа на двір сам, диўйу сьи, а йіх три таких самих ўганьийи по обісьтьў і ўсьі до мени біжут. Йа хтьіў ўтьікати до хати, бом зараз видьіў, жи то йакісь писамовитьі дьіти і дльатогом ни починаў сьи боронити, алим замислиў ўтьікати до хати. Наколим спогльапуў до двирий, а йіх два коло дверий стойа: йиден тримайи за кльамку дверий, а другий намірийи сьи миныі скакати до очий. А йа ўпаў ў страх і ўтьік йим на ўлицьу. І ходжу ўлициў то туда, то назад і загльидайу, йак би сьи назад до хати дьістати, бо ми жаль за мойім хлопцем, шчо сьи лишиў сам ў хаты. І зобачиў йим нараз сьвітло ў хаты ў того ґаздй, де йа робиў і виджу, жи на обісьтьў тих писамовитих хлопчикіў ўже нима; йду просто до хати. Приходжу до хати, а там три йіх грайи на інструменти, а решта таньцьуйут по хаты, а ґаздá і ґаздиньи стойа коло нийица і на тото сьи пригльидайут. А мій хлопчийна стулиў сьи коло них і заплаканий, шчо ни знаў, де йа сьи дьіў. Йак мньи зобачиў мій хлопиц, укішиў сьи мноў і притулиў сьи до мени, а такий зьістрашиний, шчо аш сьи трісе, бо шче такого ньіґди ни видьіў і йа му ни оповідаў ньіґди за таке, бо й йа такого шче ни видьіў. Приголубиў йа свого хлопцьи коло себи, а тогди почиў йим до ґаздьіў говорити. Питайу сьи, шчоби то була за інтенцийа така йакась, шчо дльа мени страшна і ни мила, а дльа них висела. — А вони миныі відповідайут: Можи-сти чули коли за вихованки? — Кажу: Чуў йим, алим шче ни видьіў до сего чису. — Ну, видити типерка; то йи наші вихованки, чириз них ми майим ўсього много, а ми за тото шчо першого місьицьи до дванацьітойі години ў ночи мусимо йім пльац робити на таниц і забаву. — Йак прийшла дванацьіта година, йак мітлоў замій с хати, ни знати, де сьи дьіли. Польигали ми спати на ново, ўже й йа

спокійно спаў до дньи, йак ми ґазда́ оповіў, шчо вони́ лише́ до двана́цьітойі годи́ни міць ма́йут. Ўстаў йа ра́но, скіньчи́ў йим робо́ту ў того ґазди́ і йак найбо́рши вітхо́джу віц него. Ви́йшоў йим на ву́лицьу, а тьі несамови́тьі, вихова́нки, повистаўльи́ли го́лови по́піт стріху с стодо́ли і сьмійа́ли сьи з мени і криви́ли сьи миньі́, а йа йак найбо́рши ўтьікаў віт то́го мі́сьцьи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

179. Воскреслий хованець.

Буў йиде́н на́ймит ў Обиртиньі́ ў ворожбита́; там буў таки́й ворожби́т, шчо маў шчісли́ўцьа. Ўкраў ко́риц пшини́цьі ў ве́чир тай прода́ў тай ўзьиў, купи́ў си льу́льку за пи́йтку порцильано́ву і пішо́ў на вичирни́цьі. Тай ка́и: Йа ма́йу таку́ льу́льку порцельано́ву за пи́йтку, шчом прода́ў ко́риц пшини́цьі. — А хло́пцьі ка́жут: Ану́, йака́ то льу́лька? — А шчісливец туту́ льу́льку с кише́ньі ў не́го ўзьиў, а йиму́ ўпхаў та́ку костома́ху кі́ньску, гі ла́бу. Він ка́жи: Чика́й, коли́ миньі́ шчісли́вец такі́ збі́тки зроби́ў, йа буду́ йиго́ би́ти! Прийшо́ў він до до́му, а ґазда́ ка́жи: Ви́диш, ўкраў йис збі́жи, прода́ў і купи́ў льу́льку, а йа ўже зна́йу. — А він ка́жи: Ньи! — Ну, ну, ка́жи. — Той ворожбит пойі́хаў шчос на читве́ртий день яко́гос папа па́рити, а на́ймит набра́ў піў кі́рцьи пшини́цьі і хотьіў прода́ти. А йиму́ показа́ў сьи на бра́мі Жидо́к мале́нький борода́тий, тай ни пуска́ў с тоў пшини́циў. Він йак потьи́г то́го Житка́ на відльі́ть ко́льбоў тай ўбиў. Запо́рпаў го ў гньій тай буў ўби́тий ўже, ниживи́й шчісли́вец. А пшини́цу ўзьиў тай прода́ў. Прийі́хаў той ґазда́ ў ночи́ віт па́на, ўже ни ма́йи то́го сто́рожи, ўже нима́ йиму́ куму́ каза́ти, йак на́ймит ґосподару́йи. Зачина́йи сьи він пита́ти на́ймита: Чи ни ўбиў ти йаку́ осо́бу? — Він ка́жи: Ньи. — Призна́й сьи, ка́жи, ньіц ти ни бу́ди. Заплачу́ ти чи́сто, лиш скажи́. Ньіц ти сьи ни ста́ни. — Він ка́жи: Йа ўда́риў йако́гос Житка́ тай йим запо́рпаў ў гньій. — Ну йди, добува́й. — Він добу́ў йиго́, той на́ймит, а ґазда́ ка́жи: Бий го, ўже ниживо́го. — Ўда́риў раз бу́ком по голові́ — бий, ка́жи, шче; той шче ўда́риў, і ўздріў, шчо то нисамови́ти. А той Жидо́к ўстаў тай ка́жи: Ото́м сьи ка́жи те́ньо заспа́ў! — Тогди́ ґазда́ фа́йно му заплати́ў тай вітпра́виў: Ти, ка́жи, ни мій на́ймит бі́льши, а йа ни твій ґазда́.

Зап. в липни 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

180. Хованець держить парубка на сливцї.

А у Василькéвича є таґже хóванець. То всї знают. Пішов я до Василькéвича на сливкí. Вилїс я на слúвку тай рву. Нарвавїм си пóвнї кешéнї. Аж ту чую: Висúпуй, висúпуй! — А нїчóго не вúджу. Я хóчу злїзáти та не мóжу. — 'Али шкодá менї тих сливóк, щом си нарвав — шкодýю си. Берý с кешенї тай все їм, їм. Як їм сї наїв, тай не мóжу злїзáти. Вúсипав-єм сливкé тай ще злїстú не мóжу. Щось мі так привєзáло, не мóжу. Пересидїв я на сливцї до самóго рáнї. Рáно вихóдит старúй Василькéвич тай кáже: Злїзáй, злїзай, другий раз не приходú. Тай аж тогдий-єм злїз.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Сеня Кушнїра, В. Левинський.

181. Хованець бере душі.

Буў йидéн чоловíк і робúў на варстáтьі. А він пóльа ни маў, лишé йидéн горóд. І так він сьи дóбри маў, шчо йимý аж льýди зáвидували. А він маў, йак то кáжут, вихованка. 'Али ўмéрла йимý йидна дитúна, дрýга, потóму й жíнка, шче сьи лишúло двóйи дьітúй, хлóпиц і дьíўчина. А він ожинúў сьи з дрýгоў. Тай бувáло підé десь ў ночú, тай сьи обрóсит, прúйди мóкрий до хáти, а жíнка сьи питáйи: Дé ти шчо нóчи хóдиш і такúй сьи обрóсиш, ўсе мóкрий? — А він кáжи: От бóйу сьи, аби шчо ни зальíзло ў горóд, а то ў ночú такá росá тай йа мóкрий. — 'Али йиднóго разý пішóў до кóршми тай дóбри сьи ўпиў, тай прийшóў до дóму і положúў сьи спáти. 'Али зачúло сьи хмáрити, дýжи гримíти і дýжи злúва бýла; а йигó жíнка сáпала на горóдьі і ни моглá ўтьíкнути до хáти тай стáла си піт шóпу. Слýхайи, а він с кúмось розмаўйийи і дýжи прóсит тóго вихованка: Дьíтьку, дьітьцýньу, дай ми шче прожúти, дам ти шче тóго хлóпцьи — А він кáжи: Ньи, то ўже ти мáйиш таки сам йти. — Дáй ми, кáжи, шче рік прожúти, дам ти тутý криву дьíўчину. — Ньи, кáжи, йа ни хóчу, мýсиш таки сам йти. — Він шче рас прóсит, кáжи: Йа ти дам жíнку, лиш дай ми шче жúти. — Ньи, кáжи, ни хóчу ньі жíнки, ньі дьітúй, ўже мýсиш йти сам, бó ти чис приходит. — Вонá тогдú сьи дýжи напýдила і побíгла до сусьíди і зачúла росповідáти, йак йійі чоловíк балáкаў. А той сусьід кáжи: Йди до дóму, йди, ни кажú му ньічó, бо він пйáний і так собí говóрит. — Прийшлá вонá до дóму і дрýгого дньи зачúла йигó питáти, с ким

він так розмаўйиў. А він ка́жи, жи ны с ки́м. А пото́му ка́жи: Прийшла́ до ме́ни йака́сь обма́на с тако́ў кольу́шчоў голово́ў, шчо йак бис го погла́дила по голові́, то бис сьи сама́ бойа́ла. — І ни задо́ўго так житьи́ скінчи́ў ў дру́гого ґазди́ на висьільу́.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

182. Хованець із грішми.

Йиде́н чоловік з Йаблоно́ва ни міг сьи погоди́ти ж жінкоў, поки́пуў жінку — і дити́ну маў одну́, дити́ну лиши́ў ж жінкоў. Дити́на ду́жи біди́ла, і за́ўши обо́йи нарікали на не́го. Йиднако́во таки́ гірши було́ бис чоловіка. Войаншува́ў він три ро́ки. Тре́тий рік йде доро́гоў він, ди́вит сьи, а то вили́кий панцкий пульа́рис лижи́т на доро́зьі з грішми. Той підньи́ў той пульа́рис, ди́вит сьи, до кільканацьіть ти́сьич гро́ший йи ў тьім. Ўзьи́ў він тоти́ гро́ші ў ру́ки, йде да́льі. 'Али тоти́ гро́ші були́ ничи́сьтьі, нисамови́тьі. Йде він до ко́ршми, пйе і йіст і гро́ші на місци; а́ли йиму́ шчос ни дайи́ спокойу ўсе. Йде він тогди́ до до́му до сво́го, до сво́йі жінки і до сво́йі дити́ни, дума́йи собі: Аш типе́р йа буду́ ґазда́; гро́ші ма́йу, буду́ те́ньґо ґаздува́ў. — Прихо́дит піт свуйу́ ха́ту, роззу́ў сьи, ўпхаў гро́ші ў чо́біт, а с ти́сьичу собі лиши́ў ў тьім пульа́рисьі. А ре́шта гро́ший поста́виў піт стрі́ху на подьі́, аби́ ньіхто́ ни найшо́ў. Тай до сво́йі дити́ни ка́жи: Ай, ти си́ну, біди́ш. — А дити́на ка́жи: Да́йти, та́ту, хльі́ба миньі́, хо́чу йі́сти, нима́ шчо. — Війма́йи хльіб, дайи́ дити́ньі, тай ка́жи: Цить, си́ну, буде́м бага́то хльі́ба ма́ти і ку́пйу дві коро́ві. — А жінка повіда́йи: Ліпши купи́ дроў, бо ни ма́йу чим заплати́ти, ни плити́ о коро́вах. — Той ві́йшоў на доро́гу, визе́ чоловік дрива́; заплати́ў, шчо той чоловік хотьі́ў за дрива́, привіз до сво́йі ха́ти, ски́даў, пішо́ў ў місто, приньіс муки́ пшиничнойі, солони́ни, си́ра, ма́сла, хльі́ба. Дохо́дит він ни дале́ко до́му, жине́ чоловік коро́ву. Купи́ў і коро́ву на доро́зьі, жине́ до до́му. Пригна́ў до до́му, купи́ў сьі́на коро́ві, привіз ґазда́, ски́даў піт ха́ту ў копи́цу, жі́ньцьі відда́ў, шчо ньіс з міста, ўже́ сьи жінка кішит, й коро́ва йи, й ўсьо. Дьи́кувати Бо́гу — ка́жи — типе́р буде́м жи́ти, йак Бог позво́лит.

Жийу́т вони́ — ни прихо́дит ньічо́ пе́ршойі но́чи. Дру́га ньіч — показа́ло сьи таке́ гі сова́ на ко́миньі, сиди́т і бли́скайи очи́ма так гі кіт. А жінка ка́жи: Се шчо таке́? — Пирихристи́ла сьи... Ў ха́тьі чоловіка нима́, ди́вит сьи, приганьи́йи дру́гу чоловік коро́ву. 'Али жінка ка́жи ра́но до чоловіка: Чоловічи, йа ни хо́чу ньі тво́йі коро́ви, ньі

ньічо́, бо, ка́жи, сиди́т ў ночи́ на ко́миньі таке́ гі сова́, бли́скайи очи́ма гі кіт, то мо́жи шчісли́виц віт тих гро́ший? — А він ка́жи: Мо́жи то писамови́тьі гро́ші, мо́жи йаки́й ки́нуў шчісли́ўцьи з грі́шми? Зле. — А жі́нка ка́жи: Та ви́тко, шчо зле. — Тре́тойі но́чи сиди́т воно́ на ко́миньі зноў. Ўже й чоловік ў ха́тьі йи. Загаси́ли вони́ сьві́тло, польига́ли спа́ти ўже обо́йи ж жі́нкоў, ку́ри були́ ў ха́тьі, йак зачи́ў пу́джити ку́ри ў ночи́ той шчісли́виц! Ку́ри кричи́, нима́ ратуяку, аш ў су́фіт сьи тоўчу́т. Ка́жи: Чоловічи, ўстава́й, бій сьи Бо́га, сьвіти́. Збира́й ку́ри ў мішо́к. — Зьібра́ли вони́ ку́ри ў мішо́к, поста́вили коне́ц голо́ў на лу́шко; йак сьи ўсу́нуў шчісли́виц ў мішо́к, йак зачи́ў тоти́ ку́ри му́чити! Гей, чоловічи, ўстава́й, бій сьи Бо́га. Скида́й з мішка́ ў ко́йиц, мо́жи там йім ни буде́ ньічо́ каза́ти. — Ски́дали ў ко́йиц, польига́ли спа́ти, йак то́й сьи ўміши́ў ў ко́йиц, шчісливиц, нима́ ратуяку до дньи; кричи́ ку́ри — ни вітримок. То, ка́жи, нишчі́сьтьи на́ши! Чоловічи, йди ра́по до ксьо́ндза, най водо́ў кро́пит. Ни хо́чу ньі майи́тку, ньі гро́ший, най лише́ ма́йу спокі́й. — Прийшо́ў ксьонц сь сьвіче́ноў водо́ў, вітпра́виў молитви́, покропи́ў сьвіче́ноў водо́ў; дру́гойі ночи́ зноў ро́бит такі́ дивиса́ с курми́; ни помага́йи. На дру́гий день зноў до ксьо́ндза, зноў покропи́ў сьвіче́ноў водо́ў. На тре́тий день зноў ро́бит дивиса́; жі́нка спу́дила сьи й дити́на, тиле́найут сьи зьі страху́. Пішла́ вона́ й тре́тий день до ксьо́ндза: Йиґо́мосьть, покропі́т сьвіче́ноў водо́ў шче раз, мо́жи би то ўступи́ло сьи, бо нивітри́мок. — Йак тре́тий рас ксьонц прийшо́ў, відмо́виў молитви́, йак ви́кропиў туту́ ха́ту сьвіче́ноў водо́ў і поблагослови́ў йіх ўсьі тройі́х і ка́жи: Аш типе́р сьи ўсту́пит від вас. — Той день с полу́дньи йак найшо́ў сьи ві́тир ў тьі ха́тьі, таки́й шум ў ко́мин лити́т, таки́й шум, йак ў дейакі́ ґуральни. Тай пішо́ў с то́йі ха́ти ў ка́глу, пиришумі́ў тоў ка́глоў, ти́хо ўже ста́ло. Дру́гойі но́чи ўже спокі́й, ти́хо. Ў день ди́вит сьи, коро́ва засла́бла, ўпа́ла, зги́бла. До ти́жньи дру́га коро́ва захорува́ла; нима́ ўже й дру́гойі коро́ви. Жі́нка ка́жи: Дьи́кувати Бо́гу, ўже спокі́й ў ха́тьі, ни хо́чу таки́х гро́ший ньіко́ли, коби́ спокі́й буў. Ги́рко заробити, коби́ со́лотко пожи́ти і Бо́га на́ да́льі проси́ти, аби́ дава́ў. Той віта́к нагада́ў си чоловік за тоти́ гро́ші, шчо шче ў чо́ботьі йи на подьі́. Ди́вит сьи до них — нима́ а́ньі гро́ший, а́ньі пульа́риса. Та дьи́кувати Бо́гу, шчо спокі́й ў ха́тьі, а ре́шта ўсьо до́бри. Тогди́ сьи ви́браў з Йаблоно́ва с сво́йі ха́ти, пішо́ў до Озири́н і стаў на рік. 'Али ўсе буў сумни́й, бо му пошко́дило. Йак шчо ро́бит, так, ньі бири́, ньі клади́, жа́дного ру́ху ни ма́йи. А жі́ньцьі ньічо́ ни шко́дило.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

183. Хованець збиточник.

Буў такий бідний чоловік, маў багато дьітий і маў йидно тильитко, тай тото відогнаў на йармарок. Тай спродаў тото тильи. Дивит сьи, носит чоловік голупцьи ў кошику. А йиму він ўподобаў сьи, дужи файний, того голупцьи купиў. Даў му там ци шустку, ци кілько там. Йак купиў, де го подьіти? Поставиў за пазуху. Війшоў він з міста, чуйи, а йиму шчось за пазухоў таке холодне, жи він подумаў: То ни можи бути голубец! Дивит він сьи за пазуху, бире йиго, а то до него говорит: Ти знайиш, шчо ти купиў? Шчислиўцьи. Ти буде́ш мати тілько гроший, тілько майитку, кілько схочиш, а тобі траба, бо ти бідний. — Той тогди спудиў сьи, ўже ни знайи, шчо до него казати. — Кажи йиму шчисливец: Йди до хати, али абис війшоў ў ночи на двір коло дванацьітойі години і абис до хати ныкого ни приймаў на ныч, бо йа тобі принису силу вилику гроший. — Приносит йиму цалу касу з грішми, йак ўзьиў там десь ў Станьіславі, ци ў Львові, цалу касу з грішми присадиў. Йак приньіс то, кажи: Шчош, ти ни майиш ныйакого почитку; йак буде́ш сьи браў до тих гроший, возьмут тибе до криміналу. Траба мати йакис почиток. Йди до пана, попроси, аби ти шчос даруваў, тай потому скажиш, шчо то тобі пішло так добри віт панскойі руки. — Приходит він до пана, зачинайи просити, а пан кажи: Тша му даць зь дзьисьонтки, та йакоў йалуве́чкі подаровацъ. — Йак даў му пан, так то пішло йиму йакось рукоў, жи ўсьі стали му завидувати, а найбільши брат, жи буў богач. Завидуваў брат і гадайи: Шчо то значит сьи, аби йиму пан подаруваў таку річ? — А мали вони маму, тай кажи той брат: Йдьіт но ви, мамо, до него на ныч, тай десь довідайти сьи, шчо то таке ў него, шчо він собі напитаў таке, жи йиму так виде́ сьи. — А мама кажи так: Та йак йа можу так йти? Йди найльіпши до него тай скажи, жи ти десь йдеш, а йиму даш скриньу сховати. А йа зальізу ў туту скриньу, тай буду дослухувати сьи, хто то йиму таке доносит. — Так той зварийу мамі пирогіў, замкнуў ў скриньу, привіз до брата тай кажи: Най ту, брати, постойіт ў теби мойа скриньи, бо йа пойіду, а потому прийду тай возьму. — Ну, най буди. — Приходит той шчислівиц ў ночи, пукайи до вікна тай кажи: Праўда, йа тобі казаў, аби ти ныкого ни приймаў на ныч? — Та йа ни приймаў! — 'Алис приймиў. Ану, чикай, шчо ту йи. — Отворийу скриньу тай кажи: Бий! — Ей, та то мойа мама. — Ныц ни поможи, бий, забий на смерть. — Тай той мусьіў забити свуйу маму. Йак забиў, шчо майи з неў робити? Запхаў йі пиріг ў писок, ныби то вона ни забита, али сьи ўдушила. — Той другий день прийшоў по скриньу, привіз до дому,

ўтварийи, а ма́ма нибо́шка, ўдави́ла сьи пирого́м. Прибіга́йи той брати́ско до не́го: Ей, ходи́, бра́ти, ма́ма ўме́рла! — А той собі́ гада́йи: Та ци йа не зна́йу? Йа сам заби́ў. — Прийшо́ў він до того́ бра́та, тай ка́жи: Та шчо буде́м роби́ти, хова́ймо! — Пішли́ до ксьо́ндза, а ксьондз ка́жи: Ой, то бис пори́тку ўме́рла, ни сповідана. Али ксьондз жида́йи, аби́ заплатиў йиму́ до́бри, то похова́йи тоту́, шчо бис пори́тку ўме́рла. Заплати́ў той, ксьондз похова́ў, а той шчісли́виц пішо́ў ў ночи́; віткопа́ў ма́му, тай заньіс нава́д до ґоспо́дара. Засади́ў до комо́ри, наси́паў муки́ ў боршч, опала́паў ба́бу тай лишиў. Той прихо́дит ра́но: Йай, а се шчо? Кли́чи він дру́гих, прихо́дьит, ди́ўйут сьи, ма́ма. Йдут до ксьо́ндза, а ксьондз ка́жи: Ви́диш, бо бис пори́тку ўме́рла, тому́ прихо́дит; заплати́ шче раз, то йа похова́йу, аби́ ўсьо було́ ў пори́тку, бо там тра аш оси́ковий кіл би́ти. — Похова́ў йі ксьондз дру́гий раз, а той шчісли́виц зноў йійі віткопа́ў, припо́сит ўже до ксьо́ндза, поста́виў ў ксьо́ндза піт ха́ту. Ра́по слуги вихо́дьит попі́ўскі, а ту стойіт ба́ба піт ха́тоў. Зачина́йут кричи́ти, вихо́дит ксьондз, ди́вит сьи — ба́ба! Шчо роби́ти? Склика́йи дру́гих ксьондзьі́ў, зроби́ў тракта́минт, похова́ли йійі, тоті́ гро́ші, шчо ўзьиў за не́йі, розда́ў тим дру́гим ксьондзам, і ўже віт то́гди шчісли́виц ни припоси́ў йі більши.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від тата.

184. Як позбути ся хованця?

Йиден ґосподар був ла́комцьи. Хтьів богачом бути. Носив піт пахов девійіть день той зносок. С того зноска вильізло ку́ритко. Вивило му сьи піт пахов куритко, так він се тьішит. Тай вже кажи до жінки: — Ей, жінко, вже нам ни тра робити. Вже нам буде само шчасьцьи плило до нашого вобісьцьи!

Так він носит тото піт пахов — того вихова́нка. А той вихованок ньіц, но цьапайи, тай цьапайи йиму. Він взьив с піт пахи (бо вже му стидно було́ носити, бо цьапайи з него), поставив го на пйиц. А той вихованок с пйица, тай йиму піт паху — тай знов цьапайи. Куда ходит, тай цьапайи. Піде на місто, тай цьапайи з него. Та бо́ за ним Житки маленькі біжут ройом. Вони кажут, ж' той чоловік цьапайи, йак куритко.

Він взьив, викинув с піт пахи гет на воду — хтьів йиго фтопити. Він прийшов до дому — куритко такой піт пахов цьапайи. Став чоловік, тай плачи вже. І богаства нима, і нишчасьцьи сьи дочикав — доховав. Шчо робити? Вже йде до ксьондза. Росповів ксьондзови, звітки

він, йаке собі нишчасьцьи виховав. Ну, али йиму ньіхто ньічо ни помагайи. Ксьонц го навіть висповідати ни хтьів. Ксьонц кажи: Віруй ф Папа Бога, ни віруй ф чари. — Пішов той бідака. Кажут йиму льуди: Заниси за дивйиту межу і там йиго кинь! — Аш той пішов, заньіс за дивйиту межу, там йиго кинув і таґ го сьи вітчіпив. І тоди пішов, висповідав сьи і тьішив сьи, жи сьи вже збув богаства і вихованка.

Зап. 1902, від Ганни Фелїцької, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

IV. БЛУД.

185. Блуд у виді жінки.

Ў Коро́пци — оповідаў миньі́ йиде́н хлоп — йак зачи́ла жінка води́ти по Вербцьі йакогось чоловіка, то води́ла го до опіўночи. А по опіўночи йак го заве́ла ў йаки́сь ріў, йак зачи́ла би́ти, йак зачи́ла би́ти, тай на дру́гий день ўмер, так му до́бри досу́нула. То ўже була́ до́бра ба́ба, вона́ лише́ показа́ла сьи ба́ба, а́ли бу́ла шчо йи́нше.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косінського.

186. Блуд у виді пані.

Ото так, що йшли на оказию, на висілє, тей пішли піт диривину, а на ті диривині так як панія сиділа. Ая! Тай їм вказало сї тамичка, куди вони мали йти, гей мур, а дорога їм сї показала у гинчий бік, туди, куди їм ни треба йти. Прийшли вони аш до ліса тов дорогов, зайшли в виртеп, у звори такі — у ліс. І вони стали в лісї і вздріли, що вже нима куди, так покликали си тогди до Бога: — Божи, ратуй ти нас! 'Пер-жи вони собі пригадали: То, кажи, ми зблудили; а як зблудит сє, то сє гадає, коли перший сьви́д-вечир, котрої днини припадав. Або як бире закон*) у церкві — хто в пличе був — у правім, тей блуд тогди щизає. Зачели вони пригадувати собі, котрий день то було, тай нагадали — спа́мнєтали сє, де вони є, тай вирнули назад до свого дому.

Зап. 1903, від Івана Кошлєка, у Ключеві Малім, Печеніжинського пов. О. Деревянка.

---

*) Причастє.

187. Блуд у виді коня.

Раз йак йшоў йим с Порхови́ с пра́знику, то йак ўзьила мньи коза́ ди́ка води́ти, то води́ла до опі́ўночи. Ўсем приходи́ў на той фільваро́к, на Весо́лу; ты́лько пу́шчу сьи йти, а коза́ перебі́жит мньи, тай ўже йду за неў. Аж йак ку́ри запі́йали, йа прийшо́ў до бу́ди до польово́го, тай там йим льиг, тай пирилє́жиў до бі́лого дньи. І аж ў день прийшо́ў йим до до́му.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косінського.

188. Блуд сьвітлом.

Блуд, ка́жут, то є таке́ сьвітло. Я ви́дів сам вже. Йдна́ куха́рка від Жи́да с ко́ршми пішла́ по муку́ до млина з ліхта́рков в вели́ку суботу. Пізнійше як вже ви́йшла, та пе́ред сами́м млино́м ліхта́рка згасла... А вна заміст піти́ до млина́, пішла́ по́за село́, по толока́х, по во́дах, по иньших села́х. Ходи́ла ца́лу ніч мо́кра, втала́пана. Аж на вели́ґдень ра́но зайшла́ під наш пліт. І сусі́да ви́йшла та поба́чила, щось під пло́том в куті́, лежи́т. — Ка́сько (вна сї називала Ка́ська), що ту ро́биш? — А вна не могла ніко́го пізна́ти. Пита́ла: Хто ту, де я є? — Як ї сусі́да розповіла, де вна є, жи вна близько сво́ї ко́ршми, тоди́ вста́ла тай пішла́ до Жи́да. Вна повіда́ла, жи блуди́ла ца́лу ніч, що йшла на Дера́жичі, Монасти́р, так ї сьві́тло води́ло. В йднім місци раз тото́ сьві́тло ми́гнуло, а за яку́ міну́ту знов в иньшій сторонї на які чверть ми́лї, а пото́му знов десь інде і так вона гадала си, жи то десь сьвітло в ха́тах тай йшла за тим сьві́тлом. То сьві́тло во́дит чолові́ка на болота́, на во́ди, в ліси, а в зимі то як заженє́ де, то чолові́к заме́рзне.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ст. Должанського, з Млинків, В. Левинський.

189. Блуд не дає місця пізнати.

Пішо́ў йим на гриби́ до лы́са і ходи́ў йим більши йак годи́ну по лы́сьі. Наре́штьі дума́йу собі́: Йти до до́му. – І змага́йу про́сто до грани́цьі, шчо грани́чит від льу́цкого по́льи і па́ньского лы́са. І ди́ўйу сьи на сило́ і ни пізна́ў йим сила́ сво́го. І ўзьили мньи гатки́ пошибати,

де йа йи і де йа зайшо́ў так бо́рзо, шчо тако́го сила́ ў околи́ци ньі зна́ў, ньі ви́дьіў — то йак би тото́ буў зауважиў хто з бо́ку, тай би сьи буў па́сьмійаў мо́цно з ме́ни. — Вирта́йу сьи наза́д до льі́са, ни мо́жу сьи до сво́го сила́ ўзьи́ти; обійшо́ў йим те́ньґий кава́лок льі́са і прихо́джу зноў на тото́ мі́сци до грани́цьі, дем пе́рший раз ви́йшоў і шче ми сьи ґірши зміни́ло, жи ни мо́жу пізна́ти ньі доро́ги, ньі сила́, до котро́го ма́йу до до́му прийти́. Вирну́ў йим сьи дру́гий раз ў льіс і постанови́ў йим собі да́льі піти́, аби́м тра́фиў на свуйу́ доро́гу, котро́ў до до́му прийти́ ма́йу. Прихо́джу йа над вили́ку обі́ч, знайо́му, і попі́т туту́ обі́ч ріка́ плине́ — і йидпаковом ни пізна́ў, лиш собі́м подума́ў, жи до мо́го до́му а́ньі тако́йі гори́, а́ньі води́ нима́. Повирну́ў йим сьи наза́д і ви́йшоў йим на тото́ мі́сци, дем два́ ра́зи виходиў і шчем ни пізна́ў ньі сила́, ньі до́му свого, хоць го ви́тко було́ с то́го мі́сьцьи. Було́ то ко́ло дисьи́тойі годи́ни ў день. Пастухи́ гна́ли худо́бу с на́ші і йа за ни́ми зачи́ў йти, і хоць ми знайо́мі бу́ли, а йа йіх ни пізна́ў, а́лим йшоў на імйа́ бо́жи, абим сьи до будьйако́го сила́ ми́жи льу́ди льі́ста́ў. Наколи́м прийшо́ў на свій ґрунт, помину́ў йим грани́цьу і нара́з пізна́ў йим ўсьо: і сило́ і по́ли і пастухі́ў і худо́бу на́віть, чийа́ вона́ йи. І поду́маў йим собі: Йаки́й то блуд йист дльа чоловіка при́крий і пиприйи́мний.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

190. Блуд на Вербці.

Йак йа йшоў раз до Монасти́риск з Коро́пцьи і прийшо́ў йим на Вербку, а звіттам на стишки́ пу́стиў йим сьи йти на Зру́би. І йак йим пішо́ў на стишки́, так мньи пирибі́г за́йиць. Погада́ў йим собі: Шчось ни до́брого буде́, коли́ за́йиць пирибі́г. І йак рас так сьи ста́ло. Ходи́ў йим мо́жи бі́льши йак пі́ў дньи по льі́сьі і ўсе миньі́ сьи видава́ли зна́ньі стишки́, а́лим на доро́гу ви́йти ни міг. Так йим сьи збі́гаў, шчо ўже ду́ху ў ми́ньі ни става́ло і а́ньі суди́ Бо́жи знайти́ доро́ги. 'Али чуў йим таку́ бе́сьіду віт ста́рших льуди́й, жи йак чоловік заблу́дит, шчоби́ за́раз на со́бі пирививрну́ў соро́чку. Наколи́м си то́йи пригада́ў, за́рас так йим зроби́ў. Ўзьиў йим, ски́нуў соро́чку, пирививрну́ў, ўбра́ў сьи на ви́воріть і аш ў таки́й спо́сьіп ви́йшоў йим на зна́ну доро́гу і тоў доро́гоў ви́йшоў йим, де бу́ли рубачі́, шчо ў льі́сьі руба́ли де́риво. І там йим сьи спамйита́ў, а ре́шту ті́йі льу́ди, шчо роби́ли там, показа́ли ми доро́гу

вийти на зрýби, сильцé, а звіттам пішóў йим до Монастиріск. Так мньи виводиў тогдй блуд.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від тата Михайла.

191. Блуд у Звенигородї.

Йак йа буў ў Дзвинйгородьі і пойíхаў йим з наймитом нá ньіч по снопй. І йíхали-смо піт Грáмушіўку, то йи пíўтора мíльі. І бýло ўже ни далéко на тóйи пóли, дé сьи мáли снопй брáти. 'Али ми йíдимо і йíдимо, а пóльа тóго нимá, лиш ўсе прийíдимо на тойи місци, вітки-смо заблудйли. Порозгльидáў йим сьи і ўже нáм сьи здайй, жи та дорóга, котрóў мáйим йíхати. І йíдимо зноў, і зноў прийíздимо на тотó самó місци, де пéрши. І тáк йисмо йíздили цьілý ньіч. Аш сьи розвидньіло, показáло сьи нам тогдй нáши пóли, де ми мáли снопй брáти. 'Али про тойи, шчо ньічó сьи ни показáло, аньі ни пирибíг зáйиць, а йиднáко зблудйли-смо і цáлу ньіч йíздили-смо.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від тата.

192. Як блуд водив чоловіка довкола стирти.

Раз вертаў з міста пізно ў ночи до дому йідин старий господар. Приходи він ў сило, диви цьі, ў коршмі ше сьі сьвіти; али він ни ступаў, тілько пішоў просто силом до дому. Іде, іде, задумаў сьи, аш диви цьі на свойу хату, а там замісць нейі стойать такі палаци, шо страх! Диви цьі льіпши, такі палаци і виликий льіс. Тей він мисли, шо заблудиў і вирнуў сьи назат. Іде, іде, аш ўже розвидньийи сьі, а він диви цьі, а він ходи наоколо паньскойі стирти, шо на польу. То блуд водиў йиго ніў ночи наоколо стирти, а йиму здавало сьи, шо він іде дорогойу.

Зап. в липни, 1902, на Стриганцї, Камінецького пов. від Варки Коваль, А. Веретельник.

193. Блуд водить по стодолї.

Був я тут у одного богача на поли. Али вони полєгали спати, а я собі думаю: „Е, зле я робю. — Конї є в стайни, аби я коням ни дав

їсти". Стодола ни замкнена, а в стодолї є хлїп, як ячмінь так жито; але взєв я опалку на плечі та йду собі до стодоли, та-єм присїв так коло ячменю тай нагортаю в вопалку. Кобим ни був багато нагорнув, а то ше темно було в стодолї. Я гадав, шо мало нагорнув. Я лишень завдав на плечі, я до брами хотїв нести коньом, та я мацаю — я коло брами брав — нима нїґде брами. Так я зачєв ходити, мацати — не мош нїґде намацати. Алим ходив так як годину, дві, по стодолї. Кобим був двома пальцями не ймив ту вопалку, а я взєв тей пальцї проїло. Кажу: „Чиш я ни дурний був, жи я пішов єго коням добри робити, а мине ще має добри водити по стодолї. А с того страху я ни знав, де я є. Як мине так йимило попіт пахи, а тот ворок стояв с хлїба, як мине підіймило, як мнов товхнуло в той ячмінь. Но, вітак я стояв в ячмени аш до ранє. А вітак ґазда входит вже рано до стодоли (а я так стою сторцом в ячмени) тей кажи: „А ти шо тут робиш?" — А я ни знаю, шо я єму маю казати, бо як би я був знав, шо си зо вном стало, то бим був сказав. Зачєв я єму оповідати, а він кажи: „Дьордїю, ти брешиш! Чому я, кажи, ни рас ходю — я нїчо ни вижу. — А я кажу: „А ви можи си знаєте обидва, та ви си єго ни боїте, а я тут, рахувати, наймит, тей воно мине сокотит.

Зап. 1903, від Дьордїя Черешньовського, в Стецеві, Снятинського пов. О. Деревянка.

194. В блудї показують ся хрест і лїс.

Буў такий Іва́н Вінто́льак і йшоў він з Оле́ші ў нидьі́льу ў ве́чир. Пириві́с сьи чи́риз во́ду (Днїстер), прийшо́ў до Горі́глыдь, віхо́дит за сило́, сме́ркло сьи до́бри, ўже́ сьи зроби́ла ныч. Аж віхо́дит на по́ли, ди́вит сьи, йи хрест і льіс. 'Али шчо́ сьи зна́чит, шчо так сьи доўго́ ки́гни льіс? І ми́слиў, шчо він доро́гоў хо́дит, а він по́лим. Аш зыйшо́ў на до́ўгі Лани́ і фурт сьи ни памйита́йи, де він йи, тай ўсе ви́дит хрест і льіс. 'Али йде, ўже аж пи́рид опі́ўночиў прихо́дит під Дыдухо́ву, зыйшо́ў на стави́шчи і нама́цаў рого́жину. Він собі́ гада́ў, шчо то ко́сатинь зы́льи. 'Али там кугу́т запі́йаў, а він ди́вит сьи, а ту сьи засьвіти́ло ў Ада́ма ў Шлапака́ ў ха́ты. Аш тогди́ він сьи спамйита́ў, де він йи. І ўже звітти пішо́ў до до́му.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

195. Блуд указує кілька доріг.

Ми два,.. йшли-смо оба від Варчука. Ми йдемо черес Бойчукове, а тут три дорозї є. А то зробили сє штири дорозї цїсарских, а то польові є. Ну, і так, шо ми ни знали, куди вже йти і ни хочемо йти. Я кажу Іванови: „Стій! Посїдаймо і, кажу, відмовмо отчи наш і богородицы діво, можи Памбіх перепачит, можи то сє єпакши вчинит; бо я виджу, шо то блуд вчіпив сє! — У тім сїли-смо і закурили вітак і посидїли можи квадрас і ни виртаємо, а то щезли всї дороги, лиш тоті дороги, що були. А туди був рів той такжи був дорогов. Тей ми право пішли д' хатї.

Зап. 1903, від Петра Ґорука, у Печенїжинї, О. Деревянка.

196. Блуд на пасовиску.

Йидного року мали ми ў вістрйнскім лысьі пасовиско і йа там нас худобу. 'Али й деколи і татуньо мойі віходили до мени. Там ў нас була така кошйра або по нашому буда, шчо сьи заганьйло до нейі товар. Йидного разу батько сьи мойі зоставили с худобоў пасти, а йа буў на той час ў дома. 'Али там ни тылько пашй худоба була, али була шче й чужа. Тай батько вінустили є тими худобу пасти і трохи побули коло худоби, дали хлопцьом тьутьуну, аби си позакурували і кажут: Знайити, хлопцьі, шчо? Йа озму води і піду обід варити, а ви сьи зостаньти коло худоби. А заким сьи худоба попасе, то йа звару обід, ви прижинети худобу і пообідайити. Або тогди підети на чиришньі собі, або на суницьі, а котрий сьи буде льінувати, то буде по обідьі спати. І набрали вони води і с тойоў водоў йти до кошйри. То було рано, дес коло деўйатойі години і шче мрачно було до того і стешка заўжди була йидна лысом від води. 'Али вони прийшли піт поли і цылком йім сьи ў голові пиривирнуло, ни знайут, де вони йи. Тай кажут сами до себи: А се шчо? Та пираз ўже ходиў йим і ни знайу, де йа йи? Зміниило сьи йім цылком і зачинайут віт польи повиртати ў йинчий бік. Ходьи вони, ходьи, то ў сей бік, то ў другий бік, аньі на поли ни мош війти, ба навіть до пастухіў ни можут трафити. Стали і думайут. І нагадали собі, шчо вони колис чули від йидноїі баби, шчо йак сьи блуд ўчіпит, аби ньіц ни робиў, лиш тылько зьігнуў сьи ў долину помижи ноги і аби казаў, шчо миньі туда до-

ро́га. І вони́ так зроби́ли і за́раз ўздрі́ли, де вони́ са́ми йи і ві́йшли на по́ли. Прийшли́ до бу́ди, ты́лько зачи́ли вого́нь роскладáти, а пастухи́ надьігна́ли худо́бу тай ка́жут до ба́тька: Те́ньґости нам обі́д звари́ли! Ми вам худо́бу попа́сли, а обі́д йидна́ко му́сим сами́ вари́ти! Тато йім да́ли за́рас тьутьуну́, аби́ си позаку́рували і ўзьи́ли росповіда́ти, шчо з ни́ми сьи ста́ло. І хло́цьі сьи с то́го поча́ли сьмійа́ти, шчо вони́ бі́лого дньи на сво́йім пасо́виску заблуди́ли.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

V. СМЕРТЬ І ХОРОБИ.

197. Смерть.

Смерть, то йе така стара баба, дужи суха, с косойу. Вона йак прийди до слабого, то стани йиму ў головах і махне косойу, тей по ньім! Йі ньіхто ни види', тілько слабий види' йі. Йак котра баба, шо лийи йайцьа, то йак прийде до слабого і хочи знати, чи він ўмре, чи видужайи, то лийе йму йайце і там види, де йе смерть — ци ў ногах, ци ў головах. Йак ў ногах, то слабий видужайи, а йак ўже ў головах, то ўмре.

Зап. в липни, 1902, в Сільци Беньк., Камінецького пов. від Маруньки Дідусь, А. Веретельник.

198. Смерть ходить бабою.

Йа, ўважьейęтę, нę йе с тих, шо сьі страхіў бойат. Йа сьі ньіц нę бойу, али ўже два рази нальекаў сьі. То було ў зимі, ниби ўже сьньіг буў вęликий, йакось по Різдві; йа маў кохáнку, вона була кухáркоў ў сеньдзього. Він мешкаў тоди при пльацу, де склад дерва, ниби ше на свойім. Тоди буў у них йакийсь баль, досить того, шо мойа дьіўчина казала мęньі застримати сьі на пльацу. Сьіў йа на бальках, тей сиджу, а вона ўсе вибігнę і винęсе мęньі шо, а потім вона нę виходила. Йа чęкайу, чęкайу, али йі нęма, а ўже було десь по піўночі, а було сьі ни видно, ниби темно дужи. Йа так сиджу і шось мęне страх збирайи, шо рас більший, шо аш волосье стайе на голові. 'Али нę знайу чого. Аш чуйу, шось ниби шилистит. Йа огльадайу сьі, диўльу

сьі, а понадімпо́йу йде йака́сь кобі́та ў білій пла́хтьі, завиньана ни́би ца́тком з голово́йу. І йа ньіц, а вона́ пішла́ про́сто на ґа́нок до панії́ў, до поко́йіў ни́би. Тей за́ра' вихо́ди' дьі́ўчина, йа сьі пита́йу: Ти сьі з ньіки́м, кау, пę зди́бала? — Ньі, кае, йа ньіко́го пę ви́дьіла. — Йа йі зачина́йу роска́зувати, а вона́ зара' пішла́ до па́па, а він вийшо́ў зі стрільбо́йу і обійшо́ў доко́ло ха́ти і ньіц пę зди́баў. Али зара' шось за ти́ждень ўме́р йиму найфайньі́йший хлопęц, ни́би найста́рший сино́к. А та ба́ба, шо йшла́, то бу́ла сме́рть.

Зап. в червни, 1903, від Гринька Курія, в Камінці Стр. А. Веретельник.

199. Пані — смерть.

Бу́дę то́му з три́йцьіть льіт, або ше бі́льшę, йдна ба́ба на Гли́ниску*) піт Бу́гом ви́йшла ра́но ў зеле́ну пйе́тницьу за ха́ту і ди́ви цьі, а по́-піт рі́чку синожьє́тими іде́ йака́сь біла па́ньі і пішла́ гет ў кут, а по́тім зне́сла сьі до гори́ і́ политьі́ла. Йі ви́дьіло бі́льшę льуде́й, а потім, йак пішли́, то туда́, куда́ вона́ йшла́, бу́ли гет ви́смальині сьльіди́ ў траві́, а віт ша́тіў, то висо́ка траў на вершка́х гопсмали́ла сьі і схили́ла сьі. По́тім ўсьі ви́дьіли ті сьльіди́ і ксьондзи́ — а то бу́ла смерть, бо за́ра дужę льу́де ўмира́ли.

Зап. в липни, 1903, від Харка Гаївки, в Камінці Стр. А. Веретельник.

200. Знак смерти.

То кажу вам: Сиділо нас богато в добродійки старої — дес було можи так — во півночи. Добродійка плила́ панчохи при лямпі, а ми шос говорили. Нарас шос у вікно драпнуло, али так дужи, шо аш ниприємно зробило си в сирицині. Таким якимос вразливим голосом і други' драпнуло. Добродійка сказала: Піди, Мійку, на двір і подиви си, шчо там стало си. — Він пішов. І входит до хати і кажи: Нима нічо. Пішлим до дому. Другий день рано захорувала добродійка. Хорувала пєть де́нь і вмерла. Ми в похорон з її сином хотілим си довідати, шо тото шкрабало. Пішлим дивити си до тої шиби. Було на ні два знаки

---

*) Глиниско — передмістє в Камінці Стр.

яґби цим, шо рубає си скло. Деникотрі казали, шо то дало си чути, шо мав се стати там в тї хатї похорон.

Зап. 1903, від Ілаша Вахнюка, в Русові, Снятинського пов. О. Деревянка.

201. Дїточа смерть.

Бу́дę де́сьіть льіт, то ў госени́ шось ходи́ло по хато́х і де бу́ли малі дьіти, то стра́хало і там за́ра' ўмира́ли дьіти. Роби́ло так: — Прийшло́ і пука́ло до вікна́ і клика́ло, йак та дити́на назива́йę цьі. А йак хто ви́йшоў на двір, то нę бу́ло ньіц. Йдно́йі но́чі прийшло́ воно́ до йдне́йі ха́ти, це бу́ла йідина́чка дьіўчина; мо́жи ма́ла сьім льіт, назива́ла сьі — Міньцьа. Тей прийшло́, ўсьі спльа́т, а воно́ до ві́кна — пук-пу́к! — А ма́ти йі пита́йи: „Хто там?“ — А воно: „Міньцьу! Міньцьу!“ — кли́че. — А ма́ти ка́жę: „А тибі́ чого́ тре́ба ў Мі́ньцьі? Мі́ньцьі нема́“. — А воно́ ка́же: „Брешеш, бо йе! нех сьі вона́ відізви!“ — А ма́ти ка́же: „Ти само́ бре́шеш, іди забира́й сьі до чо́рта ма́тери!“ — А воно́ сьі відзива́йе: „Йди ти сама́ до чо́рта ма́тери“ — і пішло́ і бі́льши не приходи́ло. Аш прийшло́ до ксьо́ндза тей йак зачье́ло си́пати земле́йу ў вікна, то ма́ло не повибива́ло. Ўзьеў ксьо́нц, шо маў стару́ сту́лу і вихо́ди' на двір і мо́ли цьі, а ди́ви цьі, стойі́т ма́ла дити́на і пла́чę. Він ўзьеў, відде́р кава́льчик сьвече́ного зі сту́ли і ки́нуў йиму́, а воно́ зла́пало тей сьі засьмійало так го́лосно, шо стра́х і десь зни́кло, і віт тоди́ше бі́льшę не приходи́ло ньіґди. А то ходила йака́сь нехре́шчана дити́на і віт то́го так дьіти ме́рли.

Зап. в липни, 1903, від Харка Гаївки, в Камінцї Стр. А. Веретельник.

202. Як приходила смерть по пана.

Тому бу́ди мо́жи з три́цьіть льіт, тут ў мі́сьцьі буў йди́н нотаре́вуш, він буў де́віть льіт слаби́й. Ў не́го служи́ла стара́ ба́ба і йа́к він буў слаби́й, лижьеў, то́ ўна́ начува́ла ко́ли не́гу ў пи́рит поко́йу. 'Али йдно́йі но́чи десь так ко́ли пі́ўночи ни спи́т вона́, ньіц ни спит, а́ли ни мо́жи а́ньі руш вічини́ти вочи́й, так шось, йа́ґби зальіпи́ло йі во́чі. Слу́хайи, а тут йакі́сь ша́ти: — шеле́сьць, шеле́сьць, так шилисти́т, йа́ґби хто ў нови́х су́кньах ходи́ў. Хо́чи цьі ўна́ подиви́ти сьі, а́ли ни мо́жи, аш чу́йи вого́ри шось, пита́йи: А шо́? дзьісьай йу́ш? — А шось дру́ги

ка́жи: Ньі шче. — Тей ста́ло ти́ху, а ўна́ диви́ цьі, а то ньіц ни́ма́. Прихо́ди на дру́гу ніч і зно́ў так са́мо, а на тре́ту, зноў ша́ти і зно́ў сьі пита́йи: А шо́, дзьі́сьай йу́ш? — А дру́га ка́жи: — Ў йу́тру, ў че́цьі ґодзьі́ньі пу пулу́дньу. — Ўстайе́ ўна́ ў ра́пу тей ка́жи ду пані́ў: Ўже чи́рис три по́чи шось приходи́ло ду слабо́гу па́на і пита́лу, чи йу́ш? А те́йі но́чі сказа́ло, шо „ў че́цьі ґодзьі́ньі пу пулу́дньу". Ту знать пу пулу́дньу ў тре́тьі' гуди́ньі пан ўмру́т. — 'Али пани зачье́ли пасьміха́ти сьа з не́йі: Іць, іць, ти ґлу́па, то́бі сьі цось пшивідзьа́лу. — А ўна́ ньіц, ка́жи: Почка́йти ду тре́тойі гуди́ни. — Прихо́ди, патхо́ди тре́та гуди́на, слабо́му па́нуви ўже мову замкну́ло, вибива́йи на дзи́ґарі тре́тьа, а пан Бо́гу ду́ха віда́ў. А ви́дити, чийа́ пра́ўда? — ка́жи ба́ба. А то́ прихуди́ла пу не́го сме́рть і так чуго́сь сьі пита́ла.

Зап. в лютім, 1903, в Камінії Стр. від Демка Лехнюка, А. Веретельник.

203. Холєра в виді жінки.

Ў йидньі́м сильі́, ў Новосьі́ўцьі, пойави́ла сьи йидно́го ро́ку хольи́ра, шчо на́гли льу́ди ўмира́ли. І ў тьім часьі показа́ла сьи льу́дим на кінци́ сила́ ко́ло фіґу́ри по́стать льу́цка вили́ка, на біло убра́на, а́ли ў ночи́. І бойа́ли сьи льу́ди приступи́ти до не́йі, хоць йіх більши бу́ло. Аж дру́гого дньа ра́но посходи́ли сьи на тото́ мі́сци ко́ло фіґу́ри, де тота́ по́стать жіно́ча стойа́ла ў до́ўгі і білы́ су́кни ўбра́ня, зоба́чили на тьім мі́сци піт тоў фіґу́роў два хльіби білих, а́ли вигльида́ли так, йак би сирі́, ньіби лише́ віт со́ньцьи опсуше́ньі. Було́ то при самі́ доро́зьі, куда́ ходи́ла худо́ба, безро́ги і пси, а ньіхто́ то́го хльіба ни ру́шиў, бо льу́ди бойа́ли сьи ру́шити, а худо́ба, сви́ньі і пси та́кжи ни хотьі́ли йі́сти, лише́ зда́лику поньу́хали і віт то́го ўтьіка́ли. Сла́бість тривала зо три нидьі́ли і той хльіп там до́ти стойа́ў, шчо ньіхто́ го ру́шати ни хтьіў. А йак пириста́ли льу́ди ме́рти, то й той хльіб десь сьи подьі́ў с піт фіґу́ри і йак ньіхто́ ни ви́дьіў, звітки сьи ўзьиў, так ньіхто́ ни ви́дьіў і ни зна́йи, коли́ і де́ сьи подьі́ў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

204. Холєра у виді хортів.

Буў йиде́н чолові́к, назива́ў сьи Матьі́й Пе́тріў. Ди́вит сьи він, а то десь ко́ло пі́ўночи біжи́т горо́ў хорт білий вили́кий, а дру́гий ме́нь-

ший, тай цвáхкайи. А він пéўни погадáў собі, жи то слáбісьть, бо ўже тогди́ льýди мéрли на слáбість. Прийшóў він до дóму тай кáжи: Ой, шчо йа сéйі пóчи ви́дьіў! Одéн хорт біг такий вили́кий йак йáльіўка, а дрýгий мали́й. — Йак росказáў сисé ў хáтьі тай сьи похорувáли, ўмер він, і йигó жінка і йигó мáма, лиш сьи лиши́ў йигó син Паўлó. А йáк би буў ни казáў, то мóжи би буў жиў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

205. Як виглядає холєра?

То роскáзуваў йден такий пýцир шандáрский. Бýла тоди́ у Добротворі*) хольéра — дýжę Жидíў тлýмило ў місьцьі. тей шандарі́ мýсьіли ходи́ти на патрóльі шо пóчі, пильнувати, шоб Жиди́ тих хольéрних лáхіў та бéбухіў ни ростьегáли. 'Али на йдну ніч пішóў на патрóльі найльíпший пóстефір і йак ішóў, то казáў звари́ти сибі́ вечéру на дванáньцьіту годи́ну. Прийшлó піў до дванáньцьетойі, пішóў пýцир до міста по шандáра, шоб йшоў на вечéру; а постирýнок буў за містом нат Бýгом. Здибáў він шандарá, тей йдут, а на дворі́ так тéмно, шо хоць ў пи́сок дай! Шандáр іде на пирéт с кóльбойу, а пýцир за ним ў зáду і ньіц сьі не бойіт з шандарóм. 'Алę натхóдьит до свéйі брáми, тей шандар — пук! і стаў! Ну, ньіц, стойіт. А пýцир кáже: „А чогó пан стáли? — „Авó“ — кáже шандáр. Він диви́ цьі, а пи́рит брáмойу стойіт білий вили́кий пси́ско такий, йак корóва. Тей той, шó йиму́, ни бойі цьі, бо з шандарéм, і він вискочи́ў на пęрéт, затупаў ногáми і кри́кнуў: — „А пýйдзьіш ти!“ — Тей пси́ско повóли поверну́ў сьі і помалéньку пішóў сибі́ піт Буг ў вулицьу. І тóди шандáр пішóў до постирýнку і не хтьіў вечéрати і не пішóў на патрóльі і зáра' на дрýгий день здаў с тóго рáпорт вахмíшчови, а він сьмійи́ цьі і кáже: А ви-ш чогó сьі мáли бойáти йакóгось пса, або-ш ви не мáли карабíна? — А шандáр кáже: Йа сьі тóго пса так буў нальéк, шо забýўім нáвіть, шо йа йе. — І на трéтий день той шандáр ўмéр. — А то була хольéра — той пес.

Зап. в липни, 1903, від Харка Гаївки, в Камінці Стр. А. Веретельник.

---

*) Місточко в Камінецькому повіті.

206. Як чоловік відвернув від села холєру.

Йак йа буў ў Базару́ па жнива́х, ўже льіт то́му пйитпа́цьіть, тай йим буў ў йидно́го на ста́нцийі, а там буў таки́й чолові́к стари́й, котри́й маў до вісьімдисьи́ть де́ўйить льіт. І він миньі́ оповіда́ў, йак даўно́ хольи́ра ходи́ла. Йак ма́ла бу́ти ў йіх сильі́ хольи́ра, а він тогди́ йі́хаў з Йа́зьльіўцьи з йа́рмарку. Йі́ди пи́рид ве́чиром так, здиба́йи йаку́сь жі́нку: Пома́йбіг. — Дай Бо́жи здоро́ўйи! - відозва́ла сьи, а́ли йаки́мось таки́м приразли́вим го́лосом, шчо ни мож було́ розумі́ти, шчо она́ вітпові́ла. Тай про́сит йиго́, жиби́ йі ўзьиў на фі́ру до Базару́. А він ка́жи: Та сьіда́йти. — Тай она́ сьі́ла з за́ду тай йі́ди. А він сьи обгльида́йи, йаке́сь таке́ ниподьі́бни до чоловіка. Тай ду́жи сьи зльик. — А виш, ка́жи, де́ йі́дити сьуда́? — А она́ ка́жи: До ва́шого сила́. — Він сьи вітзива́йи до не́йі: Та чого́, а виш там шчо буде́ти роби́ти? — Она́ ка́жи: Йа ма́йу там інте́рис, буду́ до́ти, аш по́ки ни закольіду́йут. — А то сьи дьі́йало пи́рид вилико́дними сьви́тами. А він так собі́ поду́маў ў голові́ свойі́, шчо то ни шчо, тьі́лько сла́бість. Тогди́ він ўзьиў, ви́тьигнуў сво́рінь з во́за так, йак сидьі́ў на во́зьі і зачи́ў йі́хати. Віс сьи розьірва́ў, она́ з задо́м сьи лиши́ла, а він с пиридо́м пойі́хаў. Поча́ла она́ кричи́ти: А ти мине́ чо́ лиши́ў? — Обгльа́нуў йа сьи, тра́ба до біди́ вирта́ти с кі́ньми і буду́ шчось штудирува́ў. Вирну́ў сьи тай ка́жу до не́йі: Віз ми сьи розьірва́ў, тра́ бі́чи до до́му по соки́ру і по свердинь, шчоби́ зроби́ти сво́рінь, бо іна́кши ни пойі́ди. — Она́ ка́жи: Йди, а́ли ни баў сьи. — І він побі́г, а ко́ньі лиши́ў. Прибіга́йи до сила́ тай про́сто до ксьо́ндза. Тай ка́жи: Йиґо́мосьць! Йі́хаў йим з мі́ста тай йака́сь біда́ учипи́ла сьи тай йі́ди до сила́. 'Али миньі́ здайи́ сьи, шчо то сла́бісьть. — Та йак зна́йиш? мовит ксьондз. — Бо йа пита́ў сьи йійі́, чо́ она́ йі́ди, а она́ каза́ла, шчо буде́ ту́тка ў сильі до ко́льидьіў. — А она́ йак вигльида́йи на лици́? — Так вигльида́йи, шчо ни мо́жу на́віть опові́сти йак. Тілько шчо до чоловіка ни подьі́бна, бо йа ўже ви́дьіў таку́ сла́бісьть, йак от була́ ў нас пи́рит чисо́м. Миньі́ раз була́ сьи показа́ла ў мо́йі ха́тьі тогди́, йак мойа́ жі́нка ўмерла й дьіти ра́зом. — Ну, ну, мо́жи бу́ти, жи то сла́бісьть. — Най йиґо́мосьць скли́чут бра́тьі і най йдут по хата́х кольідува́ти, бо йа біжу́, ни ма́йу коли́, бо там ко́ньі. — І так хлоп чим ско́рши до ко́нний побі́г. Наколи́ дохо́дит до во́за, а она́ шче сиди́т на во́зьі. А ту бра́тьі ў сильі́ з дзвінко́м зачи́ли кольідува́ти. А она́ тогди́ вітзива́йи сьи до не́го: 'Алис му́дрий! Бу́ў бис си привіз! — І ві́тир повійаў, віс пирививрну́ло і ни ви́дьіў, де сьи она́ подьі́ла. Зложи́ў він віз і пойі́хаў до до́му. Прийі́здит до до́му і ка́жи до бра́тьіў: Уже буде́, ни кольіду́йти! — Слу́хайи на дру́гий день, а ў Буракі́ўцьі така́ сьи сла́бість пойави́ла, шчо по де́сьитиро на

день ўмира́йи, бо йійі хлоп заньіс до Буракіўки. Она́ тогди́ йак від не́го сьи повійала, а там на по́ли хлоп роскида́ў гньій і она́ прийшла́ до не́го і ка́жи: Записи́ мине́ до Буракіўки, а йа тобі надгоро́джу. — То буў та́кі буракіўский хлоп. І він йі ўзьиў на пле́чі і тілько прийшо́ў ў сило́ з неў, так она́ му сьи ссу́пула с пличи́й і ни ви́дьіў, де́ сьи подьіла. Тілько було́ йиго́ надгоро́ди, шчо ў йиго́ ха́тьі ньіко́го і па́лиц ни забольіў, а ре́шта льуди́й, то ма́ло сьи лиши́ло.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

207. Про пана, що мав холєру за жінку.

Буў йден пан і він хтьіў ожинити сьі, али шо сьі нашукаў жінки, ни міг сибі дібрати до себи пари. Али рас під вечер йіди він чирис льіс і наганьийи йакусь панну, а ўна сьі стала просити, шоб він підвіз йі трохи, бо йак сьі смеркни, то воўки готові йі зайісти. Тей пан ўзьаў йі до повозу до себи, аш диви цьі, а вона така файна, шо аш ну! І він сьі запитаў йі, шо вона за йідна, а вона кае, шо ўна сирота по йакихсь панах. І він ўзьаў йі до себи на службу, а потім прийшло до того, шо він з нейу ожениў сьі. Али йак ожениў сьі, то ўна шо осени десь йіздила на кілька дньіў сама, али пан ни знаў, де вона йізди, а йак питаў, то ўна казала, шо йізди до свейі дужи біднойі цьотки. Али рас пойіхала вона, а пан хтьіў кончи знати, де ўна йізди' і післаў за нейу свого вірного слугу. Той слуга ўзьиў посьвачаний меч, римінну торбу, сьіў на доброго коньа, тей пойіхаў. А він буў чаріўник, а такий планетник, шо знаў де-шо. Йіди він, йіди, аш прийіхаў до льіса, поставиў коньа за дубом, скинуў с себи свиту, випхаў йі сьіном, поставиў на дорозьі, а сам льіх за корчем. Лижит, аш тут зривайи цьі така бури, шо страх! Так стало дирива виривати і ломати, шо трішчало на цьілий льіс. А він лижит. Аш тут прибіх той найбільший вітир с тейі бурі тей йак злапаў ту свиту, шо стойала на дорозьі, то пірваў йі на шкаматки! І потім стало сьі тихо. А то буў злий дух; він буў би розірваў так того слугу, йак ту свиту, али він знаў, шо буди, тей поставиў свиту на дорозьі. Тей він пойіхаў дальі. Йіди, йіди, аш ўже ў вечер прийіздит ў йідно сило. Уже ніч, а диви цьі, а ньіґде сьі ни сьвіти, аньі ў йідні хатьі; тей він пирийіхаў цьіле сило, аш на самім кінци сьвіти цьі ў йідні хатьі. Йде він до тейі хати просити сьі на ніч, диви цьі, а там льуди поўбирані йак би на смерть. А він сьі питайи: А вам шо, льуди? — А вони кажут: Е, чоловічи, шо ти нам по-

радиш! У нас йакась слабісьць, хольера, чи шчось; видьілисьти, шо ўже ў цьілім сильі ни сьвіти цьі ньіґде, то то ўже там ўсьі льуди повимирали, а тейі ночи майи черга прийти на нас і ми поўмирайимо, тей ми сьі так поўбирали сами на смерть, бо ни буди кому нас поўбирати. — Али ньіц. Упросиў сьі він до них на ніч, льудьам казаў польагати спати, а сам льіх коло вікна на лаўцьі, а торбу і меч майи коли себи. Не спит він, аш приходи піўніч, а тут шось ў вікно шкраб! Нарешцьі двері рип, і ў хату входи білий виликий пес тей іде просто до лаўки до него, тей пац йго лапойу! А той руб! мичем і відрубаў ту праву лапу, а пес заквічаў і вилитьіў с хати; а він ту лапу ўзьиў тей сховас до торби, тей заснуў. А то приходила та слабісьць по тих льудий. Приходи ў рано, ўстайут льуди тей сьі дивуйут, шо йе, шо вони ни ўмерли? А він оповіў йім ўсе і показаў ту лапу і сам забраў сьі і пойіхаў до дому. Прийіздит до дому, аш паньі йе ўже ў дома і лижит слаба; питайи пана, шо йе, а він кажи, шо шось слаба на праву руку. А він добувайи лапу, тей кажи: А ну, чи йі того ни бракуйи? — Приходьит до паньі, а вона ни майи по локіть правойі руки. Тей слуга ўсе оповіў панови і він ўзьаў і зарубаў ту паньу, бо то була хольера.

Зап. в липни, 1902, на Криволянці, Камінецького пов. від А. Юнака, А. Веретельник.

208. Муха і фебра.

Здибала сьи му́ха с титьу́хоў (феброю). Ка́и: Ти вітки йдеш? пита́йи сьи титьу́ха му́хи. — Му́ха ка́жи: Йду віт хло́па. — 'Али до́бри ти там бу́ло? — Ньи. — Чуму́? — Бо йа, ка́жи, була́ ў хло́па тай шчо хо́чу зьісти молока́ тро́хи, йак мйи ки́ни до землы́, шче й ного́ў ту́пни, тай ми кри́льцьі пообрива́йи. — А она́ ка́жи: Тай йа йду віт хло́па — тетьу́ха. Йак мйи, ка́жи, зачне́ кури́ти ўсьіла́ким тай му́шу ўтечи́. Ка́жи: Шчо́ ми типе́р буде́м роби́ти? — Ходьі́м, ка́и, до двора́. Ти йди до па́на, а йа піду́ до ку́хньі — ка́жи му́ха. — А тетьу́ха ка́жи: Ходьі́м. — Та пішла́ до па́на, пан засла́б, ў пири́ни льих, ту дохто́ри дайу́т йі́сти, пи́ти, аби підньи́ў сьи бо́рши. А му́ха пішла́ до ку́хньі. — Гет ўже ў осини́ вибира́ти би сьи обо́м, тетьу́сьі й му́сьі. Посходи́ли сьи: А шчо, ка́жи му́ха, до́бри тобі? — Ай, до́бри; годува́ли мйи, ўкрива́ли, дава́ли, шчо йа хотьі́ла. А тобі до́бри? — пита́йи сьи титьу́ха. — Айа́, ка́жи, до́бри. Йак прийде́ с поло́нником ку́хар, йак зачирипи́т ли́шку, йак ки́ни, йім, йім на зимли́, шче й сво́йіх кумпаньістих кли́чу, бо йи шчо йі́сти. — Ну, ка́жи, побу́ли смо ўже ту, ходьі́м да́льі,

áли по папáх, по ксьондзáх, ни йдьім до хлóпа, бо ў хлóпа прикро, збиткýйи сьи дýжи. — Тай пішли́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

209. Фебра і тиф.

Надибала сьа зимá (фебра) с хорóбоў (тиф) ў лысьі. І собі́ гововорйáт, пытат сьа йиднá дрýгойі: Дé ты йдеш? — Йа йду, зимá повідат, до лысного. — А лысный стойіт за йалíчкоў і слýхат. А хорóба мóвит: Йа йду до Жидыў! — Пытат сьа зимá: А йáк ты до них ўвійдеш, йáк сьа йіх імиш? — Мóвит: Йа кобы йинó там; льáжу ў подушки́, розьігрійу сьа і йуж лежат шчо колóпны. 'Али йак ты до лыного підéш? — Він пішóў ў лыс. Прийде з лыса, даст му жінка обідати, йа сьáду ў пéршу лишку і зыст ньа, зáраз будý го трйасти́. — Тот прийшóў домíў, вислухаў тото, лысный, ўзьаў пéршу лишку, роскрути́ў льýфу у фузыйи, выльльаў там і закрути́ў. І пак ўже йіў. А ўна ўзьалá і бйи ўже фузыйу. Так выбила цылый рік. За рік ўзьаў лысный на плéчі фузыйу і выйшоў у лыс. Выстрілиў зимóў під йалицьу, áш сьа заморочила. Ідé і хорóба дны, так сьа червоныйи! Ты ту? — Ту! — Ну, йáкже ти было, ци дóбри ти сьа поводило? — Ой-ой-ой! Йак ньа ў йакýсь бідý забиў, том цылый рік сьвіт не видыла. І тепер йак мноў выты́аў, аж ньа заморочиў. — А меныі дóбре былó — хорóба повідат — бо йа выгріла сьа ў подушкáх і напилам сьа кирвé жидыськойі. І ў тот час розьійшли́ сьа: тота ў свій бік, тотá ў свій.

Зап. в лютім, 1899 р., у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

210. Пропасниця.

Кулись йшло дві цьоци разом: радили сьі, де ўни підут. Йдна кажи, жи піди ду хлопа, а друга кажи, жи ўчепи цьі кувальа тай буди тилепати. Пішла ўна, ковалье ўчіпила сьі і мислила, йі буди добри, бу куваль бугач. Али куваль ни питаў, жи слабий, жи цьотка трісе; найіў сьі чорного буршчу тей пішоў ду кузьньі млотом сьічи. — Ай, муйа гудинуньку, треба миньі віт него ўступити сьі, треба йго пукинути! — кажи цьотка. Покинула вона йго. — Піду йа сьі ўчьеплью хлопа! — Пішла вона ду хлопа, а хлоп найіў сьі віўсьенугу хлыба,

тай пішоў класти гній. Заталапаў сье, кладе гній, кладе, ни питайі, жи зимно, кладе гній. — Мойа гудипуньку, де йа сьі пудыйу? Треба миньі і віт хлопа ўтьікати. Роздумуйу, де йа піду? Піду ду Жида, висльу сьі; Жид але́ буди ў пиринах лижьеў! — Пішла, ўчіпила сьі Жида. Жид бідний льіх ў пирини, грійі цьі, али ньіц ни йіў, нима шо йісти, з голуду вдихайі. Бідуйі ў негу цьоцьі. Здибайі другу, а друга кажи: Ай, ти дурна! Йа худила ду баби, учьіпила сьі йі і тримала йі сьім льіт. Ў баби миньі добри булу; баба шьенувала. Йа йі поти трьесла, поки ни затрьесла!

Зап. в січни, 1903, в Камінці Струм. на „Забужу“ від Зофії Моравецької, А. Веретельник.

VI. МЕРЦЇ.

211. Мерцї виходять на страсть.

То шо року на страсть по піўночи ўстайут усьі мирцьі з гробіў і йдут до церкви молити сьі і тоди приходи ўмирлий ксьонц, прави службу Божу, сповідайе йіх і причашчайе. То б льуди ни були знали, али рас йіден хлоп йак задрімаў ў куточку ў церкві на страсть, то навіть ни чуў, йак сьі скіньчило правити і йак льуди вийшли с церкви. Аш по піўночи приходьит мерцьі, здибали йго і розірвали на кавалки і на другий день тілько кожуха йго здибали ў церкві, а з него кавалки вальали сьі по цвинтари, по кавальчику на кождім гробі.

Зап. в жовтни, 1902, в Камінцї Стр. від Марії Шенівної, А. Веретельник.

212. Чому не можна плакати за мерцями?

Вмерла мама, а доньку лишила. Донька дужи плакала за мамов. Йак мирльі зачили йти на всьіх сьвитих до косьцьола, — бо мирльі майут свойу службу божу, а вона стала за двирма. Всьі мирльі йак йшли тей казали все коло двирий: Прр! ту йакась прісна́ душа смирдит! — а ми йім смирдимо. Мама несла збанок і стала собі з заду. Дупіро вона виртайи по службі божі насампирет і фступила за двері і повідайи до нейі: Ни плач, доньу, вже за мнов, подиви сьи на мени, йак миньі гірко, жи йа ношу повний збанок твойіх сьльозів. Фтьікай, сину, али бис цвинтар фтьікай, там сьи роздьигни с кожушини і фтьікай до дому! — Вона

скинула на гробі туйу кожушину, вони догонили і подерли і кождий на свій гріб хоць по кавалочку взьив. А на рано вона скінчила житьи.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від Каськи Книш, О. Деревянка.

213. Мама приходить по смерти до дитини.

Ўме́рла ма́ма ў поло́гах, а лиши́ла сьи дити́на мале́нька і вона́ приходи́ла шчо но́чи дава́ти дити́ньі сса́ти. І йидньі́ каза́ли, шчо вона́ хо́дит, а дру́гі, шчо ньи. А чоловіка нара́дили, аби́ він засьвіти́ў собі ка́ганьчик і положи́ў під горне́ц, на ско́ро вона́ при́йде, аби́ горне́ц здойми́ти і аби́ ўви́дьіти, ци вона́ йи. Йак вона́ прийшла, він так зроби́ў. Йак підньі́с той горне́ц, вона́ ко́ло коли́ски стойа́ла, тий ду́жи тьи́шко здихну́ла і сказа́ла: Шче́ бим бу́ла дава́ла да́льше груди́й дити́ньі, а́ли йакйисте так зроби́ли, то лиши́йу вам знак на столі́, а́ли сама́ ўже ни прийду́ бі́льши. — І ўда́рила ў сьтіў руко́йу і ви́палила сьи доло́ньи і пйить пальцьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

214. Як у Потоці ходила жінка по смерти.

Ту йидно́го ра́зу ў Пото́цьі дьі́йало сьи, шчо йидно́му чолові́кови жі́нка ўме́рла і ходи́ла паза́д, а́ли ньіхто́ с то́го ни дава́ў ві́ри. Ішо́ў чоловік с Коро́пцьи на те́рмін до су́ду і проси́ў сьи ў то́го на ньіч. А той йиму́ хлоп повіда́ў так: Шчош, ка́жи, йа́ бим тибе́ прийми́ў, а́ли ти ска́жу отва́рти, шчо миньі́ жі́нка ўме́рла і прихо́дит наза́д ў ночи́ до дьіти́й. — А той хлоп до не́го ка́жи: Йа тобі́ ни дайу́ ві́ри. Де мо́жи ўже приходи́ти? — 'Али йа вам ка́жу, жи прихо́дит — ка́жи госпо́дар. — Той подоро́жний ка́жи: Най прихо́дит, ни прихо́дит, то йа буду́ ў вас та́кі ночува́ти, йа́ сьи ни бо́йу. — Звари́ў він вичéру, той ґоспо́дар, і дайи́ й то́му хло́пови. По вичéри льига́ти би спа́ти. І той ґоспо́дар дужи́ пріти́т, жиби́ льига́ти спа́ти, бо жі́нка буде́ приходи́ти. А той подоро́жний ка́жи до не́го: Де́ ти, чоловічи, ви́дьіў, жиби́ ўмирли́й приходи́ў? Ньі́ґди ў сьві́тьі ньи. — Льих той чоловік спа́ти на зимли́ з дьітьми́ з двома́, а ґоспо́дар дома́шний на по́стили. Йак пі́рший сон заснуў, слу́хайи, хтось йде. Та́йа ба́ба прийшла́ і льига́йи на зе́мльу до тих дьіти́й, тай на то́го хло́па. Хлоп сьи зьі́рваў зьі страху́ і христи́т сьи і ка́жи ў ха́тьі так: Вітколи́, ка́жи, хо́джу, то шчем ни ви́дьіў, жиби́

ўмирлий ходиў по сьвіты. — А тота́ жінка, шчо прийшла́, засьвітила і бра́ла дыти до се́би і чиса́ла йім го́лови. Той хлоп йак сьи зьістра́шиў, тай ўтьік с то́йі ха́ти се́рид но́чи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Мельничука.

215. Як приходила жінка по смерти дусити чоловіка.

Йа сьи ньіц, а ньіц нę бойа́ў, а́ньі ў страхи́ нę ві́риў, а́лę рас таки́ до́брę нальека́ў сьі і віттоди́ ше ві́ру ў стра́хи. Ў на́шого комі́рника ўме́рла жі́нка, стара́ ба́ба; вона́ за житье́ ду́жę сьі набідова́ла за свойи́м чоловіком; він биў йі ві́чно, ко́паў нога́ми, бо пійа́к, ла́йдак з него. Але, прийшло́, ўме́рла вона́, тей він сьі ви́браў віт нас; а то бу́ло ў льіты, тей йа за́ра' пішо́ў спа́ти до те́йі ха́ти. Постели́ў сьі йа на земли́ і засну́ў. Спльу́, аш чу́йу, шось перęсу́нуло сьі ко́ло мойи́х ніг; а на менę таки́й страх чого́сь найшо́ў, шо аш піт ви́ступиў. Алę ньіц — лęжу́, а тут, шось зи́мними рука́ми — мац! мęне за но́гу. Ньіц... Йа слу́хайу, шо то да́лы бу́дę. А то бęре́, ма́цайę, ма́цайę по нозьі́ і зачина́йę підноси́ти но́гу. Ех! йак йа ко́пну зі страху́, а то ті́лько застогна́ло. Тей йа но́ги схова́ў піт вере́ту і слу́хайу, а ў сьіне́х драби́нойу — гур гур! а по́тім чу́йу по горі́ — чап-чап — і ста́ло ти́хо. Тей йа вере́ту на го́лову тей ў цье́ки до дру́гойі ха́ти, а ма́ма ка́ут: — Шо ти так сто́гнęш та сьі тоўче́ш по сьіне́х? Гет ви́бивісь мęне́ зі сну. — Йа ка́у — та то нę йа — і роска́зуйу, шо бу́ло. — А ма́ма ка́ут: Ага!... то хто́-то стогна́ў і тоўк сьі... то́ то Ко́бельна приходи́ла до сво́го чоловіка. — І то таки вона́ бу́ла, бо на тре́тий день, та соло́ма, ў ті' ха́ты, шо йа спаў на ньі', бу́ла пороски́дана по цьілі́й ха́ты. Бо гет ньіхто́ ни ходи́ў, а то вона́ прийшла́ і шука́ла за ним, хтьі́ла задуши́ти.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від Харка Гаївки, А. Веретельник.

216. Як мерлець лїтав іскрами.

Буў ўмер йіден дужи молодий ґосподар, шо-но було піўтора року, йак він ожиниў сьа з дужи файнойу, найфайньійшойу на усе село дьіўчинойу і він йі так льубиў, шо страх! Али прийшло, ўмер він. Тей зарас третойі ночі десь коло піўночі диўльи цьі льуди, а нат хатоў тейі ўдови льітайут йакісь гискри. Дивльа цьі, а ті гискри политьіли

ў окомин до сиридини. Аш запійали когути, а ті гискри гуть! тей вилытайут з окомина і десь зарас шчезли. А то йі той чоловік ўмирлий лытаў до нейі гискрами. Бо йак сьі йі питали, то вона казала, шо йі сьі десь ныби спит, ныби то напраўду приходи йі чоловік до нейі шо ночі. Кажи, прийде і йде до нейі спати і так сьі тьіши нéйу і плачи дужи. А вона тоди ни можи цьі аньі рушити, аньі слова примовити. А йак мине піўніч, то ўже йі сьі ньіц ни здайе і усьо памньатайи. І та ўдова мала віт него по смерти навіть двойи дьітий, а йак минуло три роки, то ўже пиристаў ходити.

Зап. в грудни, 1902, в Сільци Беньк. Камінецького пов. від Тимка Притули, А. Веретельник.

217. Батько приходить по смерти колисати дитину.

Йидньі жіньцьі ўмер чоловік, а вона сьи лишила з маленькоў дитиноў. І той чоловік приходиў туту дитину колисати. Кождойі ночи прийшоў і сьідаў собі так на групку і туту дитину гойдаў. А вона дужи сьи бойала. І зачила сьи питати, шчоби йиму робити, аби він ни ходиў. Прийшла йакась баба жибрушча і кажи до нейі: Пири но ти шматьи ў понидьілок і складай ў зьільницьу й золи, а йиго сорочкоў, рукавами, тотьі вокропи до зьільницьі носи. Йак він прийди і буде тибе сьи питати, шчо ти робиш, а ти скажиш, жи золиш шматьи. Він скажи: Йа шче ни видьіў, аби хто сорочкойоў, рукавами, горшки вітсуваў. А ти будиш казати, жи йа шче ни видьіла, аби ўмирлий до живойі ходиў. — І вона так зробила. Приходит він на тойи і зачиў йійі питати, шчо вона так робит, а вона зачила так йиму казати, йак йі баба наўчила. А він тогди до нейі кажи: Отос мньи вилапала! І рукойу прибиў пичитку на дверах, жи ўже більши ни буди.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

218. Як умерлий ходив до живої.

Як жінці чоловік вмер, тай ходив по смерти до неї. І вна сї заціла радити других людей, жи до неї ходит по смерти, та що робити. Люди ї порадили, щоби вона засьвітила сьвічку і закрила горшком, як він має прийти і сама би сї збирала в всьо шмате наруби, на другий бік. Як він прийде, би вна відчинила горнець, би сї видно було. Прийшов отже вмерлий тай говорит, жи він ще не видів, жиби хто наруби

вбира́ў шма́тє. Вна до не́го відповіла, жи вна ще не ви́діла, жеби вмерли́й ходи́в до живо́ї. Тай вітер повіяв, а вмерли́й зник з вітра́ми. Тай від то́го чьису́ вже бі́льше не ходи́в.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ст. Должанського, В. Левинський.

219. Як жінка позбула ся чоловіка-мерця.

Вмер чоловік. Вітак приходит до свої жінки. Так до неї ходив шо вечира. Вона зачєла уповідати людям, шо: Мій чоловік до мени ходит! Вже так ослабла. Вона приходит до ксєндза і кажи: Прошу єґомосьцє, шо я буду робити, шо ви мойого чоловіка так поховали, шо він до мени приходит!? — Він кажи: Знаєш шо? Віддавай си! — Вона взєла тай віддає си. Поклала диривце собі на стіл, попросила си госьці тай поклала собі кулешиник на голову тай собі сидит за столом; а він входит тай кажи: Тобі можна си віддавати? — Вона кажи: Вмирлому можна ходити до жінки? — А він тогди її хап тот кулешиник з голови — кажи: Коли ти си віддаєш, то вже більши до теби ни прийду! Бо якби вона булє сиділа сама, то він би був ї голову зірвав, а так лише кулешиник взєв.

Зап. 1903, від Параски Андріящук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

220. Як майстер ходив по смерти до жінки.

Буў йиде́н ма́йстир ў Коро́пци шче за па́ншчини. 'Али Мисло́ский хоты́ў собі́ побудува́ти па́лац, верх хоты́ў зроби́ти на пала́цьі. Пита́ў він майстрі́ў вили́ких, архитекто́ріў, хоты́ли бага́то гро́ший і ни могли́ сьи погоди́ти. 'Али запита́ў хло́па та́кі сво́го сьільско́го короне́цкого: Ци зро́биш, Штифа́ни, на пала́цьі верх? — Зро́бйу. — Згоди́ў він сьи по ри́нскому де́нни, йак то даўно́ шче було́ і шісьть ро́кіў аби́ па́ншчину ни роби́ў. Зачи́ў він роби́ти, зроби́ў лы́пши, йак де́йакий архите́ктор. Йшли сьи диви́ти на ту робо́ту, жи му́дро зробле́на. І собі ўтьига́ли ўче́ньі майстри́ до пльа́ну, шчоби́ вони́ так пофтори́ли. 'Али ўзьиў йиде́н архите́ктор, прийі́хаў, подиви́ў сьи на той верх, ди́вит сьи, му́дро зробле́ний і ка́жи: Котри́й то ма́йстир тото́ зроби́ў? — Йа. — А він ка́жи: Коли́ш ти, ва́ртас похва́ли. Ходи́, ка́жи, та заба́вим сьи. — Ві́пиў той архите́ктор сам горі́ўки, нальнў йиму́, Штифано́ви, він ни знаў ў жа́дньім злы, ві́пиў від не́го кильі́шок горі́ўки і йиго́ затройі́ў. І по-

то́му сказа́ў: Ўже бі́льши ни бу́диш роби́ти. — 'Али пан сьи дові́даў, шчо він йиго́ зба́виў, той архите́ктор і після́ў за ним, аби́ му відроби́ў. А він ка́жи, Штифа́н, йак прийі́хаў той відро́бйувати: Шчос зроби́ў, то ўже буде́ш ма́ти на тім сьві́тьі, а миньі́ одна́ко ўже ўмира́ти. — І ўмер той Штифа́н, ма́йстир. І йиго́ похова́ли, а́ли пан тужи́т за ним, шчо тако́го чолові́ка маў до́брого ма́йстра. І за́ўши зга́дуваў: То буў до́брий ма́йстир, він би буў ўсьо збудува́ў, шчо миньі́ було́ потрі́бно. Шкода́, шчо зба́виў миньі́ йиго́ той биссумльінний архите́ктор! — 'Али він по смирти́ зачи́ў ходи́ти до сво́йі жі́нки. Ходи́ў він троха ни рік, нара́джуваў, йак ма́йи ґаздува́ти йиго́ жі́нка і так розмоўйа́ў, йак живи́й з неў. І дру́гий рік хо́дит до не́йі. 'Али вона́ сьи бойа́ла і зачи́ла каза́ти ксьо́ндзови, шчо хо́дит до ме́ни ўмирли́й чолові́к, йа сьи бо́йу. А той ксьонц пора́диў йійі, ка́жи: Тогди, йак ма́йи прийти́ він, аби́с обирну́ла на ві́ворот дзе́ркало і аби́с пиривирну́ла горне́ц на ка́ганиц, тьі́лько аби́ сьи ни ўдуши́ло тото́ сьві́тло, аби́ ма́ло во́здух, аби́ віходи́ло звітти спіт горшка́. Йак змірку́йиш, ў котрі́ порі́ прихо́дит, аби́с сьи завива́ла і аби́ сьві́тло стойа́ло так, аби́ ви́тко лиш цьа́пку, аби́ сьи ни загаси́ло. А він йак сьи буде́ тибе́ пита́ти, де́ сьи збира́йиш, йак надьі́йде, а ти ска́жиш, йду на вісьільи́. Він сьи буде́ пита́ти: Та де йдиш на вісьільи́? — А ти ска́жиш: Йду, бо брат систру́ бире́. — Він ска́жи: То ни подо́ба, шчоби́ брат систру́ браў. — А ти йиму́ ска́жиш, шчо йак ни подо́ба, аби́ брат систру́ браў, так ни подо́ба, аби́ ўмирли́й до живо́йі ходи́ў. — Йак вона́ так йиму́ сказа́ла, йак трі́снуў доло́ниў ў две́рі, тро́ха сьи ни роси́пали. Аж ру́ку було́ зна́ти на две́рих, шчо загну́ў до́шку. Йак шу́мом пішо́ў, ўже бі́льши до не́йі ни приходи́ў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

221. Як мерлець напивав сьи по смерти.

Быў йиде́н чолові́к, а такы́й зна́чный, жи го зна́ли льу́ди і Жиды́. І ўмер. 'Али він маў си́вого коньа́. А Жид на грани́ци быў ў ко́ршмі, та ви́дьіў, йак він йі́здиў на тьім кони́. Йак ўмер, похова́ли го гет красно́, а́ли він не пы́тат, ай йі́де на грани́цьу до ко́ршми і: Дай, Жи́де, горі́ўкы! — І Жид дайи́, бо го зна́йи, а ни зна́йи, жи він ўмер. Пиў, пиў, цьі́льый рік йі́здиў і пиў. А Жид зна́йи, жи до́брий ґа́зда, тай гро́ший не пра́вит. Аш тра́фиў сьа сын му ў тьі ко́ршмі. Не знайу, йак му бы́ло мньа, хыба́ Жид мо́вит: Заплати́, бо ути́ць напи́ў на сто срі́бных. — А він повідат: Та́ бо мій ути́ць уме́р уже́ рік. — То не

мо́жи бы́ти. — Но, поди́, йа приведу́ сьві́ткы, та досьві́чат, жи ўмер. — На шчо тобі́ сьві́ткы, кой він йі́ди ўсе на си́вім кони́. Та чей йа ва́шого коньа́ зна́йу! Вы́льісь си на пйиц, він ту гнеть прийі́де, буде́ш ви́дьіти. — Тот си вы́льіз на пйиц, той увійшо́ў: Дай Бо́же. — Дай Бо́же. — Дай, Жиду́ньу, горі́ўкы. — Час гро́ші дати́, бо вы ўме́рли ўже рік, а пйите́. — А хтош тото́ повіда́ў? — Та ту вам сын йи о́ньи на пйи́цу. — Зльіз сын: Та́ту, шчо ро́бите? — Но, сы́нойку, заплати́ сто ри́ньцьких і дай ми шче бари́ўча горі́ўкы, йа бі́льше не прийі́ду сьуда́ пи́ти. — І не йі́здиў до днесь.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

222. *Мерцїв не можна займати.*

То зноў бу́ло ў Шнуре́ві, ў ксьо́ндза бу́ло два парупки́ і йіх дьіўчье́та запроси́ли сибі́ на Гандре́йа. Йіден маў йі́хати до кольє́йі з ксьє́ндзом ў ночи́ і ксьє́ндз не хтьіў йиму́ позво́лити, але потім позво́лиў і той пішо́ў хучше, а тамто́й маў пізньі́ши піти́. Той, жи маў до кольє́йі йі́хати, не забаўльи́ў до́ўго і повертаў о годи́ньі піў до двана́стойі до до́му, а здиба́йи цьі на доро́зьі з мирло́йу ба́бойу: Він по йднім бо́цьі гости́нцьі, а вона́ по дру́гім. Ка́же до не́йі: До́брий вйе́чур! — ни гобзива́йе цьі. — Каже: Сла́ва Ісу́су! — ни гобзива́йе цьі. — То стій ка́менем! — Та ста́ла. Прихо́ди він до не́йі, цікавий буў зна́ти, ци вона́ ўзута, ци вона́ бо́са. Ди́ви цьі, ма́йи но́ги фе́цами обви́ньині; ньі́би загльида́йе йі ў очи, чи вона́ сьі ди́ви, ци ньі. Йак схили́ў сьі і подиви́ў сьі, шо вона́ сьі ди́ви, тимча́сом, йак підводи́ў сьі до го́ри, так йі вітер рантýх завійаў і на карк йму заки́нуў. І він ўпаў на зе́мльу твaро́м до сьньі́гу і зістаў лежа́ти. Тілько чуў шум вели́кий, бу́ру, а ўста́ти не міг. Али надйі́хаў йаки́йсь ґоспо́дар, а ко́ньі ни хо́чут йти; злази́т, ди́ви цьі, аш то ксьо́ндзіў слуга́. А ґоспо́дар ми́сли сибі́, жи то Гандре́йа, той сьі му́сьіў ўпи́ти, положи́ў на фі́ру і завіс до ксьо́ндза. Там до не́го, а він ди́ви цьі, а не мо́жи ру́хати сьі і диви́ти сьі. Ўсьо чу́йи, але сам ньіц не мо́жи. 'Али він ўміў писа́ти і написа́ў, шо сьі йму стало. І аш на пйа́тий день він зачье́ў вогори́ти, тей ксьо́ндз зганьби́ў йго — ка́же: Ньі́ґди аби́с тако́го ни за́чипаў; йде собі́, то нех іде, а то за́чипити не мо́жна.

Зап. в липни, 1903, від Петра Остапчука, в Камінцї Стр. А. Веретельник.

223. Мерлець заскоботує жінку на смерть.

Буў йа ў Бариши ў Зальиского і йіхаў йим ў поли коне́м, а то було ў ночи. Прийіжджу коло цвинтари, стойіт таке́ народу коло брами, жи цуд. Перейіжджу попри них тай ньіц ни обзивайу сьи, а вони до мени ни обзивали сьи. Йидпойі баби, ўдовицьи, йшла тогди с христини, шчо були ў хаты коло цвинтари. Йде попри тоти льуди, йак сьи йиде́н вихопит з ме́жи них, тай за неў. Вона́ ўтьікайи до дому. 'Али йійі мама оббирала кукурудзи ў Зальиского і хату замкнула. Вона́ прибігайи до хати, хата замкнена. А вона́ с хати до шопи. А той за нес ўмирлий. Йак йі ўвалиў під йасла́, йак ўзьиў скоботати, тай другий день сьи висповідала тай акуратньі до доби ўме́рла. То ксьондз Мориморуш йі сповідаў, тай йі казаў, жи надьійшла тогди, йак були задушки, тому йійі ўчіпили сьи.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Гната Косїнського.

224. Як умерла ходила сім літ.

То було ў селы Йа́струбичах; кобіта йдна ўме́рла, називала сьі Парашка Остапчук; ходила по смерти сьім льіт — три роки ніч ў ніч, а штири роки, йак місьаць наставаў. Пе́ршойі почі, йак прийшла́, поставила на знак ме́жи сином і невісткойу мисочку з лошкойу і так далы ходила ніч ў ніч і робила збитки, ўсе з гори поскидала, навіть камінь. Рас прийшла́ ньіби так за соньцье і вона на вишках сидьіла, а нивістка йак дойіла корову і говорила до корови, то вона́ покриўльала сьі йі. Другий рас на кота́ сьі перекинула і сидьіла піт лаўкойу, а йак та невістка давала йі страву, то вона́ навіть не ньухала, а вона́ виганьела йі коцьубойу; йак йі випхала до сьиний, то та йак сьі стрьесла, йак засьвітила, то так, йаґби сьі хата займала. Ў тім зноў йак ўльізла та ўме́рла на пйец ў ночи на Різдво́, а там слуга́ спаў, посунула йму макітру ў голова́х і зачьела скрицати зубами. Але він сьі не бойаў, но перехрестиў сьі і йак даў йі відльи по зубах і ўтьік на лішко до невістки, бо зальек сьі. Вона́ потім с тейі злости поскидала ўсе начинье на зе́мльу і мислили, шо сьі побило, а йак засьвітили, то начинье стойало так, йак посклада́не до митье́. А зноў йідного разу йак ішлисьмо спати з йійі сином до стодоли смерком, а вулицеў, йак ми йшли, то вона́ понадімнойу зашелестьіла. І йак ми польагали ў стодольі, аш чуйу, шось двері ўтворило. Потім зачинайі шось возом та-

ра́хати, а ми ти́хо лежимо. Але да́лы, та бо воно́ лы́зе на сы́но на засы́к. Йак ви́лызла на сы́но, то лы́зла чи́рис па́ші но́ги і так натисну́ла, шо ми ра́но не могли́ поўставати; і йак пересу́нула сы тей пішла до дзьури́ ў сьцьіны і ви́лызла на по́ле. Тей пішли́ ми до те́йі дзьури́, а то бу́ла місьа́чна ніч; диўльу сы йа, а так від ме́не де на пйатна́ньцьіть кро́кіў стойі́т бі́ле, йак пйец і посу́нуло сы просто на цвинтар.

Зап. в липни, 1903, від Петра Остапчука, в Камінці Стр. А. Веретельник.

225. Дїд і мерцї.

У нас (в Снятинцї) близько границї стояла хата. Мешкала в тій хатї стара вдова. Але тото місце було нечисте. Баба чьисом через день в поли робит, або в хатї крутит сї, а вечером но видоїт корови та утїкає з хати. Нїколи в хатї не ночувала, лиш по людьох. То раз під вечір зайшов до тої баби старий сивий дїд тай просит сї на нїч. — Та чомубим вас не переночувала? — Постелила на печи, дала дїдови їстоньки, тай сама, як сї стемнїло, вийшла з хати в село, а дїда самого лишила. Дїд си мислив, жи баба пішла до стайнї, тай верне. А вна як не вертала, так не вертала. Дїд вже спит на печи, аж тут збудив його скрипіт дверий тай шум в хатї. Він сї дивит — а в хатї повно умерлих, тай чим раз більше і більше їх сї злїтує. В хатї такий шум, галас, що страх! Дїд зачьив сї хрестити, пацїр відмавляти, злїз з печи, тай став палити на серед хати. Вмерлї все до него, а він то сї молит, то розпаленими скипками на них мече. Так палив до півночи. Як когут запіяв, а вни всї з хати фурр... тай зникли. Як прийшла баба рано, каже дїд: Не бій сї, від нинї вмерлї не будут приходити.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Стецїва зі Снятинки, В. Левинський.

226. Мерлець радить грати на льотериї.

Ўмираў рас старий хлоп і він маў дужи шмат дьітий — шось з десьітиро! Тей йак він ўмираў, посходили сы усы дьіти до него з мамойу, тей плачут і ни дайут йиму ўмирати: Ни дамо тибі, батьку, ўмерти, кажут, бо ти нам ни зістаўльийеш жадного майитку і ми дужи бідні; на шо було плодити нас на той сьвіт? — А батько кажи: Ньіц но дайти миньі ўмерти рас спокійно, а будите мати майеток. — Ну, тей

ўмер той хлоп і шось на трету ніч приходи ўмирлий і буди свойу стару: Ўставай, стара, йа ти шось скажу! — Ўстайе стара тей сьі настрахала, а він кажи: Нарікали дьіти, шо йім майитку ни зіставив, то нех сибі постаўльат на льутерийу ті нумери, то виграйут вилику суму! — І він сказав йакі нумера майут ставити, а стара каже: Або то праўда? — А він каже: На майеш! покажиш йім то! — І він лупнуў з цьілойі сили рукойу оп стіл і пішоў с хати, а на тім місци випалила сьі долоньа йго.

Прийшло, поставили вони ті нумери на льутерийу і виграли вилику силу гроший і поробили сьі виликими богачами.

Зап. в липни, 1902, на Ланах, Камінецького пов. від Т. Литвина, А. Веретельник.

227. *Жандарм боїть ся мерця.*

Ішов шандар д' церкві. А там нидалеко коло церкви є цвинтар. І вздрів чоловіка розгорниного в білім шматю і в шапці і на ногах капці були, такі як миртвець... І він прийшов д' нему і як звикло говорив до него і мислив, жи то чоловік, як звикло. Говорив до него, він ніц си ни відзивав; а потому взєв шаблю, хтів єго вдарити і шаблє єму з рук упала. Він си схилив за шаблив та гірши опудив си, шоби тот на него ни сїв. І втік вітак д' вартівникам і вішов з вартівниками і єго вже там ни було.

Зап. 1903, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

228. *Не можна спідницею відсувати горшки на поминки.*

Ў одній хатьі померло двойи дьівок, тей спраўльали поминки. Тей з вечира насходило сьі цимало льудий і говорили собі про ўмерцьіў; али мали найньету бабу, шо варила дльа тих льудий йісти. І зачьело шось ў пйецу з горшка збігати і та ґосподиньі не мала шмати і вітсунула горнец надолком димки. А то не вільно ньіґди, йак сьі варит на поминки, брати за горнец спідницейу, бо чорт зарас бере ту душу до пекла і не дасть йі бути на поминках. І йак вона ўзьела той горнец спідницейу, то шось дуже застогнало піт вікном і сплесиуло ў долоньі.

І йак пішли ра́но до коро́ў, то бу́ла йдна коро́ва заду́шлна; і на тім сьі пімсти́ло.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від сестри Марії, А. Веретельник.

229. Як піп перестав по смерти ходити.

Ў йіднім сельі буў ду́жи грішни́й ксьонц і йак прийшло́, він ўмер, то мусьі́ў по сме́рти поку́тувати; ходи́ў по смерти і стра́хаў льуди́й і не даваў йім споко́йу. Тей льу́дьим біда́ і шо роби́ти? Ану, ўра́дили і пішли́, віткопа́ли, гріп то́гу ксьо́ндза і насипали йму там по́ўно ма́ку і сказали: Ни приходи́ до нас, аш по́ки не пораху́йеш то́го ма́ку! — І він бі́льше не прийшо́ў, знать не міх порахува́ти то́го ма́ку.

Зап. в липни, 1903, в Сільци Беньков., Камінецького пов. від Івана Щербаня, А. Веретельник.

230. Піп із двома серцями.

Буў молоди́й піп ў йіднім селы і він маў ду́жи шмат дьіти́й; і прийшло, шо він ўмер. Тей по смерти́ зачьи́ў ходи́ти. Йак-но́ прийде ніч, то за́рас прихо́ди і пока́зуйе цьі дьітьім; дьіти бойа́ цьі, крича́т, ўтьіка́йут, а він го́ни за ни́ми і хо́чи собі ўзьа́ти йідно, бо ду́же льуби́ў дьіти́й свойіх; а жінка йиго́ ни ви́ди. Але рас та́ки мацну́ў йідну́ дити́ну і вона́ за́ра' ўме́рла і ўзьеў за собо́йу. Ну і попадье́ ў страху́, шоб ни ви́хапаў ўсьіх дьіти́й, тей шо роби́ти? Спрова́дила комісийу і йго віткопа́ли і ди́ўльи цьі, а він ма́йи дві се́рцьі. І ўзьі́ли, прибили те дру́ге се́рце, шо жи́ло і віт тоди́ше переста́ў ходи́ти.

Зап. в липни, 1903, в Добротворі, Камінецького пов. від Івана Мудрика, А. Веретельник.

231. Як мерлець не міг підвести ся через образок.

Йшоў йдин дьіт, тей йиго захопила ніч сирит льіса, а він сьі бойаў зьвірини нучувати ў льісьі, тей іде, іде, аш диви цьі, сьвіти цьі в гайіўцьі. Приходи він гет, а там лижит мирлец зібраний, а коли него сьвітло горит, а ў хатьі нима ньікого, тілько йна молодицьа. А то буў гайовий ўмер, а то йго жінка була. Тей вона кажи: Добри, дьідуньу,

шо надньіс вас Памбіх, а то мирцьа ни мала с ким зіставити. Поситьти тут, а йа піду ў сило за людьми. — Тей вона пішла, а дьіт той сидит і моли цьі. А потім ўзьаў тей положиў на того ўмирцьа сьвачений гобразок Суса Христа; тей сидит. Аш натходи' ніўніч, диви цьі дьіт, а мирлец вічинив ўйдно воко, а потім други, а дальі диви цьі — скинуў йдну руку, другу і рухайи цьі цьілий — хочи ўставати; а дьіт ўльіз за нйец, сховаў сьі і диви цьі, шо то буди? А ўмирлец так сьі силуйи ўстати, так, а чогось ни можи. Тей кажи мирлец ду себи: Шоб миньі ни той камінь посьвачиний на грудех, тоб йа ўстаў, а то хтось придушиў мене тим каминем і ни можу ўстати. — А то він казаў так на той гобразок, шо дьіт положиў на него. Надійшла ніўніч, запійаў кугут і мирлец зноў заложиў руки і затуливў очі і пиристаў рухати сьі. А йаґби того гобраска буў дьіт ни положиў на него, то мирлец буў би ўстаў і буў би задушиў дьіда.

Зап. в січни, 1903, в Сільци Беньковім, Камінецького пов. від Івана Новака, А. Веретельник.

232. Мерлець на гостині.

Було́ два сусі́ди й ду́же сї люби́ли. І так собі́ раз говори́ли: Як ти вмреш бо́рше, то я тебе́ закли́чу на вече́ру на сьвіти́й ве́чір, а як я ўмру бо́рше, то я тебе́ закли́чу на вече́ру. І так розійшли сї с тим. За кі́лька ти́жнів оде́н з них уме́р. Прове́ло сї трохи, надійшо́ў сьвіти́й ве́чир. І пішо́ў той на цвинта́р і сказа́в: Сусі́де лю́бий, побрати́ме, аби́с був ла́скав тай прийшо́в на сьвітий вечі́р до ме́не. — А як йшов звідтам то му сї щось су́мно зроби́ло. Як він вже йшов до ха́ти таки́й сумни́й, надибав го ксьонц і пита́є: Чолові́че, чого́ тобі́ так су́мно? — А той му розповів, яка́ річ. — А ксьонц ка́же: Чолові́че, а щос ти зроби́в? Та деж ти ва́рта всїх мерці́в насити́ти? — А щож мені́ тепер роби́тонькі? — Оте́ць духо́вний єму́ відповідає: Возьми́, але́й ми́ску води́ і поста́в на стів, а сам ви́лїсь на піч. Як тоти́ бу́дут йти, а ти бис сї нічо́го не обзива́в. — Прийшо́ў сьвіти́й ве́чір. Сусі́д поста́вив ми́ску води́, а сам ви́лїз на піч і сіди́т. Незадо́вго хтось йде. Він сї ди́вит, а ту йдут тоти́, що сусі́д поспро́шував собі́. І ко́ждий, котрий надійде, пома́чає мізе́льний па́лець у во́ду. А було їх ціла хма́ра. В хатї аж шум. А да́лї надійшо́в той сусі́д, що він його запро́шував, а той пома́цев па́лець у во́ду тай ка́же: Сусі́де, маєш велике щі́сте, що ти так

зробив, бо ти був би нам їдіне не настарчив, то були бисмо і тебе при остатку іззіли! — І забрав сї тай пішов. І до нинї го нема.

Зап. 1902, в Ясеници Сільній, Дрогобицького пов. від Івана Багрія, Вол. Левинський.

233. Відважний Мазур.

Ў йидньім силы будувáў сьи кóсьцьол (так йак то ў Корóпци від дáўна сьи будувáў); áли ўже йиднóго рáзу навáжили сьи, аби той кóсьцьол зрихтувáти, аби сьи ўже ў ньім набожéньство вітправийило. І ўже полáгодили ўсьо — сьвітло, і ўсьо, шчо тре — аби на дрýгий день булá ў ньім вітпрáва. Прихóдьит на дрýгий день, дийийит сьи, а там ўсьо полóмани, пообдирани, цьілкóм гóлий кóсьцьол. І вони сьи на тьім дýжи здумíли, шчо такóго йи, áли казáли зноў так спорідити, аби бýла вітпрáва на дрýгий день. Йак ўсьо новé позакладáли, тогди дайýт на вáрту тáмка два хлóпи. 'Али тьі хлопи ни допильнувáли; йак зачило ў ночи кóло 12 години шумíти, йак поўстáла бýри, — ни могли добáчити, хто шкóду рóбит. Прихóдьит рáно; знов так попсóвано цьілкóм. Вони зноў полáгодили, дайýт штири льýда на вáрту. І так лáгодили, давáли по штири, по вісьім, аш цьіла громáда сьи зьібрáла. Али ни могли допильнувáти, бо мáли такий страх, шчо мýсьіли поўтьікáти ў ночи. Томý посходили сьи до йиднóйі вилíкойі кóрами — йáкби ў Корóпци до вилíкого мýру — і зачили сьи рáдити, шчо с тим робити. А там буў йидéн Мадзýр пійáк; вислухаў тотó і кáжи: Nu, cuz mi dacie, ja wam dopilnuji. — Зачили сьа з нéго сьмійáти: тілька громáда ни гóдна допильнувáти, а ти гóдин! — 'Али він на то ни ўважиў, лиш казáў, аби они ўсьо опорідили так, йак там бýло, аби йимý дáли ґáрниц горíўки, бóхониц хльіба, когутá і тотý патину, шчо ксьондз накривáйи кильіх і аби йигó пустили до косьцьóла, аби ни лишили на дворí. Послýхали йигó. Він ўльіз ў кáзальницьу, замкнýў сьи ў ньі, сидит і чикáйи 12 години. Тай ўсе, шчо налььійи си, тай кáжи: Na zdrowje ci Maciej. Pij, zdruf, pij. — Так пиў і закýсуваў до пізна. Йак мáла 12 година натходити, а він ўсе когутá то тóргайи, то скýбайи, жиби когýт пійаў. Нарáз дивит сьи, а пирит вилíким віўтаром вітсувáйи сьи плíта і зачинáйут зза нéйі виходити ўмерльі. Насампирéд вихóдьит ксьондзи: молóтші, стáрші, старí; за ними льýди, а на остáнку такий старий віковий ксьондз, шчо тáкі ўже дýжи старий, і бирýт тотó сьвітло, лóмийит, друт, шчоби ньічóго ни бýло. Йак поломили, той старий ксьондз льізи на амбóну до Мадзурí; áли той ўзьиў патину і шчо ксьондз підльізи,

а він патиноў по голові і ксьондз ўпади. Так робиў доти, доки когут ни запійаў. Тогди кажи до того старого ксьондза: I cuz, psie stary, jescyś sie nie nazar? Juz dosyć pozarłyś, jescy mnie chces źryć? Dosyć juz s ciebje beńdzie. — Йак когут запійаў, ўсьі ўмирльі зачили ўтьікати; котріж ўтьікли до того склепу, то там падали ў трумви — цьільі, то зноў йиден руку сховаў, другий ногу, третий голову — а той старий ксьондз ни міг добічи, тай ўпаў такі пат сходами. I зробило сьи цьілком тихо. Тогди Мадзўр випиў решту горіўки і ўснуў твердо. Приходьит льуди рано, кличут йиго, ни обзивайи сьи. Йак зачили стукати, коўтати, а він: Nu, cuz psie stary, juz ty!y nawojowałyś sie i jesce sie chces wojować? — I ни йде. Так кричили пару годин — чи дві, чи кілько — аж доки він сьи добри ни обудиў. Віттварийи двері, вони ўходьит до косьцьола і кажут: Ну, шчож йис допильнуваў? Йак було ўсьо попсовани, так і йи. — Він тогди кажи: Nu, choćcie ze mno, ja wam pokazy, co ja dopilnował. — Приводит йіх до захрестийі і показуйи йім. Тогди они казали ўмерльі вітти позабирати, вивизли йіх ў льисй, на границьу і казали йіх там попалити. Тото чисто там замуровали, косьцьол злагодили і правит сьи ў ньім до ниньішного дньи. Аж Мадзўр допильнуваў.

Зап. в січни, 1895, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

234. Програв заклад.

Зійшли сьі рас парупки ў ночи до коршми тей зговорили сьі за мирцьіў. Аш йден кажи: А йа-п ў піўночи пішоў би на цвинтар і приньіс би старого христа. — Ану! заложім сьи! крикнуў другий. — I заложили сьи ў ґарниц горіўки. Тей той пішоў на цвинтар, а ті чикайут. Али чикайут, чикайут, али того нима. Тей ті пішли за ним на цвинтар. Дивльа цьі, а він лижит на йідному гробови нижнвий, а на ниму старий хрест, шо хтьіў йиго принести. То кажут, шо за мирцьіў ў ньіц більши ни можна сьі закладати, тілько ў помараньчу, то тоди сьі ньіц ни стани, а за гроші то ўмирлец майи приступ і того, шо сьі заклаў, задуши.

Зап. в червни, 1902, на Криволянці, Камінецького пов. від Івана Юнака, А. Веретельник.

235. Мерлець і відважна дївчина.

Зійшли ся раз парубки і дївчата Яндрея справляти. Сміют ся, жартуют, як звичайно. Аж каже йіден парубок: Так темно, невидно,

будете ся, дівчата, бояли йти до дому. — А йідна дьівчина обзиваєт ся: О, я не бою ся, яб і на цвинтар пішла. — Але, пішлабис? — Бігме, пішлабим! — Ну добре, йди, а принеси мині знак, що ти там була, квітку, що там росте на гробі. — Добре! Пішла вона. А парубки за нею з далека поглядают, чи на правду на цвинтар піде. Пішла. Приходит до того гробу, хоче зірвати квітку, аж на гробі парубок лежит. Так вона здійняла йіму шапку тай прибігла до тих парубків і каже: А ви собі думали, що я злякаю ся, тай післалисте йідного, щоби лїг на гробі тай злякав мене, а я з нього шапку здійняла. Видите, що не бою ся. — Ми нї-жадного не посилали — кажут парубки — тай пішли до хати, аж дивлят ся, а на тій шапцї віночок. — На маєш тобі. Всї дужи злякали сї. На другий день вечір приходит під йійі хату і каже: Най вона мині то винесе, що з мене взяла. — А вона бояла ся і не винесла. На другий вечір знов прийшов, знов не винесла. А на третьій вечір прийшов тей каже: Най мині винесе, що з мене взяла, а нї, то всїх подушу. — Так вона каже: Винесїт, тату! — Нї, батько з мене не взяв, самас з мене взяла, сама на мене наложиш. — Ходїт, мамо, зі мною! — Нї, іди сама. — Вийшла вона, хтїла наложити на него. Він йі пригорнув до себе і щез. Вона зімлїла і вже йі не дотверезили ся.

Зап. в Красносїльцях, Збаразького пов. Евг. Бохенська.

236. Мерлець без шапки.

Ходив парубок до дьівчини. І йшли собі з вісьільи і він до нейі кажи, повідайи: Йакбим вмер, тобим навіть по смерти до теби ходив, так ми замило. — Він ф таку годину виповів і вось зара на другий день тей вмер. І вона прийшла, йиму вінок вплела, поставила на голову, поплакала, тей пішла до дому. І тоди на трету ніч дивит сьи — він стойіт під вікном. Вже ходит до нейі. А він сьи називав Івась. Потому вже ходит другий Івась до нейі.

Справйили собі вичирницьі, чи Йандрейа і вона попитувала все за ним. Всьі-сти, кажи, прийшли, а мого Йівасьи нима. Е, вийду йа на двір, подивйу йа сьи за свойим Йівасьом. — Приходит на двір і застайи мирлого під вікном. Хап з него шапку: Та чо ни йдеш до хати? — Приносит до хати шапку — всьі сьи зльикли. Що ти принесла? — Вона кажи: Шапку з Йівасьи, чо він майи слухати по піт хату? — І ті хлопцьі, жи були в хатьі, зачили сьи насьмівати з него. А він стойіт бис шапки. Дивйит сьи на шапку — з мирлого з вінком. Виходит йіх штири на двір. Взьили йиго бити буками: Ти шо, кажи, ше по смерти

ходиш до дьівки? — Так бйут властиве йак по подусьцьі. Він чикайи на шапку, бо ни можи йти бис шапки. Наресьцьі вони йиму виносьит шапку — хлопцьі. Закладайут йиму на голову — вона сьи ни хочи тримати. Вони взьили туйу шапку назат до хати. Вже йиго пора прийшла — траба виртати назат. Він приходит до хати сам по шапку. Мама стара кажи: Що майи бути мойі доньцьі, най миньі буди! — Закладайи туйу шапку на голову і ни хочи тота шапка стойати. І питайи сьи го мама: А шо ти потрибуйиш, жи ти шапка ни хочи стойати на голові? — Він повідайи: Ньіц ни хочу, но хто з мени здіймив, най той заложит. — Дьівка заложила сама шапку. І він йак сьи пуднув тогди в двері — пішов, а дьівка померла на рано.

Зап. в Будзанові, Теребовельського пов. від Каськи Книш, О. Деревянка.

237. Мерлець забирає коханку.

Була́ дьі́ўчина, льуби́ла сьи с па́рупком. І так льуби́ла сьи з ним, жи ни могла́ биз не́го ди́хати. Тим чи́сом він ўмер. Йак ўмер, вона́ почи́ла тужи́ти за ним так стра́шно, жи аж йі сьи привиджи́ў. Йидно́го ра́зу прийі́хаў він на кони́ і показа́ў йі сьи сами́й. Вона́ сьи спу́дила і пита́йи сьи йиго́: Чо́ ти прийі́хаў, та́ жи ти ўмер? — А він ка́жи до не́йі: Йа ни ўмер, йа слу́жу, йа ма́йу ўсьо, ади́, ходи́ зо мноў. — А вона́ ка́жи: Йак йа с тобо́ў піду́? Йа́ сьи тибе́ бо́йу! — Ни бі́ сьи, ни бі́ сьи, сьіда́й на коньи́, тай пойі́дим. — Йа хо́цьбим сьі́ла, то так з до́му ни пі́ду розгорне́на; тра йаки́с майи́ток ўзьи́ти. — Ўзьи́ла піўсе́ток полотна́ с собо́ў, сьі́ла і пойі́хала. Він зачи́ў йі ве́сти пови́шчи льісі́ў, ска́льіў, го́ріў, сте́піў, наре́штьі приво́зит йі, вона́ ди́вит сьи, а то цви́нтар. Тай до гро́бу бире́ і льі́зи, він. І кли́чи йійі с собо́ў. А вона́ ўздрі́ла, жи біда́, тай ду́майи, йа́кби йиго́ збу́ти сьи. Ка́жи: На́ тото́ полотно́ тай кигни́ за собо́ў. — Він ки́гни полотно́, а вона́ тимчи́сом бра́ла тай кіка́ла ві́тти. Йак зачи́ла кіка́ти, ўздрі́ла ха́ту. Вона́ ми́слила, жи кіка́йи до йако́го госпо́дари до ха́ти, а то ха́та на тьім цви́нтару бу́ла. Йак ўбі́гла до то́йі ха́ти, ди́вит сьи, а там ўмирли́й лижи́т. А то трупа́рньи бу́ла. Йак забі́гла там, ди́вит сьи, а той, жи прова́диў йі, біжи́т за неў. Прибіга́йи до то́йі хати і зачи́ў сьи добува́ти. 'Али вона́ здойми́ла с се́бе шка́пльіж, поста́вила на за́мок і він ни мо́жи ўтвори́ти. Ка́жи він до ўмирло́го: Ўтвари́й, бра́ти, там йи жива́ души́, буде́мо йі́сти. — Той хо́чи ўстава́ти, а тота́ тогди́ бире́ с се́би кору́нку, жи ма́ла на шийі, ки́нула на не́го, тай той ўмирли́й ни мо́жи ўста́ти.

Так йак би го каминим присадила. Той ни можи устати, а той ни можи утворити. Тимчисом когут запійаў і стало тихо; опирі поховали сьи. І йак день сьи зробиў, вона пішла до дому тай більши ни плакала за тим, шчо з ним льубила сьи, бо бойала сьи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Юрка Ґанчара.

238. Смерть через збитки.

Йиде́н буў таки́й буйни́й, прийшо́ў з во́ська, шчо ныко́ли ныч о́ сьи ни бойа́ў. 'Али даўно́ була́ сла́бісьть ду́жи вили́ка, кишка́ і ўпаў льос на него, аби́ йшоў вартува́ти ўмирло́го до трупа́рньі з дру́гим сусьі́дом, шчо сьи ду́жи ў ночи́ бойа́ў. Ну, ка́жи ходи́ на ва́рту, сво́му сусьі́ды. — А він ка́жи: Йак жи йа піду́, коли́ йа́ сьи ду́жи бо́йу. — А то ныц ни помо́жи. — Прийшли́ вони́ до трупа́рньі оба́ на ва́рту, сьві́тло гори́т, ўмирли́й йак зви́кли зьі́браний лижи́т, а той, шчо сьи ни бойа́ў ныко́ли ныч о́, посила́ў то́го по горі́ўку с скльи́нкоў до ко́ршми, аби́ му приньі́с і дві коўбасьі́. А той ка́жи: Чолові́чи, бій сьи Бо́га, ўже сидьі́м оба́ цьілу́ ныч, лиш аби́ йа ни йшоў. — А він ка́жи: То лиши́й сьи ти во́зди, а йа піду́ сам собі́. — А той ка́жи: Коли́ йа шче сьи гі́рши бойу́ ко́ло ўмирло́го сидьі́ти; бо́рши піду́ по горі́ўку і коўбаси́, ньіш ту буду́ сидьі́ти сам. — І ўзьиў і пішо́ў. А той, шчо́ сьи ни бойа́ў, лиши́ў сьи ў трупа́рни. Ўзьиў то́го ўмирло́го с катифе́лька, поставиў ў кут, накри́ў го сирдако́м там, де сам спаў, а сам ўзьиў з ўмирло́го ўбра́ньи, ўбраў сьи й льиг на катифе́льок. 'Али той приньі́с горі́ўку, шчо́ сьи ду́жи бойа́ў і дві коўбасьі́ і ка́жи то́му спіт сирдака́: Устава́й! Бу́дит го, а то ўмирли́й піт сирдако́м. А той шчо лижи́т, ду́майи собі́: Типе́р йа тьи настра́шу, коли́ ти сьи бойі́ш! — І підно́сит сьи с катифе́лька тай до то́го. А той коўбаси́ кину́ў і горі́ўку тай на двір ўте́ки. Зачи́ў той да́льі бі́чи за ним, а ўмирли́й схо́пиў сьи, тай біжи́т за тим, шчо йиго́ ўбраньи́ ўзьиў. Йак злапа́ў ўмирли́й живо́го ўже на дворі́, йак сьи злапа́ли оба́, тогди́ й живий напу́диў сьи. І так го трима́ў, жи і той живи́й ўмер ў йиго́ рука́х, а той шчо сьи ду́жи бойа́ў, ўтьік до до́му, побу́ў ти́ждинь тай ўмер.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

239. Як мерлець задусив вояка.

То буў йидин жомньир дужи відважний, такий шо аш страх! Раз буў ўмер йидин капітан і той жоўньир цьілу ніч стойаў на гоноровій

вартьі коли него і ни бойаў сьі сам йідни стойати, ў цимрі ў шпитали. А більши жадни ни відважиў сьи піти на таку варту.

Раз ў вечер ў касарни зговорили сьі, шо він такий відважний, а він кажи, шо йак вони хочут, то він піди ў піўночи на цвинтар і принесе і викопайи йакого буть мирцьа до касарньі. — Тей жоўньіри кажут: Ну, добри, йак ти то зробиш, то ми зложимо сьі і дамо тибі пйадисьат риньских. — Тей він пішоў. А ті сидьат і чикайут. Нима, нима, аш чуйут, йде... Вічиньайу цьі двері, дивльи цьі, а він ўходи і нисе на пличех ўмирцьи, тей бух йиго на сирит касарньі! А ті ўсьі ў ноги! Поўтьікали ўсьі вікнами на двір. А він сьіў сибі, тей сьмійе цьі з них, тей кажи: Ану, бойагузи, давайти пйадисьат риньских. — А ті кажут: Бій сьі Бога, шо ти наробиў, ми мислили, шо ти жартуйиш. Возьми того мирцьа і записи назат. — Али він ни хочи і кажи: Ньі, йа приньіс, а ви мусити занести. — Али, чоловічи, на майиш пйадисьат риньских, а йак записеш, то ше пйадисьит дістанеш — кажут йиму ўсьі. — Ну, коли так, то добри! — кажи він; і ўзьаў того мирцьи на плечі тей поньіс. Поньіс, а ті чикайут і чикают, али йго нима. Аш рано пішли на цвинтар, дивльи цьі, йама роскопана, а той жоўньір ў йамі ў трумбльі, а мирлец на ниму. Мирлец задушиў йиго за те, шо гроші браў за свойу відвагу.

Зап. в маю, 1902, від брата Івана, в Камінці Стр. А. Веретельник.

240. Як відкопували похованого Жида.

Даўно́ йак худо́ба ги́нула, йиде́н нара́диў, аби́ Жи́да на око́писку віткопати і жидьі́ўску ру́ку аби́ віттьи́ти і аби́ тоў руко́ў худо́бу курити, то ни бу́ди ги́нути. Віткопа́ли то́го Жи́да, хотьі́ли ру́ку віттина́ти, а той ўмирли́й живо́го йак злапа́ў за ру́ку і трима́ў так, шчо аж живи́й ўмер ко́ло не́го. І посходи́ли сьи пото́му льу́ди, диви́ли сьи на тото́, страха́ли, шчо таки́й чуд стаў і похова́ли обо́х.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

241. Як Жиди настрашили ся мерця.

Прихо́дьит раз до ме́ни Жиди́, годьи́т мине́ здо́хлого Жи́да ве́сти — він так йак кінь здиха́йи. — І йак ві́садили йиго́ на віз, фі́рман

сьідáйи йиму́ на по́ги. Чу́йиш ти, Іва́ни, на шчо́ ти сьідáйиш на́шому Жи́дови на по́ги? — 'Али йіди ту з йидно́йі гори́, а Жит сьи пітсу́нуў ду́шчи піт фі́рмана, плáхта сьи роски́нула, закрути́ла сьи до во́за. Ко́лисо кру́тит, а Жид ўстайе́. А Жиди́: Ґвалт! Шчо́ то йи? — Вітступи́ли Жиди́ від во́за і пригльидáйут сьи. А фі́рман зобáчиў, жи Жиди́ поўтьікáли і зльіз собі́ с фі́ри і ди́вит сьи, шчо́ то йи. Жиди́ вáйкайут, а віи ди́вит сьи, шчо йім бракýйи. Зачи́ў обгльидáти віз і ди́вит сьи на ко́лисо, а плáхта закручéна ко́ло ко́лиса і Жид ўстайи́. — А ви чо́ такі́, Жиди́, дурны́? Ви тыкáйити, сами́ ни знáйити, віт чо́го. Було́ ўпирéд подиви́ти сьи, ци то пéўна річ, ци віи ўстайи́, ци ни ўстайи́. А ви ни ви́дити, жи плáхта закручéна ко́ло ко́лиса і Жит тому́ ўстайи́?

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

242. Як Жид провиджував ся фірманови.

Віз йим Жи́да ўмирло́го до Пото́ка. Привíз йа йиго́ там, скаширувáли, ўзьи́ли го на мáри, зачи́ли го нéсти, áли бу́ло три мали́х труґарі́, а читвéртий вили́кий. А тогди́ зачи́ли ў косьцьо́лы дзвони́ти; вони́ то́го сьи ду́жи ўнимáйут і зачи́ли ду́жи ўникáти. Умирли́й Жит маў бо́роду підйи́зану, зу́би зашкі́риў, плати́на бі́ла; йа на тото́ сьи придиви́ў і зачи́ў сьи усьміхáти. А вони́ кáжут: Ну́, ну́, чикáй, буде́ тобі́. — Прийі́жджу до до́му, жину́ ко́ны на пасо́виско, ди́ўйу сьи, а Ґéршон ўмирли́й ко́ло ме́ни стойі́т чи́рис цáлу ныч. Аж нарáдили мины́: Дай дыдови ґрéйцар, ни буде́ ти сьи провиджи́ти. — Йа даў ґрéйцар і маў спокі́й.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

243. Як Жиди налякали ся яблінки.

Йа вози́ў ўмирлу́ Жидыі́ўку до Усьтьи. І ту Жидыі́ўку зньи́ли з во́за і шче фі́рман помагáў. Ду́жи Жиди́ фі́рманови дьи́кували. Повиртáйи фі́рман назад до до́му ж Жидáми, а то пі́зно бу́ло, ни ви́тко сьи бу́ло, ни мо́жна було́ йі́хати. Кáжи фі́рман до Жидыі́ў: Знáйити ви шчо, Жиди́? Ни мо́жна йі́хати, бо́ сьи ни ви́тко. Йа пу́шчу ко́ны ту, най пасу́т сьи, а ми вітпочи́ньмо. — Ни ўстих фі́рман ко́ны пусти́ти, Жиди́ позасипйи́ли. 'Али фі́рман кáжи: Жиди́, Жиди́, ўставáйти, бо йи нáши

Жидыїўка! — А шчо то бўло? Квасни́цьи облуплéна! Жиди́ поўстава́ли зо страху́ і ди́ўйи сьи і так пока́зуйи, йа́к би то була́ пра́ўда. Жиди́ з во́за позлазьи́ли, йак зачи́ли сьи Бо́гу моли́ти, до бі́лого диьи; і фі́рман спаў, а вони́ йиму́ ко́ньі па́сли. — Чу́йиш, чу́йиш, ра́но придиви́ли сьи, шчо́ ти нам зроби́ў? Ти сам спаў, а нас збуди́ў, — ти нас здури́ў, а то ни Жидыїўка, а́ли йа́блыінка!

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов., від Івана Василика.

VII. ПОКУТНИКИ.

244. Дитина покутує по смерти.

Було́ двóйи бога́тих льуди́й і даў йім Пан Біг йидну́ дити́ну; а́ли вони сьи не́йу ни до́ўго тьі́шили, бо воно́ ма́ло три ро́ки і ўме́рло. Вони́ ду́жи за ним тужи́ли, бо то буў хлопчи́на. І йак воно́ ўме́рло — вони́ ма́ли дві вели́ких ха́тьі — — і ў тьі йидньі́ ни дава́ло йім ме́шкати ма́ло ни цьіли́й рік. Аж рас прихо́дит таки́й сьвітови́й чоловік і про́сит сьи ў них на́-ньіч. А вони́ йиму́ ка́жут так: Шчо ми би тибе́ пириночува́ли, тьілько на́м сами́м ў тьі ха́тьі ни дайи́ шчось ме́шкати; йак прийде́ ньіч, то ў ньі ньіхто́ ни мо́жи бу́ти. — 'Али той подоро́жний ка́жи, жи: Мо́жи йа йако́сь пириночу́йу, а́ли да́йти миньі́ сьвиче́ну сьві́чку і сьвиче́нойі води́. — І вони́ йиму́ да́ли. І він пішо́ў до то́йі ха́ти і покропи́ў мі́сци сьвиче́ноў водо́ў і ту сьвиче́ну сьві́чку засьвіти́ў; ўзьиў собі́ кни́шку, сьіў тай чита́йи. Аш ту натхо́дит двана́цьита годи́на і ў тьі ха́тьі зачи́ли сьи ўсьільакі сту́ки, шум, ві́тир, а нара́з зачи́ло шчось за пи́йцом ду́жи пишчи́ти. 'Али жи він ньіц, тьі́лько чита́ў. Так бу́ло цьілу́ годи́ну. Йак мину́ла двана́цьита, тогди́ ўже ни чу́ти то́го тлу́му, тьі́лько чу́ти ду́жи плач тоне́ньким го́лосом. Він тогди́ ўстайи́ с то́го мі́сьцьа, бере́ зі собо́йоў сьві́чку і ди́вит сьи за пи́йц. Там ви́дит мале́ньку дити́ну, шчо ду́жи пишчи́т. І пита́йи сьи: Шчо́ ти ту ро́биш? — А воно́ ка́жи, жи: Йа так пуку́туйу ту́тка ўже ма́ло ни цьіли́й рік. — А він пита́йи: За шчо́? — Так мине́ чорти́ му́чат ку́ждойі но́чи, бо йа йак ссаў ци́цку, тай йим ўда́риў ма́му по ци́цьцьі, а ма́ма миньі́ ньічо́ ни каза́ла за то́йи, дльато́го йа ма́йу таки́й гріх. — А він сьи пита́йи: Ци мо́жна тибі́ звітти ви́зволити? — А воно́ ка́жи, жи мо́жна, тьі́лько жиби́ сьи найшла́ така́ душа́, шчо́би до схіт со́нцьи нахвистува́ла

помижи льуди на трицьіть службіў — і ў трицьітьох церквах жибий дати на службу божу, а на тьі трицьитьі жибий самому бути. — І він так зробиў. Шче тьійі ґазди спали, йак він ўстаў досьвіта і пішоў помижи льуди і помижи пани, помижи ксьондзи і тьілько зьібраў і наймиў трицьіть службіў, а на тьі трицьитьі сам слухаў. Потому рано ўстайут ґазди, диўйут сьи за подорожним, а йиго ў хатьі нима. Вони зачили шукати, ци ни ўкраў шчо тай ни ўтьік, али жи ньіц ни видьіли, аби йім шчось пропало. Того самого дньа він виртайи сьи до них зноў на ньіч і зачинайи зноў йіх питати, ни би ни ночуваў шче туйу ньіч. І йім ньіц ни кажи, шчо то ў ночи було. — А вони до него кажут: Йак можити спати, ми ни боронним. — Типер він зноў так зробиў: Скропиў місце сьвиченоў водоў, запалиў сьвічку, сьіў і читайи книшку. Приходит дванацьита година і зачиў сьи вилики тлум ў хатьі так, шчо аж він сидьіти ни міг. 'Али за пийцом цьілком тихо. Такий буў тлум цьілу годину. По дванацьітьі годиньі він бире сьвічку, йде за пйиц, дивит сьи, сидит тайа дитина ў більім ўбрана і дужи йиму за тойи дьакуйи і кажи до него: Росповідж мойім родичам, йаку йа ту муку тирпіў (на пйицу! — зам. Філька). І віт того часу було спокійно й тихо.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами Василини.

245. Жінка покутниця.

Оден чоловік оповідав, що завсігди нового місяця виходит жінка в перемітці... Виходит убрана, обута в жовтих чоботьох, в білї сорочцї і молит си піт церквов.

Зап. 1903, від Василя Ґриґорійчука, в Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

246. Як чоловік покутував за табаку.

Було два сусїди, один дуже богатий, а другий дуже бідний. А ўба пахали табаку. Але той богатий нікоди не купив собі табаки, лиш заўше ходив до бідного по табаку. Ўсю табаку му винюхував. Такий був скупий. За то як вмер, то ходив по сьвіті, не мав спокою. То син того

богато́го пішов до ксьондза пора́дити сї, що роби́ти. А ксьонц так порадив: Як він до тебе в ночи́ прийде, то спитай сї єго́ три ра́зи: Вся́коє диха́ніє хвали́т Господа Бо́га. Чого́ душа́ потрібує? Так три ра́зи. — Тай син послухав. Як іно́ по піўночи, то вже чека́є на ба́тька. Аж ту надхо́лит таки́й, як за житє ходив, тілько стари́й, ду́же стари́й. Сино́ви воло́сє ду́бом стало, але сї пита́є: Вся́коє диха́ніє хвали́т Го́спода Бо́га, чого душа́ потрібу́є? — А той ніц. Той знов дру́гий раз: Вся́коє диха́ніє хвали́т Го́спода Бо́га, чого душа́ потрібу́є? А той знов ніц. Аж за тре́тим ра́зом ка́же: Возьми, сину, що найкра́сші воли́, та дай тому бідно́му. Я за єго таба́ку так поку́тую! Тай зник. Він так зробив, а батько вже не ходив.

Зап. 1902, в Ясениці, Дрогобицького пов. від Івана Багрія, В. Левинський.

247. Як піп приходив по чисту сорочку.

Буў ксьонц і маў попадьу і казаў до нейі так: Памньитай, йак йа ўмру, то жибис мене ни ўбирала ў чисту сорочку, тілько ў брудну. — Ну і йак ксьонц ўмер, тей вона йго ўбрала ў брудну сорочку. По смирти приходи ксьонц і проси, жиб вона дала йму чисту сорочку, бо йиго ни хочут на тамтім сьвітьі прийньети. А йімосьць вітповідайи: Йак ти хтьіў, йа тибі так зробила, а типер чистойі сорочки йа ни майу дльа тебе! — І ксьонц вирнуў сьи назат до свого гробу. І зноў мусьіў за кару по смерти ше мшу правити. І йак правиў, Пан Біг до него кажи: Не праў, йа того ни прийму, йди по чисту сорочку. — І той ксьонц зачьеў пальимара просити: Іди миньі й проси йімосьтьі, жиби миньі дала чисту сорочку і скажи, жи мене Бог ни хочи прийньати ў брудній сороцьі до себи. — Прийшоў пальимар до йімосьцьі й проси, щоб дала сорочку. Йімосьць розльутилась, пішла, білу сорочку ўзьела і кинула: На маш! Записи і нех ту вьйенци до мене ни посилайи по ньіц! — Ну, тей пальимар ту сорочку і даў ксьендзови. Ксьендз подьекуваў і подьіў сьи і більши ни приходиў.

Зап. в липни, 1902 р., на Стриганці, Камінецького пов. від В. Коваль, А. Веретельник.

248. Мерлець не дає спокою свойому синови.

Ў йидньім сильі ко́ло Йаго́льницьі уме́р ґоспо́дар стари́й, а лиши́ў на сво́йім місци ґоспо́дарем си́на сво́го жона́того. Наколи́ син тата́ по-

хова́ў, ни маў спокійнойі но́чи чи́рис кілька не́дыіль, аж найма́ў собі́ с сила́ хло́піў, шчо́би з ним пучува́ли, так тьи́шко та́то по смирти́ докучи́ў му. Шчо но́чи при́йди годи́на дыўйи́та, дисьи́та, шчо́би час спочива́ти, починайи сьи гри́міт, гу́ркіт на стри́ху, роскида́йи ру́зьними рі́чими і то́го ныіхто́ ви́тримати ни го́дин буў і чужі́ льу́ди ни хтьі́ли ўже йти, то́йі минтро́ги тирпі́ти там, аж му́сьіў молоди́й ґоспо́дар ви́ступити с сво́йі ха́ти ж жоно́ў свойоў і че́льідиў ў комі́рни, лише́ оробби́ў де́нну ґоспода́рку на обісьтьу́. С ко́ждим чисо́м ходи́ў і переко́ньуваў сьи ў ночи́, чи припа́тком ни ўспокойі́ў сьи ўже той сту́кіт і гри́міт ў йиго́ ха́тьі. До́ўгий час трива́ло і ўспокойа́ньи ни бу́ло. А той ґазда́ ўсьу́да ска́ржиў сьи, де лише́ сьи с ким зди́баў, жи го така́ нишчісли́ва годи́на спітка́ла, шчо ма́йи свуйу́ ха́ту, а ў чужі́ му́сит сидьі́ти. Йидно́го ра́зу зайшо́ў подоро́жний Мадзу́р до ко́ршми і на той чис буў там і той ґоспо́дар молоди́й і говори́ў о тьім с сво́йіми знайо́мими. Мадзу́р чуў бе́сьіду туту́ і ка́жи до то́го ґазди́: Че́ґо так цьірпі́цьи те́му? Йа́бим ньі цьірпи́ал! — А ґазда́ йиму́ ка́жи: А шчож бисти роби́ли? — Йа́ бим допільно́вал, кто то йист і че́ґо ун хце. — Назначи́ў му ґазда́ пла́ту при́ сьві́тках пи́ндисьи́ть золоти́х да́ти, йак то́го ўсьо́го допильну́йи і ўспокойі́т му дьім. Мадзу́р на тото́ сьи згоди́ў і росказа́ў собі́ припе́сти ква́рту горі́ўки і звари́ти собі́ йі́дла і до то́йі ха́ти припе́сти і сьві́тло там да́ти і сам буде́ там пучува́ў. А ґазда́ йак схо́чи, то на́й сьи ди́вит чириз вікно́, шчо він бу́ди роби́ти. Приньі́с ґазда́ ква́рту горі́ўки, ґазди́ньи да́ла хльіб, ма́сло і пирогі́ў звари́ла. І запе́сли до то́йі ха́ти, де стари́й небі́шчик ниспокі́й роби́ў. Запе́р сьи Мадзу́р ў ха́тьі, засьвіти́ў си ў ночи́ сьві́чку, сьіў собі́ ко́ло стола́, напи́ў сьи горі́ўки, попойі́ў фа́йно, наре́штьі ко́ло дисьи́тойі годи́ни зачипа́йи сьи гу́ркіт на стри́ху, а наре́штьі гри́маньи двери́ сьинни́ми. А Мадзу́р стаў ко́ло стола́ і ви́пиў шче горі́ўки. Нара́с си́льно гри́мнуло щось до сьіни́й і на́гли две́рі до ха́ти ўтвори́ло і ста́ла по́стать чоловіка подьі́бна небо́шчика, того ґоспо́дари та́та. А Мадзу́р сказа́ў рі́сько до не́го: Ўше́лькі дух па́на Бо́ґа хва́льі! — А той відзива́йи сьи: І йа хвальу́, а́лим тьи́шко зогріши́ў. — Мадзу́р відзива́йи сьи: Че́ґо ду́ша потшебу́йи? — Ка́жи: Най мій син найме́ со́рок службі́ў бо́жих за муйу́ ду́шу, а буду́ йа спокі́йний і він буде́ ма́ти спокі́й, бі́льши жа́дного го́лосу ниприйи́много чу́ти ни бу́ди. — Відзива́йи сьи Мадзу́р: Зо́стаф мі знак, а́бим пока́зал тве́му сино́ві, жись ти бил. — А той ка́жи: Дай ру́ку. — А Мадзу́р ка́жи: По́луж на стул! — По́стать поста́вила ру́ку на стьіў і йак рука́ займи́ла, так стьіў дурх ви́горіў. І обирну́ла сьи ў две́рі і пішла́ на ни́ньішний день. На дру́гий день Мадзу́р оповіў ґоспо́дареви, чого́

йиго́ та́то жида́йи, аби́ за́раз ви́поўниў і бу́ди спокі́й ма́ти на за́ўши, шчо ґоспо́дар зроби́ў до двох день; до со́рок божни́ць розда́ў на служби́ бо́жі, а Мадзура́ затри́маў при со́бі на сьім день. По сьімо́х дньах ви́дьіў, жи спокі́йний ў сво́йі ха́ты, заплати́ў му, шчо обі́цьи́ў і спокі́йно жийи́ с сво́йоў роди́ноў до ни́ньішного дньа.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

VIII. Висільники і топельники.

249. Як позбути ся висільника.

Як дес си трафит, котрий си затєгни, то єго ни ховают на цвинтари мижи людьми, али на границі. І вже коло тої хати страшно вечирами. Він завши ходит вечирами і показує си як тїна́. Як він си показує, зарас чоловікови дубом волос стає і чоловікови ни дає говорити — мову умкни зарас. Як котрий такого серца, шо годни єго вдарити, (али на відлї), то ни буди ходити. Щоби він ни ходив, то сїют віт самого дому до цвинтари маком, що як би він встав, то мусит впирет мак притати і єму кури заніют, нїм він допричи до хати.

Зап. 1903, від Івана Галайди Харука, у Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

250. Дївка висільничка.

Буў йа ў Ба́риши, а там буў льісни́чий і маў доньку́ і та донька́ покри́ла сьи. Йак стари́й сьи довідаў, тай ка́жи до не́йі: Ўжес си ви́стройіла, а́ли наколи́ буде́ш ма́ла, то тьи застрі́льу. — І ўже ни бу́ло тілько місьиць до то́го чису́. Вона́ ў ночи́ ви́йшла і ў ґа́нку повісила сьи. Ра́но вихо́ди, а вона́ ўже нижива́. Ўзьили́ йійі до ха́ти, поставили на катифе́льок, то шче́ сьи ў ньі дити́на трі́пала. Пото́му йак йі похо ва́ли, то вона́ ходи́ла шчо дньа і го́йдала сьи на воро́тьох. То йа сам йійі нира́з ви́дьіў, а камі́ньи то шчо но́чи насади́ла по́ўний той ґа́нок, а ра́но му́сьіли виноси́ти. То так бу́ло ца́лий рік.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

251. З висїльнички горстка конопель.

То в піст було. Там повісила сї одна жінка на вербі, на своїм обісьцю. Тей ту жінку вже поховали — гет, тей в якісь час — вже не знаю, як то було, чи в тиждень, чи як — спостиригли так в ночи на вербі — ту жінку. І так чирез кілька ночий, тей сї дужи та родина бояла. Бояли сї в ночи встати. А то сї довідав тамтейший побирежник — дужи відважний. Той нїколи сї нїчо ни бояв. І він прийшов сє пириконати, чи то правда є. І акурат сїв собі вже так там, чикає, коли то буде. Нарас дивит сї — вона є — висит. Ну, єго так трохи страх зібрав, али він ще так ни бояв сї нїчо... Тей гадає собі так: Піду я на другу ніч... Пішов на другу ніч знов, вона знов була. На трету ніч так само. Тогди він ще постановив собі прийти в день на то місци — під ту вербу. І прийшов і пириконав сї, що то була горстка конопель.

Зап. О. Деревянка.

252. Велеснївські висїльники.

Йїхалисмо на ньіч с кіньми на Бариске, то повісе́льники з велесньіўскойі гори стьигнули з Петра́ Ґарґана чо́біт і на дру́гий день ми йиго найшли аж на кінцьах. А раз ми йак спа́ли, Тишкіский здоймиў вере́ту і поста́виў ко́ло се́би. То йиму так спаску́дили верету, жи му́сьіў ки́нути. А ў нас буў новий кінь і ўсе льубиў па́сти сьи міш тими кінцьи́ми. То йиго́ так бу́ли зйіздили, шчо ми му́сьіли прода́ти, бо ссох на ньіц. Вони́, тотьі повісе́льники, йак йшли до кінцьіў, то ўсе ла́ткали, а йак виртали, то пла́кали. Типе́р ўже то́го нима́, бо типе́р хова́йут по цвинтара́х, а тогди́ бу́ло не йидно́ таке́.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

253. Дезертир.

Буў хлоп с Хашчо́ва ў во́ську ў Перемы́шли, а до́бри не зна́йу, мо́же й ў Самборі́, дось десь ў той час пе́рет сьва́тами різдвйаны́ми пушча́ли на ву́рльоп — і з на́шого села́ выходи́ли ци три — ци шчо. 'Али йа до́бре не зна́йу, ци то він здезентирува́ў, ци то мо́же й йиго́ пусти́ли на сьва́та. Дось жи він повісиў сьа (1898 р.). Повіда́ли так, жи брат му пойі́хаў десь на фірма́нку, а йиму́ вельі́ў молоти́ти т сьва́-

тьім наші. І повідали, жи йшоў шандер за ним. А він увидьіў, пішоў до стайньі і сьа повісиў. І бачуж не доповіли там, ци йак, жи го поховали на цвинтари. А потому пішли, найали цигана з Льутовишч, циган віткопаў за десьатку. І вивезли го на границьу — называт сьа на Ґрандишчох — і там поховали. І шчо там з ним было, то ўсьо зметали: віс, ўсьо, тьілько худобу назад ўзьали. І потому хтось заскаржиў; неўно, жи то йиго родичі. І ўни тепер ходьат на протокул по йиден, по два, притьігайут і так ми сьа видит, жи тогды вельіли ўсьі вітови, бы віткопувати, а теперь не штука, жебы на віга не падала ўсьа вина. А ўни шче пішли там на границьу дивити сьа ў гріб і там йиго не найшли такый — йакась йиго родина мусит. Теперь повідайут, жи Жиды го віткопали, жи хотьат тото до шинкіў, бы йаку кістку маў с повішеника, бо де йакый шинок йи, то повідайут, жи ў кўждьім йи на тото, жибы сьа так льуди вішали на горіўку, йак він сьа вішаў ци на дерево, ци там на шчо. Дай-ми на то не хыба з нього, али по ўсьім сьвітьі, де йакі шинькй сут, то ўсе Жиды на тото важат. І йа не знайу, ци то будут дайак доходити, али йиго не было ў гробі.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриня Оліщака Терлецького.

254. Висільник вкидає коня до студні.

Йак йа служиў другий рік при воську, а ми стойали по кватирах ў сильі Сапіжанцьі, ожжи там була коршма і буў арендар, а ў него служиў йакийсь старий чоловік, називали йиго Семком. І рас шчось йиму сьи стало, надойіў му сьвіт, ци шчо там, і ўзьиў, пішоў до стайньі і повісиў сьи. То сьи робило ў зимі. А на висьньі, йак прийшли коньі з бриґадшколи і там закватирували штири коньі. І заўши уланы казали, шчо Семко приходит і спускайи коньі ў ночи і поўтвируйи двері. 'Али жи сьи с того ўсьі сьмійали. Аж йак ми прийіхали з манебріў, йак ўже нарокували рекрути, даў мине вахмайстир такжи там на кватиру. Йа, шчо праўда, Семка ни видьіў, али за каждий раз видьіў йим йиго збитки. Скидаў с стриху сьіно, ўтвираў двері, випускаў коньі зьі стайньі і иньши. Аж йидного разу здайи сьи, шчо хтьіў троха пойіхати на коньи. А було то отак: Ў вечир прийшли ми від росказу, напойілисмо коньі, йа здоймиў порцийу сьіна і постилилисмо собі ў стайни, бо ў хатьі буў дужи мороз, було зимно. А було нас там трох: оден рикрут, називаў сьи Топоросский і йа і патрольфірир Симинец. І той рикрут льих собі під жолуб спати, а йа росстилиў на коритари сьіно, позапи-

ра́ў две́рі ўсьі і польига́лисмо ўбидва́ спа́ти с тим Симинцем. Нара́з ў ночи́ йа слу́хайу, шчось ньіби сто́гни, ньіби кричи́т; йа бу́джу то́го патро́льфіре́ра і слу́хайим обидва́, а то ўсе шчось: Ге-е-е, ге-е-е! (стогне). А той Симине́ц ду́жи сьи бойа́ў і йак тото́ ўчуў, тай схо́пиў сьи і зачи́ў тьіка́ти до ха́ти. А йа схо́пиў сьи і зла́паў йиго́. І ди́вим сьи, две́рі ўтво́реньі. Засьвіти́ли ми льа́мпу, ди́вим сьи, нима́ йидно́го коньи́. Вихо́дим ми на двір — а там бу́ли две́рі з пітсьіньи до сту́дньі, на горо́д була́ сту́дньи — а він, йак ви́йшоў, той кінь, зьі стайньі і зроби́ў собі таке́ вили́ке ко́лисо йак ў нас пазива́йут ґроситу́р і так надоко́ла бігаў, а пото́му про́сто віт паркана́, від гости́ньцьи, пу́стиў сьи бічи на сту́дньу, на барийи́р, йак ўже віди́іхаў ра́йтшульу. І ско́чиў бис сту́дньу, а́ли шчо за дале́ко ско́чиў, бо шче до сту́дньі бу́ло бі́льши йак три кро́ки, а слыду́ ўже ни бу́ло, — бо ту буў сьньіх, то ви́тко бу́ло; — і йак ско́чиў на сту́дньу і за́дними нога́ми тра́фиў на саму́ дьиру́ і ўпаў ў во́ду. Йак ми тото́ ўчу́ли, а зоба́чили, шчо нима́ коньи́, то ми ўже зна́ли, шчо то Се́мко там ним зайі́хаў. За́рас той патро́льфірир побі́г до фіре́ра, фі́рир каза́ў трубі́ти а́итриг і посходи́ли сьи ула́ни — а ни так то жи́во, бо то бу́ло ў ночи́, двана́цьіта годи́на — принесли ужи́ска і дві драби́ньі, зи́иза́ли до ку́пи і пусти́ли ў сту́дньу. І йиде́н у́лан — писа́ў сьи Дармо́ць — польіз до сту́дньі і ўзьаў коньа́ шну́рами за но́ги і бис попире́к і ми зачи́ли тьигну́ти. Ви́тьигнулисмо рі́мно с цимбри́ноў, шну́ри сьи ссу́нули з ньіх, а кінь боўть — тай пішо́ў назад ў во́ду. Польіз жи зноў той у́лан дру́гий раз і поўйизаў моцньі́шчи і ви́кигнулисмо аж на верх. Йак йисмо йиго́ пирики́нули бис цимбри́ну, а він ўпаў на зе́мльу йак ниживи́й, а по́тьім схо́пиў сьи, фи́ркнуў і побі́г на горо́д. Пото́му вирну́ў сьи до ста́йньі, зайшо́ў на свій штонд і зача́ў йі́сти соло́му. А фі́рир ка́жи: Дай му сьі́на тро́хи! — Йа́ му здойми́ў сьі́на і даў йим му йі́сти, він ўхо́пиў па́ру ра́зи сьі́на і ўпаў на соло́му. Йак ўпаў на соло́му, то лижа́ў шти́ри нидьі́ли, спух буў цьілий, йак коло́да, а по́тім, по штиро́х нидьі́льох, зача́ў ўстава́ти, но́ги му сьи погойі́ли, шчо бу́ли шкі́ру шну́рами постьига́ли — і кінь сьи ви́ходиў. На дру́гий рік ходи́ў на мане́бра, а йак ни здох, то жий шче до ни́нька.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького повіта, від брата Філька.

255. Висільник на весілю.

Було́ два това́риші парупки́, ду́жи сьи льуби́ли, чи́рис кі́лька льі́т. І оди́н дру́гому сказа́ў: Ти, брати, йак сьи буде́ш жини́ў, аби́с мине́ за-

просиў на висьільй, а йак йа сьи буду́ жинийти пе́рши, то йа тибе́ запро́шу. І ста́ло сьи на тьім. Той ў рік оде́и повісиў сьи, а той дру́гий жинйў сьи тай йшоў просити по силу́ йак зви́кли, пирипросиў ўсьу фамільйу свойу́, тай йде по́при то́го похо́ваного повішиного с сво́йім дру́жбоў тай пригада́ў си за не́го, йак дали́ собі слово, тай ка́жи: Ну, бра́ти, аби́ й ти прийшо́ў до ме́ни на вісьільй, на корова́й, ў ве́чир. — Зыйшли́ сьи ў ве́чир на корова́й льу́ди прошéньі, прихо́дит той повішиний. Тай ўздріла ўже цьіла́ фамільйа, пізна́ли го, він пізна́ў сво́го това́риша, пустиў го за сьтьіў, ка́жи: Сьіда́й, бра́ти, коли́с прийшо́ў. — Льу́ди повідиўйили сьи, одньі́ сьи попапу́джували... Пирибуў він той корова́й за столо́м, ньіц а́ньі йіў, а́ньі пиў, а льу́ди йіли й пи́ли. Нарештьі ка́жи: Будь здоро́ў, бра́ти, бо ўже прийшла́ мойа́ годи́на. І аби́с прийшо́ў, про́шу йа тибе́ на мойи́ вісьільй; і то ти ка́у, жиби́с прийшо́ў. — А він ка́и: Прийду. — Ка́и: На той день і на той, аби́с буў на тьім і на тьім місци, бо йа по те́би прийіду штирма кіньми. — 'Али той віт то́го часу́ суму́йи: Йак йіхати до повішильника на вісьільй? Страх збира́йи. Сказа́ў він ксьо́ндзови, жи така́ й така́ річ, йа запросиў на вісьільй повішиного, а він мине́ запросиў; хо́чу сьи вісповідати і пойіхати до не́го. — Вісповідаў сьи і ксьондз ка́жи: Йди, на́й тьи си́ла бо́жи прова́дит! — Ки́шко йиму́ збира́ти сьи, а́ли тра йти, прийшо́ў той час. Прихо́дит на то́то місци, лити́т штирма́ кіньми по не́го; сьіў він на той по́віз, лити́т, тарахкоти́т ў повітрьу — а йиму́ сьи здава́ло, шчо доро́гоў. Завіз го тай ка́жи: Сьіда́й ту. — Сьіў він на тото́ крісло, то такі́ пала́ци диўньі́. Зачи́ли гульа́ти там, нима́ ратýнку. А він ньіц, так сиди́т ў не́го, йак той на йиго́ вісьільу́, ньі йісьть, ньі пйи, сиди́т і ди́вит сьи. А тоти́ гульа́йут і о́чи си йакоўсь водо́ў промива́йут. А він собі промиў та́кжи одно́ о́ко. Ўздріў, на такі́ скальі́ сиди́т висо́кі, шчо льик льиче́нний. Вода́ доли́ноў шуми́т, ба́нда гуди́т ўсьільа́кими голоса́ми; пізна́ў сво́го това́риши тим о́ком, шчо промиў — до́ти ни знаў, тай ка́и: Буў йис ў ме́ни на вісьільу́, а чуму́ ти ньі йіў, ньі пиў? — А він ка́и: Бо йа так ма́йу; а чуму́ ти ў ме́ни ньі йіў, ньі пиў? — Бо й йа, ка́и, так ма́йу до се́би. — Той ка́и: Ну, сьіда́й на фіру, му́шу тьи відве́сти там, вітким ўзьиў, а то дале́ка доро́га. — Ка́и: Будь здоро́ў, бра́ти. Ўже́смо сьи розьійшли́ типе́р; ти буў ў ме́ни, а йа ў те́би. — Сьіў на туту́ бри́чку, зайіхаў на тото́ саме́ місци, стаў, нима́ ньі ко́ний, ньі ньічо́, лише́ таки́й корч глойо́вий, кольу́чий, жи ни зна́ти, йак на ньім сидьіў, а ко́ний, ньі ньічо́, нима́. І йак пішо́ў вітти, то ўже більши ньіко́ли оба́ ни сходили сьи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

256. Як виглядає топельник?

Як си втопит потоплавник — має право 7 літ ходити, як і повішильник. До потоплавника ни говорити, ни зачіпати, ни кєдати — нічо! Він таку має натуру, що як узрит чоловіка, то си зара заригочи, як ті русалки. Він єст білий все, показує си нового місєцє у тім самім місци, де втоплений. Має тілько право бічи за чоловіком, як широко розливає си вода у повени.

Зап. 1903, від Івана Галайди Харука, в Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

257. Топельничка на плечах.

Оде́н чолові́к пішо́ў на ри́бу, Иаки́м Заха́ркіў. 'Али була́ сьи ўтопи́ла йидна́ молоди́цьи, Шми́ґа. Вітьигли йі з води́, поро́ла йі комі́сьійа і ка́пла кроў на йидно́го ту а́дийункта, Марко́ўского і шчос му віт то́гди бракува́ло. А той Йаки́м йак пі́знойі пори́ лапа́ў ри́бу, стала́пала сьи вона́ ў кро́шни, він ўздріў, жи потоплинни́чка тота́ і він сьи напу́диў. І вільізла му на пле́чі і приньіс дво́йи го́ний аж до до́му, а там шче́зла ко́ло йиго́ до́му. І зо два ро́ки ни́дьіў і поме́р. Типе́р бі́дньі дьіти сьи лиши́ли, си́роти і жина́, і бідьи́ гі́рко аж до се́го часу́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

258. Як хлопці втопили жінку.

Була́ ў нас йидна́ жі́нка, називала сьи Мари́на і льуби́ла хло́пцьи. Прийшла́ на йа́рмарок, зайшла собі́ на шинк до Ге́ршка, ві́пила одну́ кваті́рку, ві́пила дру́гу, натхо́дьи хло́пцьі. Уже бире́ хло́пцьом; та бо ўже зачи́ли хло́пцьі й йійі бра́ти, а йіх бу́ло де́ўйить. Ві́вили вони́ йійі с шинку́, пиривили́ йійі на Пазьуко́вого Паўла подві́ри, ві́вили на горо́д і так сьи ши́бали з неў, аш прийшли́ піт пиривіску це́ркву. Пи́рид досьвітком зоба́чили вартьіўники́, а вони́ поўтьікали да́льі з неў так, йак тьічньи́. Прибі́гли аж ў Коруне́ву ву́лицу, ўже там свита́ло на день. Вона́ була́ ў кожу́сьі і фу́стцьі. Так йійі ки́нули ў Дньісте́р і ўтопи́ли, бо йім ўже сьи прийі́ла була́. Ра́но сусьі́да Оле́кса війі́хаў на во́ду чоўно́м шука́ти ве́рші на во́дьі. Ди́вит сьи, лижи́т йака́с шкі́ра. Він гада́ў, жи то сте́рво, ди́вит сьи, а то жі́нка. Ни пізна́йи, й шчо за йидна́.

Виртáйи сьи до свóго дóму, говóрит до сúна: А ходúш, Фільімони, йакас бáба ўтоплéна. — Нивістка йак почýла, а йійі мáма булá дýжи ў гризотьі, так вонá гадáла си, шчо то йійі мáма. Біжúт пад вóду: Ай, мáмо, мáмо, та ви ни мáли шчо робúти та топити сьи? — Плáчи. Тай ви миньі ни сказáли, йа би вас булá ни запомоглá трóха, йак ви так упáли! — А на лицé ни дивит сьи. Зьійшлó нас три хлóпи, вітьигли ми йійі на бéриг. Пообзирáлисмо по фóрмі, а то Марúна Шмúґа. А то ти, сéстро, аш ту забігла з Дубрóви? Та ни моглáс на Дуброві повісити сьи, áлис ту забігла топúти сьи? — Зьібрáў сьи Олéкса, біжúт до ўрúду дáти знáти, шчо Марúна ўтоплéна йи на Пиривісци ў Днiстрі. Післáў віт Михáйла Коўбасý, польіцийана, до Трýти Паўлá, шчоби запрúх кóньі до вóза і шчобú йійі ўзьúти до трупáрньі. Вúсадили ми йійі на фíру, кóси сьи спустúли чúрис помóстину і кúгпут сьи. Сорóчку на ньі хлóпцьі обдéрли, гóлоў лúткоў блúскайи. Скúнули йійі ў трупáрни, прийшóў йійі Йацкó, чоловік, тай ў пúсок: трас! Ти, к..во, ни моглá сьи на Дуброві повісити, али йшлас аш топúти сьи? — І шче го за тóто хотьіли потьім до арéшту ўзьитú, шчо ўдариў по смиртú. Йак йійі поховáли, йак вéчиром до опіўнічнойі годúни нового місьицьи хóдит і завóдит пóпад вóду, плáчи і завóдит за свóйім Йацкóм, шчо йі ўдáриў кулакóм по пúску.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

259. Як баба пустила сплав.

Гнáли ми статки с Корóпцьи, аж йисмо сьи ймúли ў Сновúдьіўскі крýчи, злапáлисмо сьи там на ньіч. Ўзьиў Ількó Йаньцьіў крóшньу і лапáў на крóшньу рúбу і так тóйі рúби наловúў, шчо маў собі шчо дóбри заўдáти на плéчі, самóйі підýстви. Смéркло сьи ўже дóбри, приплилá бáба до сплавá, спинúла сьи на кúрму, водá кúрмоў гойдайи, бáба по кúрмі: Талáп, талáп. Зачúло свитáти ўже, побудúли сьи сплаўникú, каждий залыз на свій сплаў пускáти, а мій буў самúй зáдний. Гнаў йа той сплаў з Ількóм Йанцéвим. Кричúт він: Івáни, Івáни, ходú но судá. Бýдем мáти кýхарку. — Кáжи Івáн до Ількá: Озмú біду та друль, най плинé до пса. – Ет, Івáни, гріх. Вітьигньім на бéриг. — Ни тьигньім на бéріг, бо ворóни розйідьúт. Пустú йі на вóду тай йі рибакú злапáйут. — Пустúў він йі на вóду, плинéм ми с стáтками, с сплавáми і плинé бáба за нáми. Лишúла сьи вонá з зáду, а му поплилú на пéрид. Ни знáйу йа, ци йійі ймиў хто ў той час, ци вонá дáльі поплилá,

Іми́ли ми сьи на ньіч, прихо́дим на бе́риг, придиўльа́йи сьи миньі́ ба́ба, шчо йи на сплаві. Стисну́ў Ілько́ Іва́на за ру́ку: Устава́й, Іва́ни, ўстава́й, бо твойа́ ба́ба на сплаві́. — Ка́жи Іва́н потихо: Цьіхо, хло', йа ўпире́д ви́джу, тай ньічо́го ни ка́жу. — Ньіц ба́ба ни ро́бит, вілазьи́йи на бе́ріг, бире́ сьи до капата́, до шва́ри, до гарту́льцьи, шчіпа́йи шва́ру с пальа́, зальі́зла ў во́ду, гарту́лиц ў ру́ки і друльи́йи сплаў на во́ду задо́м. Відру́лила зад на во́ду і сплаў обирта́йи сьи. Гово́рит Іва́н до Ілька́: Ільку, шчо буде́м роби́ти? — Ка́жи Ілько: Ньіц ни робі́м, лиш льі́зьмо на сплаў і кричі́м: Пуска́йти, хло́пцьі, бо ўже день. А вони́ ни бу́дут зна́ти, шчо ста́ло сьи, тай пу́стьит, тай буде́м ра́зом ў компа́ньійі. — Вітзива́йут сьи хло́пцьі; Пуска́йти, бра́тьі, бо ўже Іва́н Чу́ба поплиў. — Йак хло́пцьі сплави́ пусти́ли, так ба́ба плила́ з па́ми, по́ки когу́т ни запі́йаў: Знайиш, дурни́й варйа́ти, було мине́ цва́йкоў віт сплава́ ни друльи́ти, буў бис спокі́йно ночува́ў! — Зачи́ло свита́ти, зачи́ла ў Ілька́ і Івана души́ ўступа́ти, бо ўже сьи ба́ба ўступи́ла.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

260. Як приходив топляник.

Ми сиділи дві нас ў хатьі з вуйанкойу і варилисьмо сибі вичеру. Йа чикала на свойу маму, а вуйанка чикала на свого сина. Приходи десь година годинаньцьата, приходи хтось і пукайи до двирий. Йак то запукало, а вуйанка сьи сховала на запйецок, йа викьидала кашу з горшка і йа сьи дужи зльекла. І йак пиристаў пукати й питайу сьи: Вуйанко, чого ви сьи сховали? — А вона кажи: Тихо буть!... — Йа сьі питайу: Ідьіть сьуди, та чого сьі бойіте? — Вуйанка вильізла зі запйецка і ўже зі страху вечері ни йіла. Та кажи: Ходи до мени, підимо спати. — Али ни задоўго знов: Пук, пук, до двирий, отворіть там! Али ми сьі знов позльекали і сидьіли цьіхо. Али знов кличе: Отворіть, ни бійти сьі, то йа! А то була мама мойа, тей кажи: Малисьти ту госьтьи. — А ми сьи питайимо, йакого? — А буў твій чоловік — кажуть до вуйанки. — А вуйанка питайи: А йак ти знайиш? — Бо йа йиго здибала на Йівковій горі, йак повертаў назат. — А ти йак знайеш, шо то він? питайи вуйанка. — Пізналам йіго по убраньу; і зійшоў на праву сторону з дороги і засвистаў сибі, і хтьілам йіго запитати шо, али він подьіў сьи. — Тоди ми сьі пириконали, шо топльаники ходьет, бо він буў ўтопиў сьи, називаў сьи Питро.

Зап. в липни, 1902, на Стриганці, Камінецького пов. від В. Коваль, А. Веретельник.

261. Лошак — топельник.

Рас на ве́сну прийшли́ ма́ма пізно з па́ньского і десь бу́ла одинна́ньцьата го́дина, йак пішли з ста́ршим бра́том до Бу́га полока́ти пильушки́. Поло́шчат, али шось зачье́ло гульа́ти по воды́ і брат поба́чиў тей ка́же: Диві́ цы, ма́мо, шось таке страшне́ гульа́йе. — А ма́ма, шоб не страха́ти йго, кажут: То ньіц, то ві́тер так. — Але то, шорас ближче підбіга́йе по воды́, а брат хо́че ўтьіка́ти, так сьі бойі́т, а ма́ма не пускайут; аж виска́куйе на бе́ріг лошачок. Ско́чиў — сьу́ди-ту́ди і бо́ўть ў во́ду і ста́ло ти́хо. І за́раз за три нидьі́ли той брат ўтопи́ў сьі на то́му мі́сци, а то то́пльаник йіму показуваў сьі.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від Харка Гаївки, А. Веретельник.

262. Топельник у постати дитини.

Рас ў льі́ты ду́же ў до́сьвіта йа пішла́ до Бу́га пра́ти, там ко́ли гоко́писка. Йа-но прихо́джу гет, скьи́нула шма́тье з се́бе, диўльу́ сьі, а з води́ ко́ли ме́не ви́скочиў го́лий хло́пчик, таки́й шо ма́йи ро́чок. Ви́скочиў, стрі́паў сьі, пітско́чиў і засьмійа́ў сьі — гі-гі-гі! — А йа ка́жу: Сьват-сьват-сьват Ма́тьінко Бо́жа — тей перехристи́ла ту дити́ну, а воно́ боўть ў во́ду! і так завирува́ло, йа́ґби де́сьіть хло́піў, тей по́тім сьі сти́шило і ньіц не бу́ло. А на тім мі́сци за́рас бе́рег ви́валиў сьі, зроби́ло сьі ба́гно, така прі́рва і то йе до ни́ньішного дньє і ньі́чим то́го загати́ти не мо́жут. А то буў то́пльаник і він хтьіў сьі поба́вити тро́хи на піску́ і погрі́ти сьі до со́ньцье. А він ў день не ви́ди' ньіц, ті́лько ў но́чи; а́ле йак йа перехрести́ла йго, то він хреста́ за́ра' почу́йе і ўтьіка́йе.

Зап. в липни, 1903, від Тацьки Олексевич, у Камінці Стр. А. Веретельник.

263. Як топельник хотів затягнути парубка до Буга.

Па́рубок йден буў заси́дьіў сьі ў дьі́ўчини ду́же пізно ў ночи, а він маў йти ко́ли Бу́га, де сьі ду́же шмат льуди́й потопи́ло. Ў тім мі́сци за́ўше шось сьі пока́зувало і стра́хало і туди́ ньіхто́ пізно не ходи́ў, бо сьі ўсьі бойа́ли. Тей засидьіў сьі той па́рубок і стра́шно бу́ло йму йти, але він сьі стида́ў то ви́йавити дьі́ўчиньі і пішо́ў. Прихо́ди'

на те місце, а перехо́ди' йго шось — ньі хлоп, ньі ба́ба, тей ньіц не ка́же, бере йго за ру́ку і тьегни до Бу́га. Той сьі не дайе́, а то тьи́гни так мо́цно, шо страх. Але він сьи не дайе́, шо си́ли майе, аш зінріў, аш во́чи йму вилазьет на ве́рха. А то тьегне і ньіц не ка́же, тілько тьегне і тьегне; а він, та́ґже ньіц не ка́же. Али зла́паў сьі він йако́сь зуба́ми за пльіт і ти́сне, шо мо́же, бо тут ўже бли́сько Бух і вир; і аш зу́би трішчьет йиму́, а він не дайе́ цьі. Аш він сьі спамньета́ў і зачьеў ў ду́сьі моли́ти сьі. І йак-но зачьи́ў моли́ти сьі, то зара' то йго пусти́ло і він ўпа́ў бис па́мньети і лежа́ў до ра́нье і аш то́ди опамньета́ў сьі. А то буў то́пльаник і він хтьіў затьегну́ти то́го па́рупка до води́ і хтьіў ўтопи́ти.

Зап. в липни, 1903, від Петра Остапчука, в Камінці Стр. А. Веретельник.

264. Як топельник змочив хлопа.

Я йшов одного разу з ліса. Віз-сми пруки — такий тарас. І вчіпив си з заду на пруки потоплавник. І покім я взєв, та так став, та спустив си на штильвагу і так води хльопнув на него — водов рас і другий рас. — Тай потому назад собі сів на фіру, а той потоплавник як мине зачєв льопати, обльопав мине чєсто, шо на мині ни було сорочки сухої. І потому як приїхав до двора і віприг коні, шов до дому і мине кішня напала — пси — лая́. І такого мині страху дали, жи ашим був мокрий, шє гірши, як віт того потоплавника.

Зап. 1903, від Миколи Харука, в Тулові, Снятинського пов. О. Деревянка.

IX. ОПИРІ.

265. Як батько втопив сина опирчука.

Быў йиде́н такы́й парібок, жи ўзьаў па дру́гім селы́ жону́. 'Али жона́ зайшла́ ў тьаж і прийшо́ў той час ўже злыга́ти і пішла́ си аж до ма́тери на дру́ге село́. 'Али й він прийшо́ў за неў, той йійі ґа́зда. І ўро́дила сьа дыти́на, а ўни были вопирі, ро́дичі то́йі невісты. І пыта́йут сьа: Ци вопи́рь сьа ўроднў? — Котре́сь там повідат: Ныт. — А ўни гада́ли, жи тот ґа́зда йі спит, а він слу́хаў ўсьо. Уни́ на тым пожури́ли, жи ни вопи́рь і си бе́сьідуйут, шчо́бы роби́ти, жибы́ він быў вопи́рь, тот хло́пець малы́й, котры́й сьа ўро́дниў. І ста́рый оте́ць йі мо́вит: Коби́ зна́ти, де́ бы тра́фиў тако́го, жебы́ лыг спа́ти і жебы́ сьа не кстиў, тогды́ йакбы́ с тако́го чоловіка ўзьаў кырве́ і помасти́ў тоту́ дыти́ну, была бы вопи́рь. — А тота́ невіста мо́вит: Наш воте́ць — све́кор йійі — усе́ лыгат спа́ти і не кстит сьа. — Ўни повіда́йут: То́бы йти, ўзьати́ з нього кырве́; а́ли він ўмре до за́ўтра! — А тот сын його чу́йи, жи уте́ць ўмре, а́ли не оголо́шат сьа нич. І так котре́сь ві́ттам поле́тьіло і прине́сло кырве́ і помасти́ли дыти́ну, приўйаза́ли снур йадва́бный від сьтьіны́ до сьтьіны́, дыти́на перельізла тым сну́ром і йуш тыішат сьа: Уже буде́ вопи́рь. — 'Али той зьать ра́но ўстаў, йде домі́ў, ци пра́ўда тото́. Прийшо́ў домі́ў, утець ўмерлы́й. Похова́ў вітця́ красно́ — він зна́йи, шчо́ сьа зроби́ло — і ўпрйаг во́лы ў віз і йі́де на дру́ге село́ по жі́нку. То йуш сьа провело́ до́ўшый час. Прийі́хаў там, там сьа мо́же погости́ли тро́хы: Сьіда́й, жі́нко, на віз, бери́ дыти́ну, пойі́демо до до́му! — Йі́дут ві́ттам і він наўмысно зайі́хаў ў таку во́ду вели́ку, аж віс сплыў, а він шче йми́ў за ко́лесо, переверну́ў, уто-

пила сьа жінка і утопиў сьа тот вопе́рек мале́нькый. І ду́мат си так: Нема́ мо́го вітцьа́, ньай і вас обойі́х не бу́де!

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

266. Як умерла жінка упира.

Базьо́ Геври́к з на́шого передмі́сті навіть по смерти́ ходи́в до сво́ї жі́нки. Че́рес ціле́ літо ходи́в. Ўсе в ночи́ по дванайцятій та лігав з жі́нков спати. Тото лю́де ви́діли. А пото́му жі́нка попа́ла в те́жу. Ніхто ї ра́ди не міх да́ти. Два ро́ки ходи́ла в те́жи. Аж поїхала до Львова, так ї лю́ди нара́дили на опера́цію. Тай там ї був коне́ць. Оперува́ли, а вна таки́ вмерла.

Зап. в січни, 1903, в Дрогобичи, від Кучиндика, В. Левинський.

267. Як опирі ловили ґаздиню.

То раз йидна́ хотьі́ла, аби ма́ла молоко́, ґазди́ньи. І пішла́ на Йу́ри до кирни́цьі води́ го́ла бра́ти. Йак сьи опирі́ ру́шили за неў, йак зачи́ли бі́чи за неў, хотьі́ли, аби́ ве́зла йіх, тай вона́ йак прийшла́ до до́му, то віт то́гди глуха.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

268. Опирі сьвічками.

То́му пєть літ ци бі́льше, за́били грабліма в Мли́нках Весе́лого. Я раз з Михайловим вийшов з кіньми на ніч. Ко́ні-смо спу́тали тай пусти́ли, а самі́ на копи́цю сі́на вилїзли тай си байке́ гово́римо. Ди́вимо сї, а там з борисла́вського тра́кту зближає сї сьві́тло до нас. Чим близше до нас, то все то́го сьві́тла більше і більше. Ми ди́вимо сї — а вже тото́ сьві́тло йде. А то чим раз бі́льше сьвічо́к та лїхтаре́нь. Тай всьо тото́ обсі́ло Весе́лову ха́ту. Як вийшли з ха́ти, то бу́ло тих сьвічо́к мо́же ти́сїчі. А то опирі́ були́.

Зап. в січни, 1903, в Дрогобичи, від Кучиндика, В. Левинський.

269. Опир у виді пса.

А йиде́н оповіда́ў миньі́, йак він йшоў з міста до до́му, тай десь так ў половиньі доро́ги, ди́вит сьи, лити́г білий пес, тай гуц йиму́ на пле́чі і ка́жи: Нися́! — Той хо́чи скинути, а́ли ни мо́же. Задиривіў цьілий, нисе́, са́найи, ле́дви ди́хайи, бо то біда́ тьишка́. І так ньіс го аж до до́му. Гада́йи він собі: Коби́ йа тибе́ заньіс до ха́ти! — 'Али той лише́ на сьінньі две́рі, а пес гуц з не́го. Ухо́дит він до ха́ти, застра́шиний, зму́чиний, жінка пита́йи сьи, шчо йиму́, а він моўчи́т. Аш ту за хви́льу ка́жи той пес спіт вікна́: А ти, су́чий си́ну, зна́йиш, йак сьи заходи́ти! Тай пішо́ў. А він, той ґоспо́дар, йак би буў шчо сказа́ў жіньцьі, то той пес буў би йиго гет потьи́ў, бо то буў опи́р.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Мих. Косінського.

270. Як опирі жерли ся по собачому.

По нешпори в нидьільу, йак то возьит снопи льуди — пойіхав хлопиц по снопи. Вобирнув кілька рази. Йіхав зо снопами до дому. І дивит сьи — на коне́ц села пси сьи коло кьирпицьі дужи кусайут. І він кажи до дьівчини: Чикай, — йа йіх зара розборону! Взєв і кинув вила мижи них. Тоди тійі пси йаґ тійі вила вхопили, йаґ зачили кусати... Тей хлоп пойіхав. Прийіжджийи до дому, стали коньі коло воріт. Вона кажи до него: Вставай, Йівасьу, іди, фтвори ворота.

Будит йиго, а він аньі руш... Здіймили го с фіри, а він вже ни живий. А тому хлопциви йазик посьікло на дрібньі кавальчики. А то, жиби був тих псів ни чіпав, тоби був на сьвітьі жив. То були вопирі.

Зап. 1902, від Яндруха Стеція, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

271. Собака — опир.

У йіднім сельі́ ду́же ўмира́ли льу́де на сла́бісьць і йак ста́ли так ду́же ме́рти, то льу́де зі страху́ на ніч ўтьіка́ли до льіса, бо ў ночи найбільше ўмира́ли, а на день приходи́ли наза́т. Але йдно́го дня прихо́ди йдна ґосподи́ньа до сво́го до́му, ди́ви цьі, а на подушка́х лежи́т чо́рний, те́ньґий пси́ско. Ба́ба гльа́нула на него, тей ньіц йму не ро́би, тілько свойе́ ро́би: росчиньа́йи хльіб і пече́. Спекла́ йден пітпа́лок, на-

масти́ла са́лом і положи́ла то́му псо́ви. Пес зйі́ў, вона́ пода́ла йму дру́гий і він зноў зйіў, вона́ положи́ла тре́тий, але того зйіў полови́ну. Тей ґосподи́ньа та вийшла чого́сь на двір — прихо́ди, а пса ўже нема́. І віт то́го дньа переста́ла сла́бісьць і льу́де переста́ли ме́рти і бі́льше не мерли. Тей десь мину́ў рік по тім і та ґосподи́ньа з чолові́ком пойі́хали на йа́рмарок. Прийшло́, ў йідно́му шиньку́ приступа́йи до них яки́йсь ґоспо́дар тей питайе: А памньита́йете ви, йак то́му рік лежа́ў у вас на подушка́х чо́рний пес, а ви годува́ли йго пльа́цками? — Та памньетаю — каже ґосподиньі. — Ну, а ньіц вам з те́йі по́ри з ха́ти не браку́йе? — Або йа знайу? — ка́же ґосподи́ньа. А той пока́зуйе ножа с коло́ткойу і кажи: Ану, пізнавайте того ножа! — Та, то наш, каже ґосподиньа, але з вітки він ў вас ўзьиў сьі? — А той ґосподар ка́же: То зна́йете, той чо́рний пес, шо тоди́ лежа́ў у вас, то буў — йа. Йа йе гопи́р ўро́джаний піт тако́йу плане́тойу, шо йак на ме́нę на́йде, то йа мушу іти. Тоди́, йак прийшо́ў йа до вас, то йа буў ду́же голо́дний — три до́бі ньіц не йіў і йа́ґ би ви не бу́ли да́ли меньі́ йі́сти, то цьіле́ село́ бу́лоб ви́мерло, не бу́лоб сьі зіста́ло а́ньі йдно́йі ду́ші. А на ту па́мньитку ўзьеў йа собі́ ў вас того ножа́. — А ті, йак то почу́ли, ху́тко ви́несли сьі з того шиньку́, бо ду́жи сьі нальека́ли то́го гопира́.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від Петра Остапчука, А. Веретельник.

272. Як опир ссав кров із молодят.

Шов на цвинтар чоловік. І здибайи коло Будзанівскойі башти — йде мирлец — вопир. І той вопир кажи до него:

— Ти шчо за йиден?

— То шчо ти! — кажи.

— А ти шчо за йиден?

— То шчо ти. — —

— Ти де йдеш?

— Там де ти... А де ти?

— Там де ти.

— Ну, каже, підем воба.

Ідут вони воба і прийшли до йидноїі хати. Али там було двойи молодьит. Прийшов вопир до жінки. Взьив, виймив цицку і кажи до того чоловіка: Сси кров. А сам до йі чоловіка і ссе кров ш чоловіка. Али так ссут довго. Вже той вопир виссав ш чоловіка – прийшов і кажи:

— Ов, ти шчось помало ссеш. Шче кров йи.

Покоторгав і кажи: Шче жива.

— Е, вогори. Знаєш, молода багато крови майи.

І зачив вопир сам ссати. І виссали кров і тогди знов покоторгав, кажи: Вже нима.

Потому кажи: Ходи, підеш зо мнов.

І прийшли на цвинтар. І той чоловік дивит сьи, гріп фтворений. А той вопир кажи до того чоловіка: Бири, льісь. А той чоловік кажи до того вопира: Льісь ти фпирет, бо йа шче ни знайу куда!

І той вопир польіс. Тей зарас когут запійав, тей сьи гріп запав — запер, а чоловік сьи лишив на верха. А той вопир сьи відзивайи в гробі, кажи: Ей жиби йа був знав, жи ти такий пташок!

Чоловік сьи настрашив і фтьік до дому і воповів, шо то вопир с тих молодьит кров повисисав.

Тоди ксьонц вітправив набоженьство. Пішли на цвинтар, добули го, витьигнули го на ве́рха і казав сукирами посьічи на дрібні кавальчики. І тоди взьили — закопали назат, забили кілочок восиковий в голову і вже вйинци ни виходив.

Зап. 1902, від Яндруха Стеція, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

273. Опир у Підгайцях.

Буў йа ў систри́ ў Підга́йцьох. А там ў сусьіди уме́р па́рубок таки́й, котри́й маў до двайцьить льіт і засла́б — до ти́жньи ўмер. А там така́ устано́ва, шчо кладу́т на ла́ўку піт сьтьіну́. По́душичку ро́бйи під го́лови з гиблыво́к і так на ла́ўцьі на го́льі лижи́т. 'Али по́при тото́ ішче́ про́сьи до то́го кіла, шчо́би прийшли́, бо сами́ ни прихо́дьи. Так він ўмер, прийшла́ йиго́ ма́ма до мо́го шва́ґра проси́ти, шчо́би ў ве́чир прийшо́ў до кіла. І при тым мине́ попроси́ла і йа та́кжи прийшо́ў. Сидьі́ли ми так зо шти́ри годи́ни. То́му па́рупкови ру́ки сьи розьірва́ли, шчо були́ зйизаньі. Льу́ди понапу́джували сьи, а́ли шче так ка́жут: То здоро́ў хлоп, то йиго́ прудит, то тому́ сьи ру́ки розьірва́ли. Возьмі́т, тай зйижі́т зноў! — І так йиго́ ма́ма зйиза́ла дру́гий рас. Так за пйить мі́нут зноў сьи розьірва́ли. Так то́го бу́ло з де́сьіть ра́зи. Тогди́ льу́ди страху́ набра́ли і поўтыка́ли до до́му, тьі́лько сьи лиши́ла ма́ма і систра́. Йак йиго́ похова́ли, то він та́ки то́го ве́чири прийшо́ў до до́му, то ўже йиго́ сама́ ма́ма оповіда́ла і бі́льши йиго́ льу́ди на доро́зьі здиба́ли, йак йшоў. Так ходи́ў він дві нидьі́ли і усе йіх пирипу́джуваў шчо но́чи.

Стара́ пішла́ до ксьо́ндза, зачи́ла тото́ ксьи́ндзу оповіда́ти. А ксьондз ка́жи: Чика́й до за́ўтрі, піде́м с проце́сійоў на цвинта́р, віткопа́йим і сьи поди́вим. — І так зроби́ти. Йак го віткопа́ли, а він лижи́т ў тру́нві ў доли́ну ни́ском. Тогди́ ксьондз ка́жи: Да́йти оси́кового кола́, забиў йа йиму́ ў го́лову. Бі́льши він ходи́ти ни бу́ди, бо то йи справидли́вий опи́р. Він би буў за сьім льіт льу́ди потипа́ў. — Йа́к му забили, бі́льше ўже ни ходи́ў і ньіхто́ го ни ви́дьіў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

274. Захланний опир.

Йиде́н ґазда́ трима́ў на́ймита вісьім льіт, а то́го на́ймита відобра́ли до во́йска і він при во́йску служи́ў дру́гих вісьім льіт. А ў вісьім льіт повирну́ў той жо́мньир з во́йска. І на той чис той ґазда́ ўмер і йиго нарідили на катафа́льок. А той ґазда́ буў опи́р. Йак прийшла́ опі́ўньіч, то він спусти́ў йидну́ но́гу, жи хтьіў злази́ти. А жи льу́ди гада́ли, жи вона́ му сьи сама́ ссу́нула і попра́вили наза́д. Дру́гим ра́зом спусти́ў ру́ку і ногу і зачи́ў ўстава́ти. А тоти́ льу́ди ўздрі́ўши, шчо він зла́зит с катафе́лька, поўтьіка́ли с ха́ти. На оста́тку і жі́нка з дьітьми́ ўтьі́кла. А опи́р ўстаў тай польі́с піт по́стьіль, добу́ў гро́ші з зба́нком: папіро́ві банкно́ти, то зложи́ў ў по́душку, на котрі́ лижи́ў, ми́жи зьільи, аби́ йіх да́ли йиму́ с по́душкоў до гро́бу. А срі́бло і мідь — ўзьиў зба́нок ў ру́ки, пішо́ў до комо́ри, ви́порпаў піт поро́гом йа́му і там йіх заховаў і наза́д запо́рпаў і закльи́ў: Котрі́ ру́ки запо́рпували, аби́ тоти́ роспо́рпували. — А жо́мньир ўвійшо́ў до ха́ти, йак до́бри напи́ў сьи горі́ўки, ўзьиў йиго́ ў ру́ки сво́йі, вітпорпаў тоти́ гро́ші — він сьи диви́ў бис вікно́ — і ка́жи: Котрі́ ру́ки запо́рпували, тоти́ й вітпо́рпуйут. Забра́ў тоти́ гро́ші з зба́нком і тоти́ з по́душки і захова́ў ў иньшим мі́сци. Йак ку́ри запі́йали, то наза́д льу́ди вирну́ли до ха́ти і той на́ймит, шчо ў не́го служи́ў, каза́ў здойми́ти з завісьіў две́рі і глухи́м кінце́м го ви́нисти, йак пове́рни опи́р с цви́нтару, аби́ ни тра́фиў до кльа́мки, і аби́ ни ўвійшо́ў до ха́ти. І пото́му той на́ймит ожини́ў сьи з ґазди́ниў, ви́добуў гро́ші і шче бі́льшим буў ґоспо́дарим, йак йиго́ ґазда́ пи́рит тим.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

275. Як опиреви відтинали голову.

Тото́ так: Быў йиде́н вопы́рь і йак ўмер і ходи́ў так, жи льуди́й мно́го ўмира́ло і худо́бы ги́нуло ў на́шім сельі́. А то ни знайу, ци то

было за ксьиндза Минчакевича, ци шче за Димйанóўського. Ўже льу́дьом сьа тотó наўку́чило і быў такый ў селы́ віт, не зна́йу котры́й, бо йа шче тогди́ сьа не ўрóдиў і пішóў ў Тиху по Гусака́ і привíў. Гуса́к вы́йшоў опíўночи на цвинтарь і поча́ў так ножи́цьами стри́чи, стри́чи і прийшóў на йиго́ гріб, мóвит: Отьи, а́ли нема́ го, порóжный, пішóў десь, далéко на Вéньґрах йи. — То ни спас, зна́йите. І заба́виў сьа піў годи́ны, вы́йшоў зноў — йи. Но, мóвит, йуж він не піде́ вітты. Ньай бу́де до за́ўтра. — Дру́гый день зыйшла́ сьа грома́да ўсьа віткóпувати, а ксьиндз післаў ў Лы́мну по гайду́кы. Прийшли́ гайду́кы, почали́ льуди́й би́ти, бо ксьиндз повíдат, йа опырйа́ не хова́ў, то не мóже бы́ти пра́ўда. І с кількóх льуди́й гайду́кы звйаза́ли мóтузом. І він віткопа́ў го, той Гуса́к, і він си лежи́т, бода́й сьа не спиў дóбрым льу́дьом і скопа́ў си полотнó аж ў доли́ну, на нóгы, шчо ним ўкры́тый, а сам си лежи́т і так пóпід ру́ку ди́вит сьа на льуди́й, такы́й червóный! А Гуса́к узьа́ў роска́ть і віттьа́ў гóлову. І повіда́ў: Хаплы́т, льу́ди, тóйі кирви́, масты́т сьа, то дльа тóго, жи такóго чоловíка ўже бы сьа дру́гый опы́рь не іми́ў, котры́й помасти́т сьа тоў крóўйоў! — І ўзьаў пацьа́чку таку́, шчо свинья́ ўс...а і зложи́ў му ў зу́бы і гóлову му положи́ў ме́жи нóгы. А йака́сь ба́ба з гóры, свойи́ йиго́ бы́ла — тай мóвит: Нипра́ўда, він ни опы́рь быў. — А той Гуса́к йинó сьа на ньу подиви́ў і потьа́ў йі та́кій живу́ і на дру́гый день ўме́рла. А йиго́ прикы́дали і бíльше не ходи́ў.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

276. Дївчина і два опирі.

Пішла́ йидна́ дыўчина ў льіс і заблуди́ла. Так далéко зайшла́ ўже, шчо ни зна́ла, куда́ війти. Зайшла́ она́ до однóйі хатчи́нки; она́ ни зна́ла, шчо там йи ў ты хатчи́ньі. А ўже му́сьіла там почува́ти, бо шчо ма́ла роби́ти, коли́ ни зна́ла куда́ звітти ў ночи́ війти? А ў ты хатчи́ньі ньікóго ни бу́ло, ты́лько сам ўмирлéц. Она́ ўвійшла́, ўкльикла́ і мóвит па́цьір, бó сьи ду́жи на́тто бойа́ла. С страху́ ма́ло ни ўме́рла. Прихóдит дру́гий ўмирлéц тимчи́сом під вікнó і ка́жи до тóго ў ха́ты: Ўстань, Йузефйи! — Той сьи ньіц ни вітзива́йи. Ка́жи йиму́ дру́гий рас, са́мош так. Ка́жи тре́тий рас: Йузе́фйи, ўстань! — А тота́ дыўчинка ка́жи: Льизь, льизь, Йузе́фйи, з Бóґим і ду́хим сьвийнтим. — А той ка́жи так тóму на дворі: Йа́ би ўстаў, йа́к би миньі́ нóги ни бу́ли зийзаньі сири́ми нитка́ми. — Той спіт вікна́, йак ўчуў таке́, тай повійаў

сьи кудись, а той ў хáтьі лижиў дáльі, до рáньи. І дьіўчина сидьіла ў хáтьі аж до рáньи. Йак сьи розвúдньіло, вона ўстáла і пішлá і ни потьúли йі опирі, бо ўже йі так Пан Біг допоміг.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Тетяни Мельниченко.

277 Як наречений умер і хотїв узяти до гробу свою суджену.

Буў з дýжę далéка йден жóмньір і він сьі буў дýжи зальубúў ў йидну дьіўчину і вона йиго́ тáґжи дýжę польубúла. Прийшло́, вúслужиў він свóйі льітá, тей кáжę до дьіўчини: Знáйęш, мойá кохáна, йа пойíду до дóму, там сьі приготýйу і прийíду по тéбę і побęрéмо сьі. Алę ти меньí мýсиш присягнýти, шо бýдęш чęкáти на мéнę, шоб нę знати кíлько! — Дóбрę — кáжę дьіўчина, — але ти меньí тáґжи присягнúй, шо ньіґди з гúнчойу сьі нę гожéниш! — Вонú ўзьéли і присьагнýли йдно дрýгому. Тей він пойíхаў. Минýў мíсьіць, минýў дрýгий, минýло піў рóку, ба й рік і два і штúри а жóмньар нę прихóди'... А дьіўчина чęкáйе і нę хóче виходúти зáмуж за ньікóго. І вона мúсли сибí: Шчо сьі могло́ стáти, шо мій мúлий нę прихóди'? Мýсьіў прúсьагу зломáти... Тей ўсьí йі так кáжут: Дурнá дьіўко, шо ти чęкáйęш на йакóгось гультайá — він ўже даўновíчно мýсьіў гожинúти сьі! — Тей прихóди' на пйáтий рік, йго нęма і вонá заручúла сьі з дрýгим пáрупком і за мíсьиць мáло бýти вíсьілье. Али зáрас на дрýгу ніч по зарýчинах, сидúт та дьіўчúна і приде́, аш ўходи' до хáти той жóмньір, а такий смутний, шо страх. Увійшóў, тей сьіў на лáві на прóтиў дьіўчини і ньіц нę кáжę, áньі слова, тíлько дúви цьі на ньу. Йак сьі надивúў, тей кáжę: А чимý-ж ти, мойá кохáна, нę привитáйе сьі зо мнóйу? Ти ідéш ўже за дрýгого, прáўда? — А дьіўчина кáжę: А тиж де буў так доўго, ти ше не ожениў сьі? — Йа ше сьі ни гожениў і ньіґди сьі з дрýгойу нę гоженьý, алę нę міг йа прийти́ до тéбę, аш почýў, шо ти хóчęш присьáгу зломúти. — А дьіўчина кáжę: А йа мúслила, шо ти ўже гожениў сьі, шо нę прихóдиш. Може ти, мúлий, голóдний, мóже пúти хóчęш? — Ньі, йа ньіц нę хóчу, тíлько тęбé — кáжę він. А він за те нę хтьіў йíсти, бо він ўже буў ўмерлéц. Зáра', йак пішóў до дóму, то зáра' ўмер і за те нę приходúў.

Тей посúдьіў він трóхи тей кáжę: Ну, мойá мúла, збирáй сьі, підęш зо мнóў, до мéнę! — А вонá кáжę: Дóбре, зара', скáжу кóньі заложúти, шоб ўзьéти с собóйу свойý скрúньу з рíчами. — Ньі — кáжę жóмньір — нę трéба меньí твéйі скрúньі і рíчіў, там ў мéнę ўсе бýдеш

ма́ти, ходьі́м так. — Але́ ма́ла вона́ вели́кий звій ду́же фа́йного полотна́ ў свойі́ скри́ни і йі жаль бу́ло ду́же йиго́ і вона́ ўзьи́ла той звій піт полу́ і пішли́. А ніч така́, не́ ви́дна сьі, шо страх! Йдут вони́, а ди́ви цьі вона́, аж вони́ не́ йдут по зе́мли́, але по повітру. Обертайе́ цьі він до не́йі тей ка́жи: Слу́хай ми́ла, шо ти несеш з собо́йу тако́го тьашко́го, шо так тьа́шко йти нам? — Та ньіц! — ка́же́ вона́. А він зноў пита́йе: А чи не́ ма́йеш ти хре́стика на со́бі? Йак ма́йеш, то скинь. — Ски́нула вона сво́го хре́стика і за́ра' зача́ли ху́чше йти. Ідут, ідут, тей наре́штьі прихо́дьат на цвинта́р, тей він іде на не́го. А то куди? — пита́йе вона́ йго. — Він ка́же: Ньіц, не́ пита́й, но ходи́, тут ха́та мойа́! — Тей вона́ за́рас пізна́ла, шо він ўмирле́ц, пальака́ла сьі ду́жи, але́ му́си йти, бо сьі бойі́т, шоб не́ задуши́ў. Привіў йі нат свій гріб, тей ка́же: Ну, льізь гет, то мойа ха́та! — А вона ка́же: Ньі, льізь ти пе́рше. — Тей він польіс, а вона́ ки́нула йму кі́нец зво́йу полотна і сама́ ўтьіка́йе. Ўтьіка́йе́ і розвивайе́ звій так, шоб да́льі могла́ ўтьічи́, а він тьа́гни полотно́ і тьа́гни до гро́бу. Ўже кава́лок за цвинтаром не́ ста́ло полотна і вона́ ўцьі́ки, шо си́ли. А йак ўмирли́й ўтьигну́ў ўсе полотно́, а види', шо йі нема́, ви́скочиў з гро́бу, тей за не́йу так гони, шо страх! Ві́н го́ни, а вона́ ўтьіка́йи. Ди́ви цьі вона́, а сьві́ти цьі ў йакі́сь ха́тьі; ўльіта́йи гет, а там нема́ ньіко́го, а на сиреди́ньі лежи́т ўмерле́ц і коло не́го сьві́тло сьві́ти цьі, Ну, ми́сли' вона́, аш тут меньі́ кі́нец. — Аш тут ўбіга́йе ўмерли́й жо́мньір, а когут: Ку-ку-рі-ку! А нех ти бу́деш проклья́тий! — кри́кнуў жо́мньир і шчез і зараз шчез той мерлец, шо лежаў, а вона диви цьі, а вона серед по́льа. І йак зачье́ла йти до до́му, то йшла пі́ўтора ро́ку, так дале́ко заньіс йі ўмерлец за піў но́чі.

Зап. в липни, 1903, в Камінці Стр. від Харка Гаївки, А. Веретельник.

278. Як почтар боров ся з опирем.

Давних часів, йак то пошти ни було, так йак типер, пойіхав йиден чоловік на кони с поштов. Али так пойіхав кілька миль і зблудив. (А то було в зимі, в завирухи). Йіздит, йіздит по польу і ни годин фтрафити до дороги. Али дивит сьи: Так дужи далеко сьвітло сьи сьвітит — так йасно, али далеко. Дужи далеко. Йіди він до тойі хати. Вже Богу дьикуйи, жи зобачив сьвітло. Вже сьи тьішит.

Прийіздит він до тойі хати. Припньив коньи до двирий. Входит до хати, — лижит мирлец на катафельку. Тей він змовив пацьир, став — дивит сьи — нима ньікого ф хатьі. Дивит сьи фсьуда на пйиц —

нима. — Сидит... сидит... сидит — ньіхто ни приходит і ньікого нима. Пішов він, коньи завів до стайньі, дав коневи сьіна. І приходит знов до хати. Сьів, знов сидит — ньікого нима. Думайи собі, шчоби він міх здибати собі йісти, бо хочи йісти сильно.

Пішов до комори зо сьвічков, дивит сьи — ф коморі стойіт солонина, горівка. Взьив він си пас солонини, напив сьи горівки досить. Приходит до хати, сьідайи і йісьць. Зьів — пішов, знов си взьив і приносит до хати — знов йісьць. Али той мирлец вогорит до него. Кажи: А шчо ти, братьу, так в мойій ґосподарцьі ґосподаруйиш?

Кажи: Йіхавим с поштов тей-им зблудив!

Мирлец спускайи йидну ногу і руку і фстайи — кажи до того чоловіка: Можи би ми сьи воба, братьу, побороли?

А той чоловік кажи: Но, йак тра, то тра.

І зльіс мирлец с катафелька і борут сьи вобидва.

Али борут сьи, борут так, жи аш кров кавалками литит с того і с того. Так той чоловік воповідав. Кажи: Дивйу сьи йа, жи він вже такий подрапаний, али і йа подрапаний, кажи, фест, змучиний, жи вже от от — буде по миньі. Вжем сьи змучив добри. Али такой сьи, кажи, ни дайу. Такой сьи пну. Али йакось Бох дав — когут запійав, а він фпав — а то вопир.

Той чоловік взьив, вмив сьи тоди і знов сьів. (А він такош був ни самовитий). Потому пішов до комори, взьив си знов горівки, випив. Приходит до хати, взєв макогін в руки, сьів си коло мирцьи і йісьць. Йісьць і тому мирцеви все, шчо рас фкусит, то му в зуби макогоном дасьць.

Пішов знов до стайньі, дав коневи сьіна і чикайи до самого дньи, докі хто ни прийди. Йде йакась жінка на подвіри. Кажи тота жінка: А ви шчо ту, татусьу, робити?

Він кажи: Ночувавим ў вас.

— Ай, а ви сьи ни бойали?

— Ай, кажи, йа ледво, кажи, пириночував. Дивіт сьи, кажи, йакий йа побитий.

Воповів він всьой інтерес. І раненько взьила того чоловіка і пішла до ксьондза, бо ксьонц йі ни хтьів вірити, жи йі чоловік вопир. І того дньи ксьонц казав го поховати і забили восиковий кілочок ў голову і вже був спокій.

Зап. 1902, від Яндруха Стецїя, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

279. *Князь опирів.*

Буў йиде́н на́ймит. І найми́ў сьи ў ґазди́ тако́го, шчо він злим войува́ў. Тай ка́жи на́ймитови: Піде́ш на той і на той пльац ў ночи́, там буде́ оде́н принц, аби́с сьи з ним пойидинкува́ў. — Ві́йіхаў ў ночи́, зачи́ў сьи з ним пойидинкува́ти, ни даў му коньи́ — бо той маў ўзьи́ти. — Пойі́хаў дру́гойі но́чи, ни даў сьи скпи́ти, ни даў коньи́. А той буў таки́й принц від опирі́ў. А він ка́жи: Ну, йак ти шче тре́тойі но́чи минь́і сьи ни даш, то ти буде́ш ста́рший, йак твій ґазда́. — А той ка́жи: Або йа чо́ би сьи даў? — Пойі́хаў тре́тойі но́чи, ни даў сьи. — Ка́жи: Но, йа тибе́ зьзьім, му́шу тьи зьзьі́сти. — Ка́жи: Ньи. І зачи́ў сьи зноў пойидинкува́ти. Той на́ймит буў та́кжи нисамови́тий і ўльіз ў коньи́. А той напусти́ў звірі́ на коньи́, аби йиго́ зьзьі́ли. Розде́рли звірі́ коньи́, а той с коньи́ тай вірло́м зроби́ў сьи, поле́тьіў ў гору́. Той сьи са́мош зроби́ў вірло́м, за ним ў пого́ньу ў повітьу. А на́ймит зроби́ў сьи бу́китом і ўпаў йидньі молоди́ци на подо́лок. Тота́ скри́ла го. Прильітайи принц, ни мо́жи го дьиста́ти. А він зроби́ў сьи про́сом, а про́со зьзьіў когу́т. А він пото́му ви́йшов с когута́ про́сом наза́т, тай пирики́нуў сьи на хло́па. Принц гада́ў, шчо він шче про́сом, пирики́нуў сьи на когута, а на́ймит йиго́ бу́ком, заби́ў і забра́ў йиго́ ска́рби і ґазди́, а сам очи́стиў сьи чириз віру тай ньічо́ му сьи ни ста́ло. І ґазду́йи шче ни́ньі. Таки́й пан нат пана́ми!

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

280. *Дївчина-рожа і опир.*

Ходи́ли хло́пцьі на вичирни́цьі. Кі́лько йіх там бу́ло, то ни зна́йу, пйать чи шісьть пар і ко́жди ма́ло па́ру, а йидна́ па́нна ни ма́ла. Йде вона́ до до́му, прихо́дит коло́ сво́йіх ворі́т і так собі́ ў ду́сьі ми́слит: Ай Бо́жи, Бо́жи! Ка́ждин ма́йи па́ру, а йа бі́дна сама́. 'Али коби́ сьи ўже нагоди́ў і йаки́й ўмирли́й, то́бим го ўже льуби́ла. — На дру́гий ве́чир йде вона́ з вичирни́ць, ди́вит сьи, йде йаки́сь за неў чолові́к і ка́жи до не́йі: Слу́хай но, Га́ньу, йа буду́ до те́бе ходи́ти. — А вона́ ка́жи до не́го: То до́бри. Ходьі́т до ме́ни, а́ли тьі́лько справидли́ви. — Так хо́дит він йиде́н ве́чир, до́сить кільканайцьіт ве́чиріў так ходи́ў. Али вона́ сьи йиго́ пита́йи, вітки він йи. — А він ка́жи до не́йі: А тобі́ на́ шчо? — Вона́ ка́жи до не́го: Бо йа хо́чу зна́ти. — Тобі́ ни тре́ба, на шчо́ тобі́ зна́ти, до́сить жи ма́йиш па́рупка. Йак йис ви́рікла сло́во,

та́к го ма́йиш. — 'Али до́сить, жи йійі тото́ ниспокойі́ло. Она́ хтьі́ла зна́ти, ві́тки він похо́дит. Йидно́го ра́зу, йак йшли з вичирни́ць, она́ ўзьи́ла, приўйиза́ла му до мізьі́льного па́льцьи ни́тку з вирите́на і хтьі́ла сьи пирикона́ти, де він піде́. І йде за ним, а він йде про́сто на цвинта́р. Прийшо́ў на цвинта́р і добу́ў ўмирло́го і зачи́ў йиго́ йі́сти. А она́ йак тото́ зоба́чила і ўзьи́ла і ўтьі́кла від не́го. До́сить на дру́гий ве́чир прийшло́, она́ йде до до́му, а він зноў прихо́дит і ка́жи до не́йі: Кажи́, шчос ви́дьіла. — Она́ ка́жи: Йа ньіц ни ви́дьіла. — Кажи́, бо ти ма́ма ўмре. Кажи́, бо ти та́то ўмре. — Она́ ка́жи: Йа ньіц ни ви́дьіла. — Кажи́, бо ти се́стри й бра́тьі поўмира́йут. — Най ўмира́йут, йа ньіц ни ви́дьіла. — Кажи́, бо ти ца́ла фамі́льійа ви́мри. — До́сить йак поўмира́ла йі ца́ла фамі́льійа, а він ка́жи до не́йі: Кажи́, бо сама́ ўмреш. — А она́ ка́жи: Най ўмира́йу, йа ньіц ни ви́дьіла. — Йак ўме́рла, похова́ли йі і до́сить, она́ лижи́т. 'Али на ньі така́ ру́жи ви́росла, жи так па́хла, жи хто надьійшо́ў доро́гоў, то аж ни мо́жна було́ слу́хати. 'Али надійі́хаў йиде́н пан, йак ўчуў той за́пах і ка́жи до фі́рмана, жиби́ стаў. Фі́рман стаў, а він ка́жи до не́го: Іди́ сьи подиви́, шчо́ то так па́хни. — А він пішо́ў і ди́вит сьи: Про́шу па́на то ру́жи. — Ви́копай йійі і дай сьуда́ на візо́к. — Ви́копаў він туту́ ру́жу, ўзьиў той пан зі собо́ў, привіз йі до до́му, каза́ў йі посади́ти ў вазо́нку і поста́виў ў сво́йім покойу на вікно́. До́сить, жи тота́ ру́жи так па́хни, жи аж йиму́ ми́ло слу́хати. Маў він льо́кайа і той льо́кай шчо ра́ньи йиму́ до лу́шка му́сьіў приноси́ти ка́ву, пізьні́шши во́ду з мидни́циў і рушни́к. Йак принисе́ ка́ву, пан ўстайи́ пи́ти, ди́вит сьи, ка́ва натпи́та і бу́лка надлу́плина. Приньі́с йиму́ во́ду, вода́ збі́та*) ў мидни́ци і рушни́к мо́крий, жи сьи хтось ўтира́ў. 'Али він шчо роби́ти, ка́жи до то́го льо́кайа: Шчо́ ти миньі́ ўсе прино́сиш ка́ву натпи́ту і вода́ ў мидни́ци ничи́ста і рушни́к мо́крий? — А він сьи скузу́йи, жи він ньічо́го ни ви́нин. — 'Али пан йиму́ ни дайи́ ві́ри. А він ка́жи: Про́шу па́на сьи пирикона́ти. — До́сить він йидно́го ра́зу приньі́с, пан сьи ди́вит, по́ўна шкльи́нка і бу́лка так йак ма́йи бу́ти, во́ду приньі́с, чи́ста, рушни́к сухи́й. Пан сьи здумі́ў, шчо́ то тако́го йи. 'Али ми́слит собі́ ў ду́сьі так: На́йно йак миньі́ принисе́ шче раз ка́ву, йа́ сьи му́шу пирикона́ти, хто́ йійі пйи. Накри́ў сьи з голово́ў і ди́вит сьи спід ко́ўдри, пара́с с то́йі ру́жі ро́бит сьи па́нна. Ви́скочила с то́го вазо́нка, али́ така́ фа́йна, жи він аш си ни зна́йи, шчо робити. Чика́йи шче, буў до́сить тирпи́йчий, хтьіў сьи пирикона́ти, шчо да́льі бу́ди. Йак приньі́с во́ду з мидни́циў той льо́кай, а она́ зноў ско́чила до вазо́нка і зно́ў сьи зроби́ла ру́жи. Наколи́ ви́йшоў с поко́йу льо́кай, тота́

*) Мутна.

зноў вискочила з вазонка і зачила сьи ўмивати, ўтирати ў рушник і чисати сьи. А той пан йак зобачиў, жи она така файна, йак вискочиў спід коўдри, злапаў йі ў половиньі, кажи до нейі: Йа ўже даўно на теби чикайу. — І допіро бире з неў і женит сьи. Йак сьи ожиниў, досить жили они шчось нинить чи шісьть льіт. І було двойи дьіти́й. Йидного разу він йійі просит: Мойа коханa, йідь зо мноў, обійдим мойи поли. — Она кажи до него: Мій коханий, шчоби йа тобі сказала? Знайиш, йа так ни майу хиньцьі йіхати, бо йак йа с тобоў пойіду, то буде ни добри. — 'Али він йак зачиў йійі нудити, досить, жи она на тото звізволила. Ўйіхали можи тройи гін ў поли від йиднойі границьі, она сьи обгльидайи і кажи до него: Видиш, йа тобі добри казала, жиби йа ни йіхала, бо, кажи, ўже аш типер мойа смерть. — А той опир литит за ними. Йак йіх дьігнаў і кажи до нейі: Кажи, шчос видьіла! Кажи, шчос видьіла, бо ти дьіти поўмирайут. — А она кажи: Най ўмирайут, йа ньіц ни видьіла. — Поўмирали дьіти: Кажи, шчос видьіла, бо ти чоловік ўмре. — А чоловік сьи вітзивайи: Та кажи, шчос видьіла. Бо сьи зльик, жиби він ни ўмер. — Она тогди зачинайи росповідати віт почитку, йак він ходиў до нейі на вичирниці і йак прийшоў на цвинтар, йак добуў ўмирлого, зачиў йісти; досить, йак вона зачила тото росповідати, цалком с того опира зачило сьи ссувати тото, шчо він буў закльатий. Йак сьи цьілком з него ссунуло то ўсьо паскутство, тогди він йійі подьикуваў і спокійно собі відьійшоў. І тота цала фамільійа на другий день ўсьа ожила.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Брон. Яжицького.

281. Опир, цїсар і циган.

Буў йиден такий виликий льіс, а ў тьім льісьі буў такий палат, ў тьім палатьі мешкаў опир такий, котрий льуди потинаў. І той цар, шчо належиў до того льіса, шчо то йиго було, він йиго хтьіў забити і на жадин спосьіб ни міг, бо йак післаў войско, то му ўсьо потьиў. Росписаў він по крайу, хтоби сьи такий трафиў, шчоби того опира ўбиў, вилику би надгороду дьістаў. Ни було такого чоловіка ньіґде. Аш трафиў сьи такий циган. Прийшоў до цара тай кажи: Йа йиго ўбиу. — А він кажи: Добри. Йак ти йиго ўбиш, дайу тобі піў свого майитку. — А циган кажи: Добри. — І забраў сьи циган і пішоў. 'Али йде биз льіс, дивит сьи, пасе сьи конина. Так сьи циган ўкішиў, шчо буде йіхаў, бо йиму сьи то рітко здарийи. Прийшоў до тойі конини і сьідайи.

Тай ка́жи до кони́ни: Йак буде́ш до́бра дльа ме́ни, то йа буду́ тобі́ до́брий. — І йі́ди да́льі. Аш ту прийі́хаў до тако́го вили́кого рова́ тай стаў, тай ка́жи до кони́ни: Йак пирско́чиш той ріў, то твоїі́ ко́сти похова́йу; йак ни пирско́чиш, то́ тьи за́раз облу́пйу. — Коби́ла сьи змі́рила тай з йидно́го бе́рига до дру́гого ўби́ла сьи. Він ўзьиў, шкі́ру з не́йі здоймиў, ўбраў сьи ў шкі́ру во́ўноў до сиридини і йде, і сьіў на ме́жу, а на не́го таке́ мух насьіда́ло, йак то зви́кльі до сте́рва. А він шчо махне́ тай сто мух забий. Тай так собі́ ду́майи: Шчо́ би с то́го ви́думати? Тра́ба написа́ти на ка́ртцьі, шчо йа таки́й сильни́й, шчо раз махну́, то сто му́жа ўбйу. — І ўзьиў і так написа́ў. Прибиў собі́ на чоло́ і йде до то́го льі́са. Прихо́дит до то́го до́му, де опи́р ме́шкаў, сьіда́йи си під дьім і сиди́т. Опи́р вихо́дит йиго́ потина́ти, потина́йи, потина́йи тай ка́жи до сво́го льо́кайа: Йди, возьми́ то́го тру́па тай ки́ниш го там до тих тру́ніў. — Льокай ви́йшоў, поча́ў йиго́ бра́ти, а він до не́го: Вур-ку-ку! таки́м ди́ўним го́лосом. — А то́й сьи напу́диў і прихо́дит тай ка́жи: Він шче ни потьи́тий. — Опи́р ви́йшоў дру́гий раз і зноў го потина́ў, а́ли ни потьи́ў так, йак пе́ршим ра́зом. Так бу́ло три ра́зи. А то тому́ ни міг потьи́ти, шчо він маў на со́бі с кони́ни шкі́ру, бо опи́р ни пітне́ жа́днойі худоби́ни, бо ни ма́йи до худоби́ни жа́днойі мо́ци. Тоди́ про́сит го опи́р до ха́ти, кладе́ горі́ўку і сир, хльіб, саме́ тото́, шчо ци́ган льу́бит. Та́к сьи ци́ган обжирибиў, шчо зале́дво ди́хайи. А опи́р ка́жи до не́го: Ану́, заложі́м сьи, хто бі́льши зьзьі́сть? — А ци́ган ўже ни го́дин а́ньі кусничка́ зьзьі́сти, а́ли шче мо́вит: Ну, гайд! — І так сьи заложи́ли. Ка́жи опи́р жі́ньцьі вари́ти галушки́. Навари́ла она́ дві макі́три, кладе́ пе́рид них, зачина́йут йі́сти. Опи́р так йі́сьть, йак шчось нисамови́ти. А ци́ган ни го́дин. 'Али ўзьиў собі́ спо́сьіб: Шчо галу́шку возьме́, тай за шкі́ру ўпха́йи; і так йіў з опиро́м до кіньцьа́. Тогди́ опи́р ка́жи до не́го: Типе́р поборі́м сьи. — Ци́ган ка́жи: Та до́бри. Йак зро́биш таку́ шту́ку, йак йа, то буде́м сьи боро́ти. — Йаку́? мо́вит опи́р. — Шчо́би с те́би галушки́ ви́литьіли. — Ну, та йак? Покажи́ ўпире́д, йак с те́би буду́т. — Ци́ган ни доўго́ ми́сливў, ви́ймиў ньіш с кише́ньі, шкі́ру роспоро́ў, а галушки́ ви́литьіли. — Ка́жи: Зроби́ж миньі́ так. — Той ўзьиў тай ноже́м бух! тай опира́ зарі́заў. 'Али опи́р шче си́на маў, шчо буў та́кжи опиро́м. Тогди́ йиго́ син просит, шчоби́ ци́ган ў не́го ночува́ў. Ци́ган ка́жи: Та до́бри. — Дали́ ци́ганови покі́й осьі́бний, а той покі́й буў на зра́ду дльа ци́гана, бо там ў су́фітьі була́ дьіра́ і чи́рис туту́ дьіру́ кида́ли тако́ў жильі́зноў до́ўбниў і так на льі́шку забива́ли, хто спаў. Ци́ган прихо́дит до поко́йу, ди́вит сьи, там чолові́к ниживи́й ў кужу́сьі лижи́т. Він ўзьиў то́го чоловіка, поста́виў на льі́шко, а сам під льі́шко. Тогди́ спит. 'Али ту ў ночи́ на-

ра́з тоў до́ўбиў бух! то́го чоловіка ў го́лову ниживо́го і так дру́гий рас. Так три ра́зи. Тогди́ сьи успокойі́ло, ци́ган вилазьи́йи спіт лы́шка, биспе́чии льига́йи на лы́шко і спит собі́ до ра́ньи. Прихо́дит до не́го ра́по опи́р тай ка́жи: Шчо тобі́ сьи сни́ло? — Шчо миньі́ сьи сни́ло? Шчо ми сьи три му́хи під ньі́с ус...о. — А він тогди́ ди́вит сьи, тай оба́чиў туту́ ка́ртку на чольі́ тай гада́йи си: До́бри він ка́жи, бо він шчо махне́, то сто му́жа ўбйи. То йиму́ тих три до́ўбньі ньіц ни значит. Ходи́ — ка́жи — до ха́ти, та́ сьи погостимо́, да́м ти коньи́ тай собі́ пойі́диш та ни буде́ш пі́шки йшоў. — А він так на зра́ту, бо той кінь буў вішчу́и, шчо він та́кжи льу́ди забива́ў. Пішо́ў ци́ган, погости́ли сьи, той му даў коньа́, ци́ган ўзьаў, сьіў і зача́ў йіхати. А той кінь йак сьи розле́тьіў так, шчо ма́ло то́го ци́гана ни ўбиў. 'Али була́ при доро́зьі фіґу́ра, а він хап! ва туту́ фіґу́ру, хтьіў сьи стри́мати, а тота́ фіґу́ра ви́рвала сьи з зимльі́ і він ўзьиў ў ру́ки так, йак мали́й хре́стик і лити́т йак ві́хир. А ў то́го йиго́ цьі́сара була з дру́гим цьі́саром во́йна. І ўже чужи́й цьі́сар йиго́ замага́ў, шчо́би буў завойува́ў го. Йак ци́ган надле́тьіў с тоў фіґу́роў, а тотьі́ ўздрі́ли тай ка́жут: Го́сподь Бог лити́т! Кида́ймо сьи ўсьі до води́. — І так ўсьі поскака́ли до води́. А ци́ган с то́го коньи́ с тоў фіґу́роў ўпаў, а́ли ни за́биў сьи, а кінь поле́тьіў. Тогди́ цьі́сар до не́го ка́жи: Шчо́ ти хочиш за тото́? — А він сьи вітзива́йи: Та піў тво́го майи́тку, так йак йис ми обіцьа́ў. — Цьі́сар ка́жи: Ходи́, тай си озьме́ш. — Йак би то тілько бу́ли самі́ гро́ші, то́ би буў ци́ган ўзьиў, а́ли зе́мльу нима́ йак забира́ти. А ци́ган па зе́мльу ни ла́комий, тілько на гро́ші, тай ка́жи до цьі́сари: Ни хо́чу тво́го майи́тку; дай миньі́ позволе́ньи таке́, шчо на котрого Жи́да му́ха ўсьи́ди, шчоби́ йа собі́ за́биў. — Цьі́сар ка́жи: Та шче льі́пши. — І ви́писаў му таку́ ка́рту, шчо́ го ньіхто́ ни сьмі́йи чіпа́ти, йак він па Жи́дови му́ху за́бйи. — Ци́ган собі́ ви́стругаў таки́й макогі́н і на той макогі́н прибиў туту́ ка́рту. Тай ка́жи до цьі́сари: Будь здоро́ў, па́ни, а за рік йа при́йду, буде́м сьи рахува́ти, хто бі́льши майи́тку ма́йи. — І пішо́ў ци́ган. Пішо́ў він до вили́кого мі́ста, де вили́кі пани́ Жиди́, йак то ў льі́тьі, му́ха ни пирибира́йи, на ко́го сьіда́йи. А ци́ган тьі́лько загльида́йи. Йак на вили́кого па́на Жи́да сьи́ди, а він зайде́ тай макого́ном ген! Тай Жи́да за́бйи. Жиди́ сьи позльіта́йут, хотьи́ йиго́ би́ти, шче й до кримі́на́лу ўзьи́ти, ци́ган пока́жи письмо́ тай ньіхто́ го ни чіпа́йи. І так він цьілий рік биў, шчо ўже Жиди́ ни могли́ ви́гримати. Йидно́го ра́зу Жиди́ зьійшли́ сьи, зачи́ли ра́дити, шчо то́му ци́ганови буду́т ра́ту склада́ти шчо мі́сьацьи, ни зна́йу ўже, по кі́лько. 'Али до́сить шчо склада́ти і то́му ци́ганови дава́ли. Йак ўже ци́ган набра́ў гро́ший до́сить, шчо він йаки́й ла́комий на гро́ші, а ўже бі́льши ни хтьіў. Пішо́ў до цьі́сари

сьи рахува́ти. Прихо́дит до цы́сари, тай ка́жи: Раху́ймо сьи типе́р, хто бі́льши ма́йи. — Цы́сар кажи: Зачика́й тро́ха. Ни так бо́рзо, йак ти хо́чиш. Йа му́шу написа́ти по ўсьіх ка́сах, кі́лько йа гро́ший ма́йу, а тогди́ буде́м сьи рахува́ти. — Ўзьиў, написа́ў, прийшо́ў йиму́ раху́нок, кі́лько гро́ший ма́йи, тогди́ зачипа́йут сьи рахува́ти. То шче ци́ган маў ґре́йцар бі́льши.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

X. ВОВКУЛАКИ.

282. Вовкулак.

Буў на сильі йідин парубок і він буў воўкулак; він буў чоловіком, а пиримінив сьі ў воўка. І прийшоў йиго час і він сьи гожинив, жінка ньіц ни знала, жи він йест тим. Пішли вони сьіно громадити. Він сьи йі питайи: Слухай, жінко, а шоби ти зробила, йак би до тебе воўк прийшов? — А вона кажи: Билабим грабльами! — На другий день пойіхали вони по сьіно, тей йиго ўже мало нападати то. Тей наклали сьіна на фіру, вона стойала на фірі, а він йі подавав. Йак йиго напало, тей він пішов ў льіс. Диви цьі вона, литит воўк до нейі з льіса, а чоловіка нима. Той воўк так сьи до нейі дире, а вона так йиго грабльеми бйе, вилками грабльеми! Так сьи довго дер до нейі, аш надійшоў час, жи він назад маў сьи ў чоловіка пирикьидати, тей политьіў назад до льіса. Диви цьі, йде йі чоловік, такьий подрапаний, такий скроваўлений з льіса, кажи: А бій сьі Бога, а тибі шо такого, а мене мало воўк озьде ни зйіў. — А він кажи: Ай, шо ти миньі зробила, та то йа буў, ў таку годину пиримінив сьі, ти мене так покальічила... — Тей вона сьі дужи перестрашила. Прийіхали до дому, вона зарас ўтьікла від него.

Зап. в липни, 1902, від Варки Коваль, на Стриганції, Камінецького пов. А. Веретельник.

283. Вовкулакова жінка.

Одна жінка мала чоловіка вовкуна (вовкулаку). Він все ходив кудас ночами — али ї байдужи, вна нічо ни знала... Раз поїхали вни

обоє за сїном в поли. То було акуратно в полудни. Як вже наклали сїна на віз, тогди кажи чоловік до жінки: Ти сиди тут, зачікай на мени, а я зараз прийду. — Він відбіг так як на добрий раз буком кинути, пиримінив си в вовкуна і просто біжит до фіри тай зачьив си д нї драпати на фіру. Вна дужи си напудила і зачьила го стручувати вилами. Али він учіпив си її за запаску... Вна відривала, відривала їму з зубів запаску, али ни могла. Тогди роспиризала си, а він упав з запасков на землю, та на зимли зачьив розривати зубами. І знов побіг — вітак пирикинув си на чоловіка і приходит так, як Біг приказав до жінкі. А вна до него: А ти де так барив си? Таки, кажи, мине мало вовк ни здзів — диви си, гет запаску підер! — Він анї мур, мур... Вна си якос придивила, як він си сміяв — а в него поза зубами кавалочкі запаскі — бо він як пирикинув си за вовкуна тай рвав запаску, то єму повбивало си поза зуби... Тогди вна пізнала шо то він був тим вовком і ни хотїла з ним сидїти.

Зап. 1893, від Семена Петрюка, в Орельци, Снятинського пов. В. Равлюк.

284. Як жінка розбила голову чоловікови-вовкулакови.

Буў ту йиде́н чолові́к тай маў ўже жі́нку, а́ли жи він рас чолові́к, а раз воўк. А жі́нка й ни зна́йи. Пирики́ни сьи ў во́ўка, побіжи́т до льі́са, побі́гайи по льі́сьі, прихо́дит до до́му і ўже чолові́к. Аж раз вийшли сьі́но грома́дити і він тро́хи погрома́диў, тай десь пішо́ў. А жі́нка грома́дит да́льі, диви́т сьи, біжи́т воўк тай про́сто до не́йі. Тота́ сьи напу́дила, тай зі страхи́ то́го во́ўка грабльи́ма по голові́, тай воўк побі́г наза́д до льі́са, а вона́ сьи лиши́ла. Аж ди́вит сьи, йде йі́йі чолові́к, тай чось ма́йи кроў на голові́. А вона́ ка́жи до не́го: Тай ти десь пішо́ў, а ту воўк надле́тьіў, йа́ сьи ледви обборони́ла. — А він тогди́ ка́жи до не́йі, жи то ни воўк; то, ка́жи, йа приходи́ў. — А вона́ ка́жи: Деш ти, йак йа йиго́ би́ла по голові грабльи́ма. — А він ка́жи: Диви́ сьи на мойу́ го́лову, йак ти миньі́ грабльи́ма покальі́чила. Йа, ка́жи, воўкола́б, йа́ бим тобі́ буў ньічо́ ни каза́ў. Йак мій чис таки́й при́йди, то йа сьи му́шу пирики́нути ў во́ўка і побі́гати по льі́сьі, а пото́му вирта́йу сьи до до́му. — І віт тоди́ жі́нка ньіко́ли йиму́ ньічо́ ни каза́ла і з воўкола́бом спокі́йно жи́ла.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

285. Біда з вовкулаком.

Жив чоловік з жінков жито на полю і питайи сьи жінки: Шчо ти би робила, йаґби вовк прийшов до теби?

А вона кажи: Боронила бим сьи серпом.

А він кажи до нейі: Деб сьи вовк серпа бойав?

Жнут... жнут... Пішов чоловік до льіса. Сидит... сидит в льісьі... дивит сьи жінка — литит вовк. Прилитьів до нейі, тай хочи йі зьісти. Тогди вона йиго серпом по голові. Він до нейі — вона знов серпом. Зачила кричити, позбігали сьи льуди, тай вовка відігнали.

Тей знов нима — нима... дивит сьи — іде йі чоловік з льіса. Дивит сьи жінка — такий чось чоловік покровавлиний... кров тиче... Питала йиго: Шчо то такойи йи?

А він кажи: Ньіц!

А вона потому сьи дивит... доміркувала сьи, де вона йиго вдарила, дивит сьи, шчо всьі знаки, шчо вона в него трафила йи, і мусьів сьи признати, шчо то він був.

Зап. 1902, від Василя Стецїя, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

XI. Відьми і чарівниці.

286. Як пізнаєть ся чарівницю?

Йак мо́жна чаріўни́цьу пізна́ти? Йак сьи на вили́ки пу́шчиньи ро́бит пироги́, пе́рший собі́ пирі́г назначи́ти, на́й сьи звари́т. Йа́к сьи звари́т, поста́вити го на бо́ўдур най засхне́ і то́го дньа зачи́ти собі́ оси́ковий столе́ц роби́ти. І так чи́риз вили́кий піст шчо дньа хоць раз ко́ло не́го ко́ўтнути, шчо́би го на вили́кдинь закінчи́ти. На вили́кдень ра́но на слу́жбу бо́жу ўзьити той столе́ц і так схова́ти, шчоби́ го ньіхто́ ни ви́дьіў. І прийти до сьвито́йі божни́цьі, ста́ти собі́ на той столе́ц, а пирі́г ў писо́к. Буде́ ви́дьіў ўсьі чиріўни́цьі. Кажда чаріўни́цьи буде́ ма́ти скопе́ц і цьіди́лко на голові́.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

287. Три відьмі на фіґурі.

Іду́ с Коростьє́тина від льісни́чого, ди́ўльу сьи, три ба́бі ла́зьи по фіґу́рі до гори́ нога́ми, а ў доли́ну голово́ў. І сиди́т дво́йи дьіти́й таки́х, по два ро́ки мо́жи ма́йут, або по три. Ко́ло фіґу́ри позаби́ваньі пальі́ і ўўйе́заньі два шну́ри на о́хрест. Бєру́т вони́ йєдну́ дити́ну і во́дьи по тих шну́рах. Бєру́т дру́гу дити́ну, зноў по шну́рах во́дьи. Йак ўже пєрєльізут ўсьі три — го́льі — йак во́зьмут сьи би́ти ўсьі три, ви́бйут сьи, ви́бйут і тогди́ таньцьу́йут. А ко́ло ме́ни буў пес льєґа́вий, шчо ми па́ньі дала́, аби́ йа з ним ходи́ў по льі́сьі. Ка́жу йа до пса: Тра́фіш! Бйєрж ґо! — А той помуркотьіў тай бєз ове́с тай до до́му. Коли́ він

пішо́ў, тогди́ йа пішо́ў на грани́цьу від Зада́рова. Прихо́джу — маўйęм ґвер на со́бі — бęру́ ґвер тай ви́стрілиў йе́м до гори́. Тогди́ коростье́тиньска пішла́ грани́цęў, ла́заріўска бęз овес побігла́, а зада́ріўска до ме́нę лęтит обцес. Прильіта́йę до ме́не, а йа йійі лап за ру́ку, тай злапа́ў. Ка́жу: Ти шчо за йęдна? Ди́ўйу сьи, а то Йіва́ниха, ві́това жі́нка. При́віў йа йі до ха́ти до сво́йі, го́лу, вона́ тримайę шма́тьę ў рука́х, а жі́нка йак скричи́ла! Допі́ро вона́ миньі́ ка́жи: Пан Косьі́нський! пустьі́т мęне! — Йа ка́жу: Йа му́шу вас до па́ньі заве́сти! — Мęньі па́ньі ньіц нę зро́бит, бо йа нę ўче́на, йа родови́та. Тьі́лько ме́ньі зро́бит, шчо мій чолові́к вітом нę буде́. — 'Алę жі́нка зачи́ла ме́не проси́ти, свари́ти, тай йа йі пусти́ў, тай так вона́ ўбрала́ сьи тай пішла́ до до́му.

Зап. в червни, 1902 р., в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

288. Сварка відьми з відьмою.

Бу́ла дру́га ў Зада́рові ві́дьма, уче́на. Ма́ла дьі́ўку й хло́пцьи. Той хло́пиц пішо́ў ў сусьі́цькі кукуру́дзи, ўлома́ў кукуру́дзи, а йęго́ сусьі́д злапа́ў. І привіў то́го хло́пцьи до ві́та, а віт даў йęму́ пйęть рі́зок за тото́. А тота́ йак спрова́дила на не́го град на дру́гий день, кукуру́дзи ви́било гет до чи́ста. А вітиха йак спрова́дила на не́йі жи́би, то так стойа́ло за висо́ко, йак за́суў ў сьтьіньі́. То вона́ сьи позатика́ла і позапира́ла та три до́бі с ха́ти нę ви́йшла. Аж йа йшоў до па́ньі, подиви́ў сьи на то́то і росповіў па́ни. Па́ньі прийшла́, подиви́ла сьи і написа́ла до Монасти́риск до се́ньдзього і до ксьęндза, аби прийі́хали на комі́сьійу, подиви́ти сьи. Прийі́хаў сеньдзьа і прийі́хаў ксьондз манастире́цкий. Зійшло́ сьи тогди́ дві сęльі льуди́й, Красьі́йіў і Зада́ріў — то нę байка, то пра́ўда, справęдливę — стойа́, цалко́м нę мо́жут дати́ ра́ди, ка́ждин сьи бойі́т. Аж буў ў па́ньі Ньі́мęц, ште́льмах, то́му сказа́ли, а він ўзьиў той натьи́гач, шчо сьи натьигайę обручі́ на бо́чку, прихо́дит, йде до тих жи́біў — а ту ўсьа комі́сийа на не́го кричи́т: Шчо ти, чолові́чę, робиш, ви́диш жи то смерть твойа́! — А він ка́жи: Йа́ сьи то́йі сме́рти нę бо́йу, тра́ бабу поратува́ти. — Ўзьиў жи́бу, шчо стойа́ла ко́ло само́го засува, ў рошчі́п тай нęсе́. Йде ўпере́д, а жиби за ним ўсьі аж до Ли́пи (до води́); а та ўсьа комі́сьійа за ними. Йак він ту жи́бу ўки́нуў ў во́ду, так тьі ўсьі жи́би пішли́ за неў ў во́ду. Допі́ро тęпе́р тота віти́ха спрова́дила на йійі дьі́ўку пси, тьі́лько йі опско́чут і обі́шчут йі подо́ти, по по́йас, а жа́дин ньі га́ўкне і то бу́ло до́ти, до́ки вона́ йі нę пęрęпроси́ла, да́ли йі пси по́ки.

Зап. в червни, 1902 р., в Пужниках, Бучацького пов. від 72-лїтнього Ігната Косїнського.

289. Панї відьмою.

Пе́ред сьвіти́м Юром ви́йшла їдна́ па́нї на то́локу. А то було́ ў ночи́, ў пі́ўночи. Тота́ па́нї, вона́ ме́шкає там, де Їдило, а вона́ ма́є пе́рец. А вона́ була́ чаріўни́цї. Там ўзе́ла вона́, підско́чила три ра́зи і зачи́ла сьвеста́ти. Як вже підско́чила тре́тий раз — переки́нула сї ў-су́ку. Пото́му ўзе́ла і зачи́ла літа́ти по то́лоцї на Бере́зинї з е́нчими чаріўни́цїма, а свує́ убра́не лиши́ла ко́ло їдно́ї топо́лї, ко́ло гости́ньцї. Єньчі чаріўни́цї так ї ўбра́не повале́ли, жи му́сїла си по́тім е́ньче купи́ти. А ў двана́йцїтї годи́нї запі́йаў когу́т. Всї чаріўни́цї ўзе́ли е́ньчу по́стать і полетї́ли до до́му. Так са́мо ўзе́ла й та чаріўни́цї. Вона́ ўзе́ла, сїла на парка́н ў Стаси́ни і зачи́ла го́ўкати. А пси Стаси́ни ўзе́ли й со́бі. А Стаси́на, той, жи поїхаў до Брадзи́лїї, ўзеў, ви́йшоў ў ґа́цях і ўзеў ї за ру́ку і завї́ў до ха́ти. А ра́но ўзе́ла во́на і ўтї́кла до до́му.

Зап. у цьвітни, 1902 р., Никола Козловський.

290. Братова — відьма.

Моя́ єдна́ братова́ була́ бідна, а дру́га бога́та. Тота́ бога́та, — чого́ буду ўкрива́ти — була́ чарівни́цї. А брата́ничі ўсе сї сварили. Нїко́ли не ма́ли с собо́ю споко́ю. То раз чирівни́цї ўме́рла дити́на. Ўна зле́ла ме́тїль з дити́ни до фле́шкі, а на сьвіти́й ве́чір цїлком го́ла ви́йшла на двер тай пообли́ва́ла тим ме́тїльом обійсте́ та ха́ту своєї братово́ї. Від то́го чьису́ нїчо́ ў ха́тї не могло́ сї утри́мати, а́нї ку́рка, а́нї коро́ва, а́нї кони́на, а́нї нїц. Що ку́пит, тай то здо́хне. Братова́ зійшла на біду́. За то, як ўмира́ла, то стра́шно кона́ла. Би́чим го́лосом ревї́ла, нїхто до не́ї не міх приступити, а о́чи її так понабіга́ли, як гу́сїчі е́йцї.

А що ўна була́ чирівни́цї, то кажут так: На вели́ґдень з проце́сийов нїко́ли чирівни́цї не обійде́ наўко́ло церкви. А я раз ўми́сне гляді́ла за неў, чи піде́ разом з проце́сийов наўко́ло церкви... Тай не обійшла́.

Зап. в грудни, 1902 р., в Дрогобичи, від Олени Мосяк, Вол. Левинський.

291. Непотрібний чин із відьмою.

До мо́го ву́йка приходи́ла відьма відбира́ти молоко́ від коро́ви. Мій вуйко буў отва́ртий, хтьіў йі напе́ўни и́ми́ти. Хтос го нара́диў, аби

ўзьиў сьльўбны пирстины́ на сьльўбний очкўр на два кіньцьі, заўйиза́ти. Ўзьиў бо́рону, сьіў за бо́рону. Ди́вит сьи, йде білий таки́й хорт і стаў ко́ло хлыва́, зачи́ў сьи огльида́ти. Той ўзьиў тоти́ пирстины́, ки́пуў хо́ртови на шийу, зроби́ла сьи кобіта, ўла́сна сосьіда йиго́, кума́. І він за́рас з неў чин той роби́ў, жи нипотре́бний і до́ти йі мордува́ў, до́ки ни призна́ла сьи, шчо она́ йиму́ шко́ду роби́ла. Роби́ла му шко́ду на коро́вах і на йиго́ майи́тку на ґрўнтьі, на збіжу. І ка́жи: Чика́й, ку́ми, ўже типе́р ни буде́ш ма́ти жа́днойі хи́би, по́ки буде́ш жи́ти.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Івана Василика.

292. *Як жінка відчарувала корову.*

Прийшла йидна жінка, йак то на віночки на́воротнику назбирати. Назбирала того наворотнику (а то шче було до́сьвіта, до схіт соньцьи), а тота жінка видьіла, шо вона збирала той наворотник, ни сьміла йі ньіц казати.

Тей вона десь за дві годиньі іде корови дойіти; бире корову за цицки, а с цицок ни йде молоко, іно кров. Но тей вже зара пізнала, шчо то вона йі вже корову збавила, али бире — радит сьи льудий, шо́ би робити. Льуди йі радьит — кажут: Ідьіт під йійі корову, набиріт того, на чім йійі корова лижит і піткуріт свойу корову і зара вам сьи молоко поверни. Али ідьіт досьвіта, аби́ вас ньіхто ни видьів навит на дорозьі. Бо но вас хто вобачит, то корові ньіц ни поможи.

Али вона фстала досьвіта, іде, здибайи йі йакись на дорозьі, тей вона сьи вже вирнула до дому. Дойіт корову, такой кров тиче. Фстала другий рас досьвіта — знов йі здибав — знов вона сьи вирнула. Стала знов досьвіта — іде, вже йі ньіхто ни здибав. Прийшла до тойі самойі чарівницьі, шо йі молоко відібрала. Лижит корова. Та корову зігнала, набрала того сьмітьи в запаску принесла до дому, взьила вогньу в миску, посипала сьмітьи на вогонь, піткурила корову і дойіт корову — вже ни йде кров, іно вже йде молоко. Тогди кажи: Господи, слава тобі, шо вжем свою працьу відібрала!

Зап. 1902, в Будзанові, Теребовельського пов. від Ганни Фелїцької, О. Деревянка.

293. *Як Ґазда відвертав чари від коров.*

Робило у мене дві чьильдини коло ячменю. Я здоїв шість короў, зігріў ў кітлї. На той чьис прийшли вони д' хатї харчувати, тай пови-

діли цу бербеницу, шьо я маў ў ню сипати молоко зігріте. Вийшли вони до роботи, а я зсипаў молоко ў бербеницу. Це дієло си до обід. До полудни молоко в бербеници зшиптіло так, шо я си спудиў. Висипаў я це молоко дес, а на полудне прийшли они полуднувати тай я запросиў одну, здоїла три корові она, а я сам здоїў три. Сцїдиў я то молоко, зігріў, зсипаў ў бербеницу, тай передше випариў судину, тай до вечера зноў вигнало молоко з бербеницї. Ў вечері я зноў висипаў дес молоко свиням, бо гидко було й дивити си на него. Випариў зноў бербеницу, тай вже не просиў нї ў хату, нї до помочи доїти, але набраў води ў коноўку, виніс з корити, ніс і не обзираў си, приніс до хати, поклаў на дошку, ни на землю, тай начир води мискоў раз з коноўки тай на відлєў усипаў ў миску кажучи: ни девєть; другою лижкою начер зноў з коноўки і на відлєў висипаў ў миску кажучи: ни вісїм. — Так девитьма лижками девєть раз на відлєў відсипаў кажучи: ни девєть, ни вісїм, нї сїм, нї шіст, нї пйить, нї чотири, нї три, нї два, нї один. Потім у ту миску метаў девять раз вуглє (грань) і відгашуваў кажучи, нї девєть, нї вісїм, нї сїм, нї шість, нї пйить, нї штири, нї три, нї два, нї один. Тою водою побризкаў на відлєў корови, а вуглє васипаў ў воротях і почерес це вуглє перегнаў корови. — Тай відтак здоїў корови, зігріў молоко, зцїдиў, всипаў ў ту саму бербеницу, тай молоко вже всїло си, йик ўсе ладно. Так я відвернуў чьири від короў і направиў. — Але тельи таки минуло сьи зараз ў вечері; доки я попоїў, телє ссало; я повечьераў, вихожу, а телє вже готове лежит. — Так ўсе на тельити си зійшло. А то котрась з тих робітниць певно таке ўробила. Але з того чьису я вже нїколи такого ни пициў.

Зап. 1902, в Головах, Косівського пов. Л. Гарматїй.

294. Господар і чарівниця.

В котрімось то селї злапáв ґоспóдар чирівнúцю на сьвéта. Вна прийшла до стайнї, коровам молокó відбирала. Ґоспóдар вийшов до стáйнї, а вна цїлком гóла, як на сьвіт пустúла мáти. Він ї злапáв, перевязáв та тримáв. А вна заціла сї просúти. Дáла му десїть риньськіх, а той пустив ї та дав пóкі.

Зап. в січни, 1903 р., в Дрогобичи, від Кучиндиха, В. Левинський.

295. Зловлена відьма.

Буў Іва́н ко́ло вольі́ў скарбо́вих, ко́ло віпасо́вих, з Миха́йлом Марйашем. Той Михайло ка́жи: За́ўтра Йу́ри, ходи́, Іва́ни, до ме́ни, буде́м ночува́ти. — Прихо́дит Іва́н до не́го, наварила жі́нка пирогі́ў, сьіда́йут оба́, повиче́рили: Ходьі́м типе́р до хльіва́ спа́ти. — Ўвійшли́ вони́ до хльіва́, посьіда́ли за две́рі, насипаў він про́са, йак звикли на Йу́ра, аби відьма тото́ візбирала; йак візбирайи, то йі тогди́ во́льно молоко́ відобра́ти віт коро́ви. Льиг Іва́н тай спит, а Штифа́н закури́ў си тай сиди́т. Ди́вит сьи Штифа́н, йде кі́тка. Злапа́ў йійі до ру́к, про́сит сьи ў не́го: Штифа́ни, пусти мине́ і ни ка́жи ньіко́му, шчо схо́чиш, то буде́ш ма́ти. — Ньіц йа ў те́би ни хо́чу, тьі́лько хо́чу, аби́м знаў, шчо ти йи за одна́. — Йа́ сьи тобі́ ни призна́йу, бо ти пофали́ш сьи льу́дим, шчо ти мине́ йми́ў, шчо йа йи ві́дьма. — Ой ни ска́жу, тьі́лько йа хо́чу, шчоби́ ти ньіко́ли ни бу́ла ў ме́ни. — Йа ў те́би бі́льши ни бу́ду, і хо́тьбис ни маў віт коро́ви лише́ фіст, то молока́ буде́ш ма́ти, кі́лько схо́чиш. Призна́ла сьи вона́ йиму́, шчо вона́ за одна́, Йусти́на Гу́цман і він йійі пусти́ў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

296. Відьмі залежить на тайні.

Пришла відьма до воріт. Так чоловік поклав борону на ворота. Вона собі ворота вітворила і війшла. Війшла до стайні — зарас зачєла корови будити. Збудила корови - зачєла доїти. Він лиш тим курієм з дзвона з ясел закєнуў та ймив так. Увів ї до хати. — Вона си просила так, казала, шоп пустити, то буде чоловікови молоко ріками тичє, лиш шоп нікому ни уповідав. А він добри ї вібив, тримав до полуднє, тей тогди пустив.

Зап. 1903 р., від Параски Андріящук, у Видинові, Снятинського пов. О. Деревянка.

297. Відьма в постати суки.

То йиде́н госпо́дар тут ў Пу́жниках, Хашче́ўский, маў шчось три коро́ві. 'Али він на Йу́ри ра́но ўстаў і ўзьиў соки́ру і йшоў собі́ ци до льі́са, ци дроў ўруба́ти. Ди́вит сьи, а з йиго́ ста́йньі вибіга́йи су́ка.

Той тогди́ туту́ соки́ру за неў ки́нуў тай скальі́чиў йі по́гу, тай собі́ пішо́ў, а су́ка поскака́ла ў сило́. Прихо́дит до ха́ти пото́му, тай ка́жи до жі́нки, жи з па́шойі ста́йньі йака́сь ви́бігла су́ка, а́ли йа йак ки́нуў за неў соки́роў і роски́ў йим йі по́гу. — А жі́нка ка́жи: Хто зна́йи, шчо то за су́ка? Чо́ вона́ ма́ла йти до ста́йньі, йак ста́йньи за́пирта. — Пару день слу́хайут, а то йіх сусьі́да, Карпі́ньска, скальі́чипа ду́жи на ру́ку. По тым вони́ дьійшли́, шчо то ни бу́ла су́ка, тьі́лько тота́ сусьі́да, котра́ сьи до́ўший чис на ру́ку гойі́ла.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

298. З собаки відьма.

То буў такьий хлоп і раз рано ўстаў він і йде по-над воду і зобачиў, шо ходи йакийсь пес; а то ше було перед сходом сонцьи і він зачьиў кричьити: Гутю! гутю! і йак маў йакогось костура ў руцьі і кьинуў за тим собакойу. Собака скочила ў воду, тей переплила на другий бік, тей зробила сьі кобіта з нейі тей кажи: Овва, і шось ми зробиў? Тей забрала сьі і пішла, і то була відьма.

Зап. в жовтни, 1903, від Б. Адамовича, в Камінці Стр. А. Веретельник.

299. Відьма в постати свині.

Шли мама, дивйит сьи, біжит йакась свиньа. Перебігла коло них тей прибігла до тойі сосьіди, де вони йшли. Тей тота свиньа хтьіла хлопцьі покусати на подвіру. Хлопцьі скричили: А цьу, а цьу! Тей злапали туту свиньу, привели до сьіни́й і кажут: Будем різати свиньу! Кажи хлопиц до хлопцьи: Йди за коритом. — Принесли корито, бирут, роспальуйут ф пйицу, грійут вокріп. Ўтворили хату. Вокро́пи скіпайут і та свиньа вже так тихенько сидит. А шче фпирет, закім мали палити, то врізали кавалок вуха. Е, пішла свиньа за двері. Дивйут сьи — стойіт жінка. Так вони зобачили жінку, здивували сьи, шчо жінка биз вуха. Пішли, шукайут свиньі — нима. А та жінка просит, шчоби йі випустити. І вони подивили сьи, шчо за йидна, посьмійали сьи і випустили йі. Потому туйу жінку називали: „Чарівницьи“, „Свиньа биз вуха“.

Зап. 1902 р., від Яндруха Стецїя, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

300. Підкована відьма.

То ў йидньім сильі ў дворі служиў пастух коло короў і він коло тих коровіў заўжди ходиў і пучуваў там. 'Али на Йури дивит сьи, приходит кобила до стайньі мижи коровн. Той тогди ўзьиў кобилу за гриву, пирикидайи ногу биз ньу і сьідайи (вітчиниў ногу тай так пирикинуў — зам. Філька), йіди просто нейоў до скарбового ковальи, ў ночи і кличи йиго: Йивани, Йивани, ўставай. Пан казаў, абис ту кобилу окуваў на рано. — А він кажи до него: Привидеш рано, тай йа ти окуйу. — А той кажи: Куй зараз на ўсьі штири ноги, панови кончи траба. — Той ўстаў, розьігріў вогонь, ўзьиў піткови і поприбиваў до ўсьі штирох ньіг. Той привіў кобилу коло стайньі тай пустиў. Дивит сьи, а кобила йде ў сило. Той тогди вирнуў сьи, ночуйи до дньи. Рано приходит до дому на обід, погльидайи сьи, йиго сусьіди десь ни видно. Приходит він потому на вичеру, то самош так. 'Али другий день йак прийшоў на обід, пішоў до сусьіди чось там жичити. Приходит до хати, а сусьід лиш сам сидит ў хатьі. А він тогди питайи сьи: Куми, а кума де? — А вона с печі вітзивайи сьи: Ай, кумочку, тай ви ни знайите де? — А він тогди дивит сьи на той піч тай кажи до нейі: Віткиж йа можу знати, де ви? — А чумуж, йак йисте мине тойі ночи кували? — Ба, кажи, то йа вас? Йа ни вас, йа кобилу. — Ай, кажи, де кобилу, дивіт сьи на руки, йак ви миньі поприковували? Бутьте, кажи, такі добрі, роскуйти мине, най йа ни сиджу на печи. — Таж йа, кажи, ни коваль, абим вас роскуваў. — Йа сьи пирикину ў кобилу, а ви мине видьіт до ковальа до того самого і аби мине роскуваў. Шчо схочите, то йа вам за тойи винагороджу. — І роскуваў йі коваль і вона потому гойіла сьи доўгий час.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

301. Відьма кобилою.

В однім місьті жив краве́ць такий хлопський. А майстрова була чирівниці. Рас чилєдник вибирав сї на село на роботу від того кравця. А майстрова знала о тім. Тай що вна зробила? Як вже чиле́дник був за містом тай так випало, що серед півночи йшов дорогов через ліс. З одного боку ліс і з другого боку ліс. Як прийшов на роздороже, дивит сї, а серед дороги стоїт кобила. Він сї настрашив, бо не знав що то за біда. 'Але перехрестив сї тай йде далї. Вже близько кобили, а кобила до нього тай не пускає. Він що робити, вже му всьо єдно,

вискочив на кобилу, тай їде з нев в село. 'Але бо то кобила не хоче їхати. Він бичовцем кобилу по хребті тай поїхав. Входит до села тай просто до коваленє. Будит коваленє: Вставай, кілько хочеш, то дам ти, підкуй ми кобилу. А она була не підкута. Підкув коваль кобилу. А чиледник підкуту кобилу пустив. На другий день майстрова стогне. Дивит сї, а майстрова на руках і ногах має прибиті підкови.

Зап. в січни, 1903 р., в Дрогобичи, від Ів. Бориславського, В. Левинський.

302. Відьма ситом.

Чарівницьі відбирайут коровам молоко, чирис тойи траба корову піткурувати. Вона часом пирикини сьи ф сито так, жиби йі ньіхто ни пізнав. А йак хто возьме то сито до хати і буде тримати три дни при кобици, то воно зробит сьи бабов і дасьць тому, шчо він схочи, жиби йно йі пустив.

Зап. в Будзанові, О. Деревянка.

303. Як роздобути багато молока?

Быў йиден Ньімець і пішоў ў ньіменцькый край, ў Ньіменшчину, і зайшоў до Ньімцьа на ньіч. 'Али тото было перед Йірйом. І была там стара Ньімчиха. І він спаў, а ўна си простерла на земльу хустку і шчось над неў ворожила; мовила: С куждойі хьішкы по лишцьі! — 'Али десь пішла, може то дивити сьи по звіздах, а тот Ньімець сьа схопиў, тай тойі хусткы кусень ўдер собі і льіг зноў. Ўже ўвійшла, тай не ўважала на тото, жи він ўдер. І він сьа вернуў домиў, ўзьаў тоту, кусень, хустку, простер собі десь там на земльу і мовит: С куждойі хьішкы по мьісьцьі! — Йак зайшла сметана йіхати, найіхала поўну хату; і то не же' было де потокмити ў хьіжи, али лопатами выгортали на двір з хьіш. І днесь ў нас сут шчэ такі, ў Ньімцьіў, жи знайут тото, жи шче тьілько молоко майут, йак воду.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

304. Як чоловік доїв терлицю.

Буў чоловік і жінка. І йак вона пішла до міста, росказала йиму, шчоби надойіў молока. А він вітповіў: Звітки надойу, йак нима корови?

— А вона́ йиму́ ка́жи: Коби но́ги та ро́ги, а молоко́ буде́. І каза́ла йиму́, аби́ дойі́ў те́рлицьу; най ви́тьагни кіло́к з мечка і спростуйи за́місьть дьійо́к, та най дойі́т. — Йак зачина́ў дойі́ти і каза́ў: Дьій сьи, молоко́. А йак покида́ў, то маў каза́ти: Застанови́ сьи, молоко́. — А він забу́ў, шчо вона́ йиму́ росказа́ла і ни знаў застанови́ти, то молока́ набі́гло до ве́чира, за́ким вона́ прийшла́, піў сьіни́й, жи ни було́ де ста́ти. Йа́к сьи сусьі́ди дові́дали, то ўсьі́ сьи позбіга́ли і віт то́го чису́ зна́ли, жи вона́ ві́дьма, жи віт ўсьі́х коро́ў молоко́ вітбира́ла і до сво́йі стьига́ла.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишинного.

305. Молоко в обрутєнці.

Раз ви́гнав у нас (в Нагуєвичах) господар на Юрє свої́ ко́ні. Ди́вит сї, а на толоці́ чирівни́ці с кінце́м тай цїдилце́м збира́є росу́ тай все: Мій хосе́н, мій хосе́н! — Хлоп взєв тай відпу́тав ко́ні, взєв обрикінке́ тай заце́в волочи́ по траві́. Прийшо́в до ха́ти, повісив обрикінке́ на стїну́, а з них молоко́ тече́. Що то він то́го молока́ назби́рав то страх! А лю́дьом всїм пока́зував на по́каз.

Зап. в січни, 1903 р., в Дрогобичи, від Лялюка з Нагуєвич, В. Левинський.

306. Як Жид зробив збитка відьмам.

Раз повиходи́ли чирівни́ці на то́локу на Юрє тай збирают росу́. Як натрафеї на коро́вечий сьлїд, то все цїдильце́м та скопцем ма́хают тай говорят: Косе́н, косе́н... Так йі́дна була на іднім кінци толоки, а друга чирівни́ці на другім. Тай чути все по то́лоці: Косе́н, косе́н. А вийшов Жид з корчми тай під корчо́м на толоці́ став паску́дити. Як уви́дїв чирівни́цю тай як почув „косе́н, косе́н“ тай собі: Та возьми си і мій косе́н! А сам забрав сї до корчми. Здибуют сї обі чирівни́ці тай єдна́ дру́гій ка́же: Та моє, ка́же, молоко́ таке́ смерде́че, що не можна сї нахили́ти, то певне ти менї таке зроби́ла. Тай сї зачіли обі свари́ти. А тото́ ви́нен був Жид.

Зап. в січни, 1903 р., в Дрогобичи, від Івана Бориславського, В. Ле́винський.

307. Як наймит викивав відьму.

Була йидна чарівницьи, тай вже йі фстидно було самі йти пожиток збирати, бо йі льуди вже знали, та вже кричили за нев. Али вона попросила наймита свого, аби наймит пішов, та йійі пожиток збирав до йійі корови. Наймит кажи: Добри, ґосподини, — йа піду — скажіт миньі, йак вогорити — йак шиптати? — Вона йиго збудила досьвіта, до схіт сопьцьи, дала му ко́су в руки, тей кажи: Йди там на туйу лонку тей во́зьмиш ко́су в руки, тей все жибис казав — шо шарнеш косов, тей скажиш: Семисіл по сьім пожитків до нашойі корови. — А наймит кажи: Добри, добри! Йа так скажу! — То все, жибис так казав по три рази.

Али наймит ни дурний. Шо потьигни косов тей кажи: Се́мисіл по сьім псів до нашойі корови... і так сказав три рази. Приходит до дому, поставив ко́су на кілок. А шчо, кажи ґосподиньи, казависе так, йак йа казала? — Айа!... Йдьіт миньі дайти йісти, бо йа вже йісти хочу! — Ше наймит ни повобідав — литьит пси, йак скажеиьі — просто до корови. Корову розжерли, розірвали. Ґосподиньи стала тей кажи: А то шо сьи стало? А тиш, кажи, йак казав? — Та так, ґосподини, йа́кисти ми казали — — казалисти ми: Семисіл по сьім псів до нашойі корови; йа так казав. — Йа тобі казала: Семисіл по сьім пожитків до нашойі корови. — Йа був спйичий — йа ни чув — йа ни зрозумів добри.

Зап. 1902, в Будзанові, Теребовельського пов. від Ганни Феліцької, О. Деревянка.

308. Як парубок їздив за відьмою.

То йідин парубок служиў ў йіднойі богатойі ўдови, шо була відьмойу. Рас ў ночи ни міг він заснути і диви цьі, а та ўдова ўстала, пішла до припічка, ўзьала там йакойісь масти, підмастила сьи і фйу: сьіла на коцьубу тей пойіхала ў окомин. Тей той парубок ўстаў, вишукаў ту масьць, підмастиў сьи, ўзьеў лопату, сьіў і сибі пойіхаў ў окомин. Вийіхаў на двір, тей йіди ў повітру, аш прийіхаў за село на границьу. Диви цьі, а там поўно аш чорно тих відьміў. А та йиго кажи до него: А ти чого прийіхаў тут? — А він ньіц. Тей вона посадила йиго на терлицьу тей він не хотьичи зачаў казати: Ди-ди, диди! Дидидиди! — Тей пойіхаў на терлицьі аш до дому. Прийіздит, а тут пес

яискакуйи з за плота і ўкусиў йиго і він заслап с того і лижаў шось три місьицьі і потім та баба ни хтьіла йиго більши ўзьати на службу.

Зап. в червни, 1902, від Бартка Адамовича, в Камінці Струмиловій, А. Веретельник.

309. Пострілена відьма.

Нибішка Гулька з Браташіў, то таки була відьмойу і чаріўницийу. Раз мойі тато пішли зі стрільбойу на попову і заблудили в Теребільских лозах і блудили і блудили, аш нарештьі вийшли на поле і дивльи цьі, стойіт білий пес. А вони крикнули: „а тю-га!“ і стрілили до нейі долом зайачим шротом, бо сподьівали сьі, шо то не простий пес. На другий день пішли вони до Гульки, аш приходьит, дивльи цьі, а Гулька на пйецу лижит. А дочка йі кае, шо мама ўпали і руку збили. Шось за тиждинь пішли до салагуба, дали му пйатку і він сказаў, шо він дубоваў з Гульчинойі руки шріт. І тогди знали тато, шо Гулька праўдива відьма.

Зап. в липни, 1902, в Сільци Беньк., Камінецького пов. від Михалка Горобця, А. Веретельник.

310. Як парубок спалив відьму.

Ў йидньім сильі було́ дві ві́дьми: йидна́ ма́ла си́на, а дру́га ни ма́ла дьіти́й. Проси́ла вона́ то́йі ста́ршойі, шчоби́ йі пусти́ла си́на ў слу́жбу. А він йак стаў служи́ти і ду́жи підупа́ў на си́льі і пожо́ўк на твари́. А ві́дьма пізна́ўши по сво́му си́нови, бо вона́ сама́ на ты́ доро́зьі, жи так чарува́ла і зачи́ла пита́ти: Шчо тобі́ тако́го? — А він ві́тповіда́ў, шчо йиму́ до́бри. Вона́ йиму́ дайи́ ста́тком йі́сти і пи́ти. — А ма́ма вітпові́ла: Шчо с тих доби́ткіў? Она́ на то́бі йі́здит по границьо́х; сама́ сьи обирта́йи ў козака́, а тибе́ ў коньи́. — Зроби́ла сьві́чку з умирли́х з ло́йу, шчоби́ йі пітпали́ў, йак буде́ сьи шихува́ти на ньім йіхати (то пе́ўно, жи то бу́ло на сьвито́го Юрого). А йак сьи зла́годила до обйі́зду грани́ць, то він йі тоў сьі́чкоў спали́ў, шчо на ра́но ни зна́ли, шчо́ сьи з неў ста́ло.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

311. Відьма, призвана чарами.

Госпо́дар сельани́н трима́ў собі́ коро́ву. Али ў йидны́м часы́ на́гли молоко́ сьи зьіпсува́ло, а ў ре́штьі ї коро́ва ни хтьі́ла го дава́ти ўже, котра́ до тих час мно́го і фа́йного молока́ дава́ла. Дума́йи він, шчо с тим роби́ти, шчо при коро́ві ньіко́го ни злапа́ў і на́гли зьіпсува́ла сьи. Довідаў сьи він о йидны́ ворошцьі, котра́ зга́дувала, шчо кому́ сьи зле де ста́ло і ўдаў сьи до не́йі. Оповіў брак коро́ви сво́йі, а вона́ му па тото́ вітповіла: Твойа́ коро́ва зінсо́вана від йидно́йі чиріўни́цьі, а́ли йа тибе́ поўчу, шчо ма́йиш зроби́ти. Возьми́ ку́синь полотна́ сирого і де́ўйить шпильо́к і ра́но аби жі́нка ў горньи́ти вари́ла, а ти аби́с сьи скриў на обісьтьу́ і аби́с пильнуваў чиріўни́цьі, бо коли́ буде́ кипі́ти полотно́ йі шпилька́ми, то вона́ му́сит прийти на твойи обісьтьи́ і коне́чни шчось му́сит узьи́ти. Отжиж той госпо́дар то́йи ўсьо учини́ў. Наколи́ кипі́ли шпильки́ с полотно́м, прибі́гла чиріўни́цьи і спіт шо́пи витьига́ла скру́тиль соло́ми, шчо бу́ла за́ткана дьіра́ від завіву сьньігу́. А господар скриў сьи ў стодо́льі сь цьі́пом і читува́ў на ту́йу чиріўни́цьу. Наколи́ спіт шо́пи скру́тиль соло́ми тьигну́ла, ви́хопиў сьи ґоспо́дар с стодо́ли і чиріўни́цьу цьі́пом почистува́ў так, шчо аж ўпа́ла. І ўзьиў, ки́нуў йі ў во́ду і ка́жи: До́ти буде́ш мо́кнути, до́ки миньі́ сьи молоко́ ни ве́рни. — Прирікла́ му чиріўни́цьи ў водьі́, шчо молоко́ прийде́ на місци і більши шко́дити ньіц ни бу́ди йиго́ коро́ві, лише́ аби ви́пустиў йі з води́. Ви́пустиў госпо́дар йійі і коро́ва молоко́ наза́д дава́ла, йак і передо́м.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

312. Відьми позгонювані до хати.

Йак йа буў ў Тоўстоба́бах ў ковальи́ і роби́лисмо ў ку́зьни, прийі́хаў хлоп с Кіньчи́к з робо́тоў. Йак скінчи́лисмо робо́гу, приньі́с той ґоспо́дар могори́ч; сьі́ли ми ў ха́тьі і зачи́ли пи́ти той могори́ч, а майстрова́ дайи́ за́куску і скаржит сьи, жи хтось попсува́ў йійі коро́ву і нима́ молока́. Пи́рит часо́м коро́ва сьи дойа́ла ду́жи кра́сно, а типе́р тру́дно до не́йі приступи́ти. Йак той ґоспо́дар то́йи ви́слухаў, приобіцьи́ў йі ў тьі хви́ли ўсьі чиріўни́цьі скли́кати до йійі ўла́сной йі ха́ти. І каза́ў миньі́ прине́сти с ку́зьньі долото́. Йак йа приньі́с долото́ до ха́ти, ўзьиў він йиго́ від ме́ни, обійшо́ў з ним три ра́зи надоко́ла коли́ски, ў котрі́ лижа́ла мале́нька дити́на. Шчо він шипта́ў, то то́го ни зна́йу, бо шипта́ў

потихо і застромиў долото ў колиску дитиньі ў ноги і тогди сьіў дальі до могоричў. Зачинайим пити дальі, шче ни ўстиг майстир нальльати одну порцийу, йак приходит одна баба і питайи сьа, на шчо тото долото він там ўстромиў; кажи, шчо вона йиму ньіц ни виппа і най він йійі ни вислаўльайи поміж льуди. Шче вона ни скінчила свойу бесьіду, йак зачили сходити сьа більши і зачили просити, аби він йіх пустиў І зноў кажут, шчо: Ми тобі ньіц ни випни, ни чіпай жи нас і ни вислаўльай нас, шчо ми йист за йиднь́і, аби льуди потьім нас ни чирнили. А він йім на то вітновіў, жи доти йіх ни пустит, доки ни посходьит сьи ўсьі, кілько йіх йи тутка ў сьім сильі і ни приобіцьийут, шчо більши тому ковальови шкодити ни будут. Йак посходили сьи ўже ўсьі і зачили йиго сильно просити і обіцьили, жи більши шкоди жадноїі ни понисе с коровоў, тілько жиби він йіх пустиў. Він тогди вийминў долото с колиски і ўсьі з вилікоў подьакоў поросходили сьи до дому.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від брата Гілярка.

313. Що дїєть ся з відьмами на другім сьвітї.

Знали сьи йиднь́і свати чириз други сило: йиднь́і були ў йиднь́ім сильі, а другі ў другім. Йидна сваха мала сина, а друга доньку. І йак прийшла на празник до тоїі, шчо мала доньку і ўздріла ў тоїі багато набілу: молока, сира, масла і казала свому синови, шчоби свата ў тоїі відьми доньку, шчоби й ў нас було тьілько набілу, йак там. А йак сьи дьіўка віддала на другі сило, та йак ни було набілу доти, так і потому. А тешчи нагнала йі до своїі мами, шчоби йі наўчила, аби й ў неїі було тьілько набілу, шчо ў йійі мами. А йійі мама ўзьила багато сира і масла і заклікала доньку і свойу сваху, дончину тешчу і кинула на стаў сир і масло. Йак сьи злетьіли ўсьі горобцьі і йашчірки, й риба, шчо тьілько було ў водьі і на водьі, і то ўсьо розривали сир і масло. А відьма кажи: Ни лакімти сьи на чаріўнийство, бо так на тамтьім сьвітьі будут ваші душі розривати.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Тимка Гринишиного.

314. Гуцул відьмак.

Ішоў Гуцул раз до Братишива до йакоїіс ворошки, жи му зле ў дома ў спокойу. Здибаў сьи з ним йидеи чоловік і казаў йиму: Вирни

сьи, бо йійі ўже нима́, бо впа́ ўме́рла ў тім ро́ку самі́м. Ожи він росповіда́ў то́му чолові́кови, йа́к сьи завирну́ў до до́му, шчо маў ў до́ма за нисиокі́й, бо той чоловік пита́ў сьи йиго́: Шчо́ ти так, чоловічи, хо́диш по тих ворошка́х? — А він ка́жи до не́го: Йа ўже так три ро́ки хо́джу. Таке́ ма́йу нишчі́сьтьи ў до́ма, шчо ни мо́жу ў до́ма бу́ти. І майи́тний йим, шчо́бим шче дру́гого запомі́г, а йи́днак про те мушу́ запомага́ти ворожбити́ тай ворошки́ тим майи́тком, шчо ми мій брат даў. Мій брат буў ду́же вили́ким плане́тником і знаў на́віть, коли́ ўмре. І каза́ў до ме́ни: Бра́ти! Йа́к ми зро́биш ту во́льу, шчо йа тобі́ ка́жу, то бу́деш маў ца́лий мій майе́ток, зоста́вит сьи тобі́, бо йа бу́ду то́го і то́го дньи ўмира́ти. — Чуму́ йа тобі́, бра́ти, бим ни зроби́ў? Скажи́ж меньі́, шчо? — Йа тобі́ ска́жу. Йак йа ўмру, то ў тьі хви́ли засьві́тиш трі́йцу і мине́ опциркльу́йиш надоко́ла тоў трі́йциў, тай ми ньіц ни бу́ди. І бі́льши ньіц ни ма́йиш до робо́ти. Аби́с ни бойа́ў сьи, бо до те́би буду́т йти ко́ти ру́зьньі, ми́ши, звірі такі́ буду́т папари́ти на ха́ту, змий така́ йскри буде́ пуска́ти вогньиньі с пи́ска, а ти аби́ сьи то́го ни страха́ў, лиш тьі́лько трі́йциў мньи опциркльуйиш і ни бій сьи то́го ньіц. І так са́мо ў це́ркові, йак мньи возьмут до це́ркови, жиби́м ца́лу ньіч лижи́ў, а ти́ ко́ло ме́ни му́сиш сидьі́ти. Тобі́ буде́ напари́ти, ті шата́ни, здава́ти тобі́ сьи буде́, жи то вали́т сьи це́рква, а́ли бі́льши ньіхто́ ни бу́ди ви́дьіти, жиби́ хто буў, лиш тьі́лько ти. Дру́гий день ра́но йак мньи возму́т до гро́бу, то ў гро́бі опциркльу́йиш мине́ тоў сьві́чкоў і зро́биш собі́ таку́ бу́тку над гро́бом і буде́ш сидьі́ти там; то тобі́ буде́ сьи пока́зувати ру́зьний вого́нь, голоўньа́ми ў те́би буде́ кида́ти, ру́зьньі ко́ньі буду́т на те́би литьі́ти, а́ли жи ти абис сьи ни бойа́ў, бо йа́к бис вітступи́ў від ме́ни, то́ би шата́ни мине́ рва́ли ў повітьу по кава́лку. І пото́му підиш собі́ ра́но до до́му. — І той брат так зроби́ў. Відбу́ў свойу слу́жбу, прихо́дит до до́му і йиго́ сьи жі́нка пита́йи: А шчо́ там бу́ло? — А, ка́жи, шчо, пу́джило мньи, ка́жи; жі́нко, йак бис ві́дьіла, то штирма́ кі́ньми на ме́ни пакува́ли йакі́с пани і так бли́ско, тай ни можи ві́скочити; вогне́м ў ме́ни кида́ло, пси ру́зьньі на ме́ни литьі́ли, ца́лу ньіч. 'Али йа сьи ньіц ни бойа́ў і Бо́гу дьи́кувати відбу́ўйин сво́йу слу́жбу. До пи́йтого дньи жі́нка му ўме́рла. Ожини́ў сьи він з дру́гоў, так са́ми й з дру́гоў пожи́ў шчос мі́сьиць і худо́бу му души́ло ў ста́йни, рі́чи йак си поспри́туйи, то́ му пороскида́йи ўсьу́ди. Йак льи́жи спа́ти, то́ му две́рі підо́при — до́ста му роби́ло збите́чни ўсе. Він ўзьиў тай ў дру́ги мі́сци сьи побудува́ў і так са́мо ў дру́гім мі́сци. Стра́тиў сьи той ґоспо́дар, посьви́шчуваў, то служби́ найма́ў, ньіц му то ни помага́ло; аш та́кі му́сьіў піти́ той ґрунт, то́го плане́тника, на ворошки́ і на ворожбити́ і ньіц з не́го ни бу́ло.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Мельничука

315. Як зять доїхав кінця тещі-відьмі.

В єднім селї була вдова́ чирівни́цьі. Ма́ла єдина́чку та єдинака́. З дру́гого села ходив до тої єдина́чки парубок на зальо́ти. Ходив доти, аш сї ожени́в. Як же сї оженили, то якось разом мешкали у вдови́. По якімось чьисї жінка попа́ла в те́жу. Стара́ чирівни́цї і жінка спа́ли в ха́тї, а єдина́к і зять пішли до стодо́ли. Зеть знав, що стара́ чирівни́цї. 'Але чирівни́цю не мож підгледі́ти, бо вна за́раз чоловіка зачу́є. Тре́ба ви́копати де́рна з землї, накри́ти тим де́рном го́лову тай так мо́жна чирівни́цю злапа́ти при робо́тї. Ви́копав зеть де́рна, поклав на го́лову тай підійшов під вікно тай сї ди́вит: Жінка па лїжку сто́гне, а стара́ трима́є в рука́х дити́ну. (А то вже дити́на народи́ла сї). Положи́ла дити́ну на ла́вку тай ка́же до дити́ни: Перелети́ по́ле! — А дити́на з ла́вки на лїжко лише́ фіть. — Перелети́ по́ле! — А дити́на знов з лїжка тай на ла́вку фіть. А зеть сї на всьо ди́вит. Але зна́єш, ка́же стара́ до жінки: Ма́ємо, ка́же, нове́, то мусит піти старе́, му́сит бу́ти тво́му чоловікови смерть... Але до́нька, нїби жінка, про́сит: Та да́йте по́кі чоловікови, він такий до́брий. — Но, то син му́сит піти́ — ка́же стара́ чирівни́цї. (А у чирівникі́в таке́ є, що як нове сї паро́дит, то старе сї тра́тит). Я оберну́ сї в кітку тай піду́ до стодо́ли та му виссу всю кров... Як тото́ почув зеть, тай шусьть до стодо́ли та́ки з де́рном на голові, бо так го чирівни́цї не уви́дит. Тай сї ди́вит, що то бу́де. Аж ту двері від стодо́ли скрип. А в пери́ло кітка ско́чила. Як чипи́ла сї за пу́пець зуба́ми, то сса́ла кров, сса́ла, по́ки не ви́ссала. Як вже ви́ссала, пішла назад до ха́ти. А той сини́ще так йойкає тай йойкає в стодолї — ўмира́є. А зеть з де́рном знов під вікно́ тай знов ди́вит сї, що то да́лї бу́де, який то́му коне́ць. Ди́вит сї: Стара́ чирівни́цї, як не зачне блюва́ти кро́вю. Ви́блювала всю кров. Як ви́блювала, то взела́ муке́, замісила тїсто, зроби́ла пля́цок, та ки́нула у пец. Як то ўви́дів зеть, за кля́мку тай до ха́ти. — Ну, слава Бо́гу, щос злегла́, а як, цн ле́гко ти було́? — А жінка ка́же: От як звича́йно. А він все сї дивит, то на стару́ позира́є, то у пец. Як сї стара́ відверну́ла, а він с пе́ца пля́цок хо́пнув, тай під полу́ та до стодоли — втїкай. — На, ка́же, встава́й, їч свою́ кров! — Став син їсти той пля́цок, тай поволи прихо́дит до се́бе. 'Але зеть де́рно на го́лову, тай під ха́ту. Прихо́дит під ха́ту, а стара́ чирівни́цї сї роспина́є. — Диви́ сї, ка́же до доньке́, мо́же він, він нїчо́го не ви́нен, ўви́дів пля́цок тай хо́пив. 'Але за то він му́сит зги́нути. Ти буде́ш вітро́м, а я буду́ вилами. Поїдемо з ним по пшени́цю. Як сї ста́не, так сї ста́не. — Ране́нько, шче те́мно було́, вхо́дит стара́ до стодо́ли тай будит: Вставайте, поїдете в поле по пшени́цю! — Як їхати, то поїдемо! — ка́же зеть. — Прила́див фіру, тай

сокéру за ремінь. А старá чирівни́ції кáже: Та сокéру лиши́ в хáтї, там сї нам не придáсьть; на що тотó бéреш, лїпше в хáтї лиши! — Та чому́, мáмо, сокéра в пóли то здасьть сї; мене вовки́ напáдут, а як сї от сорóчка злóмит, то трéба затесáти. — Поїхав. Їде він, їде, аш ту схóпив сї вітер, дýє, аш страх. Той не мóже на вóзї устóяти. Він ви́дит, що си не дасьть рáди, шчо мýсит впáсти, чіпи́в сокéру зза ремéнє. Тай як пáдав, та в ви́ли чах сокéров, а ви́ли на двóє. Тай вітер нарáз устáв, всьо ути́хло. Привіз він вже пшени́цю, вложив у стодóлї, тай вхóдит до хáти. Дивит сї, стара на лáві лежи́т така закервавлéна, цїла в крóви тай тéжко стóгне. — Ходи́, вставáй, кáже до жінки, поїдемо по лїкаря́! — Жінка встáла, взелá дити́ну. Чоловік прилáдив фіру, спакувáв всї річи, посади́в жінку з дити́нов, запрег кóнї, сви́снув бичóм тай поїхав в своє́ селó. Нáд'їхали над рікý. — Злїзáй, кáже, бери́ дити́ну та посади́ ту на берегу! — Жінка мусїла так зроби́ти, бо так чоловік сказáв. Лиши́ла дити́ну, а самі переїхали на другий бéріг. Як переїхали то він до жінки: А ну, перелети́ полé! — А жінка в плач, бо забýла чирувáти. Дáлї си нагадала та до дитини: Перелети́ пóле! — А дити́на через вóду фіть. — То так? Так тї старá научи́ла? — Як хопив ї, як зацев обертáти в своїх рукáх, то кров з нéї теклá, так бив. — Що він робит? Казáв сї жінцї ви́сповідати, дити́ну охрести́ти, сам при сповіди о всїм ксьондзови сказáв тай так всьо очи́стив. Потóму вни ще дóвго жи́ли, дóбре їм булó тай всї люде їм зави́дували.

Зап. в січни, 1903 р., в Дрогобичи, від Івана Бориславського, В. Левинський.

316. Королївна-відьма.

Буу ў йидньім крайý корóль і маў йидну́ доньку́, шчо булá с природи запрáўлина злим дýхом і мýсьіла з зли́ми дýхами від льіт дванáцьіть шчо нóчи бáвити сьи. Булó тотó королéви дýжи ниприйи́мно, йак він ви́дьіў, шчо йигó донькá кáждойі нóчи десь на забáву на йакýсь відьійдé вікнóм з замкнéного палáцу і кáждойі нóчи до дванáцьитойі годи́ни дéсьить пар чириви́кіў ростаньцьýйи, а він ни знáйи де, с ким і йак. І ў жáдин спóсьіб ни міг сьи від нéйі тóго довідати. Ви́дьіў корóль, шчо йиму́ тотó ни прийи́мни, шчо він ни знáйи, де йигó донькá і с ким шчо нóчи сьи забаўльáйи, постанови́ў кáждойі нóчи дáти жóмньира на пост від диўйáтойі до дванáцьитойі годи́ни ў йійі ўлáсьньім покóйу, де вонá спáла, аби він йійі допільнувáў, де вонá хóдит і с ким сьи так забаўльáйи. Даў сурóвий нáказ, жи йак жóмньир допільнýйи,

то дыстани випадгоро́ду за тото́, а йак ни допільнуйи, то ма́йи три мі-сьицьі те́много аре́шту. Прийшо́ў жо́мньир на пост ў дуўйа́тьі годи́ньі і стаў ў поко́йу і стойі́т. Прихо́дит годи́на йійі́, шчо вона́ майи йти до злих ду́хіў на та́ниц, ўстайи́ королє́ўна і йде до ша́фи і вийма́йи фльа́шку о́пійум, льльи́йи до кильі́шка і ньі́би ў рі́чи жа́луйи жо́мньира, шчо з роска́зу ба́тька йійі́ му́сит ньіч страждува́ти ко́ло не́йі і про́сит йиго́, аби́ ви́пиў кильі́шок горі́ўки. Ўзьиў бі́дний жо́мньир, ви́пиў кильі́шок то́йі горі́ўки, бо він ни знаў, шчо то о́пійум і йак ви́пиў, так на тьім мі́сци ўпаў і засну́ў. Королє́ўна зьібра́ла чириви́ки ў ху́стку, отвори́ла вікно́ і полє́тьіла до злих ду́хіў. На двана́цьиту годи́ну повирну́ла і чириви́ки ростаньцьува́ла і ки́нула йіх ўсьіх ў сво́йім поко́йу, а жо́мньир шче спит, бо о́пійум ни ви́йшоў зо́ сну. Прихо́дьит ра́но жо́мньира звітти випуска́ти, ви́дьит, шчо чириви́ки ростаньцьо́ваньі, а жо́мньир стойі́т на нога́х, а́ли побільі́ў так, йа́к би з йако́йі хоро́би ўстаў. Мильду́йут королє́ви, шчо чириви́ки ростаньцьо́ваньі, а жо́мньир ньічо́ ни видьіў, ньі зна́йи. Ўсади́ли жо́мньира до темного аре́шту на три мі́сьицьі. Потьім так сьи ста́ло шче с штирма́; вибирайут жо́мньира старо́го, аби йшоў на ше́сту ньіч на ва́рту. Жо́мньир ўже зна́йи, шчо пі́ди на ва́рту, а ни зна́йи, шчо́ сьи з ним ста́ни, бойі́т сьи, аби́ си ка́ру ни заслужи́ў і дльа відва́ги льі́пшойі пішо́ў на канти́ну тай напи́ў сьи горі́ўки. Закури́ў си, сьіў і дума́йи. Аж йде до канти́ни стари́й дьід тай ка́жи йиму́: Чого́ ви, па́ни во́йак, дума́йити? — Жо́мньир ўзьиў і оповіў йиму́ о ўсьім, а дьід до не́го вітповіда́йи: Ни бі́йти сьи, вам ньіц ни бу́ди, а́ли послу́хайти, шчо йа вам ска́жу. Йак прийде́ти на ва́рту, то ў тьі годи́ньі, шчо королє́ўна ма́йи вітходи́ти на свуйу заба́ву, буде́ вам дава́ти тру́нок пи́ти; аби́сти то́го тру́нку ни пи́ли, а з рук возьмі́т і по́при пи́сок вильльийти за о́пшиўку, а ўдайти шту́ку, шчо́сти ви́пили. І за́раз на тьім мі́сци ўпа́тьти і засьньі́т, аби́сти мо́цно хропі́ли. А вона́ за́раз збире́ чириви́ки і ў вікно́ отвори́ни піде́. А вам па́ти торби́нку. Йак ско́ро вона́ ў вікно́ ско́чит, так ви собі́ за неў. І махне́ти торби́нкоў, а пи́рид ва́ми ста́ни кінь, на котро́го зарас сьі́сти му́сити і ў моме́ньтьі йійі пирижне́ти; а на́ти вам шпи́льку, зало́жити си за ши́пку за́рас, про туту́ шпи́льку вас ньіхто́ ви́дьіти ни бу́де, така́ зачаро́вана. І йак йі пирижне́ти, зоба́чити шти́ри срі́бних диривинки при доро́зьі, а ми́жи ти́ми диривина́ми сьтьіў засте́линий і на тьім стольі́ буде́ йі́дженьи і питьа́ на по́пас дльа королє́ўнойі. Аби́сти ху́тко ви́пили і зьзьі́ли і галу́ску срі́бну ўлома́ли і схова́ли до кише́ньі на знак, де́сти були́. І зараз на коньа́ наза́д і вирта́йти сьи на свойи́ мі́сци, бо й вона́ сьи ве́рни за ва́ми за́раз чи́рис тото́, шчо по́пасу сво́го ни спожийи́. А йак прийі́дити ко́ло вікна́ наза́т, с коньи́ зльі́зити ху́тко, тоў торби́нкоў махне́ти, кінь зни́кни а ви льига́йти на свойи́ мі́сци, де́сти лижи́ли і храпі́т, йак йисти храпі́ли.

А королеўна сьи вéрни з дорóги і чириви́ки пиростаньцьовáньі приннéсе назáд і льи́жи спáти: тьáшко бýди ўздихáти, а ви ўстáнити тогди́ па нóги, ньíби сьи пробýдити і будéти до дньи стойáти. А знак ньікóму ни покáзуйти, тутý срíбну галýску. І жóмньир так зроби́ў, йак му дьіт сказáў. На дрýгий день рáно жóмньира звíтти увільни́ли і притстáвили королéви, шчо чириви́ки ни ростаньцьóваньі. А корóль сказáў, жи такí рíчи мýсьит сьи три рази поўтари́ти і мýсит жóўньир йти і дрýгу ніч на вáрту. Дрýгого вéчира прихóдит жóмньир на канти́ну і ви́пиў зноў горíўки, закури́ў си, а той стари́й дьідóк зноў прихóдит і кáжи до нéго: Так зробиш, йак йис ўчóра роби́ў, лишé де бýло срíбних шти́ри диривиньі, то там будут ни́ньі золотьі. Жóмньир зноў так ви́конаў ўсьо, йак му дьід порáди́ў. Увільни́ли жóмньира дрýгий рас с тóйі вáрти і від рáзу заповíли і на трéту ньіч. Трéтого вéчира прихóдит жóмньир до канти́ни, зноў ви́пиў горíўки, закури́ў собí, а той дьідóк зноў прихóдит і кáжи йимý: Сéйі ночи вам будé найприкрíшши, бо йак ўжé сьáдити на коньи́ і будéти йíхати, то сьи зди́блити рáзом с королéўноў і з зли́ми дýхами, шчо бýдут по ньу йíхати. А бýдут там ўже дийаминтóві штири диривиньі при дорозьі і вони́ при пóпасьі сами́ будýт і ви будéти разом з ни́ми. Ўже ни будéти тóго йíсти, áньі пи́ти, áли галýску дийаминтóву ўлóмити і сховáйити до срíбнойі і до золотойі, то буде великих три знаки́. І нагли стáни пóвуз кóло них і посьідáйут на той пóвуз злы дýхи і королеўна і ви аби́сти сьи тóго пóвозу ўчипи́ли, а коньи́ ли́шити там, де дийаминтóві диривинки́. І сами пойíдити рáзом з ни́ми на пльац забáви. Йак там прийíдити, зáраз йійі с повóзу вóзьмут і занисут до саль; мýзика бýди грáти, а вони́ кáждин з неў з осóбна таньцьувáти. С кáждим злим дýхом підé раз ў тáниц і чириви́ки підрé. А кóло них будé сьтьіў застéлиний, йíдьіньи і напи́ток прилáгоджений і будýт годи́ну йíсти, пи́ти і забаўльáти сьи, а ви піт столóм аби́сти сидьíли і нáчиньи тотó дорогé, лишки́, нóжики і відéльцьі до кишеньíў аби́сти забрáли. А наколи́ ўчýйити гýра! до пойáзду, аби́сти зáраз на двір ви́бігли і чіпáли сьи до пойáзду. Йак прийíдити на мíсци, дéсти коньá лиши́ли, так зáраз на коньá сьи́дити і прийíдити до вікнá і так зрóбити, йак ўпирéд йисти зроби́ли. І жóмньир так ўсьо ўчини́ў, йак му дьід оповíў. Другий день рáно прихóдьит жóмньири увільни́ти, зобáчили, шчо чириви́ки подéртьі і замильдувáли королéви, шчо ни ви́поўниў жóмньир слýжби свóйі, бо ўже чириви́ки подéртьі. Казáў корóль жóмньира закли́кати і питáў сьи йигó, дльачóго трéтойі нóчи ни допільнувáў. Жóмньир вітповíў: Йа допільнувáў, áли протóкул злóжу при панньі королéўньі. — Росказáў корóль доньцьí свóйі прийти́ до пирислýханьи протокýлу, аби́ ў живí очи праўду сказáў, йак де шчо бýло. Прийшлá королéўна. Жóмньир зачи́ў протóкул складáти віт пéршойі нóчи, йак він

допільнуваў. А королеўна вітперла, шчо то не праўда, бо того ни було. А жомньир вийниў срібну галуску і показаў королеви і королеўньі: Майу знак, шчо піт таким деривом приготоўлени було йідло і питьи длья нейі. 'Али жи він зьзьіў і вийниў, бо борши там буў, йак вона, а вона ни дьістала того ўже, то вирнула сьи з дороги, бо ни мала сили там сьи дьістати, де йіхала. Королеўна заполоньіла сьи зьі ўстиду, бо ўже видьіла тогди, жи там жомньир буў. За другу ньіч зложиў такжи протокул, йак йі допільнуваў і показаў золотий знак, котрий королеўна йак ўздріла, зачила сьи мінити. Зложиў протокул за трету ньіч, йак було і показаў знак, дийаминтову галуску і с пльацу забави начиньи столове, котрим йіли і при тьім сказаў, ў йакий спосьіп чиривики сьи подерли, почім королеўна ньіц сьи відозвати ни могла і зробила сьи йако миртва, а на остатку шче сьи спомогла на пару сьльіў, котрі сказала перит королем і цьілоў там комісийоў: Коли він такий мудрий, шчо мине допільнуваў за животa черис три ночи, най жи мине допільнуйи чирис три ночи і по смирти. Йа хочу бути похована ў косьцьильі, бо йак мньи три ночи ни буди пільнувати, то ни дам спокойу цьілому дворови! — І ў тьі хвили ўмерла. Зробили трунву і поховали йі ў косьцьильі па верха при боцьі па посацьцьі. Заказали жомньирови іти на варту до косьцьола. Жомньир сьи задумаў і прийшоў зноў до канти́ни, вийниў горіўки, закуриў си, сьіў і думайи. Приходит зноў той цьідок і питайи йиго, чо сьи так зажуриў. Жомньир вітповіў: Радилисти мине добри ў пиред, дай вам, Божи, здорояйи, али хто мине типер порадит? Бо вона ўже ўмерла і стойіт с трунвоў ў косьцьильі, а йа майу роскас чирис три ночи йі пільнувати. І дужи ми типерка страшно, йак миртвого пільнувати. — Вітповідайи старицы: Ни журіт сьи! Прикрішши вам буди, йак ўпиред, али послухайти мойі ради, то ньіц вам злого сьи ни стани. Першойі ночи піде́ти на варту до косьцьола і замкнут вас самих ў косьцьильі; а ви абисти вилізли на хори і сховайити сьи до тойі фрамуґи під міх від орґана, бо вона буди шукати за вами по цьілым косьцьильі і буди вас ўсьіма способами ўзивати, абисти сьи відозвали тьілько до нейі, а ви аби сьи ньіц ни вітзивали, бо вона ўсьуда буде, ў каждьім кутику, лише на хорах, там ни буди. І походит до дванацьитойі години і льажи назад ў трунву і запре сьи, а ви тогди абисти сьи ўже ньіц ни бойали. — Другойі ночи сховайити сьи за віўтар матки божойі, бо вона ўсьуди буде ходити і буде вас ўзивати і благати, абисти йі сьи відзивали і показали, али ў жадин спосьіб ни відзивайти сьи. І вона назад по дванацьитьі повернн до трунви і зноў сьи замкне. І тогди зноў абисти сьи ўже ньіц ни бойали. Третойі ночи буде вам найприкрійши, бо ў каждьім місци буди, лише ни буди за трунвоў свойоў віт сьтьіни. Йак прийдете до косьцьола, абисти сьи

ўтиснули лежити за йійі трупву попри сьтьіну. Наколи вона труиву отворит свуйу і вас вікком прикрийи. І буде зноў вас ўзивати ўсьільакими просьбами, абисти йі сьи показали і кажди місци пиришукайи за вами, а за трупву свуйу ни погльапи і вас видьіти ни буди. По конец двапацьітойі години з виликим жалем і з гньівом льажи до трупви свойі і запре сьи віком і ўже на віки ўмре і оживати ни буде, а ви тогди свобідно собі можити по косьцьилы ходити або сидьіти, ньіц вам ни буди. І так жомньир виконаў чириз ўсьі три ночи, йак го дьіт поучиў. І третого дньи жомньира с косьцьола ўзьили, привели до королья і оповіў ўсьі йійі просьби, йак вона йиго просила і ўзивала, аби йі сьи показаў і де він сьи ховаў чирис три ночи, по чім король вислухаў йиго протокул і узьаў йиго за твирдого і відважного жомньири і призначиў му за тото доки житьи йиго двіста дукатьіў рочни.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

XII. Знахарі і чарівники.

317. Як дістати чорта пасічника.

Йак пе́рший рій ви́йди з ву́лийа, а сьи́ди на галу́зу, то ту галу́зу ўзьити́ до до́му і звари́ти, ўзьити́ с тим горшко́м, чи там ў чім оно́ сьи варит і ви́йти, де йи три доро́зьі, пирид два́нацьитоў ў ночи́ і ски́нути с се́би шма́тьи, зачи́ти ми́ти від ньіг аж до по́йаса, а да́льі ни сьмі́йи ми́ти, то і за той чис пока́жи сьи так йаке́сь, йак сото́нник, бо то тако́й він сам. І буде́ сьи пита́ти: Шчо потребу́йи? — Тогди́ шчо потребу́йиш, то мо́жиш собі жида́ти, то він тобі ўсьо зро́бит, на́віть ни потрібуйиш бу́ти ў па́сьіцьі, хіба́ коли́сь подиви́ти сьи, а він сам ўсьо ро́бит. — 'Али за то́йи му́сиш йиму́ сьи пітписа́ти.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

318. Як можна побачити свого судженого?

То рас йідна дьіўчина хтьіла коньчи знати, йакий буди йі суджений тей пішла до чаріўницьі на раду; а та йі кажи: Йак прийде на Андрейа ў ночи, постаў на стольі дві йіднакових льустрі, а на протиў кождого йідну сьвічку запалити треба і треба так сидьіти самій тихо аш до піўночи і дивити сьі то ў йідно, то ў други льустро. І ў піўночи прийде нарічений. І він муси с чимсь прийти ў руцьі. Йак з квіткойу, то буди добрий, а йак з батогом, то буди бити жінку. А то шо буди мати ў руцьі, то возьми сибі.

Ну, тей прийшло на Андрейа, та дьіўчина так зробила і сидит, чикайе. Сидит, сидит, аш приходи піўніч, але ньіхто ни приходит. Аш чуйи, двері рип! Вона огльидайи цьі, а ў хату увійшоў такьий ладний хлопчик, шо аш ну! Він прийшоў хутко до нейі і поцьулуваў, а вона диви цьі, а ў него ў руцьі йидвабний батіжок. А вона хап і вихопила той батіжок, а він зараз ўтьік. І від тоди ше минуло шось зо штири роки, та дьіўчина забула, шо видьіла тоди того судженого і йі трапиў сьі шось с третого сила парубок і вона вийшла за него. Али то ни буў добрий чоловік, бо часом биў йі і то добри. Йідного разу пиривиртайи той чоловік шось в йі скрини тей здибаў там той йидвабний батіжок тей сьи питайи жінки: А ти з вітки майиш той батіжок? — Та сьі диви, тей пригадала сибі, жи то той, шо відібрала рас на Андрейа ў свого суджиного тей диви цьі на свого чоловіка і пізнала, шо то буў той самий, шо приходиў тоди ў ночи. Тей вона росказала йму, йак він приходиў до нейі. Али він ни памньатаў, шо приходиў до нейі, али казаў, шо то йиго батіжок, шо він маў йиго ше з маленьку, али потім він десь подьіў сьи.

Зап. в червни, 1902, на Криволянці, Камінецького пов. від Євки Юнак, А. Веретельник.

319. Лік на любов.

До віроломних хлопців берут ся дівчата таким способом: Купує ся у Жида за 1 крейцар цукру і то самий кінчик з голови. Той цукор завиває дівчина в платок або в хустину, що її носив милий і носит єго 9 днів під пахов, аж пожовтіє. Девєтого дня пускає на цукор каплю власної крови з мізельного пальця, а відтак зловивши лилика умертвит єго власнов руков. Винимає з него ребра, товче на муку, котров посипує цукор. Відтак усе тото змеле тай всипує до якого напою, найбільше до горівки, котру дівчина дасть випити віроломному. Як хлопець прийде на той час, на котрий дівчина сама загадала, то єму си нічо не стане, а єсли ні, то буде нидіти, а з него живі ящірки будут виходити.

Єсли любчик не прийде (бо умер), тогди дівчина сама заживає тото данє і замінює ся в зазулю або в ласицю, в березу або в тополю.

Зап. 1903, від Михайла Ґаудяка, в Дрогобичи, Вол. Левинський.

320. Як привабити хлопця.

Дьівчина йак вобачит хлопцьи, а хочи, жиби той хлопиц ходив до нейі і возьме того сьльіду, що той хлопиц іде, альбо пороху, альбо

болота — ф шчо він фступит, возьми, набéри в руки, а йак йи бігун, альбо в воротьох, альбо йак сьи там трафит і вóзьми, там насипли піт той бігун і кажи: Жибис так бігав до мени, йак той бігун бігайи! — Тогди той хлопиц, жиби мав йаку роботу... і мусит до дьівки бігати — ходити.

Зап. 1902, від Ганни Фелїцької, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

321. Як причарувати дївчину?

Йак хóчиш, абú тьи дьіўчина льубúла, купú собі хустúну такý до нóса і ни уживáй йі, тілько дай на присьтьіў там, де ксьонц кладé кúльіх з винóм піт простúрало, шчóби ньіхтó ни вúдьіў і так почикáй сьім ýтриньіў, чи по пóльски сьім мшúў сьвитúх. Тогдú озьмú тутý хýстку так, шчобú ньіхтó ни вúдьіў і схованй йійі ў йакúсь такúй папір абó платúну чúсту, шчобú опá сьи ни брукáла і ньікóму ни покáзуй і ў рýки ни давáй. Тогдú кутрý хóчиш дьіўчину, мóжиш йі очирувáти такúм спóсобом, шчо йак вонá йде пóпри тéби, а ти собі тотý хýстку зрихтýй, шчóбис йійі ўдáриў хýсткоў по лицú. Розумійи сьи по цьільім тварú так, шчо за тим закритьóм хýстки, жибú опá тибé ни вúдьіла на той чис. То вонá тогдú тибé сьи ни вітчіпúт ньіколи.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

322. Як причарувати дївку лиликом.

Йак хóчиш, шчобú тьи дьіўчина льубúла, то мýсиш лиликá злапáти і купúти новúй горнéц чóрний і тóго лиликá запхáти ў горнéц, накрúти крушком і стúркоў обйизáти дóбри так, шчóби шпáрки ньіґдé ни бýло. Тодú розьібрáти сьи, абúс буў цáлком гóлий, шчóби на тóбі ни бýло ньіґдé аньі нúтки, нáвіть жибúс собі пáлиц скальічнў, а завинýў платкóм, то нивóльно, то мýсиш ровинýти, так розумійи сьи, йак тьи мáма на сьвіт ўплóдила. Тогдú озьмéш той горнéц з лиликóм і понисéш там, де йи кýпа ковальіў чи то мурахіў. Запóрпайиш, шчóби тóго горшкá ни бýло вúтко і собі підéш до дóму, а дрýгойі нóчи зноў так зробиш і ў самý тотý порý пúрид дванáцьітоў мýсиш йти. Йак будéш йшоў, тó тьи ни бýди пускáти, будé кричáти до тéби різьними голосáми такúми проразлúвими, шчó сьи будéш дýжи бойáти, áли собі жибис с тóго ньіц

ни робиў, воно́ тобі ньіц зло́го ни ўчи́ннт. Йак озьме́ш той горне́ц і жибис ду́жи утьіка́ў і ни обгльида́ў сьи, хо́цьби тибе́ і за пле́чі лапа́ло. До горшка́ ни сьмійиш диви́ти сьи, аж ў до́ма, йак сьи ўбире́ш. Йак ўже сьи ўбире́ш, тогди́ сьи поди́виш, а там бу́дут грабилькй і вилка́ с то́го лилика́. Озьме́ш і сли́ноў обми́йиш сво́йоў і собі схова́йиш. Йак схо́чиш дьіўку счирува́ти, шчо́би тьи льуби́ла, то возьме́ш і грабилька́ми до се́би пригре́байиш, а́ли ни по зимли́, а́ли йійі по кі́льі десь так по лици́ або́ по руцьі́ так, шчоби́ вона́ ни ви́дьіла. 'Али му́сиш по го́льім кі́льі дра́пати, то вона́ тибе́ сьи ньіколм ни вітчі́пит, хіба́бис ни хтьіў сам йійі, то так мо́жиш зроби́ти: Ти́ми вилка́ми шту́ркнути йійі віт се́би, тогди́ вона́ сьи тибе́ вітчі́пит.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Я. Махновського.

323. Невдатні чари.

Ту ў йидньім сильі від нас нидале́ко ходи́ў па́рубок до дьіўки. Так вони́ сьи льуби́ли йаки́йись чис, пото́му він йак поки́нуў, та́й сьи ожини́ў з йи́ншоў, а вона́ сьи відда́ла та́кжи за йи́ншого. 'Али жи вона́ за то́йи, шчо він сьи з неў ни ожини́ў, то була́ зла на не́го і хтьіла з ни́ми так зроби́ти, шчо́би вони́ йидно́ з дру́гим ни сидьіли, ни ме́шкали. 'Али тако́го спо́собу ни могла́ дьібра́ти. Аж йидно́го разу́ ви́гнала вона́ па́сти худо́бу с сво́го сила́, а з на́шого сила́ вигна́ў па́рубок па́сти худо́бу; а то по́ли ра́зом сьи граи́чит. І вони́ ра́зом па́сли, так йак би то на сво́йім. І вона́ зачи́ла каза́ти до не́го, жи йа́ вас бу́ду проси́ти ду́жи, аби́ ви миньі́ йидну́ річ зроби́ли, а́ли так, аби́ ньіхто́ ни знаў. — А він ка́жи: Скажи́ шчо, йа́ ти зро́бйу. — Вона́ тогди́ зачи́ла йиму́ каза́ти, йак до не́йі той па́рубок ходи́ў і з неў сьи льуби́ў, а пото́му з йи́ншоў сьи ожини́ў, а вона́ типе́р йиму́ хо́чи так зроби́ти, аби́ вони́ сьи так йі́ли і аби́ сьи розьійшли́, аби́ ра́зом ни сидьіли. Бо йа́ бим, ка́жи, мо́гла і ў сво́йім сильі́ то потра́фити, а́ли йа́ сьи бо́йу, би́ сьи хто ни довідаў; а ви йак так миньі́ зро́бити, то ў нашім сильі́ зна́ти ньіхто́ ни бу́ди. — Він сьи пита́йи: Шчош то тако́го? — А вона́ ка́жи: Диві́т сьи, йак два пси на йидньі́ кі́стцьі будут сьи де́рти, той бу́ди тьигну́ў собі, а той собі і буду́т так гарчи́ти, а ви тогди́ ўпа́тьти ми́жи тоти́ пси, ту кі́стку відбирі́т і схова́йти, аби́ ньіхто́ ни ви́дьіў і дасте́ миньі, а йа вам за то́йи заплачу́. — А він ка́жи до не́йі: До́бри, йа тото́ зро́бйу. І зачи́ў йі сьи пита́ти, йак вона́ с тим буде́ роби́ти. — А вона́ ка́жи, жи до то́йі кі́стки шче й тра примаўйити, а́ли

йá ўже вам скáжу, йак ви миньí дьістáнити. — 'Али він ни хтьіў тóйи робúти тай ўже бíльши ни гнаў там пáсти, абú сьи з неў ни здибáў. От вітки то зле бирé сьи помúжи дóбрі льýди, йак ни віт такúх злих і заўзьúтих бабíў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

324. Кепський знахар.

Буў йа ў Вúхторові, там стрільúли Мазýри ў хлóпи. Так там булú протукýла, стьигáли з них, і присьúх застýпник нисправидлúво. До двох нéдьіль повíсиў сьи на цвúнтари на грýшцьі. І ў ночú шандарíў напастувáў, на плéчі льіз, по дахáх бíгаў, хáти рошшивáў. Прийшóў йа до однóго хлóпа, називáли го опирéм. Пізна булá порá і кáжу: Ни знáйу, йак пирийти дорóгоў, шчо йи повíшильник. — А він кáжи: Нáй би ми булú заплатúли три дисьúтки, він би буў ни ходúў. — А йа кáжу: Абó ви шчо знáйити? — Йа так знáйу: Булá однá грани́цьи мúжи двома ґáздами і йа тутý грани́цьу корчувáў, а там булú старí вéрби, дáўньі. Згодúў йим сьи з нúми — мойú ўсьо дéриво, тотú вéрби. Йа кáжу однóму: Най бýди твойá грани́цьи, а дрýгий кáжи: Ньи, мойá. Йа казáў: Вітпустú. — А він ни хотьіў. І тóму пошкóдило, шчо казáў, шчо йигó грани́цьи. А шчез би, злий дух ўсéрдиў сьи, тай ўсьі ми тотú вéрби ў фóсу вíкидаў, ў вóду. А йа, кáжи, йак йим погрозúў на нéго, на тóго злóго дýха і дрýгойі ночи вíкидаў ми на мíсци, там де йа буў сам вíкидаў. — А йа кау: Ну, шчош то мóжи бýти, шчо ви такý погрóзу дайúти, йак бóжа сúла бíльша, йак зле. — А він кáжи: То так йи. С тих стрáчіў*) — то вонú, кáжи, стрáшийут; йак котрé шче мáйи нóги хрисьтьúньскі, то тотú лишé пýджийут і тотú страчí то нишкідлúві шче, шчо мáйут нóги хрисьтьúньскі. То вонú до сьім льіт йак хóдьит, льітáйут, і жидáйут христá; то шче мáйи надьíйу, жи будé мáти лáску бóжу, а віт сьім льіт зноў до сьім льіт хóдит, прóсит, то йак охристúт йакúй будь патúк і кúни, то вонó шче мáйи надьíйу на лáску бóжу; áли котрé, кáжи, мáйи ўже кýричі нóги с тих страчíў, то ўже значúт піў дийáвола, шчезло би. 'Али йиднак шче вонú надьíйу мáйут на стрáшньім сýдьі, шчо шче мóжут прийтú до нéба. Йа, кáжи, закáжу воропцьí, шчо ни будýт пшинúцу йíсти ґаздьí. — А йа кáжу: Скажíт миньí, йак то йи ў тих страшкáх. — А він кáжи: Ни мóжу дáльі сказáти — і ўзьиў тай по йазúцьі пошурувáў сьи. — А йа казáў:

*) Дїти, трачені дївками.

Ўсимогу́шчий Бог ўсьо тото́ пирикона́йи і хрест сьвати́й ўсьо тото́ побива́йи і ві́ра нас на сьві́тьі трима́йи, по́длуґ Христа сьвато́го, по́длуґ сьвато́го анге́лийа, книг ві́ри, праўди́войі пра́ўди, пісьльа христийаньскойі нау́ки, і ньіхто́ нам ньічо́ зло́го ни здьіла́йи. — Він опусти́ў го́лову і стаў на тьім і йа пішо́ў від не́го. Шчем му сказа́ў: Сла́ва найвишшому Бо́гу Ісусу Христу́! — і пізно́йім годи́ни відьійшо́ў від не́го.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

325. Ящірки в яблоках.

Буў ўдови́цьі син фа́йний, па́рубок, ўже з во́йска прийшо́ў і буў майи́тний; а́ли йидна́ дьі́ўка ни с туте́йшого сила́ служи́ла ту ў йидно́го бога́того ґазди́. Ду́жи бу́ла фа́йна і робі́тна. 'Али йидно́го ра́нку ішла́ вона́ ў сило́, а той па́рубок сидьі́ў на дворі́ на стьільци́ і струга́ў обру́ч забива́ти на коно́ўку. А вона́ ка́жи: Добри́й день, Питру́ньу! А ти зра́на до робо́ти ўзьиў сьи! — А він ка́жи до не́йі: Та́ бо йа ви́джу, жи й ти з ра́ньи по сильі́ хо́диш. — Она́ тогди́ приступа́йи сьи бли́счи і вийма́йи з подо́лка дво́йи йа́блок ду́жи фа́йних, бо ў то́го йійі ґазди́ бу́ли ўсьільа́кі йа́пка. На́ ти, ка́жи, тих дво́йи йа́блок, а диви́, йакі́ фа́йньі, а йідж но, йакі́ вони́ до́брі. — А він ка́жи: Йа зна́йу, жи вони́ до́брі, а́ли йа́ шче па́цьир ни мо́виў, схова́йу, зьзьім пото́му. — І буў ўпире́заний ў такі́м широ́кім риме́ни і покла́ў тотьі́ йа́пка за той римі́нь. А она́ хви́льку посто́йала тай пішла́ ў свойу́. Він опструга́ў той обру́ч, прийшо́ў до ха́ти, ви́йміў тотьі́ йа́пка і покла́ў на поли́цьу за миски́ так, аби́ ньіхто́ ни ви́дьіў тай пішо́ў до робо́ти до йи́ншойі і за йа́пка забу́ў. А він нучува́ў ўсе на дворі́. 'Али йидно́го разу́ прихо́дит до ха́ти ра́но, а йиго́ ма́ма ка́жи: Шчось чи ми́ши, чи шось так шоло́пали ў поли́ци за миска́ми, жи йа́ чось аш спа́ти ни могла́. — А він тогди́ пригада́ў си за тьі дві йа́пка, тай так собі́ ду́майи: То ўже пе́ўни ми́ши зьзьі́ли! — Тай стара́ шчось там роби́ла ко́ло пи́йца, а він досьи́х тійі йа́пка, тай ўложи́ў за римі́нь тай ви́йшоў до стодо́ли, сьіў собі́ на порі́х, ростви́ра́йи но́жик кра́йати йа́пко йі́сти. 'Али йидно́ було твирде́, а дру́ги було́ мньиго́ньке, таке́ йак капшучо́к. А він ду́майи: Зьзьім йа ўпе́рід тото́ мньиго́ньки, бо воно́ сьи так фа́йно зале́жило. — Він тро́шка йиго́ наткра́йаў, ди́вит сьи, а там ку́пка йашчіро́к, такі́ ўже з лапка́ми, а йа́пко ў сире́диньі поро́жне, лише́ стойі́т шкі́рка з ве́рха так, йак з йайцьи́ шкарал у́па. Той тогди́ сьи зміши́ў з розу́му і збойа́ў сьи і здивува́ў сьи, шчо́ то за таке́ йа́пко. І борзе́нько йиго́ затули́ў

так, йак воно́ бу́ло і виймиў с кише́ньі хусти́пу і тото́ йа́пко заўйиза́ў. І тогди́ ду́майи собі́: Ото до́бри, жи йа тото́ йа́пко тогди́ ни зйіў. То не́ўни й ў ми́ньі би таке́ було́. Шчож йа типе́р с тим йа́пком зро́бйу? Показа́ў бим ма́мі, коби́ ма́ма шче й коцьу́боў ни да́ли по голові́ за такі́ йа́пка. 'Али ўже ўсьо йи́дно, піду́, пока́жу ма́мі. — Прино́шу до ха́ти, пока́зуйу ма́мі, а ма́ма аж ру́ки залома́ли тай ка́жут: Бі́й сьи Бо́га, ўже́ би ти сьи йака́сь бу́ла прислужи́ла. На шчо тобі́ йа́блок, йак ти ма́йиш свойі́? Дай сьуда́, шчось йа з ни́ми зро́бйу. — А він ка́жи: Ей ньи, йак йа ўзьиў ў не́йі, так йі відда́м. — Тай заўйиза́ў зноў, а то за́раз бу́ла нидьі́льи. А він ў нидьі́льу йде ми́жи парупки́, ка́жи: Буде́м, хло́пцьі, гульа́ти ни́ньі. — Де́йакі ка́жут: До́бри; а́ли коли́ ни ўсьі гро́ші ма́йут, аби́ да́ти на музи́ку. — А він ка́жи: Йа плачу́ сам ни́ньі музи́ку, а буде́м гульа́ти аж до ве́чири. — І десь ў саме́ полу́дни припрова́дили музи́ки, запрова́дили до йидно́го ґоспо́дари і гульайут. 'Али прихо́дит і тота́ дьі́ўка там на музи́ки. 'Али йа́к то ў нидьі́льу, йи чис, понасхо́джувало сьи льуди́й по́ўно, і ґа́зди й ґазди́ньі і ма́льі дьі́ти — типло́, фа́йно — і ди́ўйит сьи. А йак то даўно́, каза́ли льу́ди, шчо дльа дьі́ўки найбі́льший ўстид, котрі́ дьі́ўцьі на музи́ках марш буду́т гра́ти. Йаки́й той марш, то йа ни зна́йу. Прихо́дит він до музи́ки і ка́жи музи́кови, аби́ загра́ў марш. А музи́ка ни хо́чи, ка́жи: На шчо таке́ роби́ти, йак так льу́ди фа́йно забаўйи́йут сьи? — А він ка́жи до не́го: Ни пита́йти ньічо́, лиш гра́йти, бо йа вам плачу́, а йак хо́чити зна́ти на́ шчо, то йа́ вам ска́жу і пока́жу. — Тогди́ приступа́йи сьи до музи́ки і розйи́зуйи тото́ йа́пко і йиму́ пока́зуйи. А музи́ка ка́жи: О йака́сь то, ка́жи, му́дра дьі́ўка. Ва́рто йі марш фа́йний ви́грати. — А тота́ дьі́ўка стойі́т ми́жи дьіўка́ми і ньічо́ ни зна́йи. То ўже бу́ло с ти́ждень або́ й бі́льши, йак тото́ йа́пко стойа́ло; вона́ собі́ й ни ду́мала, аби він йиго́ трима́ў, тьі́лько шчо він йиго́ зьзьіў. Зачина́йи музи́ка гра́ти, а́ли ни марш, тьі́лько тако́йі ўпе́рід коломи́йки, а він туту́ дьі́ўку кли́чи ў та́ниц. І ўбі́йшо́ў з неў раз доко́ла і зачина́йи йійі́ би́ти. А ту льуди́й по́ўно, ста́ли боро́ни́ти, бо ма́ло хто знаў, о шчо́ сьи річ росхо́дит. 'Али йидньі́ кричи́ли: Бий до́бри! — А дру́гі боро́ни́ли, каза́ли: Чи ти́ зварйува́ў, жи так йисти сьи фа́йно ба́вили, а типе́р тако́йі ти біди́ наробйу́? — А дьі́ўка пита́йи сьи: А тож за шчо? Таж йа ва́м ньічо́ ни ви́нна, таж йа вам ньічо́ ни зроби́ла зло́го. — То, ка́жи, ни за зле, лиш за тих дві йа́пка, котри́х йис ми да́ла ра́но тогди́ й тогди́ зйі́сти, а йа йіх ни йіў. Типе́р аби́с ма́ла па́мйитку до́бру, йакі́ йа́пка дава́ти. — Мо́цно йі ви́биў, ньіхто́ йі ни міг обборони́ти і тогди́ каза́ў йі притри́мати дру́гим парупка́м, аби́ тотьі́ льу́ди, котрі́ там були́, ўсьі ви́дьіли, за йакі́ він йа́пка йійі́ биў, аби́ таки́х йа́блок ньіко́му ни дава́ла. А тота́ дьі́ўка йак пішла́ з музи́кіў, йак пішла́ с то́го сила́, то ўже йі ньіхто́

ни ви́дьіў і ни ви́дит до ни́ньішного дньи. А йак би буў тоты́ йа́пка зьзьіў, то́би буў ўмер.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

326. Ящірки в животї.

Була йидна стара кобіта і мала пасирба і мала брата дочку і конечни хтьіла, жиби він жиниў сьі з брата дочкойу. А він ни хтьіў. На решьтьі вона пішла, йашчирку злапала і взьела, висушила йі, ростерла і намочила на девьіть дньіў. І дала девьетого дньа напити сьі того пасербови, то віт того він сьи ожени. Тей с того повиростали йиму йашчирки ў сиридиньі. Потому ті йашчирки зачьили йго дерти і так, жи він мусьіў с того ўмирати. То йі так намовила чаріўницьі, али вона не знала, йакі йашчирки, ци зилені, ци чорні?

Зап. в липни, 1902, на Стриганцї, Камінецького пов. від Варки Коваль, А. Веретельник.

327. Жаба в животї.

То йідна баба пила воду з байури і випила з водойу малу жибку і та виросла йі ў сиридиньі. І йак виросла, тей біда: Баба ньіц — но пити і пити, води жаба потрибуйи і йак зачне жаба ў серединьі райкати, то чути було на цьілу хату. Шо робити! Возили ту бабу по ўсьіх дохторах де-но йакі були, али жадин ни міг ньіц порадити. І повезли ту бабу до салагуба до Холойива. А той салагуб помолиў сьи і казаў бабі найісти сьі силедцьіў. Вона зйіла шось пйать солоних силецьіў і дужи хтьіла пити, а жаба так кричит, шо страх! Тоди салагуб налиў цебрик води, казаў бабі льичи на зимли і губойу до тейі води. А жаба дужи хтьіла води, бо силецьі смалили і почула воду і вильізла з сиридини до губи, а з губи вискочила до води. І баба була здорова.

Зап. в липни, 1902, в Камінцї Стр., від Б. Адамовича, А. Веретельник.

328. Гадюка в животї.

То зальуби́ли сьі ў йдно́гу хло́пцьи дві дьіўчиньі: бі́дна і буга́та. 'Али він те́йі буга́тойі ни льуби́ў та́к ду́жи, йа́к ту бі́дну. А буга́та

ко́нчи хтыла, шо́п він йі' льуби́ў і шо́п вужини́ў сьі з не́йу. Тей шо́ руби́ти, хо́чи ўна́ ту бідну струйі́ти. Рас пішли́ вони́ со́бі на гуро́т за чи́місь, тей та́ буга́та зди́бала мане́синьку гадьу́чку і ўзьє́ла йі тей ўсади́ла ў шчипі́ричко цибу́лыі і ка́жи: Ану́, ци ти́ путрафиш ли́кнути те шчипі́ричко? — Оў-ва! о-то́ вили́ка шту́ка! — І ўна ўзьє́ла і ли́кнула те шчипі́рьи, тей ныіц. Тей шось так за мі́сьиць, ци за два, чу́йи та бі́дна дьі́ўчина, шу шось смо́рчи йі ў живутьі. Тей шу рас гі́рши і гі́рши і вона́ ныіц ўже йісти ни мо́жи, а́ныі ныіц і слаба́; тей ста́ла ху́дпути і руби́ти сьі ныіна́шчо. Тей ма́ма йі ду лыікарі́ў, гет ўсьу́ди з не́йу, а йі ныіц ни помага́йи — шу рас, ту гі́рши. Ну, до́ньу, му́сиш знать ўмира́ти... — ка́жи ма́ма. Бу то, зна́йити, та гадьу́ка рузроста́ла сьі ў ныі'. Али тра́фиў сьі ше йдеи лыіка́р, ту буў таки́й сибі́ про́стий хлоп. Ка́жи він: Шо́ миньі́ дасьте́, ту ви́льічу ше ту дьі́ўчину? — А той хло́пиц ка́жи: Дам тибі́, чулуві́чи, шо сам схо́чиш! — Тей той хлоп ўзьаў ту дьі́ўчину і пішо́ў з не́йу ду льі́са. І вуди́ў, вуди́ў йі так до́ўгу пу льі́сьі, аш сьи вона́ ду́жи зму́чила і туди́ він пулужи́ў йі на йагідни́к і вона́ заснула, а він ўзьеў і схова́ў сьи за со́сну і ди́ви цьі. Аш тут вилази́т з не́йі гадьу́ка, ті́льку го́лову ви́ставила тей сьі схува́ла і зноў, шу пука́жи го́лову, ту сьі схува́йи назат. А вона́ так сьи розгльада́ла, ци нима́ куго́. Тей ни бу́ло ныіко́гу і гадьу́ка ви́льізла цьіла́ с не́йі і пульі́зла сибі́ пу йагідники́. А той ху́тку ско́чиў ду не́йі і збуди́ў дьі́ўчину і ху́тко ўтьікли́. А гадьу́ку хтось настраха́ў і вона́ ўтьікла́ на те́ мі́сци, з ві́тки ви́льізла і шука́йи, шука́йи, али нима́ і вона́ десь ўтьікла́. А то вона́ ў льі́сьі пучу́ла йагідни́к і льіс і ви́льізла. І та дьі́ўчина виду́жала і той хло́пиц ожини́ў сьі таки́ з не́йу. А буга́чка з жальу́ сьі пуві́сила.

Зап. в лютім, 1903, в Камінці Стр. від Петра Лехнюка, А. Веретельник.

329. На місце баранів — град.

Бы́ло ў недьі́льу. Вы́йшли льу́де с це́рьквы і пішли́ до ко́ршмы. Там быў віт і рйа́дньі. Надыйшо́ў йакы́сь пано́к і запыта́ў сьа, котре́ віт. І мо́вит ві́тови: Ци позво́лите меньі́ гна́ти че́рес село́ бара́ны? — А віт йиму́ позво́лиў. 'Али дру́гый сьа йакы́сь ґа́зда найшо́ў, шчо не позвальа́ў. А віт йиму́ ка́жи: Йа йи ста́ршый, мене́ слу́хати! — Ґоспо́дарь ка́жи: Коли́ ты ста́ршый, то йа не боро́ньу. — І тот пано́к пішо́ў с ко́ршмы, а тот ґоспо́дарь вы́йшоў за ним і так му мо́виў: Памньета́й, жебы́с гнаў доро́гоў, жебы́ ми й йиде́н бара́н не ско́чиў за фо́су. Ко́ло

вітовойі хаты майиш рут! — І тот пішоў. Йак грады усипали самоў дорогоў, а з вітовойі хаты стріху сдерло і гола зыстала. Тогды йак віт ўвидыіў, шчо то такого йи і того приньаў до громады.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Олександра Паращака.

330. Як чоловік відвернув від себе град.

Ўродила баба два хлопцы: Йидного перекстила, другого закопала. І тот домашный выріс, пойіхаў ў лыс по дрыва. Набраў си дрыў такых дрібных і сьа бойаў лысничого, бы го не заґрабиў. І дивит сьа, а ту йде лысничый. А то быў йиго брат, тот, шчо мати го закопала. І прийшоў д нему, тот сьа дуже настрашиў, а той мовит: Не бі сьа, тото скидай з воза, а ходи, йа тобі дам сухых дроў! — І повіў го далы від воза. Привіў го над высоку скалу таку і йиму мовит: Диви сьа ў ному скалу, шчо нонды сьа робит! — А він мовит: Нонды йакісь ци чорты, ци шчо, тоўчут лыд. — То, мовит, сут чорты, ўни на твойи село тото рихтуйут. Днесь ў полудне весь хлыб зыбйи, али тьвій не рушит, бо йа йи тьвій брат, йа меджи тыми чортами йи найстаршый, вони мене ўсьі слухайут. Мовит: Ходи д возови! — Привіў го д возови, мовит: Йди ў потык, нарубай си такых прутикіў, шчо за рік выросли. — Тот пішоў і нарубаў си, кілько по міг нести і сьа спитаў, шчо с тым робити. А тот йиму так мовиў: Йак прийідеш доміў, быс волы не ўпріґаў, хыба біжи чим скорше на поле, де йи твойа нива і собі спили наокола тыми прутиками. — Тот прийіхаў доміў, не выпріґаў волы і пішоў. Утець йиму кажи: Де йдеш? — А той мовит: Йа сьа зараз верну. — І він так зробиў на поли, йак йиму брат казаў. Прийшло ў полудне, зачало сьа хмарити, стали гукы і громы, зачаў грат падати такый грубый, йак горцьі і збиў на болото весь хлыб, а йиго зыстаў сьа. Льуде сьа ўсьі дивували, чому йиго хлыб зыстаў і так собі ўрадили, шчо він таке зробиў. І йиго ўсудили на кару. А він мовит: Коли вы мене судите, то ходыт зо мноў ў лыс, йа вам покажу того, шчо тото зробиў. – Ўни йому ни вірили і ни хотыли йти, а далы й пішли. Выйшли ў лыс, а пана того нема. І ўни на нього нарікали, шчо йіх так здуриў. Пішли далы, а пан той йи. І тот мовит: Дивіт сьа, воньи тот пан. — І тот пан прийшоў д ньому і сьа йиго запытаў: Котрі па тебе найгірше нарікали? — А той вітповіў: Віт

і два рйа́дньі. — За́раз тот віта згла́дпў і двох рйа́дных і тогды́ му дру́гі льу́ди ўві́рили, шчо то не він.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Олександра Паращака.

331. Фірман — знахар.

Ў йидно́го па́на буў баль вили́кий. Зйі́хало сьи бага́то паньі́ў і бага́то фірма́ньіў було́ ў тьім дворі́. Зьійшли́ сьи до сво́йі призначе́нойі ста́нцийі, йак зви́кли, понапива́ли сьи і оде́н пирид дру́гим зачи́ў сьи фали́ти. Той ка́и: Ў мо́го па́на льі́пші ко́ньі, дру́гий ка́жи ў мо́го па́на льі́пші ко́ньі. Розгово́р пирийшо́ў таки́й чирис тоти́ ўсьі фірма́ни, али два сьи спире́чило. Йиде́н ка́жи: Йа бо́рши пойі́ду, дру́гий: Йа. — Чому́? — Мойі́ льі́пші ко́ньі, йа бо́рши пойі́ду. — А той ка́жи: Йа зро́бйу, шчо ни пойі́диш. — А той, шчо ма́йи ко́ньі найльі́пші, ка́жи: Ти миньі́ ни зро́биш так, шчоби́ йа ни пойі́хаў. — А дру́гий вітповіда́йи: Буде́м ви́дьіти; йа ста́рший фі́рман йак ти. — Сказа́ў пан то́му, шчо маў льі́пші ко́ньі — зайі́зди́ти по не́го пе́рид пала́ци, ви́йшоў, сьіў на бри́чку, фі́рман кі́ньми руши́йи, а ко́ньі ни мо́жут сьи з місьцьи поступи́ти. А той фі́рмам ка́жи сам до се́би: Чика́й! — а пан тото́ слу́хайи — буде́ш сьи ка́йати, шчо ти каза́ў, жи йа ни пойі́ду. — Маў соки́ру ў по́возьі, ви́йми́ў ту соки́ру і повіттипа́ў від зимльі́ сльіди́ по́при но́ги ко́ньом сво́йім, а той пан ди́вит сьи на туту́ робо́ту. Йак тоти́ ко́ньі ру́шили, йак зачи́ли литьі́ти, а с то́го фі́рмана, шчо му так зроби́ў, йа́к сьи пу́стила ро́том кроў і но́сом, до́ти плила́ кроў с то́го фі́рмана, аш допо́ки ни зайі́хаў до сво́го до́му. Йак до́ма стаў пи́рит поко́йами, пан зльіз тай аш тогди́ ста́ла с тамто́го фі́рмана кроў йти. Потьі́м той фі́рман збльід, шчо кроў з не́го зле́тьіла і буў слаби́й чи́рис кі́лька льіт і сказа́ў, шчо нима́ ньіко́ли злим войува́ти, тра чи́риз ду́рньі́ ми́сли аш типе́р ўмира́ти, ни зачіпа́ти ньіко́го, бо ни зна́ти кого́, по при́казу бо́жому тра жи́ти, на зьльі ми́сли ньіко́ли ни тре́ба сьи спуска́ти. Вісповідаў сьи й ўмер.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

332. Стрілець-знахар.

Були два стрільці. Пішли собі в полонині на кози. Один стрілив до цапа, а цап ўпаў. Прийшоў він до цапа, цап лежит, а коло него

вже криви закіпіло, сплило за бохопець хліба. Набиў вин пушку, берет цапа за ногу, а цап на ўтеки. Тот тогди пишоў, де два потоки сходьит си, на россоши. Там росла вільха. Він маў страх, шо то шос єму так пороблено. Узьиў вин, вивертіў дирку в вільсї і пішоў шукати гнилої колоди. З гнилої колоди витьиг сук (що ўже обіпріў) і ту дирку виверчену ў вільсї заткаў тай сказаў: Аби цему так очи застало, йик я ту дирку суком заткаў. — Пішоў вин собі д хакі, тай вичуў, що то йиго товариш осьліп. Розизнаў вин, йик то си стало, тай ўповіў му. Тогди цес перепросиў го, а вин пишоў, вибраў сук з дирки, а той провидіў.

Йи погані стрільці, що ни дбают за душу.

Зап. 1902, від Дмитра Шекирика, 65-літного діда, в Головах, Косівського пов. Л. Гарматій.

333. Лапка на зьвірі.

Один чоловик йшоў ў Баню з бриндзеў, та циганка запросила го хліба и дала му за корж хліба вішку (віха — пензлик), а йик нею помастит сітку (зелізну лапку на зьвірину), то що схочи, те там си зловит, впадет. Війшоў вин видтиў д' хаті, тай поклаў сітку, помастиў тоў вішкоў, тай ўсе си зловило щос, ніколи пусто ни клаў. — Падала зьвір, яку си загадаў. — Але раз поклаў вин ўперід хати, на задвирю, знати, що тото си діє, що так зьвір паде? — Дивит си кріз викно, а то приходит лисица (загадаў на лисицу); що покладе одну лабку, тай видберет; наппет си класти другу лабку, видберет тай слози втерает, плачет, бо видит, що смерть видюща, а то ї женет таки мусом в сітку. Тай напослї лисиця мусіла покласти в сітку лабку і зловила си. Вин те видіў кріз викно, вийшоў, віпустиў лисицю, тай видтак другим разом видніс вішку циганці тай каже: На собі! — А циганка питає: Може то пусте, я тобі дам ліпшу! — Не хочу ні сеї, не давай ні ліпшої! — Пишоў собі і не браў, бо не хотіў, щоби на него плакала зьвір. — Це вішка не певна, вона єму служила тут, а душа стрільця вислугувала си там чьортови.

Зап. в серпни, 1902 р., в Головах, Косівського пов. від Мих. Заленського, Л. Гарматій.

334. Майстер майстрови шкодить.

Буў йиде́н ма́йстир. 'Али той ма́йстир згоди́ў сьи фа́йний домо́к кла́сти за ти́сьічу ри́нских, припильнува́ў і зроби́ў, лише́ би ўже лата́ти.

Прихо́дит дру́гий ма́йстир, тай до не́го: Слава Йсусу Христу́. — На́ ві́ки віко́м. — Котри́й то ма́йстир домо́к сей клаў? — Йа. — Ото́с ми ма́йстир. Йа льі́пший ма́йстир, йак ти. — Тай побу́ў з ним, ни потрахтува́ў то́го ма́йстра подоро́жного, а́ньі ни даў му на доро́гу. Тай той пішо́ў від не́го биз ньічо́го. 'Али так відьійшо́ў від не́го, мо́жи була́ з ми́льи, надьійшла́ хма́рка нивили́чка, ві́гер зачи́ў ві́йати, а с то́йі хма́рки го́лубиц бухну́ў на той буди́нок, роски́даў му чи́сто до фундаме́нту ви́хиром. Той стаў, шчо роби́ти? Чика́й, коли́ш ти таки́й мудри́й, буду́ й йа ни дурни́й. — Пирихристи́ў сьи, зговори́ў па́цьир, зроби́ў хрест соки́роў на де́риві, прильіта́йи наза́т той го́лубиц. Шчос зроби́ў? Чуму́ мине́ ни пу́стиш, шчо йа ўже ни йду віт те́би? — 'Али бо лити́т та́ки той ма́йстир сам, шчо́ му причини́в сьи злим спо́собом. Гей, ка́жи, пусти́, бо мине́ пиче́ ў сириди́ньі. — А той йак затьи́ў ў хрест, тай та́кі лиши́ў соки́ру на мі́сци. — Мине́ пиче́, ни мо́жу ві́тримати, шчо́ ти зроби́ў миньі? — Зложи́ де́риво на мі́сци, то піде́ш собі́. — Йак му зложи́ў, той соки́ру ві́йми́ў, а той ўзьи́ў тай пішо́ў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

335. Як млинські колеса обертали ся проти води.

Йиде́н йшоў вандро́ўний чильи́дник і повирну́ў до млина́. А той ме́льник йиго́ ни потрахтува́ў, ни даў му ньічо́ на доро́гу. Той ме́льник ди́вит сьи, а коле́са про́тьіў води́ йдут; і пово́ли йдут, лише́ тала́пайи так, гі коли́ за напа́сьть. Той бі́гайи, застаўйийи, де, про́тьіў води́ йдут. Ўздріў ме́льник, шчо ни жерт, сьіў на коньи́, пирипроси́ў то́го чильи́дника, даў му трахта́минт на три до́бі і даў му пи́йтку на доро́гу і пішо́ў собі́ той чильи́дник.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

336. Спинений млин.

Шукав мельник за службов і прийшов до йидного млина і просив, жиби му шчо мельник дав. А мельник кажи: Е, шче чо ни було? Йа ни маю шчо роздавати. — Тогди тому мельникови сьи жаль зробив, шо він такому бідному ньічо ни дав; взьив тай пішов, тай двері за собов запер і забив долото ф порозьі в горі, та відійшов так кілька кро-

ків, тей зараз млин став. Прибігайут льуди до мельника до хати: Йдьіт, бо чогось став камінь! — Поправив мельник всьо, али ни хочи йти... аньі руш. Тоди він нагадав си, жи в него був мельник — певно йиму збитки зробив. Здибав того мельника, зачив йиго дужи просити, тоди йиму дýбильт дав; а той прийшов, то долотце виймив і той млин зара зачив молоти.

Зап. 1902, від Яндруха Стецїя, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

337. Зачарований млинський камінь.

То ў йидньім сильі буў мéльник, áли буў йакийись скупий. А дрýгий мéльник, такий сьвітовий, йшоў і повирнýў до нéго. І мислиў собі, шчо він йиго чимось потрактýйи, дасьть му шчо на дорóгу, али той йиму ни даў ньічó, шче йакóсь там зьі злоў волиў йиго вітпраўйиў віт сéби. А той кáжи до нéго: Підý йа шче до твóго млинá подивити сьи. — Прийшóў до млинá, порозгльидáў сьи ўсьýда і пішоў на підóк — а маў пáлицьу зі собóйоў — і прийшóў кóло кошá, ўзьиў тýйу пáлицьу і штуркнуў нéйу ў кáмінь, ў тýйу дьірý, де сьи мéли збіжи, ў лýчку, йак вони називáйут. Тогди зльіс с пітка і кáжи до тóго мéльника: Будь здорóў, ни задóўго ми сьи будим видьіти! — Тай пішóў собі. Відьійшóў трóхи від млинá дáльі, аш ту кáмінь с пітка кóтит сьи по схóдах і прóсто ў двéрі і на тýйу дорóгу, кудá він пішóў, і той кáмінь за ним. 'Али той мéльник зачиў йиго стримувати, та ўсьо за дáрмо, бо він тóйі сили ни маў. Кáмінь кóтит сьи, а мéльник йде за кáміньом. Аж доганьийи тóго с ніў милі далéко, тóго мéльника, шчо вийшоў від нéго. І зачинáйи йиго просити, шчоби він так зробиў, аби той кáмінь ўже ни йшоў дáльі. І кáжи йиму, жи: Шчо схóчиш, тó ти дам, тьілько аби го завирнýў до млинá. — А той тогди той кáмінь зноў ў тýйу дьирý пáлицеў штýркнуў, а кáмінь стаў на дорóзьі й мéле. Він тогди кáжи до нéго: Жибис знаў на дрýгий раз, йак гóсьтьа приймáти! — Тогди той го завирнýў до сéби і кáмінь вирнýў сьи на місце і даў йиму йісти (квасного молокá с кулéшоў — зам. Філька) і пáру ґрéйцаріў на дорóгу і по дóброму го вітпрáвиў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами Василини.

338. Мельники знахарі.

Подорóжнї мéльники, то найбільші чирівники. Раз зайшов такій мéльник до млинá та прóсит сї робóти у ньóго. Але той не дав му

жа́дної робо́ти, ще добре поганьби́в. Пішов подоро́жний з млина́, а за ним ви́хопив сї ка́мінь млиньський, та лети́т, лети́т. Так летї́в той ка́мінь с пі́втора ми́лї. 'Але ме́льник той в млинї́ знав таґже щось. Ви́хопив сї с фі́ров тай жене́ по ка́мінь. Як подоро́жний єго уви́дїв, ста́нув, а камінь загряз в землю тай ме́ле, ме́ле, аж сї в землю запав.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Івана Бориславського, В. Левинський.

339. Мельник чарівник.

Йидного разу погнывав сьи пан з мельником і вітправив. Мельник пішов собі в дорогу. Тогди собі помислив, жи: Йа панови збитка зробйу! — І шчось таке сказаў, йидно слово і вирвало камінь зо млина і литит за тим мельником. Так кілька миль мельник пішов і воно прилетьі́ло за тим мельником. Забив в камінь палицю і так лишив і пішов собі. То пан всьуди питав, ци хто ни здибав. Ни могли сьи довідати де. От то такі мельники чарівники.

Зап. 1002, від Яндруха Стецїя, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

340. Суперечка двох мельників.

То раз ішли з войска фірир і ґемайний. А той фірир був мельником. Ідут вони, йдут — але вже не стало їм гроший, не мали за що купити собі їсти. Йдут вони коло млина, тай той фірир каже: Вступім до сего мельника! Приходят вони тай кажут, шо ми вертаємо з войска, не маємо ніц і просили, щоби їх перипочував. — Але той мельник каже: Я таких ґалґанів шмат видїв — і нагнав їх. — Тії пішли. Як шмат дороги відойшли, каже той фірир: Чикай, я єму таке зроблю, шо він не буде́ молоти. — І в той час каміня в млинї позлїтало з веретен і так крутило сї, але не мололо... Мельник як се уздрів, каже: Ви мудрі, а я щи мудріщий; тай післав оден камінь, щоби їх забив. — Той оглядає сї — а камінь котит сї за ними — так жене... А тот фірир кажи до свого товариша: А маєш ти білу хустку? — Маю. — То дай менї, а сам утїкай гет на бік, аби тебе кавалки не забили — бо мене не сьмі́ют. — Він взяв, ростелив, о так! о! хустку на серед дороги тай тримає за оба кінцї. Надбіг камінь так сильно! Але як ударив о хустку, то розсипав сї на кавалкі. Вони пішли далї. Той мельник міркує собі, що вже час, аби камінь вернув; чьикає, чьикає — нема.

Він сідає на коня та біжит, дивит сї, на дорозї тілько кавалочки... А вони собі пішли до села, зайшли до коршми тай сїли їсти. Той приходит, просит їх до себе тай питає, як він то зробив, що камінь розтріскав сї. — А той питає, як він зробив, що камінь біг, щоби їх забити? Тай оден другому не хотїв вповісти. Вни там пересидїли зо два тижнї, може більше, я не знаю — тай пішли.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов. від І. Демського, В. Равлюк.

341. Як мельник прогнав воду зі ставу.

Або раз ішли два вандровні: мельник і швец. Але їм так випало, що жаден не мав анї ґрейцара. Йдут вони, йдут — приходят над став, а там млин. Вони йдут до мельника, тай просят, щоби їх перепочував. Але він їх не хотїв приймити. Тогди вони пішли над став, а мельник каже до шевця: Дай менї свого сцїзорика! — Він тогди взяв, тим сцїзориком розкроїв собі мізерний палец, а кров капнула в став, тогди вода зачала сї так бурити, та все ставати до гори як камениця, тай так повалила гет, а став зробив сї сухий. — Ну, і млин став... Мельник встає — дивит сї, на колесах анї краплї води, а став сухий. Він тогди сїв на фіру, наздігнав тих вандровних, тай зачав їх просити, щоби сї до него вернули. Вернули сї, а той щось там зробив, тай вода помалу зачала збирати сї і до вечера знов був повний став.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов. від І. Демського, В. Равлюк.

342. Мельник, що орудував щурами.

Мельники то знают і щурами комендеровати. То мій батько розказували, що такі на свої очі бачили... То був в Лопатинї мельник — дятько мого батька. Але він раз приходит до млина, дивит сї, а то таких щурів, що страх, аж сї їдят. Він каже: Мудрий ти, тай я не дурний. — А то з сусїдного млина єму наслав. Він тогди взяв чверть пшеницї, вийшов перед млин, закликав щурів, а вони пішли — і став, тай наоколо себе розсипав ту пшеницю. Ну! а то чверть було що розсипати! А сам став у серединї. Щурі зачьили їсти тото — а їх було кількасот — то такий писк, що страх, — за мінутку вже нїц не було. Він

тогди — мав таку паличку — махнув в тую сторону, де вони мают іти — а щурі так оден через другого, як зачьили пищати тай пішли.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов. від І. Демського, В. Равлюк.

343. Вода в хаті.

Мій дятько був у войску, а з ним був оден Гуцул — я не знаю де тоті Гуцули. Але той Гуцул з моїм дятьком разом спали на кватири. Раз у неділю каже той Гуцул до дятька: Маєш ти гроші? — Ні — не маю ані ґрейцара. — Тай я не маю — (бо що то у войску, дістане тих пять ґрейцарів та конець, звітки вони могли мати гроші). Але той Гуцул каже: Ходім, каже, напємо сї і наїмо сї, ще нас будут просити, аби ми собі пішли. — Пішли вони до шиньку, казали собі дати горівкі і закускі, випили по кілька, аж параз в хаті зробила сї вода, тай все вище, вище! — Жиди отак! підоймали сї і жидівка, всї — а вода вже по пахи. А вони тогди — ніби що мали робити в воді, тай пішли, а зараз вода десь сї поділа.

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов., від І. Демського В Равлюк.

344. Чарівник і вода.

А буў такьий чаріўник, шо йак хлопцьі хтьіли подивити сьі, йака дьівка йаку майи, то заплатили йиму могорич, і йак ішла дьіўка ў поли, то він на сухім поли пустиў тумана і дьіўкам здавало сьі, шо то вода і вони загольували сьі аж по-за пойас і так йшли, а парубкьи дивили сьі, кілько хтьіли, а там води ни було, тілько сухе поле.

Зап. в жовтни, 1902, від Б. Адамовича, в Камінці Стр., А. Веретельник.

345. Гуцул насилає дощ.

Або раз мала бути парада. Дядько мій каже: Ти підеш? — до того Гуцула. — А той: Ні! ніхто не піде! Ну! казали вирокувати. Лишень стали до ґліду і старші також; — як зачав дощ парити, то так прав, що ніхто не міг стояти. Старші кажут: Утікайти всї до ка-

сарень. — Відойшли старші кілька кроків, а там сухо, вертают сї на то місце, де стояли, тай там сухо. — А се що? — Дивували сї, дивували сї, тай не знали, що то такє було, але вже казали йти до касарнї, то вже пропало! Тай не було паради. А то Гуцул зробив такє!

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов., від І. Демського, В. Равлюк.

346. За дармо гроші.

Пішов мій дядько раз з тим Гуцулом до шинькý, також не мали гроший. Також наїли сї, напили сї — треба платити, а то нема й ґрейцара. Тогди Гуцул щось прошептав, а то до хати почали вужі і ящірки злазити сї — такого того шмат! так перевертає сї! А Жиди в ґвавт тай до того Гуцула: Панї вояк, ци би ви то нє виґналї? — Добре, але дай пєтку. — Нате вам пєтку, лиш викидайти то... Він взєв пєтку, щось прошептав, тай то пішло собі гет!...

Зап. 1896, в Радехові, Камінецького пов., від І. Демського, В. Равлюк.

347. Як Гуцул тримав у лїсї стражників.

Йиде́н Гу́цул носи́ў тьутьу́н мішко́м з Ве́ньґріў, а сво́йім льу́дим продава́ў. Роби́ў тим ґи́ндиль і фа́йно жиў собі́. А дру́гий Гу́цул, сусьі́да, маў на не́го за́ зле і замельдува́ў фіна́нцам, шчо він по́сит тьутьу́н з Ве́ньґріў і роспро́дуйи на́шим льу́дим, Гуцу́лам. Ходьі́т пано́ви зо мноў — ка́жи — йа вам пока́жу, куда́ він ма́йи ўхід чи́риз по́льину і там йиго́ йме́ти. — Пішли́ фіна́нци з ним, він завіў на ту сте́шку, куда́ пирихо́дит с тьутьуно́м той другий, там була́ така́ коло́да, шчо до́бри було́ на ньу сьі́сти тим фіна́нцам і сидьи́ фіна́нци, чика́йут на то́го Гу́цула, йак він буде́ не́сти, аби́ йиго́ йми́ти, від ра́ньи до сполу́дньи. А той так сьи тьі́шиў Гу́цул, шчо йіх там поста́виў, і дума́йи собі́: Буде́ш ма́ти заро́бок, шче й ха́ту стра́тиш. — Йакура́т з Ве́ньґріў той Гу́цул нисе́ мішо́к тьутьуну́. Зоба́чиў фіна́нцьіў тай ка́жи: Йа ви́джу, пано́ви, шчо ви на ме́ни чика́йити; нису́ тьутьуне́ц, пано́ви! — А фіна́нци ка́жут: Ну, а типе́р йак буде́? — Га, пано́ви, йако́с бу́ди ўже типе́р з на́ми. — Оде́н фіна́нц схо́пиў сьи с то́йі коло́ди і хотьі́ў го ўда́рити: Ни писку́й! ка́жи. — А той Гу́цул ка́жи: О, па́ни, ни бий. — І ни допусти́ла сьи рука́ до то́го Гу́цула. Ўже ни мо́жи фінанц

ўда́рити. — Ка́жи. Сыда́йти, панови, на коло́ду типер, най зло́жу прото́кул. — Сыли фіна́нци на коло́ду, а той мішо́к тьутьуну́ на пле́чі тай поньіс. Тоти́ фіна́нци с коло́ди руши́ти сьи, ўстава́ти, ни мош. Оде́н до дру́гого ка́жи: Се шчо таке́? — А той Гу́цул ка́жи: Сидьіт, па́ни, сидьі́г, йа собі́ піду́ с тьутьуно́м, де йа ма́йу місци з ним. — Тоти́ ўстава́ти — ни мош. Сидьи́ вони́ аж до ве́чира, та́ бо й пьіла́ ньіч, та́ бо дру́гий день сидьи́. Той дру́гий день йде зноў по тьутьу́н по́при них, тамто́й ўже роспро́даў. Фіна́нци пізна́ли го і про́сьи: Бій сьи Бо́га, чоловічи, пусти́ нас, ньічо́ ни буде́м каза́ти тобі. — А той Гу́цул ка́жи: Сиди́, сиди́, тобі до́бри там бу́ди. — Нисе́ він зноў з Ве́ньґріў тьутьуну́ мішо́к; роспро́даў той тьутьу́н, а они́ сидьи́ бі́дньі, ни мош ўста́ти. Ка́жут: Тра загибати, ўже ви́тко, шчо ни жерт. — Йде зноў по́при них. Ка́жут: Пусти́, чоловічи. — Він ка́и: Ньи. — Та́ бо йде тре́тий раз по тьутьу́н на Ве́ньґри, йде зноў по́при них тай ка́и: Пано́ви, ўже тре́тий мішо́к тьутьуну́ пису́. — Зачи́ли вони́ йиго́ проси́ти: Бій сьи Бога́, ўважи́й на ду́шу, ўважи́й на нас. Заричем сьи, шчо ни ска́жим сло́ва ньіко́му, шчо ти но́сиш тьутьу́н. Присьига́йим пи́рит тобо́ў, шчо ньіко́ли ни буде́м ти ньічо́го каза́ти, лиш ти нас пусти́. — А він ка́жи: Йдьіт, пани́, йдьіт, ўже чис, ўже́сти мо́жи схотьіли тро́хи йісти. 'Али памньита́йти собі́! А більши вам ньічо́го ни ка́жу да́льі, шчо ви зо мноў говори́ли ту́тичка. — Йак прийшли́ тоти льівізори до то́го сила́ тай шче наби́ли то́го Гу́цула, шчо спраўйиў на то́го, шчо носи́ў тьутьу́н.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

348. Давні і теперішні чарівники.

Давні́йше чирівники́ більше зна́ти, як тепе́р — казав мені́ це та́то небі́шчик. Бува́ло, ко́сят косарі́ траву́, а такі́ Бойкі́ з гір, то бога́то знают. Тай ка́же оде́н до дру́гого: Диви сї, ли́хо чоловіка несе́! Він ввєв но́жика, зачє́в ним оберта́ти в горі́ по́над голово́в, зачє́в шось шіптати, аж впав хлоп на зе́млю. — Косар сї вже пита́є: Ци не до жінки? — А ви звідки? — пита́є хлоп. Так мі щось пече́, що не мо́жу ди́хати. Тай пішов в своє́ село́.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ів. Бориславського, В. Левинський.

349. Чарівник-вішальник.

То буў ў Деревльинах такий хлоп, шо називаў сьі Солодкий і буў чиріўник. Раз мали йиго за шось повісити ў Золочові; повісили, дивльи

цьі, а то виси сніпок, а Солодкого нима! За ним, а він ў дома. Злапали йиго і вирізали йиму шось с під литки і він ўже більши ни міг чарувати.

Зап. в жовтни, 1902, в Камінці Струм. від Б. Адамовича, А. Веретельник.

350. Як хлоп розбогатїв через фармазонів.

Тото́ йи ньіби пра́ўда. Жийи́ ў Ваньови́чох*) зе́мньак. І він маў такі́ ко́ньі, жи возиў паны́, де потрібува́ли, він зза то́го жиў. І так йиде́н пан прийшо́ў д ньо́му ў ночи́, бо ўже знаў, жи він буде йіхати, де тре́ба. Тий мо́вит му: Мо́же бы ты зо мноў пойіхаў до Йильво́ва на тоту́ і на тоту́ годи́ну? — Він ра́дит сьа ж жінкоў: Тьашко зайі́хати. — А вона́ мо́вит: Дай до́бре ко́ньом зе́рна, тай пойідеш. — І він даў ко́ньом зе́рна до́бре, тай на тоту́ годи́ну прийіхаў аж до Йильво́ва, на котру́ пан хотьіў. І вы́несло йиму́ шчось, йакісь паны́ та́кже, скры́ньу гро́шей, ци чого́ і положи́ли на віз. 'Али він ни зна́йи, шчо тото́ йи. Зна́йи, жи пан пішо́ў до то́го до́му — но, він ни знаў, шчо пан за йиде́н. Іде́ зато́го пан д ньо́му на віз, таки́й бі́лый, шчо полотно́. І сьіў на фіру, тай ўйо! — Ну, ни йина́че, хыба́ він сьа записа́ў до фармазиньіў, тай ги шчось ска́йаў сьа, мо́же спомйану́ў за Бо́га, тай ўмер на во́зьі. І тот йідь, йідь, прийіхаў десь там до йако́йісь госпо́ды, де паны́ зайі́зьдьат ўсе, ў Самборі́, а там му сестра́ служи́ла. То́т сьа на віз подиви́ў, пан не жи́йи, ўмер. І він повіў сестрі́, йака́ робо́та, а вона́ мо́вит: Ти́хо, йіть піт трупа́рньу, та́й го зверзь, тай го на́йдут, похова́йут тай йуж. — Він так зроби́ў, а сам зайіхаў домі́ў, до возьіўны́ і тота́ скры́ньа стойа́ла цьілы́й рік, на во́зьі, не ру́шаў йі. За рік розби́ў тоту́ скры́ньу, а воно́ гро́ші ўсьо. А то ни йина́че, хыба́ тот пан до фармазиньіў сьа записа́ў, а́ли йиму́ Бох суди́ў тоты гро́ші і дне́ськова шче ма́йи. Він ты́лько маў, жи полу́мецьком сорокі́ўцьі зы́чиў.

Зап. в марті, 1899 р., у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Олїщака Терлецького.

351. Як слуп давав молока.

То йа була́ ў цьо́тки ў Ковальіўцьі і там приходи́ў сусьі́дний хло́пиц до нас ўсе. Він маў сім-ьісім ро́кіў. Бува́ло, ми сьи пита́йим,

*) Самбірського пов.

шчо йиго́ та́то ро́бит? — А він ка́жи: Тату́ньо типе́р прийшли, принесли молоко́ с ста́йньі. — А ми ка́жим: Чому́ мамуньи ни дойа́ коро́ву, а́ли тату́ньо? — А він ка́жи: Бо татьу́ньо бі́льши молока́ припису́т. Тату́ньо йак сьидут ко́ло слу́па, то ўпису́т зо́ два скінцьі, а мамуньи ни мо́жут тото́ дойа́ти, ты́лько склада́йут сир тай ма́сло.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

352. З чого жиє знахор?

Йшоў йдин чоловік чирис льіс і йго ўкусила гадина так, шо аш йму нога спухла йак колода і ни міг дальі йти, тей льіх на рові і лижаў. Лижит так, лижит, аш натходи йден чоловік, шо ўміў льічити і вітмоўльати від гадин. Тей питайе цьі йго: Шчо тибі хибуйи, шо тут лижиш і шо так нога спухла? — Гадьука так ўкусила мине, кажи той йиму, і знать йа згину с того. Али йаґби хто ше вратуваў мине, то даўбим йиму сотку! — Ну, добри, йа тибе вратуйу. — І він, той льікар, свиснуў сьім раз і зачаў шось шептати, аш тут зарас злізло сьі с цьілого льіса поўно гадьук, а йдна прильізла на самім остатку, а то була та, шо ўкусила того чоловіка. Тей тоди той льікар виломвў з бирези прутика, тей стаў шось до нейі говорити, до тейі гадьуки і закльаў йі, шоб ньікого ньіґди ни ўкусила, навіть, шоб йі биў. І махнуў прутом на ўсьі сторони сьвіта і пошептаў шось і всьі гадини зноў порозлазили сьі по ўсьіх сторонах льіса. Потім відмовиў шчось до ноги і нога стухла і чоловік ўстаў, даў тому знахорови сто риньских і пішоў. А той знахор мешкаў ў тім льісьі і насилаў гадьук на льудий, а потім йшоў йіх льічити і так сибі заробльаў і жиў файно без гризоти.

Зап. в грудни, 1902 р., в Сільци Беньк., Камінецького пов. від Тимка Притули, А. Веретельник.

353. Римар, що орудував гадєм.

Буў ў йидньім сильі ри́мар бли́сько Гусьа́тина, шчо краде́ним спо́собом дьіставаў сьи до Ро́сийі чи́рис грани́цьу. І ўдава́ла сьи му шту́ка нира́с суда і звітти обирну́ти, шчо́ го страж грани́чна ни ви́ньіла. А йидно́го ра́зу повирта́ў з Ро́сийі і ни міг сьи покраде́мо на сей бік дьіста́ти, бо страж грани́чна пи́льно слу́жбу свуйу́ вико́ньувала. І зоба́чили козаки́ з да́лику, шчо ри́мар хо́чи сьи чи́риз грани́цьу краде́ним спо́собом дьіста́ти і постанови́ли собі́ йиго́ дьіста́ти. І злапа́ли го·

І хтьіли йиго́ ўзьити́ до зре́шту, а ри́мар зачи́ў сьи проси́ти і ка́жи: Пани́! Дару́йти миньі́ той раз; йа ни йи жа́дин шпйиґ, а́лим йи зарі́бний чоловік. Пусьтьіт мине́ той раз, а йа вам пока́жу пта́шка. — Відозва́ли сьи козаки́: Покажи́ж нам то́го пта́шка! — А він здоймиў ша́пку в голови́ і ва́гли йім сказа́ў подиви́ти сьи на не́го. Козаки́ гльа́нули шви́тко до ши́пки, аби́ зоба́чити пта́шка, а га́дина ш ши́пки засвиста́ла і ви́крутила сьи йидпо́му й дру́гому до очи́й, а козаки́ сьи постра́шили і ка́жут: Іди́, чорт тибе́ бири́ с тво́йім пташко́м. — Ри́мар дьістаў сьи на сей бік і прихо́дит до до́му, а жі́нка йиго́ пла́чи, шчо сусьі́дньі хло́пцьі йійі́ сьи ни бойа́ли, йа́пка і грушки́ ў садьі́ обірва́ли, а йак вона́ йіх хтьіла с саду́ ви́гнати, то шче кида́ли ў ньу йа́пками і грушка́ми, шчо му́сьіла утьічи́ сама́ від пих іс сво́го саду́. — А ри́мар ка́жи: Ни бі́ сьи, ньи, тотьі́ грушки́ буду́т до́бри заплаче́ньі. — Ўспокойі́ла сьи жі́нка і говорили собі́ о йи́нших рі́чах, йак зви́кли чоловік іж жі́нкоў ра́дит сьи. А на дру́гий день у тих сусьі́дьіў, шчо йіх хло́пцьі грушки́ і йа́пка ри́марови обірва́ли, пойави́ло сьи на ра́но по мно́го гадьи́ ў хата́х. Ўсьу́да було́: і на ла́ўцьі і на зимли́ і на стола́х, шчо йак сьи попробу́джували ра́но, то сьи ўсьі попиристра́шували і ни бу́ло куда́ с ха́ти ви́йти. Аж йиде́н ґазда́ і дру́гий, су́сьіди тотьі́, змушеньі були́ ві́кна повідда́ўльувати — бо ко́ло двери́й найбі́льши було́ — і таки́м спо́собом на двір повиходи́ли. Ра́дьит сьи оба́ сусьі́ди нат сво́йім нишча́сьтьом, шчо йіх спітка́ло ў йіх хата́х, шчо́ с тим роби́ти. І по чисти́ загльида́йут ў ві́кна, а гадьи́ йак по́ўно лижи́ло, так і лижит ўсьу́ди. Йиде́н з них чуў за ри́мара, шчо він зна́йи до гадьи́ і пригада́ў собі́ і ка́жи до то́го дру́гого ґазди́: Йа чуў, жи ри́мар зна́йи шчось від гадьи́. Ходьі́м до не́го, буде́м го проси́ти, мо́жи би нам ў тьім шчо пора́диў. — Прихо́дьит до ри́мари до ха́ти: Слава Йсу́су Христу́! — сказа́ли. — Ри́мар вітповіў: На ві́ки віко́ў — і привита́ў йіх і проси́ў, аби́ си сьіда́ли. 'Али вони ка́жут до ри́мара: Ни мо́жим, сусьі́до, сьіда́ти, бо на нас се́йі но́чи нишча́сьтьи спа́ло. — Ри́мар пита́йи: Йаке́ нишчасьтьи? — Говорі́т, сусьі́до, на ра́но ў ме́ни і ў су́сьіда пойави́ло сьи по́ўно гадьи́ ў хата́х і ни зна́йим, звіґки тото́ сьи ўзьи́ло і шчо с тим роби́ти, бо ми аж ві́кна повидира́ли, шчо́смо на двір с хатьіў повиходи́ли ві́кнами, бо ко́ло двири́й найбі́льши бу́ло, шчо тру́дно було́ сьи до двирий дьіста́ти, бо то вили́ке і бага́то і страшне́ гадьи́. А йа чуў від льули́й, шчо ви зна́йити шчось до то́го тро́ха і сказа́ў йим сусьі́дьі і прийшли́смо оба́ до вас, аби́сти були́ такі́ до́брі нам хати́ поопчи́шчувати віт то́го. — Ри́мар вітповіў: Пра́ўда, йаке́ то гадьи́ страшне́, жи аж йисти поўтьіка́ли ві́кнами від не́го; то ви́тко, шчо ва́ші хло́пцьі та́кжи так, йак тото́ гадьи́ страшньі́, шчо ми обірва́ли грушки́ і йа́пка ў мо́йім садьі́ і шче му́сьіла жі́нка від них утьіка́ти так, йак ви від гадьи́. — Ўсти́дно

сьи тим обóм ґáздам зробúло і повиходúли на двір. Склúкали своїї хлóпцьі і зачúли йіх сьи випúтувати, чи вонú тотó зробúли, шчо римар сказáў. І мýсьат типéр сказáти прáўду, бо йак ни скáжут, то гадьú ни ўстýпит сьи с хáти — вони ўже вúдьіли, жи ни жерт. Хлóпцьі признáли, жи прáўда; тогдú пішлú обá ґáзди зноў до рúмара і зачúли йигó просúти, аби йім сказáў, шчó си за шкóду жидáйи, а вонú йимý постáўльат зараз, лишé пай гадьú с хатьíў сьи поўступáйи, бо і по грóші до хатьíў ни мáли йак піти чириз гадьú. — А рúмар йім сказáў: Дастé минú сто сорокíўцьіў за мóйу шкóду, хоць вонá тьíлько пи вáрта, áли то шкóда і штроф мусит бýти рáзом поплачéна, бо інáкши гадьú сьи с хáти вам ни ўстýпит. — Ґáзди тогдú прóсьат, аби упирéд гадьú сьи ўступúло, бо пи мáйут йак грóший ўзьúти, а рúмар кáжи: Ідьíт, ўже гальú нимá ў вáших хатáх, áли йак грóші ни приписéте зáраз, або річ мóйу шче колú нарýшити, ви або вáші дьíти, то ў кáждьім разьі будéти мати пóўно гадьú, бо йа вам нашльý. — І зáраз ґáзди пішлú до свóйіх хатьíў, гадьú ни застáли, ўзьúли по 50 сорокíўцьіў і зложúли рúмарови за шкóду і за штроф, йак рúмар собі зажидáў. Віт тóго часý áньі тотьí ґáзди, áньі йіх дьíти ньíґди рúмара ни нарýшили і поважáли йигó за дóброго чоловíка, бо ў житьý йиго на нéго сьи ньіхтó ни поскáржиў.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

354. Гадюки на сплаві.

Йшли ми сплавóм з Гáличи: йа і Гриць Цапóк. Пригнáли ми той сплаў на Букíўну під ладýнок на дрива. Ладувáли вонú ў нийтницу і субóту, ни скінчúли ўсьі сплавú, а ў нидьíльу забрáли сьи і пішлú ўсьі до дóму, тьíлько нас сьи лишúло три на шісьть сплавíў. Наклáли ми собі огóнь, посьідáли ми і пичéм барабóльу. Слýхайи Гриць, шчос свúшчи. Бýдит він Івáна: Івáни, Івáни, ти чýйиш, йак шчос свúшчи? — Ой ньи, йа ни чýйу. — Ходúж но судá. — Помалéнько закрáлисмо сьи до корчú і дúвим сьи, а гадьú ў корчú свúшчи; ни багáто йіх бýло, до нийдисьúть. 'Али йак йа тотó побáчиў і дáльі ў горý ўтьікáйу. Гриць Цапóк ни багáто мúслиў, злапáў тутý найстáршу гáдину ў рýку і тримáйи тай кричúт: Івáни, Івáни, а ходú но судá! — Ой, йа там ни підý, бо там гадьú йи. — Ни бі сьи, ўже лишé однá. — Схóджу йа на долúну, а він ўзьиў лúповий патúк, з лúпи ўломáў, корý опстругáў, ўзьиў, пустúў йійі на зéмльу і на шúйу волóчками пристолóчиў. А той лúповий патичóк, шчо він опстругáў, тримáйи ў рукáх, тай кáжи: Ходú, Івáни,

суда́, йа йійі за́раз зуби повібира́йу, вона́ ни ўкусит. — Потьигнуў він йійі тим ли́повим патико́м по зуба́х, а зу́би ў патик позалази́ли, тай сьи лишили, бо мньики́й буў. Ўзьиў він тогди́ туту́ га́дину до рук і пусти́ў собі за па́зуху до го́лого тьі́ла. Йа йак сьи то́го нальи́к, так від не́го ўтьіка́йу і ми́сьльу собі: Коби́ йа дьіста́ў сьи до Коро́пцьи, то йа с тобо́ў ни хо́чу ма́ти ньічо́го, бо йа сьи тибе́ бо́йу. Ни хо́чу с тобо́ў ньі обі́дати, ньі вичéріти. — Тьі́лько йа так погада́ў, шчо ни хо́чу ньі обі́дати, ньі вичéріти, так Цапо́к ўже знайи. — Ой дурни́й ти, Іва́ни, на ка́ждьім по́ступі ти йійі ма́йиш, йак йа схо́чу. Де сьи посту́пиш, там вона́ буде́. — Ньіц йа собі с то́го ни ро́бйу, а́ли сьіда́йу на чове́н і тьіка́йу до до́му. Йа біжу́ доро́гоў ўже, а гадьи́ на пири́д ме́ни. Йа пирско́чу одну́, а там дру́га. Пирско́чу дру́гу, а там тре́та. Здиба́йу тотьі́ свойі́ кумпаньі́сьті, шчо пішли́ до до́му. — Ой вирни́ сьи, Іва́ни, буде́м пуска́ти сплави́. — Йа ве́рну сьи, а́ли с Цапко́м ни бу́ду, бо йа сьи йиго́ бо́йу. — Вирну́ў йа́ сьи до сплавіў наза́д с сво́йіми кумпаньі́стими, заміньи́ў йа сьи за сплаў, пішо́ў до не́го дру́гий пиридни́к, а йа пішо́ў з йи́нчим. Йі́дим ми сплава́ми аж до Ньі́жнива, а́ли ў мо́йім сплаві́ гадьи́, йак дроў лижи́т, шчо йа ни мо́жу ньіґде́ ста́ти на йали́цу. Про́шу йа йиго: Гри́цьу, Гри́цьу, шчо ти зо мноў ро́биш? Шчо йа тобі́ ви́нин? — Ходи́ на свій сплаў наза́д, ни бу́диш йі ви́дьіти. Пішо́ў йа до не́го на спла́ў наза́д, ўзьиў піў льі́три горі́ўки, обидва́ ми сьи пирипроси́ли і віт тогди́ йа йійі ни ви́дьіў на свойі́ очи́ й до ни́нька. А то ўже до́ўгий час.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

355. Пан над гадюками.

Буў Федь Новіцкий у нас і знаў до гадьи́ і льуби́ў кра́сти. Він ньіґде́ ни йшоў, лише́ пообзира́ў ў ко́го йи збі́жи, ўзьиў ґиле́гку, дві і пішо́ў до до́му і сидьі́ў, до́ки ни зьзьіў. Прийшо́ў раз до Дутчика́ Мики́ти і той злапа́ў йиго́ ў комо́рі. Злапа́ли йиго́ і шчос там тро́шки ўкара́ли такі́ ў комо́рі, а він на не́го — ни міг му ньічо́ зроби́ти, насла́ў по́ўну комо́ру гадьи́, шчо нима́ де гльі ўпа́сти, так лижи́т по ўсьі комо́рі і по мі́хах. Ві́йшла стара́ ма́ма за муко́ў до́сьвіта ра́но, ди́вит сьи, шчо ў комо́рі нима́ де гльі ўпа́сти, так сьи нальи́кла, шчо ле́дви до ха́ти ўльі́зла. Побі́г Мики́та до Фе́дьи, про́сит йиго́: Йди, ў ме́ни ма́йиш шчо ти́жньи фасу́нок чириз два мі́сьицьі по піў ко́рцьи, лиш забири́ си тото́ с комо́ри. — Говорит Федь до Мики́ти: Типе́р ти мени́ зна́йиш.

йак ў комо́рі страх ма́йиш? — Йа ни жиртýйу, Фе́дьу, ма́йиш від ме́ни по піў кірцьи збіжи шчо ти́жньи чирис два місьицьі, йди лиш, возьми́ собі. — Закли́каў Федь Віцька Гри́никового, шчо́би буў за сьві́тка́, шчо забира́йи гадьи́ і ма́йи за то бра́ти збіжи. Віцько йім присьвітчи́ў обо́м на обі ру́ки, ўтвори́ў Мики́та свойу́ комо́ру: Забира́йти сьи, панни́, вітци, бо йа ўже йду до вас! ка́жи Федь. — Забра́ли сьи вони́ 'с комо́ри, йак би йіх мітло́ў замі́ў. Ка́жи Федь до Мики́ти: Ви́диш, йак то́йі обіцьа́нки ни бу́ди, йак ти ни даш тото́ миньі́, шчо обіцьа́йиш, то шче йіх ў сво́йі комо́рі дубильто́во ма́йиш. — І так Мики́та сьи то́го застра́шиў, шчо ви́даў ўсе Фе́диви, йак обіцьи́ў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

356. Лікар від гадючої їди.

Ў нас буў таки́й оди́н Штифа́н. 'Али ўкуси́ла гадина Тимка́ Са́льіника. Прибігла Тимко́ва жі́нка до Іва́на Кі́ндрата, а ў не́го були́ ко́ньі: Запрігáй, бра́ти, ко́ньі, йідь, бо мо́го чоловіка га́дина ўкуси́ла у Ва́дові у Мі́хала. — Заприг Іва́н ко́ньі, йіди до то́йі Ва́дови по не́го, бо йиму́ спу́хла нога́ так, йак кі́гвицьи. Ўфати́ў йа йиго́ на фі́ру, привізи́м йиго́ до Штифана́ Стрільцьи́, пириночува́ў він там, даў він йиму йаки́хос бирігі́ў (намулу) напи́ти сьи і він на дру́гий день сплас. Прихо́дит він до до́му, ска́ржит сьи, шчо йиго́ ну́дит тота́ йідь. Післа́ў він жі́нку до то́го Штифана́, даў Штифа́н йако́йіс води́, він сьи напи́ў і ста́ло йиму здоровішши по тьім. Йак він пішо́ў шче тре́тий раз до Штефана́, Штефа́н сидьі́ў на ла́ві: Сла́ва Йсу Христу́! — Сла́ва на ві́ки. А йак сьи ма́йиш, Ти́мку? Ле́кше тобі на но́гу? — Вітповіда́йи Тимко́: Ле́кши, дьи́кувати Бо́гу. — Ди́вит сьи Тимко́, на вікньі́ скльи́нка стойі́т з горі́ўкоў. Полапа́ў Штифа́н скльи́нку до рук: Ви́диш, Ти́мку, вона́ тибе́ ўкуси́ла, а вона́ тут йи ў скльи́нцьі. — Стойі́т вона́ ў скльи́нцьі, а він пйи тутý горі́ўку. На й тобі, Ти́мку. — Ни хо́чу. Вона́ мине́ ўкуси́ла, то йа спух, а йа́к би віпиў, то бим сьи й потрі́скаў. Бу́дьти здоро́ви, Штифа́ни, бо йа ўже йду до до́му. — Йак ни хоч пи́ти, то йди здоро́ў. — Заплати́ў Тимко́ Штифано́ви за той цьили́й труд йидну́ коро́ну і вітпра́виў сьи від не́го і пішо́ў до до́му тай здороў й до ни́нька.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

357. *Насилач гадюк.*

Буў йиде́н чоловік, Базилько, ту ў Коро́пци. 'Али йак буў він шче хлопако́м, то буў ў го́рах на слу́жбі ў йидно́го госпо́дари. Той йиго́ госпо́дар найми́ў до худо́би, аби́ худо́бу пас. Даў йиму́ йісти і ка́жи до не́го: Гони́ па́сти і шчоби́с ни льих спа́ти, аби́ худоба ни зроби́ла де шко́ди і шчоби́ тобі шчо зло́го ни ста́ло сьи де. — 'Али йак то хло́пиц ма́йи, вігнаў худо́бу па́сти, попойіў він до́бри і буў би сьи боро́ў, али ни бу́ло с ким. І ўзьиў, положи́ў сьи спа́ти. Бо йа́к би голо́дний, то́ би буў ни спаў. 'Али то́му ґазьдьі було́ до́бри ви́дно на то́йи пасо́виско, шчо хло́пиц спит; а́ли то бу́ло ни кі́лько раз, йак він льига́ў спа́ти, йак займе́ худо́бу. І йиго́ госпо́дар за ку́ждий раз напомива́ў, шчоби́ ни льига́ў спа́ти. І він ґазди́ слу́хаў, йак ґазда́ говори́ў, а́ли йак вігнаў на пасо́виско, то йидна́ко сьи клаў спа́ти. То бу́ло так зо пйить нипо́слухіў, жи він ни послу́хаў і той ґазда́ ўзьиў, насла́ў на не́го гадьи́, шчо наоко́ла не́го до кі́лька ме́тріў. так страше́нно поналазьи́ло, шчо на́віть би глу ни бу́ло де ки́нути на зе́мльу; а на гру́ди три таки́х вили́ких йиму́ ві́льізло, шчо ма́ли с по два ме́три заўдоўшки́, а мо́же шче й доўші. 'Али той хлопчи́ско спит та́кі. Ґазда́ прихо́дит ни с потирпльі́ньи аш там на пасо́виско тай ле́хко до не́го ка́жи: Хло́пчи, а худо́ба де? — 'Али він ўже сьи й сам пробу́джуваў, бо чуў, шчо шчос на ньім лижи́т студе́ни; тай сьи ў тьі хви́ли зьі́рваў на но́ги і ду́жи сьи сполоши́ў буў і поча́ў кричи́ти. 'Али ґазда́ йиму́ ка́жи: Цить, ни кричи́, ни бі́ сьи, вони́ тобі ньічо́ ни ска́жут, коли́ йа йи тут ко́ло те́би. А йаш тобі ни каза́ў, жиби́ ти ни льига́ў спа́ти? Йа́к би йа так буў ни надьійшо́ў, то вони́ бу́ли би тибе́ зайі́ли, а так ни бі́ сьи, вони́ ти ньіц ни ска́жут. Тьі́лько памньита́й, жиби́с бі́льши ни льига́ў спа́ти ньіко́ли. — І той хло́пиц служи́ў кі́лька льіт ў то́го ґазди́ і той йиго́ ґазда́ так са́ми наўчи́ў, шчо він так знаў насила́ти дру́гим гадьи́, йак ґазда́ на не́го. Повирну́ў сьи він ві́ттам з го́ріў ўже па́рупком до Коро́пцьи і ожини́ў сьи і шос та́м сьи с сусьі́дом посвари́ли, ци там за ку́рку, ци за ме́жу, то о тьім так до́бри ни зна́йу. 'Али ка́жи він до сво́го сусьі́ди: Почика́й, йа тибе́ наўчу́! — 'Али той йиму́ сусьі́т ка́жи: Ого́, та шчо ми зро́биш? Так йим тьи сьи напу́диў. Так досто́т, йак кіт са́ла. — Ну, почика́й, йак сьи ни напу́диў, буде́м ви́дьіти. — 'Али вібіга́йи жі́нка то́го сусьі́ди: Ходи́ж но, чоловічи, суда́ бо́рши! — Та чо́? Мо́и тьи ни фата́йи. Шчо тако́го? — 'Али ходи́, та́кі живе́нько, бо така́ га́дина виличе́зна ў ха́тьі, коби́ шче дити́ну ни зайі́ла. — Той ґазда́ поки́нуў сьи свари́ти і біжи́т до ха́ти чим ско́рши. Ростворі́ў ха́ту, а шчос кільканацьіть гадьи́ ўже ко́ло дити́ни ў коли́сьцьі, позадвра́ли го́лови і свишчи́ так, йак на пишчі́ўки. А ґазда́ ка́жи: А, Го́споди милосе́рний,

а се шчош такого? — 'Али дивит сьи, а дитина сьи бавит і лапайи то гадьи рукáми. І ґаздá хтьіў дитипу ўхватити, коли гадьи до нéго. Обзирáйи він сьи — а дитиньі ньіц ни кáжут — з зáду сéби, а ту на порóзьі так йáк би дроў метрóвих накидаў і ўже льізут до хáти страх страшéнний: пóпід лави, ў ніч, ў горшки. Йакóс він помижи тотó гадьи віскочиў на двір і до свóго сусьіди: Бій сьи Бóга, чоловічи, дарýй ми сей раз, ньіґди йа тибé ни зачіпиу, пóки будý жити. — А той сусьід, жи наслáў на нéго: Та тиш казáў, жи сьи ни бойіш минé! А прáўда, йа ни йшоў до тéби ньі до хáти, ньі биў йим тьи і сáмйис ўтьік. — 'Али він тóму сусьідьі ни кáжи: ти, йак ў свáрцьі бýло мижи пими, хоть той буў молóтший від нéго, áлиж йигó льамиитýйи і прóсит: Ходьіт, татýньцьу мойі, бо миньі гадьи дитипу зьіст! — Ни бі сьи, вітповідáйи той, жи наслáў, вони ни йи такі дуриьі, йак ти, шчоби вони шчо казáли дитиньі. 'Али ти до хáти ни зáраз ўвійдéш, шчоби ти знаў, когó зачіпáти. — 'Али той, шчо ў нéго ў хáтьі гадьи, так прóсит йигó і присьигу складáйи пирид ним, шчо ўже більши ньікóли а ньіґди зачіпáти йигó ни бýди, шче й свойі дьіти закáзувати будý, шчоби тобі ньіц ни казáли. — Ну, то ходиж, дýрньу, до хáти, повідáйи той, шчо наслáў гадьи. Ўже ти сей рас подарýйу, тай йіх віддальý віт тéби. — Йдут вони до хáти, áли той ґаздá бойіт сьи йти навіть до сьиний. 'Али той дрýгий: Ходи зо мнóйу, ни бі сьи! І ўхóдит до хáти тай до них: Анý, Ганьськи, забирáйти сьи, вітки́сти сьи ўзьили! — І ў тьі хвили гадьи сьи вібрало чисто с хáти, шчо й сльідý нáвіть ни бýло. Той зáраз ґаздá післáў жінку по льітру горіўки і пирипросиў тóго, понапивáли сьи дóбри і той ґаздá кáжи: Ўже тьи більши ньіґди і ньіґди зачіпáти ни бýду. 'Али той, жи гадьи наслáў, ўже си дóбри пітпиў, тай кáжи: Видиш, дýрньу, абис знаў, шчо свиньá значит. — А вони йак сьи сварили, то той тóму казáў: ти свиньá.

По тьім інтарéсьі ў тиждень, ци там пáру нéдьіль, пішóў він з одним свóйім сусьідом на гýби. 'Али той сусьід ни знаў за нéго, жи він знаў примóву до гадьи, бо він тóму казáў, жиби ньіц ньікóму ни казáў, шчо наслáў му буў до хáти. І той йигó сусьід знаў, котрé гадьи ни йадовити, жи ни кусáйи і злапáў гáдину і кáжи до тóго, шчо знаў примóву: А ходиж но, кáжи, судá. Йа шчос йминý! — А він кáжи: Та шчо такóго? — Ходи та будéш видьіти. — І прихóдит той, шчо знаў примóву, тай кáжи: Анý, шчос йминý? — А він ўзьиў, ростворйў пáзуху, бо кинуў буў ў пáзуху: Та диви сьи шчо, гáдинум йминý. — 'Али той кáжи йимý: Тéньґус гáдину йминý. Тáжи то йáшчірка. — 'Али тамтóй вітьигáйи рукóў з за пáзухи так йáк би коўбасý дейакý тай кáжи: Та диви сьи, тáжи гáдина. — Ей, шчо такá гáдина. Почкáй но, йак йа зáраз йіх склúчу, ци озмéш йі ў рýки! — І свиснуў на пáлиц, а ту

страшéнно так йіх надльізло тóго гадьи, йак би нивиличкоў рікóў дроў накидаў с кільканáцьіть латéр. І кáжи той, жи свишчи, до тóго дрýгого: Постили но ти сирдáк на зéмльу! — Той постилиў, а той кáжи: Ганýська, ходи но ти судá. — А ту насампирéд такá чирвóна, шчо аш з нéйі искри йшли, йак сьи пирисýнула чирис той сирдáк, тай сьи лиш роздьілиў на двóйи. Той йигó кумпаньістий йак скóчиў ў зад, йак крикнуў, а той йимý кáжи: Ни бі сьи ньіц, вони тобі ньічó ни скáжут. — І витьигнуў рýку тай кáжи: Ходи, Ганýсьу, судá. Тотá йимý по руцьі ў пáзуху, а с пáзухи чириз рукáў ў дрýгу рýку. Побáвиў йі трóха і пустиў на зéмльу і шчос там до них сказáў і забрáло сьи гадьи від них. І кáжи до свóго товáриши: А шчо, ўзьиў бис ў рýку гáдину? — А той вітповідáйи йимý на тóйи: Та йáк би йа ўзьиў ў рýку, йак то сирдáк роздвойіў сьи на двóйи, йак вонá пирильізла і так би вонá миньі і рýку моглá роздвойіти. — І назбирáли губ тай пішли до дóму. 'Али тамтóй пішóў так ў місто до цéркви і зачиў там дрýгим росповідáти, шчо він маў з ним там ў льісьі. 'Али там йидéи кáжи: Ей, дурний ти, шчо то ти віриш, шчо він до тóго знáйи? — 'Али натхóдит і той, шчо знаў до гадьи на той чис, йак вони собі розмаўльили. І тамтóй трéтий ўповідáйи до тóго, жи до гадьи знáйи: Шчо, ти знáйиш до гадьи? — А той вітповідáйи: Абó тобі на шчо? Йак знáйу, то собі. — О ти страх знáйиш. — Скóро хоч, то будéш йіх мáти, так йак мрáки. Йа ти йіх напрáўйу, áли потóму ни бýду віганьити, будéш сам. — Ни бі сьи, ньи, кáжи той, йá си сам йіх вíжину. По тéби ни піду. — Кáжи той, шчо знаў примóву там до свóйіх сусьідьіў, жи стойáли кóло нéго: Ну, будéти сьвітками на тóйи? І пішóў від них. — Прихóдит той до дóму трéтий, а ту гадьи по подвíру, ў комóрі, ў стодóльі, ў хáтьі, ў пичи, ба нáвіть і на пичи, шчо ньіґдé на йигó обісьтьý ни бýло місьцьи такóго, аби ни бýло гадьýґи. Тóй сьи зльик і біз дýху біжит до тóго, шчó му наслáў гадьи. І пирипрошийи йигó і кáжи: Йа тьілько так на спас сказáў, шчо ви ньічóго ни знáйити. — А той йимý кáжи: Ти ни знáйиш, шчо с спáсу і прáўда бувáйи? 'Али ти занáдто мýдрий, йди собі сам віганьий. — Ей, ходьіт, бійти сьи Бóга, просьтьіт миньі сей раз. Ўже йа більши ни бýду ньі с кóго сьи кипкувáти. — Ну, видиш дýрньу, кáжи той, пантрýй свóго нóса, ни чужóго прóса. — А той йимý кáжи: Ўже ньіґди приньіґди до ньікóго сьи ни обізвý, лиш ходьіт. — Е, ба, говори мудрагéлику, трéбаш типéр миньі дóбри заплатити за тóйи, шчо йа тобі йіх віт тéби віджинý. — Та колиж йа ни мáйу грóший кóло сéби. — Шчо минé то опхóдит? Йди ўпирéд приниси, потóму йа вíжину йіх. — А багáтож вам принéсти? — Дéсьіть ринских йак даш, то дóбри, а ньи, то йинáкши ни бýди. — Ей, кáжи той, та за багáто мóжи будé. — Ньіц ни за багáто; йа ў тéби ни бирý за тóйи, шчо йá йіх

віганьа́йу, а́ли за то́йи, шчо ти ду́жи му́дрий. — Той хо́тьі ни хо́тьі бігáй. І ни добіга́ў до до́му. Ў ко́гос там позичиў дисьитку і дайи то́му і ка́жи: Ходьіт йак найбо́рши, бо шче на́віть ньіхто́ ў до́ма а́ньі обі́даў, а́ньі худо́ба ни йі́ла. — Йди собі́ здоро́ў до до́му, йа ни ма́йу чо туда́ йти. — Та йа́к то ни ма́йити чо йти, та абисти повіганьили. — Або́ш ти собі́ ду́майиш, шчо йа йіх бу́ду бу́ком віганьа́ти? Йа йіх бу́ком ни заганьа́ў, а́ли чим загна́ў йим, тим і ві́жину. — Та коби́ йа шче зноў по вас ни біг! — Ни бі́ сьи, ньи, ни бу́диш ўже бі́чи, хіба́ бис шче коли́ мине́ зачіпи́ў. — Ньі́ґди йа ўже ни зачі́пйу вас, на́віть і мойі́ дьі́ти. Бу́тьти здоро́ві. — Йди здоро́ў. — Прихо́дит до до́му і ўже чи́сто ў не́го ўсьу́да, на́віть і фоста́ сьи с га́дини ни лиши́ло. То віта́к по тьім інтире́сьі ньіхто́ го ўже ни зачіпа́ў, шчо ў ко́го запра́виў, ко́ждий йиму́ ни відмо́виў, а́ли даў, аби лиш з ним біди́ ни маў ньійа́койі?

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

358. Як знахар насилав на людий стеклих псів.

То ў Кривім*) йе такьий знахор, шо ўмійи віт стиклини льудий лычити. Він йак хочи сибі заробити, то насилайи ў села ўстеклих псіў і вони кусайут льудий і ті льуди йідут до него, він йіх лычи і вони мусьат добри платити і він майи с чого жити.

Йидного разу буў він вислав ў йідне сило стеклого пса і він шо но ўлитьіў ў сило і трапиў на йдного хлопа, шо буў мисливий і маў стрільбу. Він йшоў с хлопцем ў поли, а той стеклий пес покусаў йго, того хлопцьа, а той мисливий зарас застрілиў йго, тей повіз хлопцьа до того лыкара до Кривого, а той ўже знаў, шо він забиў йиму пса. Али ньін, ўзьиў того хлопцьа с собойу до другойі хати лычити, тей вийшоў до свейі комори по лык, али чуйи хлопиц, а він говори до когось: За те, шо він застрілиў миньі йдного пса, бігай ти зарас ў йиго сило і поки він тут, покусай йиго жінку, йиго корови і ше з десьітиро льудий. — Той потім кажи хлопиц то батькови, йак ўже йіхали до дому. А батько йак то почуў, стаў гнати коньі ґальоп і ўже туй-туй буў би нагнаў йакогось пса, али пес скочиў до льиса. Прийіздит він в свойе село, а ўже покусана йго жінка, йго худоба і десьітиро льудий, ў сельі, а той пес побіх ўже на другі села.

Зап. в грудни, 1902, в Сільци Беньк., Камінецького пов. від Тимка Притули, А. Веретельник.

---

*) Село в Камінецькому пов.

359. Чоловік, що орудував зьвірятами.

Йидного разу пасе чоловік коньи в ночи. Палит сьи вогник — слухайи, такий пи́скіт... Шчурі, миші таґ ідут, машируйут. Тай той скрикнув — тото всьо стало. Тей приходит до того чоловіка командант*) від мишів. Прийшов: Добрий вечір! — А той чоловік вітповів, сьів си, кажи: А ви шо так провадити? Кажи: Йа проваджу всьу туйу зьвірину: Миші, шчурі, хомньики... всьо. Пириганьийу в другий край!

Посидьів, посидьів.. найів сьи бараболь віт того чоловіка. Тогди фстав, свисиув і тото всьо пігнав напирит себи.

Зап. 1902, від Яндруха Стеція, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

360. Як циганка відворожила дукати і коралї.

Були́ дьіу́ки́ у́ одньі́м сильі́ такі́ го́жі, шчоби сьи віддава́ли, лише́ там молотцьи́ ни ма́ли. 'Али надійіхали цига́ни сьвітові́, у́здрі́ли, шчо на них йи дукати на шийі, дорогі́ кора́льі і так да́льі, тай йидна́ ци́ганка змо́вила сьи с ци́ганом, ка́жи: Ту йи стау́, а на тих дьіу́ка́х дорогі́ рі́чи, а ти йди, зайди́ у́ лози́ну, вони́ поскида́йут с се́би дука́ти, кора́льі, а йа йіх застау́йу купа́ти сьи і говори́ти: Прийди́, прийди́ з вирбини́! А ти аби́ вітповіда́у з за ло́зьіу́: Прийду́, прийду́ у́ осини́. Тай забире́ш тото́ і у́тьіче́ш, а вони́ най сьи купа́йут. — А ци́ган ка́жи: До́бри, то буде́ш ма́ти шчо йі́сти. — Сказа́ла ци́ганка тим дьіу́кам купа́ги сьи, і вони́ купа́йут сьи. І дьіу́ки́ кли́чут: Прийди́, прийди́ з вирбини́! — і риго́чут сьи: ха, ха, ха, йак то дьіу́ки́ зви́чай ма́йут, а той вітповіда́йи: Прийду́, прийду́ у́ осини́. — Пофтора́ли так кі́лька рас, а ци́ган тимчи́сом до дука́тьіу́ сьи прису́нуу́, забра́у́ дука́ти й кора́льі тай кріз лози́ну посу́нуу́. У́тьік аж на дисьи́ти сило́. Дьіу́ки́ кли́чут да́льі, йак йіх ци́ганка нау́чи́ла, у́же нима́ куму́ вітповіда́ти. Здуміли сьи вони́, ві́йшли на бе́ріг, ди́у́йит сьи, нима́ а́ньі дука́тьіу́, а́ньі кора́льіу́. Зачи́ли пла́кати, а́ли у́же пропа́ло. Ма́ли сьи вони́ шчо висили́ти, йак зачи́ли тати́ й мами́ би́ти. А йак той ци́ган звіу́ тих дьіво́к, так нас зво́дьит з віб́орами пани́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

---

*) Такий чоловік, шо пириганьийи миши з йидного крайу до другого і вони йиго розумійут. Зам. опов.

361. Від ворожбита до попа.

Мій дьідо йіхаў с слабоў дитиноў до зила́, до бога і йіхаў на Братишіў. І обма́на го сьи учіпила, водила го по пóльу. Прийіздит він там до того парійа́ і прийіхаў там на йиго́ обісьтьи, він віхо́дит с ха́ти тай ка́жи до него: А водило тьи, дьидьу? — Ай водило, па́пи. — Дава́й дитину до ха́ти. — Палит ў ха́тьі, бире́ корито і дитину кладе́ до корита. Дитина сьи кида́йи. — Ой ви́диш, дьидьу, ўже сьи бойіт біда́, ўже хочи тьіка́ти. Бири́ дитину до Зарвани́цьі, бо йа ра́ди ни дам, най во́ду осьвіти́т, тоди біда́ ўтьіче́ від него. — Пойіхаў дьідо до Зарвани́цьі, а там буў ксьонц такий, жи сухи́-диньі опрова́джуваў; осьвіти́ў во́ду і та́йа дити́на до ни́нька жийи.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

362. Як хлїб стогнав.

То колись були добрі льікарі, типер нема такьих аньі руш! Дужи добри знаў льічити льудей старий нибішчик Плита, батько того, шо типер льічит. Ви знайити йіго, він ўже старий, аш згорбатьіў; а ще йіго батько буў. Тато мойі небішчик росказували: Ей, кают, добрий то льікар раз буў! Рас, кают тато, на самі зилені сьвата йдут вони ранепько до церкви загуміпками з Браташів*), аш чуйут, там коло паньского рова десь за лозовими корчами стогни шось так, йак слабий чоловік. Слухайут вони, слухайут, а то стогни і стогни і вони підійшли до тих корчіў, аш дивльат сьі, а ў рові сидит старий Плита, а чирис ріў лижит палка, а на ньі виси гадьука писком до долу, а с писка капайе жоўта йідь на кавалок хльіба, шо лежаў ў рові. І шо та йідь капне, го хльіб сьі підписе і застогни, йак слабий чоловік; а Плита сидит, диви цьі на то і шось зашептуйе. Кают, шо він с того хльіба робиў йакісь льіки від гадьуки.

Зап. 1902. на Браташах, Камінецького пов. від Івана Браташа, А. Веретельник.

363. Лїкарка від стеклини.

Ше була ў нас дужи добра льікарка, Маланка називала сьі. Йі знали дужи з далека і до слабих кликали йі навіть пани і грабйови.

---

*) Браташі — присїлок Сїльця Беньковового.

Раз ў дворі ў нашого пана ўстьік сьі буў дужи дорогий пес. Пан дужи жалуваў йіго і справадиў аш двох дохторіў, шоб вильічили йіму того пса. Али дохторі подивили сьі тілько з далека на того пса, а він буў на ланьцьуху і сидьіў коли буди. Али казаў пан зарас прикликати Маланку. Прийшла вона, а дохторі стойат і дивльат сьі, шо с того буди. А Маланка приступила з голима руками до стеклого пса, сьіла коли него і наставила жменьу на піну, шо тикла йіму з писка, тей кан до дохторіў: Видити, пани докторі, шо з вашого дохторства? Ану зробіт так, йак проста баба! — І вона ўзьала ту піну і стала йісти йі і потім вильічила того пса і за те дохторі заплатили йі на три місьацьі до гарешту.

Зап. 1903, на Браташах, Камінецького пов. від Івана Браташа. А. Веретельник.

364. Хлопський лік.

Ту десь ў йідному сильі йден пан дьідич, йак позьіхаў сибі, ўтвориў фест губу і так теньґо позьіхнуў, шо ни міх ўже назат стулити губи. Йму скочила та кістка, шо шчека, з місьцьи, ну і ньіц, пан ни можи стулити губи, так і стойіт, так йаґби він позьіхаў. Тей біда, пан ни можи губи стулити. Шо рубити, паньі зарас до міста ну дохтора, привови, він подивиў сьі, покрутиў головойу, тей ньіц ни міх зрубити, забраў сьі і пуйіхаў. Тей паньі пувезла пана гет по ўсьіх слаўних дохторах, али аньі йден ньіц ни міг зрубити, шоп пан ни пузьіхаў. А то деш, і майи губу ўтворину, і пузьіхайи і пузьіхайи (тут оповідач сьміеть ся). Али ту' ў Таданьах буў йден хлоп-льікар, він знаў льічити, тей йак сьі довідаў за того пана, шо пузьіхайи, пішоў гет і кажи: Йа пирипрашьейу красненько, але, йак паньі позвольет, то йа напраўльу пана, і ўни пиристанут пузьіхати. — Али чловйечку, дам тьи, шо схочиш, напраў пана! — кажи паньі ду хлопа. Тей хлоп казаў панови сьісти, тей йак сьі замахне, йак гопне пана пйастуком ў йідну шчеку! тей пан кламц! і зачинила сьі йму губа. Тей пан кажи: Ну, слава тибі Божи, на майиш чоловічи сотку, і памньитай, абись ньікому ни казаў, йакісь вильічиў мине. — Хлоп ўзьаў сотку, тей пішоў, а то, шо ни казаў йму пан росказувати, туто, бо панови було ўстид і убраза гоно́ру, шо такий хлоп-ср..а ўдариў пана ў морду!

Зап. 1903, в Сільци Беньковім, Камінецького пов. від Петра Бухтая, А. Веретельник.

365. Славний хлопський доктор.

Даўно ўже буў ў йидному сильі дужи слаўний льікар. Він сьі ґвиў льікарувати сам зі себи і так знаў добри вильічити с каждойі хороби, шо ше льінши, йак праўдивий дохтор. І йиго знали ў цьілій околици ўсьі льуди і усьі дохторі.

Йидного разу до двора ў тім сильі, шо буў то льікар, до пана зйіхало сьі кількох учених дохторіў з міста на йакийсь баль і запросили до себи вони і того хлопского дохтора, шо буў сам зі себи. Йідьат вони, забаўльейу цьі і ріжно штудируйут і хочут насьміхати сьі с того хлопского дохтора, али він сьи ни даў аньі руш! Шо вони загадайут, то він так відгадайи, шо ті аш дивуйу цьі! А на решті кажут вони йиму, шоб він показаў йаку вилику штуку. А він кажи: Йа пйетиро льудий стройу бис трутизни на смерть і зноў привиду йіх до здороўльа! Добре! — кажут, — роби, подивимо сьі! — Тей він казаў наварити тлустойі бара́нини, нагудувати нейу пйеть хлопіў і зарас потім казаў напити сьі йім зимнойі води. Йак сьи напили, тей так зарас і повикидались ниживі! Тоди дохторі наробили крику, шо він стройіў льудий, а він кажи: Йа йіх зара' приверну до житьа. — Али дохторі ни дали і казали того хлопского льікари замкнути до гарешту і ті пйать хлопіў ни ожило, бо дохторі ни дали йіх йиму ратувати.

Ну, сидьіў той льікар шось з місьиць ў гарештьі, а потім засудили йиго на смерть за те, шо він стройіў пйетеро льудий.

Али пирит смертийу питайут йиго, чого він ше собі жичи, то ўсе йиму вільно. А він кажи: Ньіц ни хочу, тілько позвольти миньі пожити хоть три дни ў мому дому з жінкойу і з дьіточками натьішити сьі.

Тей йиму позволили. Али чуйут, на третий день йак мали йиго ўже вішати, шо він стройіў сьи і ўмер. Ну тей йиго поховали. Йак йиго поховали, тей тейі ночі пішла жінка і викопала йиго тей завезла десь до чужого міста і він там ожиў. А то було так: Він сьи стройіў такьим льікарством, шо сам сибі зробиў на три добі, а потім зноў маў ожити і ожиў. Такий то добрий дохтор буў!

Зап. 1903, від Івана Юнака, на Криволянці, Камінецького пов. А. Веретельник.

366. Ворожка лічить золою.

Була́ ў нас слаба́ Жидьіўка. Прийшо́ў син, жиби́ йа йіхаў з ма́моў до зила́, а́ли она́ ўже там йіздила кільканацьіть раз до то́йі па́ньі до

Бра́тишива, до воро́шки. Ты́ па́ни сьи наўкучи́ло, шчо вона́ так до́ўго пі́здила, золи́ла шма́тьи і набра́ла ўла́спойі золи́ ў свойу́ ўла́спу масни́цу, аби йі дати́, аби́ сьи масти́ла тим. Фі́рман стаў на поро́зьі й сьмійи́ сьи. А вона́ до фі́рмана: Ни мо́жу сьи вітчіни́ти Жидьі́ўки, дайу ўла́спу свойу́ масни́цу золи́, аби мньи вітчіни́ла сьи. І тра́спула ў доло́ньі і сьмійа́ла сьи, шчо за́ ду́рно гро́ші бире́.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов., від Івана Василика.

367. Як ворожка лічила бабу і фірмана.

Наймиў мине́ йиде́н хлоп йі́хати з йиго́ жі́нкоў до воро́шки. Прийі́хаў йа до то́йі воро́шки: Дава́йти ба́бу до ха́ти. — Ми ба́бу зньи́ли до ха́ти, ба́ба сто́гни, а воро́шка бире́, пали́т ў пи́йцу, кида́йи камі́ньи до пи́йца і сі́на бире́ до горшка́, налива́йи води́, пристаўльи́йи до пе́чі. Кладе́ ба́бу на столе́ц до ва́нни і бире́ той горне́ц, льлье до ва́нни. Обікри́ла ба́бу вере́тоў і кида́йи камі́ньи, ма́ло ба́ба сьи ни ўдуши́ла. Посила́йи на́ймичку до мі́ста, аби купи́ла два по́клатки і за ґре́йцар таба́ки. Прине́сла дьіўчи́ тото́ до ха́ти, ві́сипала таба́ку до ва́зи і би́и йа́йцьі до во́ди. Дайи́ ба́бі пи́ти. Ба́ба тото́ ві́пила, а вона́ пха́йи йі ў пи́сок па́льцьі, аби́ ба́ба бльува́ла. Чи́м жи ба́ба ма́йи бльува́ти, йак вона́ ньічо́ ни йі́ла, лиш того́, шчо ві́пила? 'Али молоди́й фі́рман сиди́т і ку́рит собі́ дзиґа́ри. А вона́ прихо́дит с тоў ва́зоў і пока́зуйи то́му фі́рманови: Ви́диш, то даньи́ ві́дбльувала; була́ би ўже ба́ба уме́рла. — Али фі́рман до не́йі сьмійи́ сьи. — Чо́ ви сьи сьмійе́ти? питайи сьи воро́шка. — Ой, йа сьи сьмійу, чим вона́ ма́йи бльува́ти? Шчо ві́пила, тим бльуйе́. — Е, вітповіда́йи па́ньі, да́йти спокі́й. — Хлоп йі заплати́ў два ри́ньскі, ві́нисли на фі́ру ба́бу, тай копе́ц. 'Али та воро́шка ві́йшла й ста́ла на поріг. Ка́жи йі фі́рман: Паньі, бува́йти здоро́ві. — Вона́ йми́ла фі́рмана за два па́льцьі і му́ргайи: Ходьі́т до ха́ти. Ўвійшо́ў фі́рман до ха́ти, а па́ньі до ку́фра, вікига́йи ба́ньку зли́ванойі горі́ўки, бире́ фльа́шку до рук, обі́ймайи фі́рмана фльа́шкоў і ба́нькоў і цьільу́йи. — Йа би шче й вам дала́ ра́ду — ка́жи. 'Али вони́ сьи ўже ўмаўйи́ли, була́ би то до́бра ра́да, були́бисмо сьи пириво́зили, али́ ухо́дит хлоп: Ходьі́м, буде́м йі́хати, бо ба́ба слаба́. А вона́ пи́и до фі́рмана горі́ўку на вітхі́дньім і запраши́йи, аби́ фі́рман прийшо́ў ў се́риду, вона́ йиму́ дасьть ра́ду, а він йі. А той фі́рман пибожи́ско сьи постаріў тай до ни́ньі ни ходи́ў до воро́шки.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Василика.

368. *Ворожбит обманює молоде подружє.*

Йиде́н жо́мньир буў при во́ську доўго́, чириз два́нацьіть льіт. І до́ма ни знаў він ньіц воро́жити, а йак пішо́ў до во́ська, наўчи́ў сьи таки́х плисти́ плитини́ц, шо ўзна́ли го за ворожбита́. І так оповіда́ў він ўсьі́льакі сторі́йі жінкам, вони́ плати́ли йиму́ і удава́ла сьи йиму́ шту́ка. А де куда́ ни ўда́ла сьи йиму́ шту́ка, йми́ли го, наби́ли і фе́ртик. 'Али пішо́ў він аж на Диливу́. Прийшо́ў на Диливу́, а там дво́йи молоди́х пібра́ли сьи і ўже свари́ сьи обо́йи. А він йшоў по́піт ха́ту, зачу́ў, шчо вони́ сьи свару́т, тай увійшо́ў до ха́ти. Сла́ва Йсу Христу́! — А тоты́ вітповіда́йут: На ві́ки віко́м. — Ка́жи: Ви моло́дики сьи пібра́ли, то ни до́бри йи. Йа вам поворо́жу так, шчо вам бу́ди ду́жи до́бри жити, бо ви ду́жи поме́ржиньі. Ка́жи: Да́йти миньі́ пи́йтку, то йа вам поворо́жу ду́жи кра́сно. — А вони́ си пошипта́ли тай ка́жут: Ма́йим пи́йтку, дайімо то́му ворожбито́ви, аби нам лише́ до́бри жи́ти. Дали́ йиму́ пи́йтку, а він ка́и: Да́йти ру́ку, йидно́ й дру́ги! Подиви́ў він сьи і муркоти́т там йім шчос над руко́ў йидно́му й дру́гому, пи́йтку схова́ў до кише́ньі, тай наконе́ц ка́жи: Ви шче поса́х ни доси́дьіли за столо́м, йак йисти сьи побира́ли. Йак хо́чити, аби́сти доси́дьіли поса́х, то ньіко́ли ни буде́ти сьи свари́ти. — А вони́ обо́йи ка́жут: Хо́чим, па́ньі. — Ка́жи він: Сьіда́йти за сьтьіў обо́йи. — Сьі́ли вони́ обо́йи за сьтьіў, він нальльи́ў ў ми́ску води́, даў піўква́рту ў ру́ки молоды́ тай ка́жи: Ви затри́майти сьи ў ха́тьі, а йа піду́ на двір, та шче вам вінки́ поро́бйу. — Ўзьаў там йако́гос бурину́, мітли́цьі, ци кропи́ви, ци йако́йіс там дурни́цьі, тай ўзьиў, ўкрути́ў вінки́ йім так, йак то переве́сло заўйи́зувати коло́пньі, поста́виў йім на го́лову йидно́му й дру́гому, на не́го заложи́ў шче йаку́с дранти́ву ку́чму, а йі даў йаки́с рушни́к дранти́вий чо́рний на шийу, тай ка́жи: Вита́йти типе́р мине́. Тай залаткаў:

Бирвін бирві́нком ві́йи,
Аш типе́р вам сьи до́бри дьі́йи.

Тай ка́жи: Типе́р мине́ вита́йти,
Миньі води́ пода́йти.

Тай за то ви́таньи даў молоды́ одно́го гельи́ра с то́йі пи́йтки, а він, йа́к молоди́й чоловік завита́ў йиго́, тай даў дру́гого гельи́ра й йиму́. Тай ка́жи: Ви типе́р сидьі́т обо́йи і доси́джуйти поса́х, а йа йду по́за ха́ту примоўйи́ти, аби́ вам сьи до́бри поводи́ло. — Йак туту́ пи́йтку ўхо́пиў, тай ў но́ги, а вони́ сидьи́т за столо́м. Ўпали́ў ўже ни дале́ко Доли́ни, а вони́ сидьи́ за столо́м. Сидьи́, сидьи́, а він ўже шука́йи собі йи́нчого. Поробиў з них макого́ніў тай лиши́ў. А вони́ ше́пчут до се́би: До́ки ми буде́м сидьі́ти так? — 'Али біжи́т сусьі́да до них, чого́с му було́ тра́ба. Тай: Сла́ва Йсу Христу́. — А тьі зза стола́: На ві́ки ві-

ко́м. — Той сьи ві́дивиў на них тай ка́жи: А ви шчо робити? — Вони сьи заўстида́ли, хо́тьи ни хо́тьи, зачи́ли роска́зувати то́му чоловікови: А дурні́ ви, ка́жи, та ви йако́гос ду́рньи послу́хали? Опамньита́йти си! Аж наре́штьі зачи́ў сварити: Поскида́й то з голови́. — Аш прибі́г дес дру́гий, тре́тий, зачи́ли сьмійа́ти сьи. А да́листи му шчо? — Пийтку. — А то з вас, та ви дали́ сьи отума́пити йако́мус мантьико́ви? Тай тоти́ шчос три чужі́ с тим ґаздо́м оба́ за ним. Йак го здогони́ли, пийтку відобра́ли, а йиго́ так наби́ли, шчо му тро́ха ре́бра ни поломи́ли.

Зап. в липни, 1902, в Коронци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

369. Чи можна вірити ворожбитам?

На Будзиньі прийшла́ раз ба́ба йака́с сьвітова́ тай прийшла́ до ха́ти до фа́йного ґазди́, а́ли ґазди́ нима́ ў ха́тьі, лише́ ґазди́ньи. А вона́ хотьі́ла фа́йно вьзьі́сти і му́сьіла свойу́ фільо́зофійу ўнові́сти. Тай ка́жи: Ґазди́нько, мо́жи ў вас йи молоко́ або́ смита́на, аби́сти ми да́ли зьзьі́сти, бом така́ слаба́, шчо о! — А во́на ка́и: Бабу́ньу, коли́ йа ни ма́йу дати так шчо. — Да́йти ми, ґазди́ни, смита́ни, ньіц вам сьи зло́го ни ста́ни. А йа таке́ зна́йу, шчо ви буде́ти ма́ти опо́ти, по ши́йу. — Йак сьи ґазди́ньи роз'охотила, йак сьи звину́ла по горшка́х, ўже йи ба́бі шчо йі́сти, кі́дько хо́чи. Найшла́ ба́ба пшини́шні пампушки, так ба́ба жийи, шчо о! Йак попойі́ла до́бри ба́ба, а ґазди́ньи ка́жи: Ну, бабу́ньу, кажі́т, коли́ зна́йити шчос таке́ до коро́ў, та йа би вам шчос і гро́ший да́ла. — А ба́ба ка́жи: Да́йти ми пийтку, тай йа вам ўсьо зро́бйу. — Ґазди́ньи сьи пошоло́пала, найшла́ пийтку, тай дала́ ба́бі; ба́ба ўзьи́ла пийтку тай ка́жи: Ґазди́ни! Ва́шу смита́ну й молоко́ дру́га йіст; наски́дайти собі́ смита́ни і аби́сти ў ве́чир колоти́ли і аби́сти сьвіти́ли. А до вас при́йди тота́, шчо ва́шу смита́ну йіст і молоко́ і бу́ди зазира́ти ў вікно́. — Тота́ ґазди́ньи так чика́йи до ве́чира. А ба́ба пішла́ да́льі. Ходи́ла вона́ по хата́х, ходи́ла, ди́вит сьи, ґазда́ те́ньґий, а́ли запріга́йи на подві́ру тай пойі́хаў ў по́ли. А тота́ ба́ба до то́йі ґазди́ньі до ха́ти та́кжи. Заста́ла саму́ ґазди́ньу до́ка: Слава́ Йсу Христу, ґазди́нько. — На́ віки віко́м. Тай шчос ба́ба па́цьир муркоти́т, помуркотьі́ла, тай ка́жи: Ма́йити шчо, ґазди́нько, да́ти миньі́ йі́сти? Така́м слаба́, мо́жи би ми сти да́ли смита́ни. — Коли́, ба́нко, нима́ так шчо. Коро́ву ма́йу, а́ли молока нима́ так. — А ба́ба ка́жи: Ґазди́нько, кобисти зна́ли і миньі́ да́ли, то́ би́сти опо́ти ма́ли. — Йак ту ґазди́ньу заохо́тила тим словом, ґазди́ньи йак сьи зви́ла по горньи́тах, натарашчи́ла тьі ба́бі тако́йі сми-

та́ни, шчо́би два хло́пи ни зьзы́ло. Дала́ ба́бі фа́йний пухка́ч, питльо́ваний хлыб жи́тний, так баба́ туту́ смита́ну визе́ ли́шкоу, так йіст, аш сьи трісе́, а ныби слаба́, стара́. Йак си попойі́ла, лиш кво́кайи з не́йі. Ну, бабу́нько, та скажі́т меньі́, шчо ви таке́ зна́йити до коро́у? — Ай, йа ду́жи зна́йу. — Кажі́т, кажі́т, йа вам заплачу́. – Та йа вам ска́жу, йа би ни сказа́ла? Дай вам, Бо́жи, здоро́ўйи, ви ўсе буде́ти ма́ти опо́ти (по ши́йу). Да́йти ми ийи́тку, тай вам ўсьо зро́бйу. Ви ду́рно тирпите́. Ви йдыі́т до то́йі й до то́йі ґазди́ньі, вона́ ва́ши ма́сло буде́ колоти́ти ў ве́чир! — Тай та ґазди́ньи так сьи заохо́тила, чика́йи до ве́чира, аби́ пішла́ до то́йі. А й тота́ собі́ до́бра ґазди́ньи й тота́. 'Али ба́ба ки́нула ту мирзу́ ми́жи них. Тота́ йде до то́йі ха́ти, прихо́дит під вікно́, а та коло́тит ма́сло. А тота́ під вікно́м ка́жи: То ти, к...о, мойи́ ма́сло коло́тиш? — А тота́ сьи ві́рвала с копи́сткоу тай до не́йі: А то ти, ві́дьмо, мойи́ молоко́ йіш? — Йак зачи́ли лата́ти йидна́ дру́гу на подві́ру, йак ўзьи́ли сьи обі́ за воло́сьи, фа́йно йім повило́ сьи. А паре́шты ка́жи йидна́: А ти звітки зна́йиш, шчо йа тобі́ молоко́ відобра́ла? — А тота́ ка́жи: Бо миньі́ ба́ба каза́ла. — Тай миньі́ ба́ба каза́ла. — Ста́ли вони́ на тьім тай ду́майут. Ўже ни бйут сьи. Ўже ви́кайут си зноў. Та ви, ку́мо, вібачи́йти, та йа да́ла ийи́тку за то, шчо ми каза́ла, шчо ви мойи ма́сло коло́тити. — Тай ви, ку́мо, вібічийти, бо вона́ й миньі́ каза́ла; та йа та́кжи да́ла ийи́тку. Обі́ йак сьи розру́шили, йак сьи на ба́бу зайу́шили, шука́йут за ба́боў, ого́ й мі́сци по ньі засти́ло. Шука́йут вони́, ўже й ґа́зди йи, ўже й вони́ були́ посварили сьи, шчо жі́нка жі́нку псьочила, а типе́р ни зна́йут, шчо каза́ти. А ба́ба дисьи́тку ўзьи́ла, найі́ла сьи, напи́ла, до́брих ґазди́нь з розу́му позводи́ла, тай повійала сьи. Абисти ґа́зди і ґазди́ньі зна́ли, аби́сти сьи ў ві́рі трима́ли, на жа́дньі плитини́цьі ни ўважа́ли, то ни вийдити, так йак тамтьі.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Савкового Сеньчука.

370. По ворожках із жінкою.

Була́ мойа́ жі́нка хо́ра. 'Али ту, йак ў на́шім ста́ньі бува́йи, йиде́н до до́хтора ра́дит, а дру́гий до воро́шки пха́йи. Али ни слу́хаў йа ньі́ко́го і пойі́хаў до до́хтори до Тоўма́чи. Жі́нка бу́ла би з до́му ни пойіхала, йа́к би бу́ла зна́ла, жи до до́хтори, а́ли йа здури́ў, жи до воро́шки. С тьишко́ў бідо́ў скиг йа йійі з во́за тай заких до до́хтора, а вона́ сьи тиле́пайи так, йа́к би під ньі́ж йшла. До́хтор йійі́ огльа́нуў, написа́ў рице́пту і пішо́ў йа до апти́ки ўзьи́ти, шчо бу́ло на тьі рице́п-

тьі написано. Прийшо́ў йа до до́му і заживáла жі́нка порошки 9 день і бу́ло йі ле́кши. А до́хтьір казáў так: Аби́ по тьім ни застуди́ти сьи, тьи́шко ни роби́ти і дити́ну відлучи́ти. Жі́нка, йак зви́кли ко́ло ха́ти, пали́ла ў пичи́, розьігрі́ла сьи зноў, пішла́ на двір і застуди́ла сьи, шче гі́рши йак пи́рит тим. Тай ка́жи до ме́ни: Йа тобі́ казáла, йідь зо мноў до воро́шки, а ти пойі́хаў до до́хтори, тай за ду́рно три коро́ньіс даў. — Цить, жі́нко, пойі́дим шче до воро́шки. До́хтьір тобі́ до́бри буў порáдиў, áли ни хтьі́лас сьи шінувáти. А воро́шка хібá гро́шим порáдит, áли ни тобі́. — 'Али жі́нка ка́жи: Ай страх, до́хтьір сьи розумі́йи. Воро́шка льі́пши знáйи. — Запри́г йа ко́ньі, йáзда до воро́шки до Тоўмáчи. Ўвійшо́ў йа до ха́ти, сказáў помайбіг, чолові́к йійі, Гриць, вітповіў нá віки віко́м. А шчош там скáжити? — Та шчо, бідá, слабá ми жі́нка. А мо́жи то йа ни ту трáфиў? — Та чому́ ньи, ту́тка, ка́жи Гриць. Та вонá шчо знáйи, вонá хібá напи́ти сьи те́ньґо знáйи. А ци бу́ли ви ўже де по ворошках? — Та ньи, ни буў йим, вітповідáйу йа йиму́. А чож ви сьи мине́ питáйити? — Бо йа, ка́жи, тáкі ни буў йим ньіґде́, ци то ку́жда так знáйи пи́ти, йак мойá? А то йиго́ дру́га жі́нка. — Ка́жу йиму́: А деж вони́? — Пішла ў мі́сто. — Маў він дьі́ўку: Гáньу, біжи́ но за мáмоў! — А нам ка́жи сьідáти. То йа буў, жі́нка і стрий. — Дьи́куйим красно́. — Али ка́жу йа до стри́йа: Ви бу́тьти ту ж жі́нкоў, йак прийду́т вони́ до до́му, то най шчо ро́бйи, а йа ко́ньі займу́ до води́. — Навирну́ў йа кі́ньми до води́, ў сáньіх йі́ду, тай сьи здибáйу ко́ло косьцьо́ла с тоў божи́цыў. І ка́жи вона: Слáва Йсу Христу́. А мо́жи ви по ме́ни? — Айá, по вас. — Бирý йа божи́цу на сáни, ўже й ко́ньі ни напувáйу, тьи́гну піт ха́ту, гі нишчі́сьтьи йаке́с. Злазьи́йи вонá піт ха́тоў тай поволочи́ла сьи до ха́ти; а ўже булá ньіўро́ку. Ўхо́джу йа за неў до ха́ти, а вонá мине́ ни питáйи за слабу́ напире́д, áли за шпаґатьі́ўку. А йа вітповідáйу: Йа ни знаў, ци ви ўживáйити, ци ньі; йак бим буў знаў, буў бим приньіс. — Дайи́ вонá йидну́ фльи́шку на горі́ўку, а дру́гу на пи́во, бо Гриць пиў пи́во. Ўзьиў йа льі́тру горі́ўки, за 14 ґрáйцаріў пи́ва, було́к, осиле́тцьіў, бо то буў піст, тай божи́цьи ни хтьі́ла йі́сти солони́ни. Прихо́джу йа с тими тру́нками з апти́ки пропінаци́йнойі, тай думáйу, шчо вонá ўже жі́нку видохторувала, тай попідвечі́ркуйим тай буде́м йі́хати до до́му. Ба, вонá нáвіть до жі́нки сьи ни диви́ла, йійі́ нáвіть ни при голові́. Вонá рас по́при рас спогльидáла сьи ў вікно́, ци йа дльа не́йі льіки́ ни нису́. Ўхо́джу йа до ха́ти, вонá зáраз до скльи́нки, ві́пила йиде́н, пи́йи дру́гий, табо й тре́тий, і читве́ртий. Так йисмо пи́ли, аж до́кисмо ў шкльи́нцьі шчос мáло лишили. Йак си до́бри пітпи́ла, бире́ сьи тогди́ до воро́жиньи. Йди по ўниси́, чолові́чи, дроў, тра зьі́льи вари́ти. Ти́ би йіў і пиў, лиш коби́с ньічо́ ни роби́ў. — Ухо́дит чолові́к з дровáми, а за ним йійі́ брат, шче

йакис там другий йиго́ това́риш і тре́тий. Добри́й вечир! сказа́ў йійі брат. — Дай Божи здоро́ўйи, йак сьи ма́йиш, бра́тчику! — вітповіда́йи божи́цьи. Даўно́ ми сьи ви́дьіли. Аби мине́ чоловік ўбиў, ти́ би сьи до ме́ни ни подиви́ў. — 'Али брат шчо ма́йи сьіда́ти на ла́ву, насампире́д зачина́йи шва́ґрови робити спра́ву ў йиго́ ха́тьі: Ей, куми Гри́цьу, шчо́ ти собі ду́майиш? Шчо ти ма́йиш свуйу́ жінку, а мойу́ систру́ би́ти? — А деш йа йі биў? — Е, віда́й сьи ўстида́йиш, шчо йи чужі льу́ди! — вітповіда́йи воро́шка. Ни би́ўйис! — А деж йа тибе́ биў? Йа́к би йа тибе́ биў, то́ би бу́ли синьцьі. — Ей, ку́ми Гри́цьу, бо ти так ни бйиш, аби́ бу́ли синьцьі! ка́жи брат. На шчош ти йі запха́ў піт по́сьтьіль тай дьу́хаў польіпом попід ре́бра? Ти си ду́майиш, шчо то на чужім сильі, тай ми ни бу́дим зна́ти? Нам льу́ди дока́зуйут. Ти ньіц, се́стро, лиш збира́й сьи і йа тибе́ забиру́ чи́сто до се́би. — 'Али ка́жи Гриць: Бири́ си, йа ти шче й заўда́м, кобис си ўзьиў біду́ с ха́ти! — 'Али Іва́н зачи́ў рипіти зуба́ми до Гри́цьи. А Гриць ка́жи: Ти чо́ хоч, йпаньу́го, ту ў мо́йі ха́тьі? Шчо, мо́жи бис сьи биў? Маў він доньку́ Га́ньу і си́на нидале́ко жона́того тай ка́жи: Біжи́ но по Питра́. йа́ му за́рас ту ві́мирийу. — Али Іва́н до Гри́цьи. А воро́шка: Е, ти собі ду́маў, шчо буде́ш сьи на до мноў збиткува́ў тай за мноў ньіхто́ ни поста́ни? — А Гриць тогди́ до не́йі: Ти ше́льмо, сьака́ та така́, йа́ ти за́раз дам. І туй туй зачи́ли сьи ўже чіпа́ти до бійки. 'Али ми оба́ с стри́йом порозганьи́ли йіх тай вони́ осьіли ти́хо тро́ха. Зачина́йут сьи чистува́ти горі́ўкоў тоў, шчо́ сьи лиши́ла, а мине́ божи́цьи посила́йи по дру́гу. Пішо́ў йа, приньіс ўже лиш піў льітри горі́ўки і дві га́льби пи́ва і ро́бйу про́сьбу, а мойа́ бі́дна жі́нка лиш сто́гни. А йа тако́ж аж тримчу́, бо й коньі ни хтьит ўже стойа́ти, бо віт тре́тойі по полу́дньу до дисьи́гойі ў ньіч тай ўже ни ста́ло йім оброку. Ко́ньі сьи нужда́йут на дворі, а йа ў ха́тьі. Допи́ли вони́ ту́йу горі́ўку, склада́йут сьи ўже й на тре́ту сами́. 'Али йа йі про́шу: Робі́т но ўже шчо жі́нцьі, бо нам дале́ко до до́му, а шче до то́го й за Дньістро́м. — Е, говори́ ти сво́йі, ньі́би то с кольі́на вілупити? То му́сит зило́ три ра́зи скипі́ти до́бри. — А тото́ зило́ ўже мо́жи з де́сьіть раз пирикипі́ло. І тимчисо́м донька́ наднесла ўже тре́ту горі́ўку. Про́шу йа йійі: Бирі́т сьи, маму́ньу, до жі́нки, та кору́йти йі. — Ей, говори́ но ти сво́йі. Йа слаби́х ма́йу по кільканацьитиро де́нни, а з бра́том йак йим була́, то буде́ ўже кілька місьицьіў, та най сьи хоть горі́ўки напйу — пи́ли би йі пйаўки́! Допи́ла си шче більши горі́ўки тай йа ка́жу жі́ньцьі: Ходи́ но суда́ на ильац, нибо́го. Узьи́ла мойу́ жі́нку, розьібра́ла до го́лого тьіла, при ўсьіх, і ўзьи́ла йі, спкри́ла вире́тоў, підопха́ла стрі́хови зило́ с цибричи́м під ньу і кида́йи камі́ньи тай пирива́руйи жі́нку миньі. 'Али жі́нка ка́жи: Ни кида́йти таке́ бага́то камі́ньи, бо йа ни можу стойа́ти ўже, така́ мо́цна

пара. — Ни бі сьи ньи, достойіш. То с теби слабісьть так віходит! І бире ў миску води і ростопила цьіпу тай сипли тото ў воду над голову. Гей, ци ни напудила ти сьи? кажи жіньцьі. — Та, а йа знайу? — Та йак то ни знайиш, йак йис сьи напудила? А можи чоловік коли на теби крикнуў? Бо йа йіх, тих чоловікіў, знайу. Йа ўже се третого майу, аби йіх дьітьки вібрали. — 'Али йійі чоловік сидит зо мноў тай кажи: То, чоловічи, вольіў бим буў ў воду скочити, ньіж йим маў сьи з неў жинити. Перша була йак жінка, а се ўже ни знати аш шчо. — Тай зачинайи вона ўже по третий раз олово синати, вігьигла тото оливо з води: Айа, напудилас сьи. Дала сьи жіньцьі напити тойі води на ўсьі штири чисти з миски, обльила йі голову, чоло, плечі, руки, ноги тоў водоў і таке шчось шепчи, йак старий рабін. Тай ўзьила мойу жінку, вісадила на піч голу, а сама до стола до кроплыіў. 'Али прошу йа йійі: Та ўже зробіт коло жінки, шчо майити, а віта́к сьи почистуйим. — Е, говори ти свойі, йа сьи ўже змучила. — Кинула ў себи йиден так, йак ў бизодньу тай льізи на піч жінку мийцкати (мастити). Йак зачила мийцкати, а жінка так стогни, шчо най Бог боронит, мало з нейі души ни вільізла. Бо ў нас йак сьи свари тай кажут: Бодай тьи баби мастили! А то хто сьи ўпади ў ворошчиньі руки, то так, йак даўно зза паншчини під атаманскі буки. Тай злазьийи вона с печи: Чикай, йа шче зробльу примову над водоў, дам ти такого зьільи, абис ў дома даваў пити. — Нальила зноў води ў миску, накидала йакогос росхіднику і пошипта́ла шчос там тай нальльила миньі ў скльийку тай кажи: На, сховай сисе добри, бо такого ў антицьі ни дьістаў бис і за 10 ринских. Бире вона сьи стрийови ворожити, жінцьі над головоў. 'Али стрийна була ў дома. А вони, ворошки, кажут, аби знак приносити. Тай зноў таке саме над водоў наворожила йак миньі, нальила ў фльишку тай кажи, аби до трох разьіў тото повіпивали, бо йак ньи, то ни поможи. Питайу сьи йа йійі: Кілько вам сьи належит за ваши корованьи? — А так, коби ни багато, коби й ни мало, тра два ринскі дати. — Йа багато ни мислиў, віких бабі, на, кобим тьи сьи йак найборши вітчинйу. А ў стрийа тьілько деўйить шусток, бо ў мени за тойи більши, жи мойу варила й мийцкала. Тай ми попрашчили сьи тай поніхали до дому. Прийіхаў йа до дому, цьілком мойа жінка здорова ўже віт тойі ворошки. Йак льигла спати, то ни могла потому ўстати. 'Али поприходили йійі сестри, тети: А шчо, йак? Лекши, ци ньи? — Айа, лекши, бо пішло більши йак пйить ринских, тай лекши ў римени. — Ей, то було до нейі ни йіхати, бо вона віт такого ни знайи, тьілько від золотникіў. Йідь до Ньіжнива, там йи такий дьід, Струк, то той віт страху так знайи, страх. — Али йа кау: Йдьіт ви, дурньі баби. Ўже йа видьіў ўчера, йак знайи. — Ей, та вона знайи, али віт йинчого. — Добри знайи, айа, бо віпила

сама мо́жи з лытру, вона ду́жи до́бри знайи. Йа ўже більши до ворожо́к ни пойі́ду; йак хо́чи, най йі́ди зо мноу до до́хтори. — Айа́, та шчо до́хтыр до то́го зна́йи? — Йа та́кі ни пойі́ду до воро́шки. — 'Али ка́жи те́та: Та' бо він дба́йи за неў? Узьиў за неу фа́йний кава́лок по́льи, тай ра́да, коби́ ўме́рла й ни́нька, та́ би си ўзьиў йи́ничу. — Та шчо ви ў ме́ни хо́чити, та чо́ йа пойі́ду до то́го Ныі́жнива? Та́жи вона́ там була́ ўже ў двох ворожо́к! — Е, тоти́ так ни зна́йут, той дьід льі́ши зна́йи від них. — Узьиў йа, запри́х ко́ньі, йі́ду.

Прийі́хаў йа до то́го дьі́да, ўвіў жі́нку до ха́ти, сказа́ў пома́йбіг, він вітпові́ў. — Ци ни пора́дили би ви шчо мо́йі жі́нцьі, дьіду́ньу? ка́жу. — Та чуму́ ньи, пора́джу. Тьі́лько аби ви ньіко́му ни каза́ли, де ви були́, бо йа ўже сидьі́ў кілька раз ў аре́штьі. — Ни бі́йти сьи, дьіду́ньу, йа ньі́ди, приньі́ди ни ска́жу, коби́ лиш тьі́лько помогло́. — Неўни помо́жи по мо́йі руцьі́. — І каза́ў він ко́ньі загна́ти за ха́ту, аби́ ньіхто́ ни ви́дьіў і ўвійшо́ў до ха́ти, розложи́ў с трісочо́к во́гник, поста́виў о́ливо, аби́ сьи топи́ло, а ў ми́ску нальи́ў во́ди і накла́ў на ўсьі штйри чи́сти по́жикіў ў во́ду і ўзьиў йаку́с там кни́жичку тай мо́лит сьи нат тоў водо́ў. Помоли́ў він сьи с квадранс, бире́ туту́ во́ду жі́ньцьі з ми́скоў над голо́ву йидно́ў руко́ў і ка́жи хло́пциви, аби́ пода́ў йиму́ о́ливо. І дру́гоў руко́ў шви́тко ві́льиў ў во́ду, а воно́ бри́знуло і мо́цно трі́сло ў водьі́. І вітьига́йи тогди́ тото́ о́ливо з води́ тай ка́жи до ме́ни: Йак бисти були́ шче па́ру день ни прийі́хали, тай було́ би по жі́ньцьі! Вона́ ду́жи тьишки́й дьіста́ли страх. — 'Али ка́жу йа: Дьіду́ньу, ци буде́ йі ле́кши, ци ньи? — До двана́цьіть день биспе́чни буде́ ле́кши, али тра шче раз до ме́ни прийти́ з неў. — Ей, ка́жу, та йа прийі́ду, лиш коби́ полекші́ло! — Йа ма́йу ў Бога надьі́йу, жи вона́ пі́шки прийде́. — По тьім шче зроби́ў дру́гий рас так о́ливо над голово́ў тай тре́тий рас так са́мо тай ка́жи до жі́нки: Пра́ўда, шчо вам так йак би сьи шчос пха́ло ў го́рло таке́ гі па́лиц? — Айа, ка́жи жі́нка. — Ну, то дьи́кувати Бо́гу, шчо вас Пан Біг надньі́с суда́ до ме́ни, бо ўже́ бисти були́ й ни жи́ли. Али ди́вит сьи він ў ту́йу кни́жичку: Та́ бо ви ўже були́ шче дес ў двох, ци трох. — 'Али йа ка́жу: Ньи тьі́льком ў до́хтори буў. — А жі́нка по́фатила тай ка́жи: А йа ни бу́ла ўже ту ў жидьі́ўки йидно́йі і ў Пото́цьі? Та́жим йі́здила вістри́нскоў фі́роў с слабо́ў йидно́ў. — Е, вони́ ньічо́го ни зна́йут до се́го, тоти́, ка́жи дьід. — 'Али була шче зо мноў йидна́ кобі́та, тай та́йа ка́жи: Мо́жи бисти миньі́ шче шчо помогли́, бо мине́ шчос ну́дит? — Ей, чика́й, най ўже сьі докінчу́, пе́рші. І ўзьиў хрест і кни́жичку ту до рук, зачи́ў шипта́ти над голово́ў, пото́му над грудьми́, до́сить сь ўсьі́х штиро́х бо́кіў ко́ло жі́нки. Тьі́лько йа зачу́ў йиго́ ше́птаньи, шчо каза́ў: Йди си на льіси́ та на пу́шчі. І по тьі хви́ли ўже скінчи́ў ко́ло мо́йі жі́нки

і пішо́ў на двір. А на ту́йу книжичку ўзьиў до рук і ду́майу собі: Мо́жи йа сьи наўчу́ воро́жити з не́йі? 'Али там ни бу́ло ў тьі ки́жичцьі лиш очина́ш, за молитви, і поми́луй мйа Бо́жи і ві́руйу і так да́льі до кінцьи́. І поворо́жиў шче шчос тьі дру́гі молоди́ци, а́ли йа ўже ни ви́дьіў, бо йа пішо́ў ла́годити віз, йі́хати до до́му. Даў йа то́му дьідови 30 ґре́йцаріў, кі́лько зажида́ў, прийіжджи́йу на мі́сто і ка́жу до то́йі молоди́цьі: Коби́ ти пита́ла, мо́жи ту шче дейака́ йи? Бо дру́гий день зноў гони́ла би мине́ йійі фамі́льійа до се́йі. І найшла́ вона́ йаку́с там Жидьі́ўку, шчо кида́ла ка́рти. Ну, ходьі́м шче й до то́йі, най ўже раз відбу́ду так, йак ва́рту на сильі́. А ти йди, пита́й шче де йако́йі, ка́жу молоди́ци, мо́жи шче де йака́ йи, та най йіх ўже чи́сто обійду́ тут, аби́м зноў шче ни йі́хаў де дру́гий або́ тре́тий день.

Ўхо́джу йа до то́йі Жидьі́ўки: Дзінь до́брий, па́ньі! — Дай Бо́жи здоро́ўйи! Про́шу сьіда́ти, го́сьтьі. — Вітповіда́йу йа: Шчо с таки́х го́стий, шчо слабі́. — Вони́ ў ме́ни, Бо́гу дьи́кувати, шчо дньи такі́. Шчо минь́і здоро́вий гі́сьть? Прийде́, попойі́ст тай піде́. А йак при́йди гі́сьть слабе́, то шче й до ха́ти гро́ші принисе́. — Ну, коли́ то так, то та́кі приньі́с. Кажі́т но ви нам шчо. — Бире́ вона́ ка́рти до рук, зачипа́йи міши́ти. 'Али йа йі ка́жу: То шчо, буде́м сьи во́за гра́ти? — Ньи, то йа так; йа с то́го за́рас пізнайу́, йаку́ хто сла́бісьть ма́йи, йаку́ хоро́бу. — Ба, ка́жу йа до не́йі: Та бо йа ви́дьіў, йак ў нас гра́йут ў тьі ка́рти, то йиде́н пріграйе́, дру́гий віграйе́. А так йак ви гра́йити, то ви́дно, шчо ви ўсе віграйи́те. — Пита́йи сьи вона́ мине́: Мо́жи то ва́ши жі́нки? — Ей ньи, то мойа́ сусьі́да. — А чому́ш той ґоспо́дар ни прийі́хаў, шчо йиго́ жі́нки? — Він шчос ма́йи там ў до́ма робо́ту, дьі́ти і шче до то́го він ни ко́нчи за неў дба́йи. Тьі́лько гро́ші даст, тай ка́жи: Йіть собі́ с ким хоч, бо йа ни ма́йу йак. Гро́ші ўже дайи́. — Зна́йити шчо, воно́ сьи шчос напу́дило; хоть пес, хоть чолові́к. — А пита́йу йа сьи: Та коли́? — Хоть ў день, хоть ў ночи́. — То мо́жи бу́ти, бо він таки́й крикли́вий, йійі чолові́к, і шче пес йи ў сусьі́цтві... — Ну, ну, ка́жи, чолові́к напуди́ло сьи ў ночи́, а пес над ве́чир. Ви́ сьи дес нида́ўно відда́ли тьі́лько? Дьі́ти ўже ма́йити, ньи? — Йа моўчи́ў; коли́ зна́йиш, то кажи́. 'Али жі́нка по́фатила: Та тро́йи ўже ма́йу. Дво́йи дьіўчи́т і хло́пцьи. — Ну, ви́дити, кли́чи вона́ мине́ до се́би до тих карт; з йидно́го бо́ку два да́ми ко́ло жі́нки, а з дру́гого хло́пиц. Тай кли́чи мине́ до дру́гойі ста́нцьійі: Чу́йити, воно́ ни йи биспе́чни. Аби́сти сказа́ли йійі чолові́к. бо йа ўсе ка́рти ки́ну, і ўсе чо́рньі, то воно́ ўмре. І ска́жити йійі чолові́к, шчоби́ воно́ сьи стире́гло, бо йа та́кі ви́джу так і там пока́зуйи минь́і, жи воно́ сухо́ти ма́йи, а то заразли́ва річ ду́жи. — А йак він ма́йи сьи стире́чи? — А вона́ ка́жи: Аби с тоў ли́шкоў ни йі́ло, шчо воно́. с тоў ква́рта, аби́ ни пи́ло, на́віть, аби́ на той лу́шко

ни льига́ло, де воно́ спит. На́віть і дити́ньі аби́ там ни бу́ло ко́ло не́йі. — А шчож йійі йи тако́го? — Воно́, зна́йити, таки́й страх дьіста́ло і йійі так ну́дит! — І йде зо мноў ўже до дру́гойі ста́ньцьійі назад. Пра́ўда, жи ви ни мо́жити йісти? — Та ни мо́жу, вітповіда́йи жі́нка слаби́м го́лосом. — Воно́ миньі́ так пока́зуйи, йак би йа ў ва́ші кишки́ була́ ў сиридиньі. — А слаби́й ку́ждий, котри́й йи, ни мо́жи йісти, бо йак би йиму́ плгаўдува́ло, то́ би ни буў слаби́й. — Ка́жу йа до не́йі: Йакі́ йійі ро́дичі, жі́нки, аби сказа́ла. — Ма́ма таки́й чорнобри́ва, пивили́чкий, а та́то ма́йи таки́й чирво́ний вус. 'Али та́то тро́шка зло́сьньі, а ма́ма ньи. — Пи́рит тим чисом мама́ йійі умéрла ўже бу́ла шти́ри ро́ки, а та́то двана́цьіть! — ка́жу йа до не́йі. — Ну, ну, до́бри, воно́ миньі́ так показу́йи, бо йи чо́рний, али йа вам шче ни доказа́ла, вони́ такі́ були́. — І натхо́дит на той чис та́йа дру́га молоди́цьи, шчо зо мноў прийі́хала. Пита́йу йа сьи: А шчо, нима́ ўже бі́льши? — Та нима́. — Сла́ва Бо́гу, шчо нима́, бо́ бим ту сидьі́ў до но́чи. 'Али миньі́ там йидньі каза́ли, аби йти до милосе́рних паньньі́ў до кльашто́ру, то вони́ шчос даду́т віт то́йі сла́бости. — А йа ка́жу: То піде́ти ви самі́, йа ўже ни піду. — 'Али та́йа молоди́цьи ка́жи до не́йі: Кажі́т но ви миньі́ шчо. — І, вам Богу дьи́кувати, шче ни тре́ба каза́ти. Ви здоро́ві. — Али вітповіда́йи молоди́цьи: Мине́ шчос голова́ боли́т і ну́дит і то ўсе с полу́дньи. — 'Али ди́вит сьи Жидьі́ўка на дзиґа́рок тай ка́жи: Зна́йити шчо, ўже двана́цьита годи́на дохо́дит до полу́дньи, то ўже миньі́ так до́бри ни пока́зуйи, тьі́лько з ра́ньи до одина́цьітойі. — Ну, та шчо, ка́жу йа, та шче лиш піў до двана́цьітойі, та ўже кажі́т. — 'Али мойа́ Жидьі́ўка пообзира́ла ўже той інте́рис, жи йійі сьи ни виде́ з на́ми і чи́рис то́йи ни хтьі́ла ўже тьі каза́ти. 'Али Жидьі́ўка хо́чи й ни похо́чуйи, тай роскида́йи ка́рти: Возмі́т но ви, здоймі́т! ка́жи молоди́ци. Ви́дити, сьа спі́дна ка́рта, шчо ви здойми́ли, то се ви йи самі́. А се ва́ши чоловік, ко́ло вас стойі́т і зна́йити шчо? Ки́шко ви страх сьи напу́дили. Миньі́ ўже типе́р пока́зуйи. Йа собі́ пи́рит тим ду́мала, шчо вам ньіц ни бракуйи, а́ли тут пока́зуйи. Йаки́й той ка́рта стріна́тий! — А то була́ диўйи́тка. — І то дивіт сьи, воно́ ў нога́х. Ви йак спа́ли, то шчос на ничи́ згу́ркало, ду́жи мо́цно. — Ка́жи молоди́цьи: Та то рас ко́ти ла́зили тай аж горньи́ здру́лили і йа сьи була́ так настра́шила, шчо аш сьи чоловіка йми́ла. — Ну, то ньіц. Йа вам дам таки́й вода́, аби́сти йиго́ пи́ли цьілий ти́ждинь по кильі́шку шчо дньи на́тшчи і шче аби́сти пішли́ до воро́шку, шчо ўмі́йи о́ливо зливати; і аби́ сьи ни зада́ўнило, си́ми дньи́ми, бо по тьім вам жа́дньі дохто́ри ра́ди ни даду́т. І так буде́ти ўмира́ти, йак той жі́нка. — Та кажі́т шче шчо, ка́жи молоди́цьи. — Ой, коли́ ўже двана́цьита годи́на дохо́дит. Зна́йите шчо? Ви шчос таке́, ньі́би сьи будува́ли, ньі́би шчос пирисува́ли, ньі́би шчос купува́ли,

ньіби продава́ли, а́ли шчос роби́ли доко́нчи. — А молоди́цьи ка́жи: Ми купи́ли ў йидно́го ґосно́дари горо́д, жи пішо́ў до Бо́сьньійі. — Ну, ну, ви́дити, так воно́ стойі́т ту; зна́йити, йак би ви були́ прийшли́ пи́рит полудним, то йа би вам була́ чи́сто росказа́ла, а́ли типе́р воно́ минь́і ўже так ни пока́зуйи. — Ну, а шче мо́жи шчо там. — Ту шче йи, а́ли ни мож до́бри так... Ту минь́і пока́зуйи: Ваш чоловік вас льу́бйи, Бо́гу дьи́кувати, а́ли дес ты́льки йак сьи напйу́т, то льу́бйит вас так штуркну́ти, ни ўда́рити, а́ли штуркпу́ти. — Айа́, де́коли йак з ока́зьійі прийде́, ка́жи молоди́цьи. І зна́йити шчо? Ма́йити тро́йи дьі́ти, фа́йньі хло́нчики три. — 'Али йа ў сьміх і та́йа молоди́цьи, тай мойа́ жі́нка, хоть слаба́, а́ли сьмійи́ сьи, бо ўже йі шчо? Бо ў то́йі молоди́цьі ни бу́ло ньіко́го ў той час, лиш вона́ тай чоловік. На́віть і слуги́ ни бу́ло. Тай ка́жи молоди́цьи: Ў ме́ни дьітий нима́. — Ну, то шче буде́ти ма́ти. А мо́жисти ма́ли ўже? — Ньи, ни ма́лам шче. — А даўно́ ви ўже пібра́ли сьи? — Уже де́ўйить льіт. — Ну, ви́дити, то шче буду́т дьіти. 'Али йа́к бисти ра́но були́ прийшли́ до ме́ни, йа́ би вам була ўсьо докла́дно ві́казала, йак бу́ло і йак бу́ди. Тай ми сьи посьмійа́ли тро́ха, да́ли Жидьі́ўцьі по 20 ґре́йпаріў... 'Али ка́жи Жидьі́ўка до ме́ни: Зна́йити шчо? Минь́і та́кі ўсе сьи ви́дит, шчо ви то́йі жі́нки чоловік. А вона́ мине́ по тьім пізна́ла, шчо молоди́цьи сама́ дава́ла гро́ші, а за жі́нку йа плати́ў. Тай ми ў две́рі: Бува́йти здоро́ві. 'Али Жидьі́ўка ка́жи до ме́ни: Чика́йти, шчос йа вам ма́йу, ґазду́ньу, шче сказа́ти. Ва́ши жі́нки ни ві́йди. Ви йи ни журли́ві і ни жу́ріт сьи та́кі. Ви буде́ти ма́ти так о на о́сьінь дру́га. А то було́ ў са́паньи. І аби́сти сьи стире́гли, аби́сти від не́йі ньіц ньі йі́ли, ньі пи́ли. — Ну, будь здоро́ў, стара́, сказа́ў йа по дру́гий раз, тай дьи́куйи ти за нау́ку. І йа пішо́ў до ко́ний, а вони́ шче обі́ с тоў молоди́циў пішли́ до кльашто́ру.

Прийшли́ там, сказа́ли шчо, да́ли йім милосе́рньі панни́ йаки́хос цуко́ркіў і приходьи вони́ до ме́ни: А шчо майити? питайу сьи. — Та от да́ли нам таки́х ніґу́лкіў віт то́йі сла́бости. І каза́ли, жи йак бу́ди ле́кши, то аби́ шче прийти́, вони́ шче дадут. 'Али йа́ сьи подиви́ў, а то бу́ли цуко́рки ў тьім пуде́лку. Тай зьзьіў йа шчос па́ру тих цуко́ркіў. Ду́майу собі? Мо́жи й йа буду́ теньґі́шчий. Йак то слаби́м помагайи, то й минь́і помо́жи. Скуштува́ў йа, а то такі́ соло́ткі і такі́ мале́нькі, плиско́ватьі, кру́гльі, шчо ў скле́пі мо́жна ўзьи́ти за ґре́йцар сто. Посьіда́ли ми і пойі́хаў йа до до́му.

Прийіжджи́йу до до́му, бирў йа сьи до сво́йіх льікіў, жі́нку льічи́ти, шчо минь́і йиде́н чоловік оповіда́ў. Приньіс йим за 4 ґра́йцари пи́ва, загрі́ў йим, збиў дві йайци́, пириміши́ў і дайу́ жі́ньцьі пи́ти, так шчо мош те́пли. Жі́нка скуштува́ла, тай ни хо́чи. Кажи: Сисе́ ни до́бри, до чо́го минь́і такі льі́ки? То ототи́ піґу́лки до́брі від милосе́рних пан-

ньіў. — 'Али пий; йа стаў над неў: Мусиш віпити. І постилиў йа йі: Льигай спати. І прикриў йа йі з голово́ў, аби сьи спотила, бо вона́ була́ дыста́ла запальиньи пльуц; була́ сьи зьігріла і напила сьи води́. то миньі до́хтьір каза́ў, шчо ньічо́ ни помо́жи, лиш те́пли шчо пити і потити сьи, і аби обгріва́ти. — А вона́ миньі ка́жи: Ти хоч мине́ задуши́ти, шчо так миньи ўкрива́йиш? — Уже миньі ўсьо йидно́; йак сьи заду́шиш, то тьи ни буду́ більши вози́ти по тих бога́х і гро́ші за ду́рно дава́ти. — Поўстава́ли ми ра́но, пита́йу йа сьи: А шчо? Йак тобі? — Та ўже тро́ха ле́кши. — Ну ви́диш, то віт то́го пи́ва. — Ай́а, то миньі віт то́го дьіда ле́кши. — Ну, від дьіда, ци ни від дьіда, буду́ йа да́льі свойи дьіло́ роби́ти. І зноў так йиде́и ве́чир роби́ў йим і дру́гий, шчос кільканацьіть раз. І зачи́ло йі сьи тро́шка ле́кши роби́ти ўже. а́ли вона́ ни хо́чи пи́ти ўже. Кажи: Се ньі до чо́го. То миньі та́кі віт тих ньіжньіўских помага́йи. А ти мине́ лиш ду́рно му́чиш. — Ну, то йак так, то льічи́ сьи сама́, йа́ тьи ни бу́ду. — А тота́ вода́, шчо Жидьіўка да́ла, шче стойа́ла, бо йа йі ни дава́ў і від дьіда йакіс корінцьі. Зачи́ла мойа́ жі́нка пи́ти тьі льіки́, зачи́ло йі зноў затьіга́ти чим раз ду́шчи. Аж зноў посходи́ли сьи йійі се́стри тай тети́, тай ка́жут: А шчо, ни ле́кши? — Та було́ йі тро́ха ле́кши зра́зу шчос па́ру день, а типе́р ўже зноў гі́рши. — Ну, то бири́ шче раз де йідь. — Йа ўже більши ньіґде́ ни пойіду́, йак хо́чи, то най йде зо мноў до на́шого до́хтори, він йі звізьітируйи, йак помо́жи, до́бри, а йак ньи, най ўмира́йи. Бо йа йак шче озму́ йі́здити по тих ворошка́х, то вони́ ни так ў ме́ни озму́т ко́ньі, а́ли шче́ й соро́чку ски́гнут з ме́ни, шчо́ сьи ли́шу го́лий. — Ну, ну, то йди шче до до́хтори з неў, ка́жут вони́. — Пішо́ў йа до до́хтори.

Звізьітирува́ў йі до́хтор і тако́ж ни міг йі зба́дати до́бри, шчо йійі йи, не́ўни чи́рис то́йи, шчо йійі баби́ позапа́рували, бо йак тоўма́цкий до́хтьір міг згада́ти, шчо йійі йи, то й сей пови́нни. А він миньі сказа́ў, шчо то така́ сла́бісьть, жи а́ньі кро́пльіў нима́ таки́х, а́ньі пі́ґулкіў, аби йійі позбу́ти сьи. Тьі́лько йі тра опирува́ти і то му́сьит роби́ти виликі дохто́ри. — Прихо́джу йа до до́му, тра сьи ўже й собі стире́чи, бо аби́ йа шче по́при ньу ни ўмира́ў. Ни йіў йа ўже а́ньі с то́йі ми́ски, шчо жі́нка, а́ньі ли́шкоў тоў, хоть би йак і найчистьійши ві́мита була́. 'Али жі́нка сьи додиви́ла і зачина́йи пла́кати: Ти ўже сьи мине́ цура́йиш, ка́жи миньі, ти ўже за мноў ни дба́йиш, ти ўже ду́майиш за йи́нчу. І зачи́ла пла́кати: Дьіти-ж мойі, дьіти, пропа́листи, йак йа ўмру. І миньі сло́зи тако́ж пішли́ ў оче́х ў той час. Узьиў йа́ сьи, зьібра́ў чим скорши і пішо́ў йим сьи пита́ти сво́го льікари́, шчо то за сла́бісьть, бо миньі ньіжньіўскі божи́цьі каза́ли, шчо то йи сухо́ти, то йа́ сьи стирі́х чи́рис то. Прийшо́ў йа до до́хтори і ка́жу: Сла́ва Йисусу Христу́. — Вітпові́ў: На́ віки Бо́гу сла́ва. Сьіда́йти си. І шчош там чува́ти, шчо ска́жити,

ле́кшии жінцьі, ци ньи? — Та де ле́кшн, чим раз гірши. Коби́ ви минь́і сказа́ли, шчо́ то йи за сла́бісьть ў не́йі. — То йі ньіц ни йи тако́го, то йійі ки́шка опиу́хла і на то́йи ради нима́ с кро́плыіў, а́ли йійі би роби́ти опира́цьійу, а́ли ў вили́ких дохто́ріў. 'Али вона́ мо́жи про то́йи жи́ти, ты́лько ни доўго́, ніў року найда́льі. Най ньіц ни ро́бит і ўсе най масно́го шчо зьзьіст. — Та де вона́ го́дна роби́ти? Вона́ й ходи́ти ни го́дна. І ўзьиў йим, пішо́ў. Віхо́джу йа від до́хтори на мі́сто, а то буў віўто́рок, а ў нас той день йа́рмарок. І здиба́йи сьи зьі мноў те́та жіно́ча. Де́ ти ходи́ў? пита́йи сьи мине́? — Ходи́ў йим до до́хтори. — Ей, ти до до́хтори, ни зна́ти чого́. Ти йідь з неў шче до Ко́линиц, за Тоўма́ч, там йи така́ воро́шка, шчо так зна́йи, шчо хіба́ би ма́ла ўме́рти, аби ни ві́йшла. У нас йидна́ бу́ла така́ слаба́, шчо ўже ўмира́ла, тай вона́ да́ла ра́ду йійі. — Ей, йа бо́рши пойі́ду до до́хтори до тоўма́цкого. — Бала́кайим ни то́йи, поприступа́ли шче бі́льши баби́, а йидна́ мойа́ кума́: Ей, шчо до до́хтори; йітьти, ку́ми, до то́йі, шчо те́та ка́жут. Вона́ так зна́йи, шчо страх. А де́котра ба́ба ка́жи: Йідь до До́ўгого. Так йіх бу́ло зо два́цьіть і ку́жда найшла́ мины́ по воро́шцьі. Али йа ка́жу: Йа до них бі́льши ни пойі́ду, до до́хтори, йак схо́чи, то пойі́ду. Зна́йити ви шчо, ка́жу йа йім. Ма́йу шче йидно́го коньи́ і коро́ву; йа коро́ву прода́м і вам дам сто ри́нских, а́ли найдьі́т таку́ воро́шку, аби́ йі ві́льічила. 'Али гро́ші аш тогди́, йак буде́ жі́нка здоро́ва. — Зна́йиш шчо, си́нку, ка́жи те́та і гла́дит мине́ по лици́ руко́ў. Послу́хай мине́, пойі́дь шче з неў до Ко́линиц, ўже бі́льше ньіґде ни пойі́диш віта́к. — Та йа́ би пойі́хаў з де́сьить раз, ни раз, коби́ лиш помогло́. 'Али то шко́да за ду́рно гро́ші дава́ти. — А йака́с там на бо́цьі ше́нчи: О, чолові́кови страх ў голові́ жі́нка. Йак сисьи́ ўмре, то́ си возьме́ сьві́жу. — А йа то́йи йак ўчуў тай ка́жу: Ну, то ўже пойі́ду, а́ли аби́ ви прийшли́ до ме́ни, то йа з ва́ми пойі́ду ўраз. — Та коли́? — Аш ў читве́р, бо́рши ньи. — У читве́р ра́но прийшла́ те́та до ме́ни, запри́г йа ко́ньі і пойі́хаў.

Прийі́хали ми ко́ло йидно́йі ко́ршми і ка́жи те́та: Возьми́ но ти хоть з льі́тру горі́ўки до то́йі воро́шки, бо йійі йак ни привизи́, то вона́ сьи гньі́вайи. — Ей, ка́жу йа, йа сьи вирта́йу і коли́ вона́ хо́чи горі́ўки, то вона́ ньічо́ ни зна́йи. — Та ўже йідь, куда́ сьи пу́стиў. — Узьиў йа горі́ўки, шчем ўзьиў ў різника́ фунт солони́ни, прийіжджи́йим ми до то́йі воро́шки, а там йи шчос кільканацьіть фір, шчо поприво́зили тако́ж слаби́х. Ка́жи те́та до ме́ни: Зле́смо ўтра́фили, то́ би йійі лу́жи проси́ти, аби́ нас доўго́ ни трима́ла. — Ей, шчо про́шиньи. Йа́ йі до́бри заплачу́, тай... — Ей, шчо с пла́ти, вона́ хо́чи шче й про́шиньи. — Ухо́дим ми до ха́ти: Сла́ва Йісусу Христу́. — Дру́гі вітпові́ли: На́ ві́ки віко́м, а вона́ мины́ ка́жи, воро́шка: Е, відай ти сьи хоч ўже жини́ти.

— Ей, та де жини́ти, жі́нка ми слаба́. І кланьи́йу йа́ сьи до не́йі і цьі́льуйу ў ру́ку, а́ли с йаки́м се́рцим шчи́рим, шчо йа́к бим сьи ни бри́диў, то бим зуба́ми пиритьи́ў, шчо́би йі відле́тьіла. 'Али йа йидна́ко лише дьі́му зроби́ў, шчо йа йійі поцьільува́ў, то тьі́лько сьи ву́са дотули́ли руки́, а гу́би то шче були́ с пі́ўтора ца́льи від руки́, бо ў ме́ни ву́са вили́кі і на той чис шче були́ побу́риньі, жим ни пригла́диў йіх. Тай ка́жу йа до не́йі: Мо́жибисти шчос мо́йі жі́ньцьі поворо́жили? — А вона́ сьи на ме́ни ўзло́стила: Йа ни йи жа́дна воро́шка, йа льіка́рка. — Стаў йа тай дума́йу: Шкода́ мо́йіх ву́сьіў, шчом притульуваў до руки́. А йа́к бим буў шче і губа́ми поцьільува́ў, то буў бим позаўчира́шну стра́ву ві́льуваў. Тай пішо́ў йа на двір і за́раз поопти́раў ву́са і даўйим ко́ньом йі́сти. І сьіў йим, закури́ў собі́ дзи́ґар на во́зьі тай дума́йу собі́ про ту́йу льіка́рку. 'Али те́та вихо́дит: Ходи́ но, ка́жи, до ха́ти, ўписи́ горі́ўку та почисту́йим йійі! Увійшо́ў йа до ха́ти, поста́виў горі́ўку на сьтьіў, солони́пу і хльіб тако́ж, а те́та ка́жи: Пий но горі́ўку до не́йі. — А йа ка́жу: Та йак, йак вона́ ба́бу во́нде шуру́йи. А то ба́биско така́ те́ньґа, йак коби́ла лижи́т, ца́лком го́ла, горіли́ц, а йа ди́ўйу сьи на ту́йу робо́ту. а ту по́ўна ха́та льуди́й, мо́жи пас бу́ло с пийтна́цьітиро, тай собі́ ду́майу: Тобі́ ни тра, аби́ ба́ба масти́ла, а́ли тибе́ тра, аби́ до́брий дьід вімастиў, то́ бис брика́ла, йак коби́ла. Тай те́та дьу́хайи мине́, аби́ йа пиў горі́ўку до то́йі воро́шки, а йа ка́жу: Пи́йти ви. А йа ни хо́тьіў і та́кі ни пиў, бо до не́йі хто пи́ни, то ў ру́ку цьільу́йи. А йа собі́ ду́майу: Коли́ ти мине́, те́то, суда́ спрова́дила, то цьільу́й ти. І поцьільува́та стара́. Бігме́. Тай те́та напи́ла сьи горі́ўки, пальльи́ла воро́шцьі, дайи́ йі і цмок ў ру́ку. А миньі́ сли́на пішла́ обома́ бо́ками ро́том, шчом ма́ло ни бльу́нуў, шчо вона́ ру́ки ма́ла закоче́ньі по самі́ льікті і миьи́ла сьи ў тьі ба́бі, так йак жінки́ ко́ло ва́лькіў, йак ха́ту валькуйут. 'Али та́йа слаба́ с по́стильі ка́жи: Ей, бо́рши пи́йти, та мине́ ўже дома́шчуйти. — Е, почка́й, за́раз, ка́жи воро́шка, най йа шче ві́пиў дру́гий. Ві́пила йиде́н, дру́гим закусила. а йі́сти ньіц ни хо́чи. А ба́ба та́йа лижи́т горіли́ц. чи́сто го́ла. тьі́лько обі ру́ки покла́ла на ту ну́жду. Бире́ сьи тота́ воро́шка до то́йі да́льі до робо́ти і зачина́йи промо́ву на по́стили. Шуру́йи рука́ми по цицка́х тай ка́жи: Отут мине́ помаца́ти. Пішла́ ни́шчи рука́ми до ньіг, тай зноў пошуро́вуйи і зноў примоўльи́йи: На горі́ помаца́ти, а тут мине́ пошурґа́ти. А йа на той чис пиў горі́ўку, ки́нуў кильі́шок тай ўтьік йим с ха́ти, бо́ ми було́ сти́дно, бо там ко́ло то́йі слабо́йі лижи́ла шче дру́га хо́ра на лу́шку, а йиде́н хлоп на запі́чку горілиц, а дру́гий на ла́ві, а ре́шта сидьі́ла і стойа́ла. 'Али віходит те́та зноў до не́йі тай ка́жу: Просьіт йійі, най шчо ро́бит, а мо́жи ўже шчо робила жі́ньцьі? Най лиш доўго́ ни примоўйи́йи. Йдьіт ви до ха́ти, а йа йду до ку́зьньі, до си́на то́йі воро́шки, мо́жи миньі́ би ко́ньі

піткуваў, бо ми йіхали гостинцем, тай си роги пооббивали, шчо були босьі. Тай кажи тета: 'Али дай шче на горіўку. — Або ўже тойі нима, шчо була на стольі? А там було пирит тим піўтора фльашки, йак йа надыйшоў і сваўйум поклаў фльашку. — Та де, ўже нима. — А деш? — Та віпили, бо вона рас попри рас пйи. Закім йидного слабого обробит, то з десьіть кильішкіў віпйи. — То добра з нейі ворошка, йак вона по кілько пйи. То йак би шче й такий ворожбит, а запертн йіх до лоху, то вони би теньґо ворожили. Бо йа видьіў, шчо вона дужи добри знайи і шче до того файну примову майи. Даў йа тетьі 70 ґрайцаріў тай кажу: Най йак найборши робит, абисмо йіхали. Вона так знайи ворожити, йак ў мого сусьіди йи на обі очи сльіпа і на погу крива кобила, зицирку робити. Тай ўвійшоў йа до кузьньі тай думайу. 'Али ў тьі хвили принесли горіўку тай зноў кличи мине тета. Ходи до хати. — Йа ни піду. Йа шче дам з на дві льігрі, а сам ни хочу пити. — 'Али ходи, бо вона кажи на теби, шчо то йакис пуриц. — Йа ни йи жадний пуриц, йа такий самий, йак і другі, простий чоловік, тьілько йа сьи ни можу свойіми очима дивити на йійі ту роботу, а вухами слухати тоту примову. — 'Али ходи, то наша біда, ти мусиш тирпіти, бо йак йійі ў підлад ни йти, то вона добри ни зробит. — Борши бим пішоў під землью, йак до нейі до хати. Тай ни хочу йти, али мушу. Бо йа би ни стойаў, аби вона й ньіц ни робила жіньцьі, бо виджу, шчо ньічо ни знайи, тай ўзьиў бим жінку на фіру і пойіхаў бим, али потьім би другі казали, шчо буў уже ў ворошки і ни хтьіў чикати і пойіхаў до дому, аби жінка ўмерла, аби ворошка ни льічила, аби маў борши другу. Йду йа до хати, тьілько йа чирис поріг, а ў тьі хатьі так душно, бо вона фурт палит, так йак ў лазни. Тай бире кильішок до рук, ворошка, тай пйи до мени горіўку тай кажи: Ге, ни будиш сьи шче жинити, ньи. Йа виджу, шчо ти хоч дужи другойі жінки, али траба шче коло сейі. Тай ў льіві руцьі тримайи кильішок, а правоў рукоў бире сьи за груди: Отут мине, помацай мйи! А потому руку мижи ноги: Отут мине, вішурґай мі. — Стаў йа так, йак ў ковальих (мурашках). Най би публіка шчо хотьіла говорила, та най би хоть сьвитьі образи с хати повіносила. Напиў йа сьи тойі горіўки, ци хочу ни хочу, пису до губи так, йак йаку трійку тай йим троха покушиў, тай биру тай кладу. А вона кажи: Ей, то йакис шльахтич вилйкий, шчо він ни хочи пити. — Та йак йа буду пити поўний, йак йа троха ўзьиў і то віпльунуў, а йак би поўний віпиў, то бим го вірнгаў, та би казали, шчо то йакис такойі свиньичойі натури, шчо тьілько набраў, шчо аж назад виртаў. А йа того дньи, уже сонци було піт полудним, міг бим буў сьи запричашчити, йак бим буў дзиґар ни куриў. Тай вітзивайу йа сьи до нейі: Бутьти такі добрі. Питришко, та робіт шчо мойі жіньцьі, бо миньі би

йіхати до дóму, ни мáйу часý. — Ге, ба, ни мáйиш ти часý, ти хоч, кобú вонá бóрши загибáла, та абúс жинúў сьи, áли ни ўмре. — Йа йійі за образú, а вонá за гарбузú. Ніи ў дзвін, а дьітько ў клéпало. Тай по тьі розмóві бирé вонá ў мúску водú, льльи і муйý-жінку кóло столá кладé: Сьідáй си, нибóго, та най будý тобі ўже шчос робúти! І зачúла óливо зливáти. І зачила шчос там балáкати, шчо то бýло. 'Али йа пішóў с хáти до кýзьньі, абúм кóньі піткувáў. Тьілько ковáль злáгодиў штúри піткóві, тай післáў минé, абú йа кóньі віложиў з вóза і привіў кóло кýзьньі. Прихóджу йа кóло вóза, зачúў кóньі віпрігáти, а тéта віхóдит с хáти тай кáжи: Запрігáй, бо будéм йіхати до дóму. — Та чумý? — Тéта тьілько відмóвила: Ўже більши ньіґдé ни бýдиш йіхати. — Та шчо, йак, скажіт, та най йа знáйу. А вонá йійі ни пáрила, áньі мастúла? питáйу сьи тéти. — Ньи, ньіи ни робúла, тьілько óливо зьільльила тай минькі потúхо сказáла так, аби жінка ни чýла, шчо шкóда шчо робúти, бо вонá с тóго ни війди, кобú хоть до дóму живý завéсти, абú де на дорóзьі ни ўмéрла. — Ўже йа й кóньі ни кувáў, запріх до вóза і ўйо до дóму. 'Али мойá жінка сьіла на віз і ни мóжи сидьіти, падé. Йак би йі тéта ни тримáла, тó би і ніў мінýти ни стойáла. 'Али тéта тримáла йидпóў рукóў за плéчі, а дрýгоў за грýди. А вонá гóлову так спустúла, йак би ўже з нéйі тáкі дух віходиў. Йа сьи спýдиў ўже сам і ўвірíў йим, шчо вонá знáйи, тотá ворóшка. Прийійхаў йа до Тоўмáчи до міста, зіньіс йа жіньцьі скльйнку пúва і жінка трóха віпила і йа зáрас пойіхаў. Зробúла сьи гі чирствішча. А ў той чис, йак вонá ў тóйі богúньі булá ў хáтьі, то віт тóго пýху і дýху, вонá бýла так слабá, туму так дýжи тьйшко зьіўйила булá. А йак пúва віпила, зробúло йі сьи трóшка холодньішчи і лéкши. Йідим ми до дóму, і дорóгоў с тéтоў обóйи розмоўльйим. Кáжи тéта: Ўже більши ньіґдé ни пойідиш, бо колú ворóшка казáла, жи вонá ни війди, то пéўни, жи ўмре. Йа ўже тобі сама ни кáжу більши ньіґдé йіхати. — Прийіхаў йа до дóму і ни дúўйу сьи, шчо ворóшка льічúла. Будý йа типéр сам льічúти. Загріў йа пúва ніў гальби так, аш кипіло, дві йайцú ўбиў, пиримішúў, ўкриў дóбри йі, даў йі віпити. А вонá миньі кáжи: Йа вúджу, шчо ти хоч минé задушúти. — Ўже ми ўсьо йидно́, ўже типéр сьи душú. Йак мáйиш жúти, то жий, а ньи то ўмирáй. І робúў йа йі той інтéрис кільканáцьіть вéчиріў, хоть вонá ни хтьіла, áли йа сúлуваў і мýсьіла пúти. До пáру нéдьіль стáла мойа жінка здорóва і Бóгу дьйкувати і до нúньька. А йа возúў від Николáйа, від грýдньі, до Пéтра, цьілúй ніўрік, шчо ни бýло тúжньи, абú ни буў ў ворóшки і то ўсьо за дýрно. Віносиў грóші за фáйньі бикú до тих богіў, а пúво минé коштувáло ўсього корóну.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Данила Гнатюка.

371. Злодій, перед яким втвирали ся замки.

Буў оди́н Ма́цько Ла́йпак, с Пужник. Пойíхаў він на спа́цир, йак служиў при во́ску, при ула́нах і цыли́й цуґ пойíхаў, прийíхаў з ними так дале́ко за сило́, а там йи оди́н домо́к фа́йно забудо́ваний. Прийшо́ў він до то́йі ха́ти, пообзира́ў і ди́вит сьи, йак там ў комо́рі за́мки пахо́дьи сьи. Стойі́т комо́ра на підло́зьі, ко́ло не́йі за́мок ви́сит, коло́тка те́ньґа, так йак ши́нка вигльида́ла. Прийíхали лиш с спаци́ру, ско́чиў він до ковальа́, ўзьиў собі́ ре́шпіль (пильник) і гово́рит до Іва́на Кіндрата: Іва́ни! Піде́м ў ве́чир там, де́смо обзира́ли, де́ йи вили́ка коло́тка ко́ло за́мка. — Вітповіда́йи Іва́н до Ма́цька: Йа́к ми там зайде́м? Там йи два пси припийтих на ланца́х. — Ой ни бі сьи, дурни́й, ми собі́ дало́ ра́ду. Озмем си зрібний клубо́к, намастимо́ ло́йом, пес сьи буде́ забаўльа́ти, а ми́ сьи буде́м до комо́ри добува́ти. — Узьиў дручка́ до рук, зава́жиў за две́рі, ни руша́йут сьи. Викига́йи пи́льник з за по́йаса, пирите́р скоўбу́, пробу́йи дручком дру́гий раз. І ми́слит собі́: Там йи вили́кі гро́ші, коли́ на два за́мки замкне́но. — Пова́жиў він дру́гий раз, ві́хопили сьи две́рі, ўхо́дит до сириди́ни і шука́йи за скри́ниў. Висува́йи шуфльа́ду, нама́цуйи пи́йтку гро́ший. Йак нама́цаў пи́йтку гро́ший, аш типе́р ўже хоро́ший. Дьібра́ў ско́рши охо́ти бі́льши, шче трісе́ Ла́йпак гі́рши. Наді́баў ў ба́нтах са́ло, ві́тьих за две́рі, подайи́ Іва́нови Кіндратови. Пода́ў йиго́ за парка́н, а сам зачи́ў шче шука́ти за йи́нчими рі́чами. Наді́баў при́дива пи́ить повісим, шчапи́ў тото́ до рук, віно́сит на двір, ка́жи: Іва́ни, ўже бі́льши нима́ ньічо́. — 'Али шука́й, бо шче шчос йи! — Наді́баў він шче шти́ри мі́рі полотна́, мі́рийи чи́рис ха́ту, йи ві́т по́стильі до вікна́. Йдем ми оба́ доро́гоў, пирипуска́йим сьи: То він нисе́, то йа нису́, аж на ми́ньі соро́чка мо́кра. Ка́жи Іва́н: Ти, Ла́йпак, гада́йиш мине́ обірва́ти ко́ло то́го са́ла? — Ўзьиў він то са́ло, нисе́ сам. Прино́сит до каса́рньі, побуди́ў рекру́тьіў: Йі́шти, хло́пцьі, са́ло і ни призна́йти ньі́ґди ньіко́му, ві́тки воно́ тут поста́ло. — А до то́го ґосно́дари ходи́ў вахма́йстир до доньки́. Сказа́ў ґазда́ вахма́йстрови, шчо ў не́го пропа́ло то́йі ночи: придиво, полотно́, сало. Йа́к би то було́ до́бри, коби́ ти миньі́ тото́ найшо́ў. То йиго́ ньіхто́ ни шчапи́ў, йак ула́ни. — А вахма́йстир ка́жи: Чика́й! Прихо́дит до до́му і тромфу́йи ула́ни, ци ни зна́йди. Пітхо́дит, ци́ би вони́ сьи котри́й ни призна́ли, жи шчось зна́йи о тьім. Кли́чи штельфиртре́тира Кі́ндрата вахмайстир Крушиньский. Прихо́дит Іва́н Кі́ндрат, салытиру́йи і пита́йи, чо́ ва́хмістш хо́чи. — Котрі́ ула́ни до́ма ни ночува́ти? — Уши́сткі ночуйут. — Ула́ни сала́ закра́ли ў сильі́. — Проши па́на вахмі́стша, ула́ни мойі́ ўши́сткі до́ма почу́йут. — Чика́й, улан штильфиртретир, побачим, ци буде́ш ка-

пра́лем. — Стаў Кіпдрат і задума́ў сьи. Ки́мит віи за то са́ло, а́ли ни ска́жи, хо́ть би шче бу́ли шти́ри льу́ди. — Мильду́йи пан вахма́йстир до па́на рітмайстра, шчоби́ ўзьи́ти ула́ни до гопта́ху, аби́ ста́ли і трима́ти, жиби́ сьи призна́ли. Надьійшо́ў пан рітма́йстир і антриту́йи льу́ди. Моро́с тьа́шкий па дворі́, гі́ршого ни бу́ди; йакжи віи йіх зьі́браў ба й до ку́пи, котри́й го́лий буў, го́лий: у́лан Хо́лод го́лий буў та́кжи, йа́к му моро́з доку́чиў, му́сьіў зьізна́ти, шчо Ла́пйак ходи́ў с пи́льником са́ло добува́ти. Добуў Ла́пйак, шчо візьі́та ўпа́ла на ца́лий цуґ, за са́лом шука́йут, пиритрісли́ ўсьі лу́шка і ў ца́льі шкадроньі ўсьі стри́хи, ньіґде́ ни могли́ знайти́. Гово́рит рітма́йстир до ула́на Хо́лода: Йак ти зна́йиш, шчо Ла́пйак шчапи́ў са́ло? — Бо віи приньі́с до каса́рньі і буди́ў ўсьі рикру́ти, аби́ вони́ бра́ли са́ло, йі́ли. — Ула́ни Ла́пйак, призна́й сьи, ци то пра́ўда, бо Хо́лод за те́би сьвйаду́йи. — Па́ньи ротмі́стшу, са́ло йи. — Скажи́ж де? — Йак йа мо́жу сказа́ти де, йак така́ на шкадро́ну тьишка́ візьі́та паде́? Го́лови вили́кі ма́йити, та за са́лом шука́йти. Хоть ма́йти, хоть ни ма́йти, то го ни знайде́ти. — 'Али Ла́пйак, призна́й сьи, бо Бриґі́тки чика́йут. — Ла́пйак ка́жи: Са́ло йи ў цу́ґу, а́ли ви йиго́ ни знайде́ти, хоть бисти шче бі́льші го́лови ма́ли. — Так рітмайстрови при́кро ста́ло, шчоби́ ни бу́ло бі́льшого фільозо́фа по Ла́пйака. Йак рітма́йстир ўмі́йи гу́сто шука́ти, а Ла́пйак ўмі́йи шче густьі́шчи схова́ти. Йак шука́ли, так шука́ли, наре́штьі на тьім сьи розйидна́ли. Повирта́йи сьи до Ла́пйака зноў рітма́йстир: Призна́й сьи, бо Бриґі́тки чика́йут. — Йа ўже сьи призна́ў, най лише́ шука́йут, бо йи ў цу́ґу са́ло. — Та́жи йак йа тибе́, Ла́пйак, найшо́ў, жис сьи му́сьіў призна́ти, так му́сиш і показа́ти. Гапта́х! — Йак Ла́пйак стаў гапта́х, йак йиго́ рітма́йстир ў пи́сок ўдраў, аш му́сьіў сво́йіми очи́ма показа́ти, де тото́ са́ло стойа́ло. Воно́ йи тут під ста́йниў, де тру́глья стойі́т, піт тру́глиў, де сьи гньій вікида́йи. — Ла́пйак, де ре́шта бі́льши рі́чіў? — Йак йа показа́ў, де са́ло, то й рі́чи там, де са́ло. — Шука́йут, шука́йут, не ўдайи́ сьи йім, аби́ знайшли́. Му́сьіў Ла́пйак показа́ти, де полотно́ стойі́т: Піт коньом Етельире́том, так назива́ў сьи, ў што́ньтьі запако́вани. — Вітьиг полотно́: От йи о́зди. — Ла́пйак, а де шче йи при́дива тро́ха? — Па́ньи вахмі́стшу, нима́ лише́ пйить повісим. — А деш? — Йи ў цу́ґу. — Вільіз на стрих, знимайи ма́ндиль соло́ми зо стри́ху, розйи́зуйи йиго́ і вітьига́йи при́диво. — Ла́пйак, призна́й сьи, де пйить ри́нских гро́ший. — Па́ньи ротмі́стшу, ў ме́ни ўзьиў тро́ха Чмі́ла, тро́ха Ши́мшун, а ре́шту Йа́нкиль. — За шчо́ ти йім даў? — Одно́мум даў за горі́ўку, дру́гому за булки́, тре́тому за сир і ўсьі три́ сьи подьіли́ти. — Йак сьи Ла́пйак призна́ў за ўсьі што́ки, ў ве́чир о читве́ртьі годи́ньі бирут Ла́пйака до вили́койі му́ки. Привили́ йиго́ на вахци́мбру, замкну́ли го ў ґайда́ни: Типе́р ти Ла́пйак сиди́ тут до коро́ткойі ма́ми! Сидьі́ў Ла́-

пйак три дни. Випустиў йиго́ на гоф, походи́ў Ла́пйак дві годи́ньі, запира́йи йиго́ паза́т само́го. Дру́гий день пуска́йи йиго́ і дума́йи собі: Чо́ ти буде́ш так ду́рно сидьі́ти і мина́ш фасува́ти? Йди до маґази́ну, та буде́ш му́ндур кльу́пати. — Ка́жи Лапйак до вахма́йстра: Йа шче контитньі́шчий, аби́м пішо́ў на йи́нший сьвіт, бо тут зле, ўсе замкне́ний, та замкне́ний. — Пішо́ў до маґази́ну, кльу́паў му́ндур ца́лий день, пирид ве́чиром ў дру́гі годи́ньі шчапи́ў пантальо́ни чирво́ньі піт сво́йу ула́пку і пирида́ў йіх до цу́ґу у́ланови Хо́лодови. А Іва́н Кіндрат пообзира́ў сьи і пізна́ў, шчо вони́ не ві́датьі з маґази́ну, бо шче нима́ ну́мира під ни́ми. Пита́йи сьи Хо́лода: Де́ ти, Хо́лод, дьіста́ў йіх? — Ой, ка́жи, миньі́ Ла́пйак з маґази́ну пода́ў. — Ой, Хо́лод, буде́ біда́, Ла́пйак ў аре́штьі, шче й ти буде́ш. А той Хо́лод посьцьі́вий буў, шчо сьи бойа́ў ду́жи то́го аре́шту, ўбіґа́йи до Ла́пйака, ка́жи: На тобі́ твойі́ пантальо́ни, чоловічи, ни хо́чу с тобо́ў жа́дного дочиньі́ньа ма́ти. Відда́ў йиму́ пантальо́ни, прибіга́йи до цу́ґу, пита́йи сьи штильфиртре́тир Іва́н Кіндрат: Цис ти йиму́ відда́ў? — Відда́ў. — Ма́йиш рихт, шчос відда́ў. Ти би маў ниприйи́мньісьть, а йа по́при те́би нисла́ву, а він йак сьи замасти́ў, то йиму́ йидна́ко, а мм потрибу́йим служи́ти, то ми потрибу́йим чи́стьі жи́ти, шчоби нас ньіхто́ ни цамува́ў, аби́смо були́ спокі́йньі. — За кі́лька день він сьи на́дьійаў бриґа́ди вили́койі, Ла́пйак, а́ли рітма́йстир до́брий буў тай го с то́го ві́ручиў, лиш ві́сидьіў пйить день ў аре́штьі. Віта́к йиго́ ві́пустиў з аре́шту, пирибу́ў він два дни ў цу́ґу, а на тре́тий день пішо́ў ў ве́чир до міста. А то́ сьи дьі́йало ў пйи́тницу на суботу; зальіз до скле́пу, схопи́ў дві па́рі чобі́т фа́йних і ўтьіка́йи до цу́ґу. Ўтвори́ў каса́рньу, збуди́ў штильфиртре́тира Іва́на Кіндрата: Устань, Кіндрат, шчос ти ска́жу. Йа йшоў доро́гоў, а йіхаў швец напире́д і йа знайшо́ў дві па́рі чобі́т фа́йних. — Вітповідайи до не́го Кіндрат: Мо́жи ти ўкраў? — 'Али бій сьи Бо́га, йа тобі ка́жу пра́ўду шчи́ру, шчо йа знайшо́ў. — Призна́й сьи, бо йак йис ўкраў, то йа буду́ зна́ти, йак сьи застосува́ти, а йак йис найшо́ў, то ни тра́ба сьи хова́ти, бо з знайде́ним ньіхто́ сьи ни хова́йи. Узьиў Кіндрат дві па́рі чобі́т від не́го і замкну́ў до сво́го куфе́рка. Прибіга́йи Жид Сру́лько, склипа́р, ўповіда́йи сьи до капра́льи, Андру́шка: Па́ньи ка́праль! Коби́ ви шчос сльіди́ли, бо ў ме́ни пропа́ло дві па́рі чобі́т. — Іва́н Кіндрат ўже чу́йи та туту́ тругу́льку піт паху́ та дальі тругу́йи. Ві́ньіс він у мі́стьі Мо́стах за цви́нтар, а ві́копаў граба́р йа́му на мирцьа́, а він ни бага́то ми́слиў, та чо́боти ў туту́ йа́му, прики́даў тро́ха, тай ўтьік до цу́ґу. По цу́ґу звивок за чобітьма́ ти́ми. Ка́жи Ла́пйак до Кіндрата: Ужес сьи скриў? — Ото́, коби́ ми здоро́ви, чо́боти з мирце́м похо́ваньі. — Иак сьи Сру́лько звину́ў, зачи́ў і по гроба́х шука́ти. Ни найшо́ў ньіґде́, бо були́ прики́даньі зимле́ў. Уже сьи Ла́пйак ни бойі́т. Чика́й, Сру́льку, йа сьи ві-

рихтуйу. — Оґо́, Ла́пйак, шчо миньі зро́биш? — Хіба сьи схова́йиш с склепом під зе́мльу, бо ти за́мкіў таки́х ни ма́йиш, аби́ йа йіх ни ўтвори́ў! Сру́лько біґо́м до до́му, до вікна ши́би дубильтові поўстаўльи́ў, до двири́й колодо́к начіпа́ў і льаг собі спа́ти. Прийшо́ў Ла́пйак до не́го, пообзира́ў сьи: Е, Сру́льку, типе́р сьи буде́м вита́ти. Йак ўзьиў дзильізний гак до рук, йак ўзьиў сьи ўвиха́ти, аж му́сьіли Сру́лькові дьіти с ха́ти ўтьіка́ти. Сру́льку, Сру́льку, повирпи́ сьи, шче до сво́йі ха́ти, буде́м сьи шче по дру́гий раз вита́ти. Ни слу́хаў ўже Сру́лько то́йі мо́ви. Віскочиў Ла́пйак за ним, біґо́м да́льі, здоганьа́йи. Обіздріў сьи Сру́лько наза́д, Ла́пйак го́нит, так тьи́шко ступа́йи, аш сьи боло́то розльіта́йи. Пода́ў йиго́ Сру́лько до су́ду. Прихо́дьит до су́ду: Шчо ти ма́йиш Сру́льку з Ла́пйаком? — Він ў ме́ни чо́боти ўкраў і каза́ў, шчо йа тобі нагада́йу. Йа прийшо́ў до дому, замика́ў собі две́рі на пйить за́мки́, а він ўтвори́ў. — Вітки ти, Ла́пйак, тьілько кльучіў маў, шчо ти́ сьи до ийитьо́х за́мкіў добува́ў? — Мо́вит Ла́пйак до призе́са: На шчо миньі кльучіў дзильізних, йак йа майу ў кулацьі с трави́. — Покажи́ де! — А вот о́зди піт пінцьінами ми стойіт на самім складьі. Показа́ў він йиму́ туту́ траву́, ка́жи: Ла́пйак, де ти тото́ дьіста́ў? — Миньі рідний брат даў. — Замкну́ли Ла́пйака, трима́ли бис кільканацьіть ча́сьіў ў кримінальі, віпустили йиго́ на спа́цир, ка́жи він до кльучника: На шчо ви мине́ замика́йити? — На тото́, аби́с сидьіў. — Чи й на ме́ни за́мок йи? На́ ме́ни сьи две́рі ни замика́йут, бо йа кльуч ў кулацьі майу. — Покажи́ миньі той спосьіб. — Замкни́ две́рі тай буде́ш ви́дьіти. — Замкнуў він две́рі, злапа́ў Ла́пйак за за́мок, показа́ла сьи пра́ўда, щчо́ сьи ўтвори́ў. Прихо́дит кльу́чник до су́ду, мильду́йи: Ни трима́йти йиго́, бо він і сам ўтиче́ і злодьійі повіпуска́йи. - Пусти́ли Ла́пйака на сьвіт до йиго́ шкадро́ни, с шкадро́ни йиго́ відда́ли до цу́ґу. Статкува́ў Ла́пйак ца́лий місьиць. По місьици нагада́ў собі Сру́лька, пішо́ў до ку́зьньі до ковальа́, ўзьиў собі ра́шпіль, прихо́дит до Сру́лька, зла́паў за две́рі, две́рі му сьи ўтвори́ли, Сру́лько спит. Вітьига́йи пи́льник з за по́йаса, йак бухну́ў Сру́лька ў гру́ди: Аш типе́р тобі, Сру́льку, ньіц ни бу́ди. І бу́тьти здоро́ви, Сру́льку, бо йа йду. Тай пішо́ў. Так він ўмі́ў за́мки ўтвира́ти, а дзильізьи́ браў на оборо́ну.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

XIII. ХМАРНИКИ.

372. Чому буря не шкодить усюди?

Говорят, що є діди, котрі вміют відганяти хмари, дощі, град. Вни якось говорят пацїр від кінця тай шче приговорюют щось. Хмара піде аш за границю. Зараз за границев ци дощ, ци град вибє в поли до крихти, столочат, а тут в тім селї дасть спокій.

Зап. 1903, від Ст. Должанського, в Дрогобичи, В. Левинський.

373. Улашковецький хмарник.

Ми були ў Ласкіўцьох на жнивах. Оком ан вийїздит сыйати ріпак, ми оту́т (показує) ўйęжимо йачмінь, а оту́т буде ріпак сыйати. І вивіў парупка і хлопцьи: хлопиц буде коньі водиў, а пару́бок підкидаў борони. Хлопиц маў пйętнацьіть льіт. І кажę до окомана: Йа би вам, паньі, нę казаў тут сыйати ріпак нинька. — Чому? — Бо, каже, с того ріпаку нę буде ньіц, ми будем йęго сыйати другий раз. — А окоман кажи: Ей, ти дурньу йакийсь! Мęньі першинка сыйати ріпак? — Посыйали ріпак, зачинайут волочити. Волочут йęго до полудньę, а ми ўйęжęм йачмінь. Хмара вітци від Бучичи пітходит тамтуда, тай гримит ў ньі. Пустили коньі на полуднę, а той хлопиц дві бороні до гори зубами спер і піт тоти бороні сыў. Посидьіў, посидьіў під ними і ўстаў, с себе шматьę зьібраў, перęвęрнуў на виворіть і зноў сьи ўбраў. І так ходит, ходит, ми хочęмо носити йачмінь, бо, кажęмо, дошч буде; а він кажę: Нę бійтę сьи, ньę! Йак прийшла хмара, йак ўзьило гудьіти, а він ходит тай кажę: Агій! таже видиш, жи ту хльіб, отуди йди! —

Тай йак ўпа́ла ту́чи, зыбра́ла рільу́ до чи́ста і ўпакува́ла ў ло́зи на доли́ны, а на йачмі́нь навіть не покропи́ло ныч о́. Вильіта́йę окома́н по тым ўсым і ми йęму зача́ли росповіда́ти за то́го хло́пцьи, а він хло́пцьи до двора́, тай го пęрęбра́ли, ўже го ўзьи́ли від ко́ний тай зроби́ли з не́го тако́го паничи́, ўже бі́льшę нę буў при ко́ньох.

Зап. в червни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від Ігната Косїнського.

374. Шешорський бурівник.

Буў йим ў Шешо́рах і видьі́ў йим чолові́ка, котри́й розганьи́ў хма́ри і ни допуска́ў градьі́ў, аньі жа́дних ули́віў на шишо́рский ґрунт і сило́. Чолові́к буў зро́стом сире́дний, чорньи́вий і похму́ристий, а так докла́дни знаў градо́ві хма́ри і ўли́ўньі роспраўйи́ти, жи наколи́ хма́ра страшна́ надьійшла́ по́нат камара́льскі льіси́ до грани́цьі то́го сила́, буріўни́к ви́йшоў напро́тьіў тих хма́ріў, пирихристи́ў йіх і примо́виў до них і за́раз хма́ри сьи роздьіли́ли і йидньі пішли́ йидни́м бо́ком по́за грани́цьу, а дру́гі дру́гим бо́ком і ньі́ґди ў тьім сильі́ від гра́ду і від ули́ви пошкодо́ваний на́рід ни буў. За тото́ браў віт ко́ждого ґазди́ призначе́них па́ру ґа́рцьіў збі́жи ро́чни і по десьіть ґре́йцаріў грі́шми. І іна́кши го льу́ди ни назива́ли, лише буріўнико́м.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від О. Розовського.

375. Як панови збила буря лани.

Раз ішо́в яки́сь пан і то була́ польо́ва доро́га. Ні́би той пан хотів іти́ польо́вов дорогов. А надійшов хлоп, жи знав о тих рі́чах ве́длуґ бу́рі, мо́жи і не хтів того пана пусти́ти. А над'їхав знов пан таки́й, котри́й ма́є свій фільва́рок, як пан от в Ри́хтичох. Тай той пан повідає до пе́ршого: Най пан їде мойо́ў доро́гов, нічо́го вам сї не ста́не. — Тай пішо́ў пано́к, пішо́ў собі́ паньськов доро́гов. А за хви́льку зроби́ла сї хму́ра мале́нька. Наста́ли гри́моти та бли́скавиці. І пізнійше то́му па́нови, що позво́лив їхати свойов доро́гов, збило лани́, тілько болото зоставило.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Ст. Должанського, В. Левинський.

XIV. ІНКЛЮЗНИКИ.

376. Інклюз хлопцем.

Йик чоловик візме йийце пискліўки (курки) чорної, покладе пид ліве плече, девєть день на печі, поза горном, буде сидіти, нічо до никого ни говорити, ни обмивати си, за Бога ни гадати, то девятої днини випустит хлопця-инклюза. Запитайи си тот хлопець-инклюз: Куди йти? — Йди ў пид! — Видтиў си вертає тай до чого єго схоче, ци до худоби пасти, щоби добре вело си, ци до бжіл, ци до гроший, може єго пислати, то и з каси вибрати, а як хто побійця, то ў бійці єму помагає, ніхто єго ни побйи, бо тот хлопець єму побідит, ци до скрипки — додавати охоти ў данци людям, ци стрільцеви приведет зьвір.

Зап. в серпни, 1902, в Головах, Косівського пов. від Мих. Зеленського, Л. Гарматій.

377. Як зробити інклюза?

Срібний гріш тре положити до ластіўчиного гньізда і нех сьі там ті праўдиві ластіўки вимножит, ті молоді відлитьет і зноў прилитьет і зноў сьи вимножит. І потім допіро той гріш взьети сибі до кішеньі і допіро піти сибі шось купити за него і він назад прийде до кішеньі.

Зап. в червни, 1902, в Камінці Стр., від Б. Адамовича, А. Веретельник.

378. Звідки береть ся інклюз?

Щоби́ ма́ти інклюз, робит сї так: Треба злапа́ти живо́го лилика. Того ли́лика тре́ба зарі́зати чи ґрейцаром, чи шустков, чи реньським. Як вже сї заріже, то сї носит ре́нській через девіть днїв під па́хов. Не треба через той чес анї мо́лити, анї до церкви хо́дити, анї дзвонів чу́ти. Як так сї ро́бит, то с того ре́нського робит сї інклю́з. 'Але хлоп зараз спізнає, чи гріш є інклюзом, чи нї. Як натрафит на інклюз, то бере гріш у зуби, подержи́т тро́ха в пере́дних зубах, тай вже по інклюзї.

Зап. 1902, в Ясеници, Дрогобицького пов., від Ів. Багрія, В. Левинський.

379. Як дістати інклюз?

Би ма́ти інклю́з, тре́ба ви́йти на роздоро́же, там де чоти́ри доро́ги сї сходят в ночи́ по 12 годинї. Там сї викли́кує нечи́стого. Вихо́дит нечи́стий тай пита́є сї: Чого́ хо́чеш? — Хо́чу інклю́з! Так три ра́зи. А за тре́тим разо́м дає єму́ нечи́стий гріш, чи ґре́йцар, чи ри́ньський — інклю́з. Чоловік все ним ору́дує тай все до не́го верта́є.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від Сеня Кушнїра, В. Левинський.

380. Інклюзове товариство.

А зноу́ я чуу́, що у Льво́ві є таке́ това́риство, що дає́ інклю́за. Я таке чув від їдно́го Жи́да. 'Але ци пра́вда — не зна́ю.

Зап. у сїчни, 1903, від Кучиндика, в Дрогобичи, В. Левинський.

381. Що робити, аби мати інклюз.

Говорять, жи єст таке́ това́риство. Хто хо́че ма́ти інклю́за, му́сит вступи́ти до то́го това́риства. Му́сит три ра́зи плюва́ти на хрест, переступи́ти і передопта́ти. Това́риство пото́му видає́ єму чи ґре́йцар, чи ри́нський. А він с тим йде. Купу́є і вида́є, а він у́се до не́го прихо́дит.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від М. Добрянського, В. Левинський.

382. Де продають інклюзи?

Кажут льуди, жи йак хто хочи знов купити собі інкльуза (властиво льуди ни купуйут, но Жит), то піде до Лашковиц, там такий йи, жи продайи — по крадийинци.

Зап. 1902, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

383. Намість інклюза гадина.

Буў у нас ў Головах Контраш Танасій, що граў ў скрипку. Закортіло єго до скрипки спровадити собі інклюза. Пишоў до Сиготу, а там є такі боўтарі (бударі, крамарі, що крам мають у будах), що інклюзи продают. Входит до склепу, а боўтар питає: Хоч купити? — Хочу! — Ни знаю, ци купиш. — Видоткаў флєшку, а з неї пустила си гадина з трома головами д нему, ид Контрашеви. Контраш си спудиў, верг си, а боўтар кулаком ўтєў ў шию, ногою ў зад и гераўс, вон на двир и каже: Ти гадаш, що то так йик будь інклюза держити? Йик си боіш — не купуй! — То треба твердого, шоби си Бога ни бойиў.

Зап. в серпни, 1902, в Головах, Косівського пов., від Мих. Зеленського, Л. Гарматій.

384. Знайдений інклюз.

Йа́кьим ішов так биз дорогу і здибавим штири нових — таких стародавних, грубих. І ступивим до коршми і випивим горівки за тих штири нових. І потому йа́кьим пішов на місци — на то, де ма́вим прийти, сьагнувим до кьишеньі — було́ ішче більши гроший і тих самих штири нових — той інкльус.

Зап. від Ґреська Роґовського, в Будзанові, Теребовельського пов. О. Деревянка.

385. Як інклюз освоюєть ся?

Йак прийде цивільний*) до коршми випити горівки альбо шчось... альбо так за чимось і так платит. І тогди він — Жит — дивит сє

*) Оповідач що йно вийшов з войська. О. Д.

і зарас йакось хитайи сьи той інкльус — та́йак живий. Тогди йиго шинькар бире і накривайи кьильішком. Тримайи добу піт кьильішком. А потому вже сьи освойіт... і кьидайи мижи гроші.

Зап. 1901, від Ґреська Роґовського, в Будзанові, Теребовельського пов., О. Деревянка.

386. Інклюз не втїкає з кулака.

Котро́й Жит дьістани інкльуза віт хлопа йакого (бо то часом хлоп ни знайи, віт когось дьістани і другому дасьць), йак дьістани інкльуза, то ф кулацьі го затисни тей тримайи. Бо він с кьишеньі фтьіче, а с кулака ни фтьіче.

Зап. 1902, від Ґреська Роґовського, в Будзанові, Теребовельського пов., О. Деревянка.

387. По чому пізнають інклюза?

Йак принесут податок до суду — дайи чоловік за податок гроші. І зйавит сьи інкльус мижи грішма і кладут на мармуровий стіл і зарас інкльус скачи. — Пізнати інкльуза, бо зара гріш той скачи. І зара того інкльуза злапайут, пишут навіть в ґазеты, шчо зла́пали інкльуза і зара прибйут на сьцьіну і вже ни піде ньіґде.

Зап. 1902, від Ґреська Роґовського, в Будзанові, Теребовельського пов., О. Деревянка.

388. Чому в касах мармурові столи?

Інклюз покладений на мармурову плиту не покладе си йик кождий иньший гріш, а лиш покотит си. Йик покотит си по плиті і паде на землю, то касієр назад подає тому, що платит, бо то інклюз. А інклюз йик би си попаў ў касу, то забраў би ўсї гроші з каси тому, у кого буў. А за те ў касах мармурові плити, щоби пізначно було, котрий інклюз, щоби не затратити гроший з каси. Найбільше інклюзів є у Туркіў.

Зап. 1903, від Петра Донекового, в Головах, Косівського пов., Л. Гарматїй.

389. Інклюз на стїнї.

Менї єдéн хлоп з Дерениць казáв, що дав му нечистий інклюз. Він орýдував ним чéрез цїлий рік. Де го дав, той все до ньóго вертáв. Як раз прийшóв до Жида, то дав му гріш. А Жид зáраз спізнáў: Ти дурний ґóю, ти гадáєш, що я не знаю, що то є? — Тай взєв гріш тай прибиў цьвóком до сьтїнй. Від тóго чьисý хлоп не мав інклюза.

Зап. 1902, в Дрогобичи, від Сеня Кушнїра, В. Левинський.

390. Як баба позбула ся інклюза.

Та была бáба і мáла такý шýстку, áли ни знáла, дé йі ўзьалá. І ўна собі ўсе йшла до Льутóвишч, та собі купила сóли і шче там дечогó і шýстку принéсла. І зрáзу — тá си льубовáла, а потóму хотыла сьа тóго збыти, та не знáла йак. 'Али йі так повідáли, жибы ўзьалá та переўйазáла вóлосом с кіньцького хвостá і бы положила піт кáмінь кóло лáўкы, кады льýде хóдьат. Бáчу клáла, та йі сьа не хотыіў лишити. 'Али йак выйшла раз до Льутóвишч і ўзьалá си сóли і Жидыіўка ўзьалá ў нéйі тотý шýстку, подивила сьа і ўвидьіла, шчо тотó йи. Пльýнула на ньу, ўдáрила йі так долóнеў і ўже лишила сьи ў тóйі Жидыіўкы. Вонá называла сьа стара Лéсьова і сама небішка оповідáла, йа перáс чуў від нéйі; áли не знáла, де ўзьалá.

Зап. в марті, 1899, у Мшанци, Старосамбірського пов. від Гриця Оліщака Терлецького.

391. Як згубити інклюз?

Одна жінка ішла на йармарок і здибала такий старий гріш. Знайшла той гріш і пішла до міста і купила хльіп за него, а по йакімсь часьі зобачила гроший більши і той самий гріш. І зара сьі радила других, шо з ним зробити. Тійі казали йійі, шчоби вона йиго пропила. Вона йак пішла з ним на шиньк, випила горівки і дайи той гріш Жидови. А Жит кажи до нейі: Десь ти йиго взьила? — Вона вітповіла йиму, шчо вона здибала. А він казав йійі, шчоби вона поставила на то саме місци, тим самим боком, то він сьи йі вітчіпит.

Зап. 1902, від Осипа Деревянки, в Будзанові, Теребовельського пов., О. Деревянка.

392. Жид — інклюзник.

Ў нас буў такий йиде́н Жид, жи ла́годиў кожу́хи. Али він маў тих двацьить пйить ґре́йцаріў, жи то було́ ў ку́пі і шчо ра́ньи ходи́ў за тих два́цьить пйить ґре́йцаріў до скле́пу муки́ бра́ти. І ўсе йак озьме́ то́йі муки́ тай прийде до до́му і зноў тих двацьить пйить ґра́йцаріў йи. І так бис три ро́ки. Так то́го склипара́ зийшчиў і диўни́м ди́вом ньіхто́ ни міг зна́ти, шчо́ то йи. 'Али при оста́тку прийшо́ў купува́ти до скле́пу крупі́ў там, цу́кру, герба́ти, до́ста так, жиби́ то коштува́ло двацьить пйить ґра́йцаріў, так си ві́рахуваў. А той склипа́р запичитаў му ўсьо і ві́даў. І той дава́ў йиму́ два́цьить і пйить ґра́йцаріў, а склипар ўзьиў і затисну́ў йіх ў ру́ку і ки́нуў на маймуро́вий сьтьіў, а вони́ зачи́ли підлы́та́ти. Ожи, ка́жи, ви́диш — до то́го Жи́да — то ти даўно́ бире́ш від ме́ни тих два́цьить пйить ґра́йцаріў! — Заска́ржиў він до су́ду то́го Жи́да. 'Али ньім шче заска́ржиў до су́ду, то тих два́цьить пйить ґра́йцаріў, ўзьиў цьвик і проби́ў ґиру́ ў них і заньі́с до су́ду. Прийшли́ тирмі́на і пішли́ до су́ду. То́му Жи́дови осуди́ли ў су́дьі поплати́ти за тих три льі́та, шчо́ си той склипа́р жида́ў, а за то́йи му шче ўсуди́ли три мі́сьицьі аре́шту. 'Али шчо с того, той ду́жи буў Жид бі́дний; шчос му тро́ха повирну́ў, а тото ре́шту вітси́дьіў, шчо му засуди́ли і бі́льши с тим ни гиндльува́ў ўже. То він шче й до се́го чи́су називайи сьи „инкльу́з". Типе́р гиндльу́йи дранка́ми у мі́стьі, у Манастири́сках.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Мельничука.

393. Як інклюз притягав чужі гроші.

Йи́нджий Шинка́йло буў кушньи́р і роби́ў ў йидно́го вили́кого ґазди́ майу́чого кожухи́ ў ха́тьі. Поробі́ў му кожу́хи, ду́жи си го сподо́баў той ґазда́, шчо шико́ўно му поробі́ў, йі́сти му дава́ў до́брий ві́кт, а по скінче́ньі робо́тьі заплати́ў му фа́йно, потрактува́ли сьи і ґазда́ ка́жи: Ходьі́т, шче вам дам фа́йний пре́зент. Ходьі́м до комо́ри. — Ўвійшли́ до комо́ри, підоймі́ў підло́гу, одну́ до́шку, а там ві́сьім баньки́ў шчос сами́х сорокі́ўцьіў. Бирі́т си, ка́жи, котри́й вам сподо́байи сьи зве́рхи оде́н сороковéц; вам сьи придасть. — Ўзьиў він оде́н сороковéц ў кише́ньу на тоти́ гро́ші — а самі́ даў сорокі́ўцьі — йшо́ў він до до́му, повирну́ў до ко́ршми тай той сороковéц даў Жи́дови, ориндаре́ви. Каза́ў собі́ да́ти па́чку тьутьуну́, каза́ў шчос двом това́ришам заплати́ти горі́ўки і сам ві́пиў. Побу́ў він ў ко́ршмі до́ўгий час, мо́жи з годи́ну,

áли чýйи, тотú кишиньí йиго́ тьишкí з грíшми, обí кишиньí. Мац до кишéньі, дúвит сьи, а той сороковéц на вéрха назáд. Пóўньі кишиньí грóший — спýдиў сьи, жи тьíлько грóший мáйи; áли побýў там шче хвúльку, зачинáйи Жидьíўка кричúти, шчо нимá грóший. Зачúла вонá напастувáти то однóго, то дрýгого, а він кáжи: Йа вáших грóший ни мáйу, мáйу тотó, шчом заробúў, а вáших грóший ни потрибýйу. — Тай пішóў до Тисьминицьі, бо буў тисьминéцкий рóдич. Мáйу за шчо йíсти, й пúти, мáйу грóші. Чириз два рóки гульáў, пиў, а той сороковéц ўсе на вéрхи на грóшох. Ей, вúдит, шчо бідá. І нирáд би він мáти тóго инкльýза, а йи. На трéтий рік зачúў він жи тáкі дóбри войувáти. Йісьть, пйи, парупкáм, шльахтичáм міским купýйи, шче бíльши сьи грóший пхáйи до кишéньі. Кúни музикáнтам ў скрúпки і вітти забирé грóші той анкльýз. Уже тьúшко кишеньúм носúти грóші. Він принисé до дóму, вісипле, а той сороковéц на вéрха. Бирé, йде він дáльі по кáсах по такúх шинькових, забирáйи грóший тьма! Аж нарéштьі — войувáў він тим анкльýзом три рóки — маў грóший до кíлька тúсьіч. Поньíс він до кáси платúти заробковé за кусньúрский áркуш, зачúў викидáти ў кáсьі на маймурóвий сьтьíў, йак звúкли зьíбраний панóк, кúнуў і тóго анкльýза, а кáсийир кáжи: Ого! ўйинце пан ньи бéнди войóвал тим сорокóўцем. — Узьиў го ў рýки, поньíс до дрýгойі стáнцийі, пробúў го і бíльши ўже ним ни войувáў. А касийир пізнáў зáраз, бо ним йак кúни на маймурóвім стольí, опкрýтит сьи докóла, тай стáни на бóцьі. І йиго́ так лапáйут, а кáсийир вúдьіў, злапáў, тай пропáў анкльýз на нúньі день.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Олекси Сеньчука.

394. Гріх тримати інклюза.

Йшóв хлоп дорóгов. Не мав ґрéйцара, бíдний. Аж на роздорóжу дúвит сї — лежúт дві шýстки разóм давнúх. Взєв тотí дві шýстки, підоймúв. Вступáє до кóрчми де-що си купити, бо голóдний. Трóха з'їв, троха взєв до хáти. Закупив щось всього на девітнаціть ґрéйцарів. Тай Жид видав му ґрéйцар с тих двох шустóк. Йде він вже до дóму. Тай гáдки не мáє. 'Але як сїгнув рукóв в кишéню, мацїє: Ов, а ту дві шýстки і ґрéйцар. Агá тото інклюз! Тай так через два лїтá доробив сї велúкого маєтку. По двох рокáх пішóв до спóвіди. Тай сказав всьо ксьóндзови, як прáвда. — Кáже ксьонц: Слýхай но, вíдкис тото взєв, там назáд положú, бо то нечúсте. — Тай хлоп занíс ті дві шýстки на то саме місце і від тóго чьисý вже не мав інклюза.

Зап. в січни, 1903, в Дрогобичи, від Кучиндика, В. Левинський.

395. Чоловік, що не хотїв інклюза.

Вийшоў Клим Кіндрат на йармарок. Пообзирáў, шчо йи фáйний купéц на бики́, махнýў він до си́на сво́го, Стáха: Коби́ ти, Стáху, зыгнáў бики́ до до́му, бо йи фáйний купéц, мо́жи бисмо продáли. — Вігнаў Стах бики́ на йармарок, прихо́дьит Жиди́ купцы́. Шчо ти хоч за бики́? — Сто дéсыть. — Повідáйи Жид: Си́ну, та с тобоў, абис шче буў за пастухá до них? — Він кáжи: Йди, Жи́ди дурни́й, або́ чо́би йа сибé продавáў, йа бики́ продайу́. — А деш тáто? — Дес на йармарку. — Прихо́дит тáто до бикíў, годи́т сьи ж Жидáми за бики́. Згоди́ли вони́ сьи за рімно со́тку. Узьиў Мо́тьо Кли́мови гро́ші рахувáти, аж мýсьіў йиму́ с тоў со́ткоў анкльýза ўпхáти. Відыйшо́ў Клим на бік, рáхуйи тоти́ гро́ші: Йа маў зго́цу за сто, а то ўже йи 101. Рахýйи раз, рахýйи дрýгий раз, йи 101. А шчош типéр бýди? Вирнýў би йа йиму́ — ни вéрну. Ни продéр йис о́чи, то продéр мошéнку. Прийшо́ў до до́му, йиго́ жíнка льуби́ла фáйну оковитку. Ай, кáжи, Кли́ми, Кли́ми, наш Стах вíпас бики́, продáў йис, приписи́ хоть горíўки. — Клим ни таки́й буў, ўзьиў ри́нский ў рýку той, шчо лиши́ў сьи с со́тки, побíх до ко́ршми, приньíс лытру горíўки. Зміньáў йиго́, той ри́ньский. Прихо́дит до до́му, понапивáли сьи, польигáли спáти, ўстáли рáно, гроший прийшло́ мно́го до до́му, по́ўна мошéнка і той ри́нский. Кáжи він жíнцы: Купи́ў йим си йакýс біду на йармарку, йа сей ри́нский сам відньіс і назад йи. — Ей, дурни́й ти, чоловíчи, будéм мáти ўсе сьвіжий ґрéйцар. — Ей, жíнко, бій сьи Бо́га, та то гріх. — Та шчо гріх? Ту Пан Біг бýком ни карáйи, а там ныхто́ ви́дьіти ни бýди. — Думáйи він собі так: Йакá ти, жíнко, лáкома на гро́ші, далá бис свойи́ житьи́ за гро́ші. Узьиў чоловíк, зміньи́ў той ри́нский ў ко́ршмі, тыíлько пішо́ў до склéпу, ўзьиў собі два фýнти муки́, ди́вит сьи, йи той ри́нский назáд і ше бíльши ко́ло нéго. Дýмайи собі: Шчо сьи значи́т? Шчо йа сьи ў ныічíм ни чýйу і гро́ші до мéни прихо́дьит. Скáржит він сьи́ Ши́мшунови Жидови: Ши́мшун, Ши́мшун, коби́ ти знаў шчо? Йа продáў бики́ і згоди́ў сьи за сто, а миныí Жид даў 101. Прихо́джу йа до тéби за горíўкоў, ти миныі горíўки даў лытру, прихо́джу до до́му і ри́нских бíльши ко́ло мéни йи і той семи́й йи. Шчо́ сьи значи́т? — Ей, Кли́ми, бо ти сьи згоди́ў за 100, а він даў 101. Ти типéр мýсиш бики́ купувати, йак сьи зго́диш за 102, дай 103, бо йинáкши сьи йиго́ ни збýдиш. Віхо́дит Клим на йармарок, згоди́ў сьи ж Жи́дом за бики́ с тим сами́м, шчо він від нéго дыстáў анкльýза. Ми́слит собі: Коли́ ти миныі йиго́ даў, йа тобі йиго́ назáд віддáм. Погоди́ли вони́ сьи за 105, а даў йиму́ Клим 106. Жид думáйи собі: Шчо сьи значи́т, шчо йа мáйу бíльши ри́нский? Натхо́дит дрýгий хлоп до то́го Мо́тьи: Мо́тьу, зміньи́й миныí пйидисьи́тку. —

Зміньийу. — Йак ўже Мо́тьо пйидисьи́тку зміньи́ў, пйидисьи́тка ў кишéни папéром стойі́т і дру́га дрібни́ми йи. Вібіга́йи Мотьо с торго́вицьі: Кли́ми, Кли́ми! Чикай, шчос ти ска́жу. А ўжес сьи попа́с, шчо паза́д віддайи́ш? — Ой, ка́жи Клим, йак йис сьи пас, так сьи паси́, а йа ни хо́чу. — Най, най Кли́ми, ади́, ў мéни ўже со́тка йи. Йак сьи Жид зачи́ў па́сти, так зоста́ў добрим богачéм, аш заку́пйуваў льісі́ і прова́диў ві́тци с Коро́пцьи льіс до Ра́ковиц, до Залы́шчик, до Саму́шина, ўсьу́ди настачи́ў дроў, таки́м купцéм зоста́ў. І тогди́ даў йиго́ свойі́ доньцьі́, то́го анкльу́за. Тота́ донька́ йак ўзьи́ла той анкльу́з і так сьи ним па́сла биз два ро́ки, а на трéтий пішла́ до су́ду, виміньува́ла гро́ші з дрібни́х на грубі́. А там кида́ли ўсьі тоти́ гро́ші на маймуро́вий сьтьіў. Йак найшли́ йиго́, той ри́нский зло́тий ми́жи зло́тими, шчо він ўтьіка́ў віт тих гро́ший ўсе на бік, він ни хтьіў з ни́ми разо́м стойа́ти, і да́ли йі зна́ти, шчо вона́ ма́ла такі́ гро́ші. Вона́ йак сьи нальи́кла, шчо польіцийан по ньу приходи́ў, а вона́ с сво́го поко́йу ўтьіка́ла до льо́ху, хтьі́ла сьи схова́ти, засьвіти́ла собі́ льа́мпу, бо сьи ни ви́тко бу́ло і нéсла ў руцьі́ і там була́ з бочкоў на́хта, а вона́ йак с сходьі́ў йшла, йак сьи зашпо́тала і ўпа́ла, тай сьи на́хта займи́ла і горі́ла, вона́ сьи звітти ві́фатила і лити́г по мі́сьтьі і гори́т. Йак Жиди́ поба́чили, коноўки́ води́, і Жидьі́ўку гасьи́. Загаси́ли вого́нь, а́ли вона́ ўже згорі́ла. То роби́ло сьи ў Зло́тьім Пото́цьі. Той Жит називаў сьи Мотьо Бертман, він типéр поцéсором ўже.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

396. Як пропали гроші.

Буў йа на жнива́х ў йидньі́м сильі́, називáло сьи тото́ сило́ База́р. Заробиў йим там збі́жи і йі́хаў йим ўже до до́му. Прийі́хаў йа до Бучи́чи, ми́шльу собі́: Тра прода́ти піў кі́рцьи пшини́цьі. — Прийшо́ў Жид, йак то ў мі́сьтьі: Мо́жи будéти продава́ти збі́жи? — А йа ка́жу: Ма́йу пшини́цьу на про́даж. Купи́ си. — Шчо хо́чити? — Даш шти́ри золоти́х, тай си возьмéш. — Дава́ў миньі́ три золоти́х, а́ли йак то го́да ў го́ду за три пйидисьи́ть погоди́лисмо сьи. Ви́рахуваў він миньі́ гро́ші на доло́ньу, порахува́ў йа, йи ўсьі. Прийшо́ў друґа́р, ўзьиў туту́ пшини́цьу і нисé, а йа тотьі́ гро́ші трима́йу ў кулацьі́, на́віть ни росту́льуйу. Йду за Жи́дом по мішо́к. Ви́сипаў він пшини́цьу, даў миньі́ мішо́к, а миньі́ зле було́ трима́ти той мішо́к, тай йим шче рас порахува́ў тотьі́ гро́ші і схова́ў йим до кишéньі. А ў кишéни було́ й бі́льши гро́ший

мо́йіх. Тогди́ йа мішо́к на пле́чі, пішо́ў до фі́ри. Прихо́джу до фі́ри, на шчось миньі́ тра було́ гро́ший, вийма́йу, раху́йу, нима́ й мо́йіх ўсьих, а за пшини́цьу нима́ шчо й зга́дувати. Ни лиши́ло сьи ньі фе́ника. Тогди́ йду до то́го Жи́да, зачина́йу му каза́ти за гро́ші, а він мине́ ви́ганьбиў і йа с тим пішо́ў. А йа тобі́ ни даў? Ти зло́дьійу, йа тибе́ возьму́ шче до маґістра́ту, ти! — А йа здихну́ў до Бо́га, забра́ў сьи тай пішо́ў. Тай ми́шльу собі́: То не́ўни буў інкльу́з. А то та́ки була́ пра́ўда, шчо то він і сами́й.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов., від Я. Махновського.

397. Як парубок прийшов до маєтку.

Буў йиде́н па́рубок і буў він до́брий, робі́тний, а́ли шчож жи буў бі́дний і ни маў де бу́ти, хоць шчо заробиў, то ни маў де подьі́ти. 'Али він чу́йи, жи льу́ди ка́жут, шчо то йи інкльу́з. А він прийшо́ў до ксьо́ндза тай зачи́ў сьи ра́дити, де́ би він то́го інкльу́за міг дьіста́ти. Ксьондз йиму́ ка́жи: Прийди́ до ме́ни, ў ме́ни йи таки́й інкльу́з-зьі́льи; йа тобі́ йиго́ дам, а́ли абис буў ў ме́ни цьілий рік і абис слу́хаў, шчо йа тобі́ ска́жу. — А він ка́жи: До́бри, йа буду́ слу́хати. — І на дру́гий день прихо́дит той па́рубок до ксьондза, а ксьондз ка́жи: На́ш тобі́ на са́мий пире́д ото́й фе́ник; і кинь йиго́ ў фльишчи́ну і пальльа́й води́ і заўйижи́ і най так стойі́т цьілий рік, а тото́ роби́, шчо йа тобі́ ска́жу, то бу́диш ви́дьіти, шчо за рік той інкльу́з тобі́ принисе́. — Той парубок з охо́тоў зроби́ў так, йак йиму ксьондз каза́ў. Намочи́ў той фе́ник, заўйиза́ў і покла́ў йиго́ до ша́фи і шчо дньи сьи ди́вит до не́го, ци нима́ бі́льши. 'Али наре́штьі ка́жи ксьо́ндзови, жи той інкльу́з сам стойі́т, аш почорньі́ў ў водьі́, а бі́льши нима́. А ксьондз вітповіда́йи: Най стойі́т аж до ро́ку, а ў рік він принисе́ тобі́ бі́льі. Тьі́лько слу́хай і роби́ і ньіку́да ни ходи́, статку́й, а ў рік бу́диш ви́дьіти, кі́лько той інкльу́з тобі́ принисе́ добра́. 'Али той па́рубок так шчи́ро ксьо́ндзови ро́бит, так слу́хайи, ньіку́да ни хо́дит, ньіґде́ ньічо́ ни тра́тит, висе́лий, здоро́вий і той рік йиму́ ско́ро зьійшо́ў. Йак йиму́ ви́йшоў рік, тогди́ йиго́ ксьондз кли́чи до се́би: А шчо диви́ў йис сьи до сво́го інкльу́за? — Ей, ка́жи, йа́ сьи ди́ўльу, ди́ўльу, тай нима́ чого́. — Йди́-но ти, ка́жи, принисй йиго́ сьуда́, най йа́ сьи на не́го поди́ўйу. — А ксьондз ўже йиму́ відрахува́ў пйидисьи́тку за той рік, шчо він ў не́то служи́ў, а той па́рубок ни зна́йи того, бо він маў за інкльу́за служи́ти. Вийма́йи ксьондз той інкльу́з с то́йі фльишчи́ни і дайи́ му пйидисьи́тку. Ви́диш, ка́жи, шчо тобі́ інкльу́з

приныс за той рік? Типе́р йак бу́диш шче дру́гий, а бу́диш статкува́ў і слу́хаў, то той інкльуз тобі́ за той рік приписе́ шче бі́льши. — 'Али він ўздріў такі́ гро́ші і ду́майи собі́: До́брий той інкльу́з, тра бу́ти до́ўши. І приймиў сьи на дру́гий рік бу́ти так са́мо, йак пе́ршого. Шчо ксьондз йиму́ ска́жи, він з охо́тоў ро́бит, ду́жи сьи шіну́йи. Ви́буў він дру́гий рік при робо́тьі і при йиго́ висе́лости скоре́нько йиму́ рік сплиў. Кли́чи йиго́ зноў ксьондз до се́би: А шчо, ка́жи, твій інкльу́з ро́бит? — Ни зна́йу, йиґо́мосьць, йа ўже даўно́ до не́го сьи диви́ў. — А ўже, ка́жи, тобі́ сьи ни́ньі рік кінчи́т, тре́ба сьи до не́го подиви́ти. А ксьондз на дру́гий рік відрахува́ў йиму́ шісьдисьи́тку за то́йи, шчо він буў таки́й послу́шний, працьови́тий, дайи́ йиму́ і ка́жи: На, за два ро́ки, шчо твій інкльу́з дльа те́би пристара́ў. Той ди́вит сьи па́рубок, шчо ўже ма́йи 110 ри́ньских і зачина́йи ксьо́ндзови ду́жи дьи́кувати за інкльу́з-зьі́льи, жи ксьондз дльа не́го ви́шукаў. А ксьондз ка́жи: Ви́диш, той фе́ник таки́й сами́й, йак і́нші, тьі́лько той інкльу́з-зьі́льи, шчо ти роби́ў, слу́хаў, ни марнува́ў, дльато́го ти ма́йиш. Типе́р будь до́брий за́ўши, ни попсу́й сьи, бу́диш ма́ти раз на за́ўжди. — І він подьи́кувaў ксьо́ндзови, і відьійшо́ў і ожини́ў сьи і с то́го інкльу́за прийшо́ў до вили́кого майи́тку.

Зап. в липни, 1902, в Пужниках, Бучацького пов. від мами.

XV. Закопані скарби.

398. Що робити, коли горить скарб.

Чьисо́м мо́жна ьи́діти, як гро́ші горя́т. 'Але то не ко́ждий мо́же ви́діти. Як вже хто уви́дит, як гроші горя́т, то му́сит за́раз бі́гчи до тих грошéй. Як надбігне в час, то мусит кинути що будь з сéби, або чо́боти, а́бо ремі́нь, а́бо шéпку. Як вéрже чо́боти, то мусит так глубоко копати як чоботи, як ремінь, то по пояс чолові́кови, а як шепку, то так глубо́ко як ці́ли́й чоловік. У нас вже так роби́ли.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Кучиндика, В. Левинський.

399. Нечисті гроші.

Гро́ші нечи́сті, то яка́сь біда́ чи ді́дько стережé. Раз увидів погóнич наш на толоці́ по́вно грошéй сами́х срі́бних, але таки́х вели́ких, як таля́ри. Він як уви́дів гро́ші, то сї втї́шив, тай зачéв хова́ти по кишéнях, то за па́зуху. Як вже мав до́сить, а ще лиши́в, не міг всьо́го взéти, хоче йти. А ту гов... не мо́же. Що він ро́бит, висипує з за па́зухи гро́щі. Хоче йти, не мо́же, то такé, як би го хто желїзом обвалив. Скинув він з кишені тай то не помогло́. Ви́сипав всї, лиш си єден та́ляр лишив на по́каз людя́м, та ще не міг відійти́. Кинув і то́го таляра, тай аж в то́час пішо́в.

Зап. 1903, в Дрогобичи, від Кучиндика, В. Левинський.

400. Ляк перед скарбом.

Йак була́ дыіўчина мала́, мойа́ жінка, носи́ла запаски́ до Оле́ші, шуткові́йі пидыі́лыі пирид Вили́кодним. Йшла вона́ ра́но і обзира́йи сьи наза́д се́би, ўздрі́ла блиск. І пе́сла чо́боти жо́ўтьі ў руцьі; йак сьи спу́дила, так тьіка́ла биз душі́ аш до Мі́лька пиривізника до Горі́гльідь. І так сьи напу́дила тьи́шко, шчо ў Мі́лька ни могла́ говори́ти ў ха́тьі. Шчо тобі́, дьіўчи, йи? пита́йи сьи Мі́лько, шчо ти́ сьи так тьи́шко напу́дила, шчо говори́ти ни мо́жиш. — Ой йа йшла і зоба́чила йаки́с блиск наза́д се́би, йа сьи си́лно бойа́ла, йа си гада́ла, шчо то за мноў йака́с змійа лити́т, йак гово́ри. — Ка́жи Мі́лько: Ей, дурна́ дьіўко, чо́ ти сьи спу́дила? То гро́ші горі́ли. Йак бис була́ чо́біт ки́пула на той пльац, то́ бис була́ гл бо́ко ни копа́ла за ни́ми, шчо́бис була́ два ра́зи рискале́м закопа́ла і бу́ла бис гро́ші забра́ла, а ти́ сьи так напу́дила. — Привила́ вона́ Мі́лька на той пльац, показа́ла, копа́ў він ме́тир зимльі́, ві́копаў збаньи́ гро́ший, сорокі́ўцьіў. І він до се́го чи́су до́брим ґаздо́м с то́го стаў.

Зап. в липни, 1902, в Коропци, Бучацького пов. від Івана Кіндрата.

Зміст.

I. Чорти.

		стор.
1.	Чи є чорт на сьвіті?	1
2.	Як на Йордан печуть чортенят	1—2
3.	Чорт у чоловіці	2
4.	Чорт ховаєть ся під чоловіка	2
5.	Грім убиває чорта	3
6.	Чим можна відстрашити чорта?	3
7.	Пасічникова ліберія	3—4
8.	Чортівська пасіка	4—5
9.	Як чорт ударив хлопа в лице.	5
10.	Чому не можна піяти?	5
11.	Як чорт переймав дівчат	5—6
12.	Як повитуха бабила в чортів	6
13.	Швець на гостині в чорта.	7—8
14.	Як кіт грав на басі	8—9
15.	Чортівська скрипка	9—10
16.	Як швець продав чортови душу	10—11
17.	Чорт і коваль	11—12
18.	Звалашений чорт	12—13
19.	Як чорт служив у войську.	13—14
20.	Чорт дімало	14
21.	За марний гріш	14—15
22.	Чорт під горшком	15—17

II. Страхи.

23.	Страх бандою	18
24.	Страх у виді весіля	18
25.	Як страх гуляв	19
26	Страх музика	19—20
27	Страх у виді пані	20—21
28.	Страх панною	21
29.	Страх у виді жінки ліз на грушку	22
30.	Страх у виді дівки	22
31.	Страх — Жид	22—23
32.	Страх у виді Жидків	23
33.	Страх — хлопчик	23
34.	Біда — дитина	23—24
35.	Страх у виді коня	24
36.	Дивна конина	24
37.	Як парубок скакав на страха	25
38.	Страх у виді лошака	25
39.	Страх у виді теляти	25—26
40.	Страх у виді кози	26
41.	Страх серною	26
42.	Страх баранцем	26—27
43.	Бідний баранець	27
44.	Як вівця не дала ймити ся.	28
45	Страх вівцею	28
46.	Страх у виді ягняти	28—29
47.	Дивна череда овець	29
48.	Ягня заводить парубка в озеро	29—30
49.	Страх у виді свині	30—31
50.	Страх льохою	31—32
51.	Льоха з пацятами	32
52.	Свиня зачіпає товариство	32
53.	Страх-заяць	32—33
54.	Страх у виді пса	33

СТОР.

55. Студений страх 34
56. Як страх ріс 34
57. Страх у виді хортів 34
58. Як пес перейшов парубка. 34—35
59. Страх котом 35
60. Кіт на черешні 35
61. Котя ..... 35—36
62. Страх у виді індика 36
63. Страх — індик 36
64. Страх гускою 36
65. Страх когутом 37
66. Страх у виді курки ..... 37—38
67. Страх у виді квочки 38
68. Як страх перемінював ся. 38—39
69 Метаморфози страха 39
70. Страк на Шиї 40
71. Як страх женихав ся до дівчини ..... 40—41
72. Як дівка здибала ся зі страхом 41
73. Перестрашений кінь ..... 41—42
74. З пана кінь і пес 42
75. Стерня з пса ..... 42—43
76. З котяти теля 43
77. З коня хорт 43
78. Зі страха попіл ..... 43—44
79. Ходяче крісло 44
80. Страх бочкою з дехтем .. 44
81. Страх боднею 45
82. Страх инем ..... 45—46
83. Біда в виді хамлаґи 46
84. Гіляки на конях 46
85. Страх у виді полотна .... 46—47
86. Страх переміткою 47
87. Страх у тополі 47
88. Через рогачку відлетів страх ..... 47—48
89. Страх сипле огнем ..... 48—50
90. Чудний огень 50
91. Страх не дає воякови стріляти 50
92. Страх лякає вояка 51
93. Страх у маґазині ..... 51—52
94. Вояк в арешті через страха 52—53
95. Хорт і вояк 53
96. Пес у гробі 54
97, Два на одного 54
98. Як вояк застрілив офіцера 55
99 Кінь замість страха. .... 55—56
100. Живий страх 56
101. Страх і садівники ..... 56—57
102. Садівники в бочці 57
103. Замість страха дівчина... 57
104. Намість страха злодій ... 58
105. Страх кидає чоловіка в гноївку 59
106. Хлоп у гноївці ..... 59—60
107. Страх збиткує ся над чоловіком ..... 60—61
108. Як страх завів бабу в воду 61
109. Страх і баба ..... 61—62

СТОР.

110. Як страх хотів утопити чоловіка 62
111. Страх втягає парубка під плиту ..... 62—63
112. Страх завертає човен .... 63—64
113. Страх заводить чоловіка у сніг 64
114. Страх у горальні ..... 64—65
115. Чорт горальник ..... 65—66
116. Страх тримає чоловіка цапки 66
117. Страх тягне за палець ... 66—67
118. Як верби хитали ся 67
119. Як страх гойдав кокорудзами 67
120. Страх і стрілець ..... 67—68
121. Страх у пасіці 69
122. Страх розпитує ..... 69—70
123. Злодій перестає красти через страхи ..... 70—71
124. Узяв дідько смаженицю ... 71
125. Як страх їхав повозом... 72
126. Страх у стайні 72
127. Страх на возі ..... 72—73
128. Страх у млині 73
129. Люлька з соняшника ..... 73—74
130 З люльки костомаха 74
131. Виміняна люлька 74
132. Кепська виміна ..... 74—75
133. Порцелянка за деревянку . 75
134. Як страх ловив рибу .... 75—76
135. Страх і рибаки ..... 76—77
136 Страх гонить рибу 77
137. Страх над Чепчою ..... 77—78
138. Як страх крутив ся на воді 78
139. Страх сипле піском ..... 78—79
140. Страх у Сьв. Станіславі . 79
141. Біда в дівки ..... 79—80
142 Як страх водив Онуфрія Куріляка 80
143. Біда на плечах 80
144. Страх возить ся на плечах 80—81
145. Як ґазда боров ся зі страхом 81
146. Згінник страхом ..... 81—82
147. Перестрашений 82
148. Цьвіти на свидовім корчи. 82—83
149 Страх на очкурі 83
150. Як парубок гонив терлицю 83—84
151. Як страх крутив ся 84
152. Як у хаті дзвонило 85
153. Нечисте місце ..... 85—86
154 Якого страха мала баба.. 86—88
155. Перелякані воли 89
156. Страх у ярі 89
157. Страх на мості ..... 89—90
158. Камінем у страха 90
159. Страх витягає руку 90
160. Страх викликує з хати... 90—91

СТОР.

161. Непритомність наслідком перестраху 91
162. Через страха хороба..... 91
163. Через страха смерть ..... 91—92
164. Не доїхав до дому через страха 92
165. Страх перекидаєть ся в знайомих..... 92
166. Страх загороджує дорогу . 92—93
167. Страх у чоботях 93
168. Страх пряде кужілку..... 93
169. Пані — доглядачка коний. 93—94
170. Страх у лісї ..... 94—95

III. Хованцї.

171. Звідки беруть ся хованцї? 96
172. Як дістати хованця? ... 96
173. Як дістати домовика ... 96—97
174. Хованець із яйця 97
175. Як виглядає хованець? . 97—98
176. Хованець у постати корови..... 98
177. Хованець не приймає соловиних страв 98
178. Як хованцї гуляли..... 99—100
179. Воскреслий хованець ... 100
180. Хованець держить парубка на сливцї 101
181. Хованець бере душі.... 101—102
182. Хованець із грішми.... 102—103
183. Хованець збяточник.... 104—105
184. Як позбути ся хованця? 105—106

IV. Блуд.

185. Блуд у видї жінки 107
186. Блуд у видї панї 107
187. Блуд у видї кози 108
188. Блуд сьвітлом 108
189. Блуд не дає місця пізнати 108—109
190. Блуд на Вербцї..... 109 110
191. Блуд у Звенигородї 110
192. Як блуд водив чоловіка довкола стирти? 110
193. Блуд водить по стодолї. 110—111
194. В блудї показують ся хрест і ліс..... 111
195. Блуд указує кілька доріг 112
196. Блуд на пасовиску ..... 112—113

V. Смерть і хороби.

197. Смерть..... 114
198. Смерть ходить бабою .. 114—115
199. Панї — смерть 115
200. Знак смерти..... 115—116
201. Дїточа смерть 116
202. Як приходила смерть по пана..... 116—117
203. Холєра в видї жінки... 117
204. Холєра у видї хортів .. 117—118
205. Як виглядає холєра?... 118
206. Як чоловік відвернув від села холєру ..... 119—120
207. Про пана, що мав холєру за жінку 120 121
208. Муха і фебра..... 121—122
209. Фебра і тиф..... 122
210. Пропасниця ..... 122—123

VI. Мерцї.

211. Мерцї виходять на страсть 124
212. Чому не можна плакати за мерцями?..... 124—125
213 Мама приходить по смерти до дитини 125
214. Як у Потоцї ходила жінка по смерти ..... 125—126
215. Як приходила жінка по смерти дусити чоловіка . 126
216. Як мерлець лїтав іскрами 126—127
217. Батько приходить по смерти колисати дитуну. 127
218. Як умерлий ходив до живої ..... 127—128
219. Як жінка позбула ся чоловіка-мерця..... 128
220 Як майстер ходив по смерти до жінки ..... 128—129
221. Як мерлець напивав ся по смерти..... 129—130
222 Мерцїв не можна займати 130
223. Мерлець заскоботує жінку на смерть 131
224. Як умерла ходила сім лїт ..... 131—132
225. Дїд і мерцї..... 132

СТОР.

226. Мерлець радить грати на льотериї ..... 132—133
227. Жандарм боїть ся мерця 133
228. Не можна спідницею відсувати горшки на поминки..... 133—134
229. Як піп перестав по смерти ходити 134
230. Піп з двома серцями ... 134
231. Як мерлець не міг піднести ся через образок ... 134—135
232. Мерлець на гостині .... 135—136
233. Відважний Мазур ..... 136—137
234. Програв заклад 137
235. Мерлець і відважна дівчина ..... 137—138
236. Мерлець без шапки .... 138—139
237. Мерлець забирає коханку 139—140
238. Смерть через збитки ... 140—141
239. Як мерлець задусив воляка ..... 140—141
240. Як відкопували похованого Жида..... 141
241 Як Жиди настрашили ся мерця..... 141—142
242. Як Жид провиджував ся фіманови 143
243. Як Жиди налякали ся яблінки ..... 142—143

VII. Покутники.

244. Дитина покутує по смерти 144
245. Жінка покутниця 145
246. Як чоловік покутував за табаку ..... 145—146
247. Як піп приходив по чисту сорочку 146
248. Мерлець не дає спокою свойому синови..... 146—148

VIII. Висільники і топельники.

249. Як позбути ся висільника 149
250. Дівка висільничка..... 149
251. З висільнички горстка конопель 150
252. Велесвівські висільники. 150
253. Дезертир ..... 150—151
254. Висільник вкидає коня до студні..... 151—152
255 Висільник на весілю ... 152—153
256. Як виглядає топельник? 154
257. Топельниїка на плечах . 154
258. Як хлопці втопили жінку 154—155
259. Як баба пустила сплав. 155—156
260. Як проходив топляник . 156
261. Лошак-топельник..... 157
262. Топельник у постати дитини 157
263 Як топельник хотів затягнути парубка до Буга 157—158
264. Як топельник змочив хлопа 158

IX. Опирі.

265. Як батько втопив сина опирчука..... 159—160
266. Як умерла жінка опира. 160
267. Як опирі ловили ґаздиню 160
268. Опирі сьвічками 160
269. Опир у выді пса..... 161
270. Як опирі жерли ся по собачому 161
271. Собака — опир ..... 161—162
272. Як опир ссав кров із молодят ..... 162—163
273. Опир у Підгайцях..... 163—164
274. Захланний опир 164
275. Як опирови відтинали голову ..... 164—165
276. Дівчина і два опирі.... 165—166
277. Як наречений умер і хотів узяти до гробу свою суджену ..... 166—167
278. Як почтар боров ся з опирем..... 167—168
279. Князь опирів 169
280. Дівчина, рожа і опир.. 169—171
281. Опир, цісар і циган.... 171—174

X. Вовкулаки.

282 Вовкулак..... 175
283 Вовкулакова жінка..... 175—176
284. Як жінка розбила голову чоловікови-вовкулакови . 176
285. Біда з вовкулаком 177

XI. Відьми і чарівниці.

		стор.
286.	Як пізнаєть ся відьму?.	178
287.	Три відьмі на фігурі ...	178—179
288.	Сварка відьми з відьмою	179
289.	Пані відьмою.....	180
290	Братова-відьма.....	180
291.	Непотрібний чин із відьмою	180—181
292.	Як жінка відчарувала корову.....	181
293.	Як ґазда відвертав чари від коров.....	181—182
294.	Господар і чарівниця...	182
295.	Зловлена відьма	183
296.	Відьмі залежить на тайні	183
297.	Відьма в постати суки .	183—184
298	З собаки відьма	184
299.	Відьма в постати свині.	184
300.	Підкована відьма.....	185
301.	Відьма кобилою.....	185—186
302.	Відьма ситом	186
303.	Як роздобути багато молока?.....	186
304.	Як чоловік доїв терлицю	186—187
305.	Молоко в обрутєнці....	187
306.	Як Жид зробив збитка відьмам	187
307.	Як наймит викивав відьму.....	187
308.	Як парубок їздив за відьмою	188—189
309.	Пострілена відьма.....	189
310.	Як парубок спалив відьму	189
311.	Відьма призвана чарами	190
312.	Відьми позгонювані до хати.....	190—191
313.	Що діеть ся з відьмами на другім сьвіті	191
314.	Гуцул відьмак	191—192
315.	Як зять доїхав кінця тещі-відьмі	193 194
316.	Королівна-відьма.....	194—198

XII. Знахарі і чарівники.

317.	Як дістати чорта пасічника.....	199
318.	Як можна побачити свого судженого?.....	199—200
319.	Лік на любов	200
320.	Як привабити хлопця ..	200—201
321.	Як причарувати дівчину	201
322.	Як причарувати дівку лиликом.....	201—202
323.	Невдатні чари	202—203
324.	Кепський знахар.....	203—204
325.	Ящірки в яблоках	204—206
326.	Ящірки в животі	206
327	Жаба в животі	206
328.	Гадюка в животі.....	206—207
329.	На місце баранів — град	207—208
330.	Як чоловік відвернув від себе град.....	207—209
331.	Фірман — знахар	209
332.	Стрілець — знахар	209—210
333.	Лапка на зьвірі	210
334.	Майстер майстрови шкодить	210—211
335	Як млинські колеса обертали ся проти води	211
336.	Спинений млин	211—212
337.	Зачарований млинський камінь	212
338.	Мельники — знахарі ...	212—213
339.	Мельник чарівник	213
340.	Суперечка двох мельників	213—214
341.	Як мельник прогнав воду зі ставу.....	214
342.	Мельник, що орудував щурами	214—215
343	Вода в хаті	215
344	Чарівник і вода.....	215
345.	Гуцул насилає дощ	215—216
346	За дармо гроші.....	216
347.	Як Гуцул тримав у лісі стражників	216—217
348.	Давні і теперішні чарівники.....	217
349.	Чарівник — вішальник .	217—218
350	Як хлоп розбогатів через Фармазонів.....	218
351.	Як слуп давав молока..	218—219
352.	З чого жиє знахор.....	219
353.	Римар, що орудував гадєм.....	219—221
354.	Гадюки на сплаві	221—222
355.	Пан над гадюками.....	222—223
356.	Лікар від гадючої їди ..	223
357.	Насилач гадюк.....	224—227
358.	Як знахар насилав на людий стеклих псів	227
359.	Чоловік, що орудував зьвірятами.....	228
360	Як циганка відворожила дукати й коралї	228
361.	Від ворожбита до попа.	229
362.	Як хліб стогнав	229
363.	Лікарка від стеклини...	229—230
364.	Хлопський лік	230
365.	Славний хлопський доккор	231
366.	Ворожка лічить золою .	231—232

СТОР.

367. Як ворожка лічила бабу і фірмана 232
368. Ворожбит обманює молоде подруже ..... 233—233
369. Чи можна вірити ворожбитам ..... 234—235
370. По ворожках із жінкою 235—247
371. Злодій, перед яким замки втвирали ся ..... 248—251

XIII. Хмарники.

372. Чому буря не шкодить усюди..... 252
373. Улашковецький хмарник 252—253
374. Шешорський бурівник . 253
375 Як нанови збила буря лани 253

XIV. Інклюзники.

376. Інклюз хлопцем..... 254
377. Як зробити інклюза.... 254
378. Звідки береть ся інклюз 255
379. Як дістати інклюз..... 255
380. Інклюзове товариство .. 255
381. Що робити, аби мати інклюз 255
382. Де продають інклюзи... 256
383. Намість інклюза гадина. 256
384 Знайдений інклюз..... 256
385. Як інклюз освоюєть ся. 256—257
386. Інклюз не втікає з кулака 257
387. По чому пізнають інклюза 257
388. Чому в касах мармурові столи 257
389. Інклюз на стіні..... 258
390. Як баба позбула ся інклюза..... 258
391. Як згубити інклюз 258
392. Жрд — інклюзник 259
393. Як інклюз притягав чужі гроші..... 259—260
394. Гріх тримати інклюза .. 260
395 Чоловік, що не хотів інклюза ..... 261—262
396. Як пропали гроші ..... 262—263
397. Як парубок прийшов до маєтку ..... 263—264

XV. Закопані скарби.

398. Що робити, коли горить скарб 265
399. Нечисті гроші 265
400і Ляк перед скарбом..... 266

UNIVERSITY OF ILLINOIS-URBANA
572.9477 ET69 C001 v.15(1904)
Etnografichnyi zbirnyk
3 0112 088475196